

uredio J. Douglas Kenyon

UZ PRILOGE CHRISTOPHERA DUNNA,
RAND FLEM-ATHA, WILLA HARTA,
FRANKA JOSEPHA, MOIRE TIMMS I OSTALIH

ZABRANJENA POVIJEST

PRETPOVIJESNE TEHNOLOGIJE,
IZVANZEMALJSKA INTERVENCIJA I
PREŠUĆENO PODRIJETLO CIVILIZACIJE

Zabranjena povijest

Pretpovijesne tehnologije, izvanzemaljska
intervencija i prešućeno podrijetlo
civilizacije

uredio J. Douglas Kenyon

UZ PRILOGE CHRISTOPHERA DUNNA,
RAND FLEM-ATHA, WILLA HARTA, FRANKA
JOSEPHA, MOIRE TIMMS I OSTALIH

Naslov izvornika

FORBIDDEN HISTORY

Prehistoric Technologies, Extraterrestrial Intervention,
and the Suppressed Origins of Civilization

Edited by J. Douglas Kenyon

First published in the USA by Bear & Company, a division of
Inner Traditions International, Rochester, Vermont. This edition
published by arrangement with Inner Traditions International,

Copyright © 2005 by J. Douglas Kenyon

Sve većem broju znanstvenika i učenjaka koji su spremni riskirati svoj profesionalni ugled i privilegije za nešto tako prolazno kao što je istina.

Zahvale

Ova knjiga ne bi bila objavljena da nije bilo časopisa *Atlantis Rising* i srodnih projekata. Svi izvori koji su proteklih deset godina punili stranice toga časopisa, također su poslužili za stvaranje ove knjige. Ljudi koji su pridonijeli aktualizaciji časopisa *Atlantis Rising* pretvorili su *Zabranjenu povijest* u stvarnost. Premda je točno da ova knjiga donosi samo manji dio materijala časopisa *Atlantis Rising*, to je najbolje od svega što časopis može ponuditi. Naravno, dugujemo zahvalnost mnogim autorima, koji su dali svoj doprinos na stranicama ove knjige, ali i mnogim drugim suradnicima časopisa čiji će se trud, iako nije uključen u ovaj projekt, zacijelo ugraditi u buduća djela.

Prilikom zahvaljivanja onima koji su omogućili ovaj zajednički pot-hvat (što uključuje ovu knjigu, časopis, obrazovne videosnimke i našu web stranicu: AtlantisRising.com), najprije moram zahvaliti svojoj ljupkoj supruzi, Patriciji. Bez njezine odane podrške i nesebične suradnje, vjerojatno bih proteklo desetljeće proveo u daleko manje produktivnim poslovima. Visoko na popisu nalaze se i moji roditelji - moj pokojni otac, John B. Kenyon, D.D., čije je preispitivanje općeprihvaćenog mišljenja bilo katalizator za moja vlastita razmišljanja u veoma ranoj dobi, i moja majka, Bessie, koja me uvijek podržavala u svemu što sam radio, na sve moguće načine, sa svime što joj je stajalo na raspolaganju.

Među nepokolebljive pristaše, koji zaslužuju posebnu zahvalnost, ubrajaju se John Fanuzzi, Gregory Mascari i Michael Stern, te Bob i Judy Colee, koji su me na samome početku financijski podržali. Nekoliko godina poslije, Greg Hedgecock (poslije preminuo), njegova supruga, Dianne, i njihov sin, Cooper, uložili su sve snage i pridonijeli stabilizi-

ranju tada pomalo nesigurne operacije. Bez velikodušne pomoći tih iznimnih ljudi, ova knjiga sigurno nikad ne bi ugledala svjetlo dana.

Posebno moram istaknuti svojeg dugogodišnjeg partnera, Toma Millera, čiji su nas briljantni umjetnički doprinosi na našim prvim ovi-cima uspjeli izdvojiti od suparnika. Bez njegovog sudjelovanja u razmišljanjima što smo ih uključili u projekt, teško je zamisliti da bi se situa-cija ovako fantastično razvijala.

Sigurno je da nikakav popis zaslužnih pomagača ne bi bio potpun bez Darsi Vanatta, čija marljivost i neumoran trud u vođenju ureda časopisa *Atlantis Rising*, već niz godina osigurava uspješan rad i hvale-vrijedan razvoj.

Ima mnogo ostalih kojima bih se također trebao zahvaliti, ali prostor je ograničen, pa ću jednostavno reći: vi znate tko ste i znate kakvi su bili vaši doprinosi. Budite uvjereni da niste zaboravljeni, i vaš se trud uvelike cijeni. Znate koliko to meni znači i koliko sam vam zahvalan.

J. DOUGLAS KENYON, UREDNIK I IZDAVAČ
ČASOPIS *ATLANTIS RISING*

Sadržaj

Uvod.....	10
-----------	----

PRVI DIO

Stari modeli ne vrijede: darvinizam i kreacionizam na meti

1. Darwinov odlazak sa scene:
U uzaludnoj potrazi za karikom koja nedostaje
• **Will Hart**.....17
2. Evolucija protiv kreacionizma: Je li rasprava stvarna?
• **David Lewis**..... 24
3. Razotkrivanje znanstvenog zataškavanja: *Zabranjena arheologija*
Koautor Michael Cremona govori o "filtriranju znanja" i drugim sredstvima za "prilagođavanje" akademskih knjiga
• **J. Douglas Kenyon**..... 34

DRUGI DIO

U prilog katastrofizmu: promjene na Zemlji, nagle i postupne

4. U obrani katastrofa: Napredni geolog Robert Schoch postavlja izazov pred općeprihvaćeno mišljenje o prirodopisu
• **William P. Eagles** 42
5. Katakлизма 9500. g. pr. Kr: Dva nova djela velikog značaja dovode u pitanje ortodoksnu teoriju o ledenom dobu i, usput, potkrjepljuju Platona i mnoge druge drevne izvore
• **David Lewis**..... 50
6. U korist Općeg potopa: Razotkrivanje znanstvenog mita o ledenom dobu
• **Peter Bros**..... 58
7. Mučeništvo Immanuela Velikovskog: Kako katastrofičari osvajaju teren, davni junak dobiva malo zakašnjelih pohvala
• **John Kettler** 67

8. Opasnosti planetarne amnezije: Dok se množe dokazi o drevnoj kataklizmi, naslijeđe odbačenoga genija ponovno se razmatra
- **Steve Parsons**..... 76
9. Grmljavina i munje bogova: Otkriva li sve više dokaza o električnom univerzumu ranije skriveno značenje u drevnoj mitologiji?
- **Mel i Amy Acheson**..... 85

TREĆI DIO

Istraživanje veće starosti civilizacije

10. Zagonetka podrijetla Indije: Starost novih otkrića u zaljevu Cambay unosi zbrku u ortodoksnu scenarij o početku civilizacije
- **David Lewis**..... 95
11. Vraćanje unatrag portala civilizacije: Za Johna Anthonyja Westa, potraga za dokazima o naprednoj pretpovijesnoj civilizaciji donosi nove plodove
- **J. Douglas Kenyon**..... 104
12. Nova proučavanja potvrđuju veliku starost Sfinge: Usprkos ortodoksnim protestima, dokazi za tezu Schoch/West rastu
- **Robert M. Schoch, dr.filozofije**..... 113
13. Magnum opus R. A. Schwaller de Lubicza: Ključevi za razumijevanje mudrosti drevnih naroda sačuvani su
- **Joseph Ray, dr.filozofije**..... 120
14. Uzimanje otisaka bogova: Autor bestselera uvjerljivo govori o velikoj, ali službeno zaboravljenoj civilizaciji
- **J. Douglas Kenyon**..... 131
15. Zagonetka Srednje Amerike: Sto bi moglo objasniti neuspjeh službene znanosti da razotkrije podrijetlo naprednih drevnih kultura Srednje Amerike?
- **Will Hart**..... 138
16. Odredište - galaksijski centar: John Mayor Jenkins misli da bi suvremeni svijet mogao mnogo naučiti od drevnih Maya
- **Moira Timms**..... 145

ČETVRTI DIO

Potruga za izvorom

17. Megalitska Engleska: Goleme dimenzije, razgovor s Johnom Michellom
  - **J. Douglas Kenyon**..... 153
18. Platon, istina: Kako se drži kredibilitet najpoznatijeg kroničara Atlantide?
  - **Frank Joseph**..... 159
19. Egejska varka o Atlantidi: Je li Platonova velika priča bila tek obična saga o nevažnom grčkom otoku?
  - **Frank Joseph**..... 166
20. Atlantologija: Psihotična ili nadahnuta? Ako zanemarimo medijske stereotipe, kakva je osoba koja traga za spoznajama o zaboravljenoj civilizaciji?
  - **Frank Joseph**..... 174
21. Atlantida na Antarktiku: Zaboravite na sjeverni Atlantik i Egejsko more, kaže autor Rand Flem-Ath
  - **J. Douglas Kenyon**..... 181
22. Nacrti s Atlantide: Mogu li nam poravnanja drevnih spomenika nešto reći o povijesti Zemljine kore?
  - **Rand Flem-Ath**..... 189
23. Podvodne ruševine u Japanu: Jesu li pronađeni ostaci drevne Lemurije?
  - **Frank Joseph**..... 197
24. West, Schoch i Hancock uranjaju u vode Lemurije
  - **J. Douglas Kenyon**..... 204
25. Indija 30.000 g. pr. Kr: Leže li korijeni indijske kulture potopljeni ispod Indijskog oceana?
  - **David Lewis**..... 206

Drevna visoka tehnologija

26. Razgovor s Peterom Tompkinsom: Tajne zaboravljenih svjetova
 • **J. Douglas Kenyon** 217
27. Drevna agrikultura, u potrazi za karikama koje nedostaju:
 Može li se neizbježni dokaz o izgubljenom izvoru civilizacije naći kako raste na našim poljima?
 • **Will Hart** 223
28. Tehnologija Atlantide: Koliko je bila napredna?
 Sto dokazi doista pokazuju?
 • **Frank Joseph** 231
29. Arheologija i zakon gravitacije: Ortodoksna teorija o drevnim sposobnostima mogla bi se urušiti pod vlastitom težinom
 • **Will Hart** 238
30. Tehničar u Egiptu: Jesu li stari Egipćani posjedovali vještine izrade oruđa koji se mogu usporediti s onima iz svemirskoga doba?
 • **Christopher Dunn** 245
31. Elektrana u Gizi, tehnologije starog Egipta: Nova knjiga dovodi u pitanje općeprihvaćeno mišljenje o svrsi Velike piramide
 • **Christopher Dunn** 253
32. Povratak u elektranu u Gizi: Tehnolog Chris Dunn pronalazi novo gorivo za svoju tezu
 • **Christopher Dunn** 261
33. F. Petrie na suđenju: Jesu li tvrdnje o naprednom drevnom korištenju strojeva što ih je iznio sjajni egiptolog iz devetnaestog stoljeća, Sir William Flinders Petrie, pobijene? Christopher Dunn prihvaća izazov
 • **Christopher Dunn** 269
34. Kako su graditelji piramida postizali ublažavanje težine? Znamo li doista zašto su stari Egipćani koristili tako golemo kamenje za takozvane odaje za ublažavanje težine u piramidi?
 • **Christopher Dunn** 277

35. Preciznost: Jesu li je stari narodi poznavali? Ako jesu, treba li to za nas biti važno?	
• Christopher Dunn	284
36. Zagonetka obeliska i kamenoloma: Znaju li egiptolozi doista kako su ti spomenici nastali?	
• Christopher Dunn	290
37. Iza tajnih vrata piramide: Što zapanjujući novi dokazi otkrivaju o pravoj svrsi Velike piramide?	
• Christopher Dunn	298
38. Tvrdnje o naprednoj tehnologiji u Velikoj piramidi: Što dokazi doista pokazuju o napretku njezinih graditelja?	
• Marshall Payn	306

ŠESTI DIO

Novi modeli za razmišljanje

39. Posjetitelji iz daljina: Naša civilizacija je naslijeđe svemirskih putnika, kaže Zecharia Sitchin, a njegova nova knjiga nudi razotkrivanje novih tajni o božanskim susretima	
• J. Douglas Kenyon	312
40. Artefakti u svemiru: Za autora Richarda Hoaglanda, trag drevnih E.T.-a postaje mnogo topliji	
• J. Douglas Kenyon	318
41. Zagonetka pulsara: Može li zagonetni fenomen biti djelo drevne izvanzemaljske civilizacije? Novi znanstveni rad iznosi zapanjujuće tvrdnje	
• Len Kasten	325
42. Fizičar kao mistik	
• David Lewis	334

Uvod

J. Douglas Kenyon

Samo nekoliko stoljeća nakon pojave onoga za što stručnjaci kažu da je bio prvi velik izum za olakšavanje rada - kotača - društvo je prešlo važan prag i nepovratno krenulo prema suvremenom svijetu. Više nego bilo što drugo, kažu nam, upravo je kotač revolucionalizirao primitivno društvo, i osigurao prostor za velika postignuća koja su uslijedila. Prevladavajuća pretpostavka glasila je da je razvoj visoko organiziranog društva bio *bez presedana*; tako glasi konvencionalni scenarij za početak civilizacije na Zemlji.

Na kraju krajeva, tvrde, *ako* je postojala ranija napredna civilizacija, pronašli bismo dokaze koji nepogrešivo upućuju na njezino postojanje. Vjerojatno bismo vidjeli ostatke njezinih autocesta, mostova i električnih vodova. Našli bismo njezine plastične boce, gradska smetlišta i CD-ROM-ove. To su stvari što ćemo ih *mi* ostaviti za sobom, i njima će se baviti budući arheolozi.

No, je li se drevna civilizacija mogla uzdići do visina sličnih našima, ali na drukčiji način? Što bismo mi razumjeli od svijeta, koji je možda koristio fundamentalno drukčije - premda ne i manje učinkovite - tehnike za iskorištavanje prirodnih resursa? Bismo li, ili bismo li mogli shvatiti svijet koji je sposoban, primjerice, stvoriti i prenositi energiju na neki drugi način, a ne preko električnih mreža, putovati na velike udaljenosti bez motora s unutrašnjim sagorijevanjem, ili izrađivati veoma složene kalkulacije u kojima je riječ o zemaljskoj znanosti i astronomiji, ali bez elektronskih kompjutora?

Jesmo li dovoljno veliki da priznamo i poštujemo postignuća koja nisu naša, ili moramo izabrati lakši izlaz i grubo ukalupiti naše zagnetne primitivne pretke, bez razmišljanja odbacujući sve što ne možemo odmah shvatiti? Postoje ljudi, uključujući mnoge koji su dali svoj doprinos ovoj knjizi, koji tvrde da su dokazi o značajnom, ali zaboravljenom izvoru civilizacije snažni i treba im, u najmanju ruku, posvetiti dužnu pozornost.

Zabranjena povijest, kompilacija eseja koji su s vremenom prikupljeni iz časopisa *Atlantis Rising*, nastoji istaknuti takve dokaze, te iznijeti ideje i teorije koje se odnose na podrijetlo života i same ljudske vrste, koje bi lako mogle više odgovarati stvarnosti, nego ortodoksija koja danas prevladava. Nadamo se da ćemo iznošenjem tih ideja postaviti neka zanimljiva i provokativna pitanja.

Naprimjer, može li današnje prevladavajuće mišljenje o granicama pretpovijesnog društva, biti samo još jedna prikladna zamisao što ju je naslijedila naša vladajuća elita, ako ne i cijeli ljudski rod? Uzmite, primjerice, darvinovsko/uniformni stav prema povijesti, koji tvrdi da se naš svijet veoma polako mijenja; gdje se sve spontano razvilo, premda veoma postupno, tijekom milijuna godina, bez pomoći bilo kakvih vanjskih čimbenika - ne, ne daj Bože! - koji su sudjelovali u procesu. Prema tom dominantnom mišljenju, način na koji naš svijet funkcionira *sada*, je način na koji je *uvijek* funkcionirao.

S druge strane, neki su pokušali tvrditi (bez koristi što je donosi izloženost javnosti) da je naš današnji svijet rezultat niza katastrofa. Ti nam "katastrofičari" kažu da je priča o čovječanstvu beskonačan ciklus uspona, nakon kojih slijede kataklizmički padovi. Uniformisti su više od stoljeća dominirali u raspravi, ali to je okolnost koja se možda mijenja.

Vjerojatno nitko u posljednjih pola stoljeća nije izravnije povezan, u očima javnosti, s idejom katastrofizma od pokojnog rusko-američkog znanstvenika Immanuela Velikovskog. Kad je 1950. objavljena njegova knjiga *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)*, izazvala je senzaciju. Njegova su sljedeća djela, *Earth in Upheaval (Zemlja u potresima)* i *Ages in Chaos (Razdoblja u kaosu)*, dodatno pojašnjavala njegove teorije i proširila stalnu polemiku. Znanstvenik velikog autoriteta sugerirao je, između ostalog, da su se Zemlja i Venera jednom možda sudarile, ostavivši za sobom goleme i zbudjujuće kaotične posljedice, koje bi, kad bismo samo uspjeli točno dešifrirati rezultirajuće tragove, uvelike mogle objasniti našu neobičnu povijest.

Velikovsky je, zbog takvih tvrdnji, bio predmet poruge i ismijavanja. Unatoč tome, mnoge su njegove pretpostavke potvrđene, a mnogi od onih koji se u početku po nizu pitanja nisu slagali s njim, uključujući pokojnog Carla Sagana, bili su prisiljeni priznati da je Velikovsky možda ipak, na neke načine, bio nečemu na tragu.

Malo tko zna da je Velikovsky bio psihoanalitičar po zanimanju, suradnik Sigmunda Freuda i Carla Junga. Po mojem je mišljenju, njegovo shvaćanje psiho/socioloških učinaka kataklizmičkih događaja bio najveći doprinos pravilnom razumijevanju drevnih iskustava. Sredinom osamdesetih godina dvadesetog stoljeća naišao sam na njegovu knjigu *Mankind in Amnesia (Čovječanstvo u amneziji)*, a moja vlastita razmišljanja o stanju čovječanstva na Zemlji više nikad nisu bila ista. Prema onome što kaže Velikovsky, psihološko stanje i povijest bolesti planeta Zemlje je amnezija: planet je danas u gotovo psihotičnom stanju, a to je posljedica traumatičnih događaja gotovo nezamislive magnitude kojih se, zahvaljujući kolektivnom psihološkom obrambenom mehanizmu, ne možemo sjetiti.

Danas psihijatri post-traumatskim stresnim poremećajem (PTSP) nazivaju skupinu mentalnih bolesti, za koje se zna da su uslijedili nakon sudjelovanja u po život opasnim događajima (npr. vojne operacije, prirodne katastrofe, teroristički napadi, teške nesreće, te nasilni pojedinačni napadi kao što je silovanje). Simptomi poremećaja uključuju depresiju, anksioznost, noćne more i *amneziju*.

Pitanje koje treba postaviti glasi: može li se ili ne, takva dijagnoza primijeniti na kulturu *cijeloga planeta!* Te može li se kolektivna nespremnost da se istraži i definira naša tajanstvena prošlost - jer nesvjesno strepimo da bi to otvorilo drevne rane - vremenom pretvoriti u sistematsko potiskivanje istine? Može li to postati tiranija? Naša nevoljkost da iskreno istražimo prošlost zasigurno je dovela do mnogo takvih zala. Tijekom vremena, ta je nespremnost da razmotrimo istinu o našem podrijetlu često kodificirana i institucionalizirana, kulminirajući u noćnim morama kao što su Inkvizicija u Srednjem vijeku i spaljivanje knjiga u nacističkoj Njemačkoj. Koliko smo često gledali kako brutalna elita, navodno djelujući u naše ime, pojačava podsvjesnu kolektivnu želju da se tako prijeteće - a stoga i zabranjene - spoznaje drže *bezopasno* skrivene? Velikovsky je vjerovao da odgovor glasi - 'previše često'.

Njegove je stavove na mnogo načina podržala ideja Carla Junga o prirodnom kolektivnom nesvjesnom podupiranju sveukupne ljudske svijesti. Iz toga golemoga i zagonetnoga izvora zajedničkih iskustava, tvrdi Jung, proizlaze mnoge od naših najvećih težnji i mnogi od naših najdubljih strahova. Utjecaj toga zabilježen je u našim snovima i u našim mitovima. U podtekstu takvih pripovijedaka Velikovsky je iščitao priču o monumentalnoj, premda zaboravljenoj, drevnoj tragediji.

Dok sam razmišljao o teorijama Velikovskog, moje se vlastito mišljenje izoštrilo, jer mi se činilo očitim da smo kolektivno doista bili uvjeravani da treba zatvoriti oči pred određenim stvarnostima - da se trebamo držati podalje od njih - te smo, ponavljajući pogrešku, opravdavali to svojevoljno sljepilo i podarili mu određeni autoritet, *čak plemenitost*. Neobičan učinak toga bio je okretanje naglavce mnogih moralnih pitanja - ono što je točno učinili smo pogrešnim i obrnuto, ako hoćete.

Sjetite se crkvenih otaca Srednjeg vijeka i njihova odbijanja, zbog onoga što su smatrali Galileovim pogrešnim zaključcima, da *sami* pogledaju kroz njegov teleskop. Galileova je ideja kako je Sunce, a ne Zemlja, središte Sunčeva sustava proglašena herezom, bez obzira na dokaze koji pokazuju suprotno. Drugim riječima, umovi onih na vlasti već su donijeli vlastitu odluku, te nisu kanili dopustiti da ih zbunjuju tako nevažne stvari kao što su činjenice.

Postoji li takvo sljepilo i danas? Neki među nama misle da postoji. Vladajuća elita današnjice možda pristaje uz slično netolerantnu "religiju" - ono što je John Anthony West podrugljivo nazvao "Crkvom napretka". Kako je Graham Hancock nedavno izjavio u intervjuu za časopis *Atlantis Rising*: 'Razlog za činjenicu da smo tako smušeni na početku novog stoljeća je taj, da smo svi žrtve planetarne amnezije. Zaboravili smo tko smo.'

Nažalost, vrhovi vlade, industrije i akademskog svijeta - zajedno s onima koji kategorički i sistematično odbacuju bilo kakvu i svaku alternativnu teoriju, koja bi mogla potkopati vladajuću paradigmu - još uvijek odlučno potiskuju svako buđenje iz dugotrajne kolektivne amnezije.

Često, kad se pokaže teškim naći odgovarajuću argumentaciju za podupiranje pogrešnih izbora naših vođa, primamljivo je pomisliti na mračne teorije zavjera i podmukle skrivene programe. Međutim, Velikovsky smatra da se objašnjenje za ponašanje što bi ga neki mogli opisati kao nemoralno, a drugi ga drže, u najmanju ruku, samouništavajućim i neprosvijetljenim, nalazi u klasičnom mehanizmu uma koji nastoji ponovno uspostaviti ravnotežu nakon gotovo smrtonosnog udara.

U slučaju amnezije, nije dovoljno jednostavno reći da je u našem pamćenju napravljena rupa. Žrtvu gotovo fatalne traume, izgleda, strah tjera da svim silama - svjesnim i nesvjesnim - nastoji izbaciti demone tako strašnog iskustva kako je ne bi podčinili. Kako bismo drukčije

mogli nastaviti živjeti, ostaviti prošlost za sobom, misliti na budućnost? Međutim, posve se osloboditi sjećanja na takav događaj nije baš lako. U tome se procesu može izgubiti mnogo više od sjećanja na samu traumu. Ljudski identitet - ono što bi neki nazvali dušom - često je prva žrtva. Štoviše, Velikovsky je smatrao da ono što vrijedi na individualnoj razini, također vrijedi i na kolektivnoj.

Taj se proces možda odvija sporije i dopušta osobne iznimke, ali institucije društva bi s vremenom došle do takvih zaključaka, a zatim bi podržavale duboku kolektivnu podsvjesnu želju, za dobro svih, da određena vrata ostanu zatvorena i određene neprikladne činjenice ostanu zaboravljene - da takva povijest ostane zabranjena zona. *A u međuvremenu, opasnost od ponavljanja drevne drame raste, kao i naša potreba za pouzdanim vodstvom.*

Polazna pretpostavka ove knjige jest, da se, ukoliko želimo naći izlaz iz sadašnje dileme, moramo pridržavati karte koja se može nacrtati prema našim mitovima, legendama i snovima - prema univerzalnoj, kolektivnoj podsvijesti o kojoj je govorio Jung. Pretpostavljamo da se prava priča o tragičnoj povijesti našega planeta može izvući iz tih tajanstvenih zapisa.

Ako čitamo između redaka, Platonovu priču o Atlantidi u djelima *Timej* i *Kritija* potvrđuje Biblija, indijanske legende iz Srednje Amerike, te tisuću drugih drevnih mitova iz svih dijelova svijeta. Giorgio de Santillana, profesor na M.I.T.-u i stručnjak za povijest znanosti, i njegova koautorica, profesorica prirodnih znanosti Hertha von Dechend, u svojem su monumentalnom djelu, *Hamlet's Mill: An Essay Investigating the Origins of Human Knowledge and Its Transmission through Myth (Hamletov mlin: esej o istraživanju podrijetla ljudskog znanja i njegovog prenošenja kroz mit)*, iznijeli hipotezu da su napredne znanstvene spoznaje u prenesenom značenju, predstavljene u drevnim mitovima i pričama o zvijezdama.

Doista, mitologija mnogih drevnih zajednica puna je priča o kataklizmičkom uništenju Zemlje i njezinih stanovnika. Slažemo se s Grahamom Hancockom kad kaže: 'Kad jednom čovjek prihvati mogućnost da je mitologija proizišla iz budnih umova veoma naprednih ljudi, onda mora početi slušati ono što mitovi govore.'

Mi vjerujemo da govore o velikim katastrofama koje su snašle Zemlju i uništile napredne civilizacije (slične našoj), te štoviše, da se

takva kataklizmička uništenja ponavljaju u životu Zemlje i lako se mogu ponovno dogoditi. Mnogi drevni izvori (ponovno, uključujući Bibliju) upozoravaju na moguću kataklizmu u budućnosti - možda za *našeg* života. Ako je istina da su oni koji ne mogu učiti na pogreškama povijesti osuđeni na to da ih ponove, te se zagonetne poruke iz naše prošlosti lako mogu pokazati kao nešto, što možemo ignorirati *samo na vlastitu štetu*.

Kako Hancock naglašava, od naših smo predaka primili u naslijeđe iznimne spoznaje, i došlo je vrijeme da ih prestanemo zanemarivati. Zapravo, moramo prigrliti tu baštinu i iz nje naučiti sve što možemo, jer sadrži smjernice od vitalne važnosti. Kako bismo iz izazova koji su sada pred nama izišli kao pobjednici, moramo pronaći svoj izgubljeni identitet. Moramo se sjetiti tko smo i odakle smo došli.

U najmanju ruku, moramo biti budni.

PRVI DIO

**STARI MODELI NE VRIJEDE:
DARVINIZAM I KREACIONIZAM NA METI**

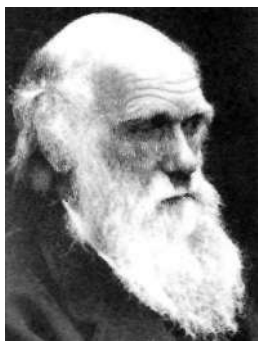

Darwinov odlazak sa scene

U uzaludnoj potrazi za karikom koja nedostaje

Will Hart

Charles Darwin bio je revan promatrač prirode i originalni mislilac. Revolucionalizirao je biologiju. Karl Marx je također bio pronicavi promatrač ljudskog društva i originalni mislilac. Revolucionalizirao je ekonomsku i političku ideologiju. Oni su bili suvremenici, divovi devetnaestog stoljeća koji su bacali duge sjene i podržavali teoriju "dijalektičkog materijalizma" - gledište da je materija jedini subjekt promjene, a svaka je promjena posljedica sukoba koji proizlazi iz unutarnjih kontradikcija prirodnih svim stvarima. A ipak, bez obzira koliko je dijalektički materijalizam bio privlačan intelektualcima i radničkoj klasi određenih zemalja, do kraja devetnaestog stoljeća nije uspio proći na testiranju u stvarnome svijetu.

Charles Darwin

Darvinizam počinje pokazivati slične znakove opterećenja i umora. Pogrebnu zvonjavu nisu započeli samo kreacionisti. Darwin je bio itekako svjestan manjkavosti svoje teorije. Podrijetlo cvatućih biljaka nazvao je "neugodnom zagonetkom". Ta je zagonetka do danas ostala neriješenom.

Dok su znanstvenici, bezuspješno, više od stotinu godina marljivo pretraživali fosilni zapis, ne bi li našli "kariku koja nedostaje" između primitivnih biljaka bez cvata i onih koje imaju cvat, pojavio se niz drugih problema. Darwin je očekivao probleme u slučaju da se ne pronađu prijelazni fosili (kemijski oblikovane replike živih stvorenja). Svojevremeno je napisao: 'To je najozbiljniji prigovor koji se može dati na teoriju.'

Međutim, nije mogao predvidjeti gdje će se pojaviti dodatne pukotine i zaprijetiti samim temeljima njegove teorije. Zašto? Biokemija je u Darwinovo vrijeme bila tek u zametku. Malo je vjerojatno da je mogao zamisliti, da će za manje od sto godina nakon objavljivanja djela *Podrijetlo vrsta* biti otkrivena građa DNK.

Igrom sudbine, jedan od prvih torpeda koji su napravili rupe u teoriji evolucije ispalio je biokemičar. Michael Behe, profesor biologije, u svojem djelu *Darwin's Black Box: The Biochemical Challenge to Evolution* (*Darwinova crna kutija: biokemijski izazov evoluciji*) ukazuje na neobičan napitak koji ključa u epruveti. Usredotočio se na pet fenomena: zgrušavanje krvi, cilije*, ljudski imunološki sustav, prijenos tvari unutar stanica i sintezu nukleinskih kiselina. Svaki fenomen sistematski analizira i dolazi do samo jednog zapanjujućeg zaključka: ti su sustavi tako *nepobitno kompleksni*, da nikakav postupni, korak-pokorak darvinovski put nije mogao dovesti do njihovog nastanka.

Temelj Darwinove teorije je jednostavan, možda čak pretjerano pojednostavljen. Život na Zemlji razvio se kroz niz bioloških promjena slijedom nasumičnih genetskih mutacija, djelujući zajedno s prirodnom selekcijom. Jedna se vrsta s vremenom postupno mijenja u drugu. One vrste koje se prilagode promjenjivim uvjetima u okolišu, najprikladnije su za opstanak i razmnožavanje, a slabije izumiru, što čini najpoznatije načelo darvinizma - preživljavanje najbolje prilagođenih.

Generacije djece učile su o toj teoriji. Svi smo učili da su se ribe promijenile u vodozemce, vodozemci su postali gmazovi, gmazovi su se razvili u ptice, a ptice su se pretvorile u životinje. Međutim, to je daleko lakše objasniti djeci školskog uzrasta - uz zanimljive ilustracije i slike čovjekolikih majmuna u redu (na prvom je mjestu onaj s pogrbljenim ramenima, a na zadnjem onaj koji napokon stoji uspravno) - nego dokazati.

Darvinizam je jedina znanstvena teorija koja se predaje diljem svijeta, ali još nije dokazana prema strogim mjerilima znanosti. Unatoč tome, darvinisti tvrde da darvinizam više nije teorija, već potvrđena znanstvena činjenica. Problem nije izbor između biblijskog kreacionizma i evolucije. Problem što ga treba riješiti svodi se na jedno jedino

* cilije, lat. fina dlaka uopće, dlačice kod praživa koje im služe za pokretanje; pokretne spolne stanice kod biljaka.

pitanje: Je li Darwinova teorija potvrđena prema pravilima o znanstvenim dokazima?

Darwin je znao da je jedini način potvrđivanja glavnih postavki teorije, pretraživanje fosilnog zapisa. To pretraživanje traje i danas. Koliko je paleontologa, geologa, kopača, građevinskih radnika, onih koji buše u potrazi za naftom ili vodom, arheologa i antropologa, studenata i amaterskih lovaca na fosile kopalo rupe u tlu i pronalazilo fosile od Darwinova vremena do danas? Milijuni.

Kakve je dokaze fosilni zapis dao o Darwinovim prijelaznim vrstama? Pokojni biolog s Harvarda, Stephen Jay Gould, antiteza kreacionistu koji lista Bibliju, priznao je: 'Svi paleontolozi znaju da fosilni zapis sadrži veoma malo kad je riječ o prijelaznim oblicima; upadljivo je da nedostaju prijelazni oblici između velikih skupina.'

Vidimo da nije rekao kako vlada nestašica fosila - *samo* onih koji su potrebni za potkrjepljivanje Darwinove teorije. Postoji obilje fosila drevnih oblika i obilje novijih. Naprimjer, pronađeni su fosili ranih i izumrlih primata, hominida, Neandertalaca i *Homo sapiensa*, ali nema fosila prijelaznog oblika između čovjekolikog majmuna i čovjeka. Sličnu situaciju imamo i s pojavom cvatućih biljaka, Darwinove Ahilove pete.

Vodeni nanosi u drevnoj prošlosti ostavili su milijune fosila u golemoj geološkoj knjižnici. Zašto smo našli predstavnike biljaka bez cvata od prije tristo milijuna godina, i biljaka s cvatom od prije sto milijuna godina, koje i danas postoje, ali *nikakve* biljke koje pokazuju *postupni* proces *mutacija*, koje predstavljaju prijelazne vrste i povezuju spomenute dvije vrste (ili bi trebale)?

Danas ne postoje takve biljke, niti su pronađene u fosilnom zapisu. To je Darwinov križ.

Riječ je o ozbiljnom, čak kritičnom pitanju kojemu je potrebna duboka i temeljita analiza. U jednom intervjuu o svojoj veoma oštroj kritici, *Facts of Life: Shattering the Myth of Darwinism (Životne činjenice: razbijanje mita darvinizma)*, novinar koji se bavi znanošću, Richard Milton, opisuje što ga je navelo da napiše knjigu: 'Nedostatak fosila prijelaznih oblika naveo me da posumnjam u Darwinovu ideju o postupnim promjenama. Također sam shvatio da se postupci, koji se koriste za određivanje starosti stijena vrte u krugu. Stijene se koriste za određivanje starosti fosila; fosili se koriste za određivanje starosti stijena.

Tada sam počeo misliti ono nezamislivo: je li moguće da je darvinizam znanstveno manjkav?'

Milton jasno stavlja do znanja da ne podržava one koji napadaju Darwina iz religioznih razloga: 'Kao novinar za znanost i pisac koji se cijeli život bavi geologijom i paleontologijom - bez ikakvih religioznih uvjerenja koja bi se našla na putu - bio sam u jedinstvenoj poziciji da istražim i izvještavam o stanju Darwinove teorije u 1990-ima', rekao je. 'Rezultat je bio nedvosmislen. Darwin ovdje više ne vrijedi.'

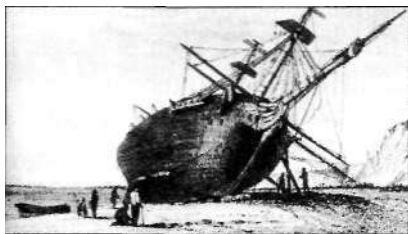
Prema Miltonu, koji je *bio* čvrsti pristaša darvinizma, kad je počeo iznova promišljati o teoriji, postao je redoviti posjetilac prestižnog Prirodoslovnog muzeja Velike Britanije. Pomno je proučavao najbolje primjere što su ih darvinisti tijekom godina skupili. Jedan po jedan, pali su na njegovu testu. Shvatio je da su mnogi znanstvenici diljem svijeta već stigli do istoga zaključka. Car je bio gol poput čovjekolikog majmuna. Zašto nitko nije objavio kritiku teorije?

Koji školovani, ugledni znanstvenik, koji za život zarađuje na sveučilištu ili u državnoj službi, želi ugroziti svoju karijeru i usput na sebe navući prijezir kolega? Očito, nijedan. Nikada nije popularno ljuljati čamac. HMS *Beagle* još uvijek plovi, a čini se da ga podupire vojska darvinista, koja je jednako dogmatična po pitanju svojih uvjerenja kao i kreacionisti koji, prigovaraju darvinisti, imaju religiozan, neznanstven program.

Međutim, znanstvenici su dali neke naznake. Tijekom predavanja na fakultetu 1967, svjetski poznatom antropologu Louis B. Leakeyju postavljeno je pitanje o "karici koja nedostaje". Kratko je odgovorio: 'Nije riječ o *jednoj* karici koja nedostaje - nedostaje *stotine* karika.'

Gould je na kraju napisao znanstveni rad u kojem iznosi teoriju koja pokušava objasniti nedostatak vrsta prijelaznih oblika i iznenadno pojavljivanje novih. Tu je teoriju nazvao "isprekidana ravnoteža".

Javnost uglavnom nije dobro upoznata sa *znanstvenim* problemima povezanim s Darwinovom teorijom evolucije. Premda je prosječna osoba svjesna da postoji rat između kreacionista i evolucionista, to se

Darwinov istraživački brod Beagle, izvučen na suho radi popravaka na Novom Zelandu

smatra odstupnicom, starom bitkom između znanosti i religije o pitanjima što ju je suđenje Scopesu razriješilo prije nekoliko generacija. Također postoji zabrinutost zbog "karike koja nedostaje" između čovjekolikih majmuna i čovjeka.

Istinske pristaše darvinizma već dugo zbuñuje nedostatak fosila prijelaznih oblika. Rezoniranje glasi otprilike ovako: Sigurno su ondje negdje skriveni u zapisu. Kako to znamo? Darwinova teorija to zahtijeva! I tako se potraga nastavlja. No koliko zapravo vremena, i koliko ekspedicija i koliko godina istraživanja je potrebno prije nego će konačno priznati, da zasigurno postoji dobar razlog iz kojeg fosili prijelaznih oblika *ne postoje*?

Kritičari tvrde da je razlog nedostatka fosila prijelaznih oblika jednostavan: Darwinova teorija ne ispunjava stroge znanstvene kriterije o dokazima, jer je krajnje manjkava. Glavne postavke nisu predvidjele ono što se pokazalo rezultatom više od stotinu godina istraživanja: karike koje nedostaju umjesto vrsta prijelaznih oblika.

Darwin je znao da će se naći na meti kritike, ako fosilni zapis ne bude sadržavao potrebne prijelazne oblike.

Genetičari odavno znaju da je golema većina mutacija ili neutralna ili negativna. Drugim riječima, mutacije su obično pogreške, neuspjesi DNK da točno kopira informaciju. Čini se da to nije naročito pouzdan primarni mehanizam, a trebao bi biti, jer prirodna selekcija očito nije dinamična sila, koja bi mogla unijeti one vrste promjena što ih evolucionisti pripisuju teoriji.

Prirodna selekcija djeluje više kao kontrolni mehanizam, sustav povratnih informacija koji iskorjenjuje loše prilagodbe i bira uspješne.

Kad je riječ o mutaciji kao pokretačkoj sili, problem je višeslojan. Kao što je Behe naglasio u svojoj knjizi, život unutar stanice previše je kompleksan da bi bio rezultat nasumičnih mutacija. Naime, Darwin nije imao laboratorijsku tehnologiju kakva danas stoji na raspolaganju molekularnim biologima. Darwin je radio s vrstama, a ne s građom stanica, mitohondrijima i DNK. No teorija mutacije nije posebno uspješna ni na drugim razinama.

Sad se moramo vratiti problemu iznenadnog pojavljivanja cvatućih biljaka. U cvijeću nalazimo visoki stupanj organiziranosti. Cvijeće je uglavnom posebno građeno, radi prihvata pčela i drugih kukaca koji ga oprašuju. Što je bilo prvo, cvijet ili pčela? Začas ćemo doći na to;

prvo pitanje glasi: kako je navodno primitivna biljka bez cvata, koja se eonima oslanjala na nesporno razmnožavanje, odjednom stvorila dijelove potrebne za spolno razmnožavanje?

Prema Darwinovoj teoriji, to se dogodilo kad je golosjemenjača mutirala, i s vremenom se promijenila u biljku koja cvate. Je li to moguće? Moramo imati na umu nekoliko činjenica: kod biljaka koje cvatu, prijenos peludi s prašnika na tučak mora se dogoditi prije nego se sjemenjače mogu spolno reproducirati. Mutacija je morala započeti s jednom biljkom, negdje, u nekom trenutku. Nije bilo nikakvih kukaca ili životinja posebno prilagođenih za oprašivanje cvjetova, jer prije tog razdoblja nije postojalo cvijeće.

Darwin nikad nije mogao objasniti biljke koje cvatu, poput ovih lopoča.

Na tome se raspada ideja kombinirane mutacije, prirodne selekcije i postupnosti. Kad se suoče s dilemom napredne organiziranosti i skoka od nespornog na spolno razmnožavanje, darvinisti će reći da evolucija jednostavno djeluje *previše polako* da bi karike bile vidljive. To je nelogičan zaključak. Ako djeluje polako, onda bi trebalo postojati pravo obilje fosila koji dokazuju egzistenciju karika koje nedostaju.

Prirodna selekcija ne bi izabrala golosjemenjaču, koja je odjednom mutirala novu strukturu za koju je bila potrebna golema količina energije biljke, ali nije imala nikakvu svrhu. Drugim riječima, biljke bez cvata nisu mogle postupno razviti cvjetne dijelove, komad po komad, tijekom desetaka milijuna godina, sve dok nije nastao cvijet koji u potpunosti obavlja svoju funkciju. To bi se protivilo Darwinovu zakonu prirodne selekcije, preživljavanju najbolje prilagođenih.

Što se više izoliraju logični koraci koji su se morali dogoditi da bi Darwinova teorija bila točna, to se više upada u nevolje. Kako bi se tek razvijeni cvijet razmnožavao ako u blizini nema drugih cvjetova? Zašto u fosilnom zapisu pronalazimo brojne primjere golosjemenjača i kritosjemenjača, ali nema prijelaznih vrsta koje bi pokazale kako je mutacijom i prirodnom selekcijom nastalo cvijeće?

Ako darvinizam ne može objasniti mehanizme odgovorne za razvoj novih vrsta i kako život na ovom planetu evoluirao, što može? Sir Francis Crick, jedan od znanstvenika koji su otkrili dvostruku uzvojniciu u

građi DNK, iznio je ideju "panspermia", koja kaže da je život na Zemlju donijela napredna civilizacija s drugog planeta. Očito je da Crick nije vjerovao u darvinizam. Behe svoju knjigu završava prijedlogom da se u biologiju integrira "teorija inteligentnog plana".

Drugi biolozi, kao što je Lynn Margulis, misle da se darvinizam previše oslanja na ideju da je *natjecanje* glavna, pokretačka sila koja stoji iza opstanka. Naglašava daje *suradnja* jednako uočljiva i važna, možda i važnija. Priroda sadrži mnogo primjera simbioze: cvjetovi trebaju pčele i obrnuto. Drugi primjer je odnos između mikoriznih gljiva* i šumskih stabala. Postoje bakterije koje osiguravaju dušik za biljke. Popis se nastavlja. Što je ljudsko tijelo osim zbirke različitih vrsta stanica i virusa koji surađuju u svrhu stvaranja kompleksnog organizma?

Stara paradigma počinje ustupati mjesto novom razmišljanju i novim modelima, kao što su inteligentni plan i izvanzemaljska intervencija. Marx i Freud bili su pioniri devetnaestog stoljeća koji su utrli staze, ali to je bio i Newton. Njihove su nove paradigme otvorile nove perspektive, i oni su riješili stare probleme. Ipak, postojale su granice. Njihove su teorije bile mehaničke i materijalističke. Newtonov je pad uslijedio kad se pojavila Einstenova teorija relativnosti. Nova paradigma zakona fizike uklapa se u činjenice i odgovara na više pitanja, a to podrazumijeva da je bolje iskoristiva. Je li Darwin sljedeći?

Dok se ne pojavi nova sveobuhvatnija teorija o tome kako je život započeo, mijenjao se i kako se nastavlja razvijati, kako je rekao Richard Milton: 'Darwin ovdje više ne djeluje.'

* mikoriza, grč., jedna od gljivinih niti - micelija, koje se razvijaju na korijenu viših cjevastih biljaka i pomažu da korijenje usisava hranjive elemente iz zemlje; uopće, suživot korijena neke druge biljke i gljiva

Evolucija protiv kreacionizma

Je li rasprava stvarna?

David Lewis

Prva knjiga Mojsijeva (Postanak), biblijska priča o stvaranju, kaže nam daje Bog za šest dana stvorio svijet. Stvorio je Adama, prvog muškarca, tvrdi Biblija, od zemaljskog praha, a mnogi kršćani vjeruju da se to dogodilo u Rajskome vrtu prije šest tisuća godina. Znanstvenici i religiozni učenjaci taj scenarij nazivaju "kreacionizmom".

Godine 1859. Charles Darwin je iznio drugu zamisao. Rekao je da se čovjekovo postojanje može objasniti u kontekstu samo materijalnog nastanka, kroz evoluciju i prirodnu selekciju - to jest, "opstankom najbolje prilagođenih". Prema Darwinu, čovjek se razvio od čovjekolikih majmuna, što je u razitoj suprotnosti s biblijskim prikazom.

Otad bjesni rasprava o podrijetlu ljudskih bića. Nedavno je ponovno izbila u prvi plan u Abbotsfordu, Britanska Kolumbija, gdje školski odbor, u kojem dominiraju kršćani, zahtijeva da se u nastavu uključi "inteligentni plan", oblik kreacionizma, koji će se poučavati zajedno s teorijom evolucije. Časopis *Maclean's* piše: 'Pitanje o kojem raspravljaju je veliko ... uvjerljivo najveće od svih pitanja: kako je počeo život... Velikim praskom ili Velikim bićem?'

Kritičari školske politike u Abbotsfordu strahuju, da će školski odbor Knjigu Postanka svrstati u isti red s Darwinovom knjigom *Podrijetlo vrsta*. Optužuju školski odbor da svoja religiozna uvjerenja nameće učenicima, dok neki kršćani vjeruju da je poučavanje o darvinizmu ista stvar, nametanje činjeničnog religioznog sustava vjerovanja.

Adam i Eva (Rafael)

Evolucija
(TOM MILLER)

Međutim, novija istraživanja pokazuju, da bi pristašama objiju strana u tome sukobu bilo bolje da malo promisle o svojim stavovima. Ponovno proučavanje starih i novih istraživanja pokazuje, da je rasprava, kreacionizam protiv darvinizma, možda sasvim bespredmetna.

Richard Thompson i Michael Cremo, koautori knjige *Forbidden Archeology* (*Zabranjena arheologija*) (i njezine sažete verzije, *The Hidden History of the Human Race* (*Skrivena povijest ljudske vrste*)), prikupili su obilje dokaza koji svjedoče o postojanju modernog čovjeka, milijune godina prije njegovog navodnog pojavljivanja u južnoj Africi prije sto tisuća godina.

U dokumentarnoj emisiji NBC-a, "The Mysterious Origins of Man" ("Zagonetno podrijetlo čovjeka"), emitiranoj u veljači 1996, Thompson i Cremo dokazuju svoju teoriju zajedno s drugim stručnjacima. Dokazi što ih razotkrivaju pokazuju da se čovjek nije razvio od čovjekolikih majmuna, niti je nastao od zemaljskoga praha samo četiri tisuće godina prije Krista. Implikacije su beskrajne, i mogle bi prisiliti na ponovnu evaluaciju cijelog pitanja ljudskog podrijetla.

Kroz dokumentarni film "The Mysterious Origins of Man" ("Zagonetno podrijetlo čovjeka"), koji iskoračuje iz uobičajene rasprave Biblija protiv Darwina, vodi nas Charlton Heston, a film se temelji na dokazima što ih znanstveni vrhovi uvelike ignoriraju. Sporne točke su ljudski otisci stopala otkriveni u Teksasu, odmah uz tragove dinosaurusu; kameno oruđe staro pedeset pet milijuna godina; sofisticirani zemljovidi nepoznate starosti; te podaci o naprednoj civilizaciji u pretpovijesti.

Na temelju istraživanja obavljenih nakon što je Darwin počeo dominirati u znanstvenim stavovima na prijelazu iz devetnaestog stoljeća, kao i na novijim arheološkim otkrićima, "The Mysterious Origins of Man" ("Zagonetno podrijetlo čovjeka") razotkriva "filtriranje znanja" unutar znanstvene zajednice, predrasude u korist prihvaćenih dogmi i

istodobno odbacivanje dokaznog materijala, koji *ne* podupire konvencionalnu teoriju.

Slijedom toga, fosilni dokazi koji sugeriraju da je čovjek daleko stariji no što kaže konvencionalna teorija, te da se nije razvio od čovjekolikih majmuna, skupljali su prašinu više od stoljeća. Zapravo su bili prešućeni jer se sukobljavaju s ukorijenjenim sustavom vjerovanja, razotkriva dokumentarni film NBC-a. Štoviše, znanstvenici koji dovode u pitanje prihvaćene dogme, mogu biti izbačeni iz rasprave, ali i ostati bez posla.

Thompson, znanstveni istražitelj Richard Milton i drugi stručnjaci, ukazuju na problem "spekulativnih skokova" što su ih činili istraživači, koji su silno željeli pronaći kariku koja nedostaje u ljudskoj evoluciji, dugo traženog pretka čovjeka od čovjekolikih majmuna. 'Čini se da će *bilo kakva* karika koja nedostaje zadovoljiti', Milton kaže o sto dvadeset godina napora da se dokaže Darwinova teorija.

U slučaju takozvanog *pithecanthropusa* (pitekantrop) čovjekolikog majmuna (odnosno javanskog čovjeka, *Homo erectus*), antropolog Eugene Dubois je u Indoneziji našao ljudsku bedrenu kost i gornji dio lubanje čovjekolikog majmuna, međusobno udaljene dvanaest metara. To se dogodilo 1891. Povezao je dvije kosti i stvorio slavnog javanskog čovjeka. No mnogi stručnjaci kažu da bedrena kost i gornji dio lubanje nemaju veze jedno s drugim. Malo prije svoje smrti, čak je i Dubois rekao da je gornji dio lubanje pripadao velikom majmunu, a bedrena kost čovjeku. Ipak, javanski čovjek do današnjega dana za mnoge ostaje dokaz, da se čovjek razvio od čovjekolikih majmuna, a kao takav je do 1984. bio predstavljan u Prirodoslovnom muzeju New Yorka.

U slučaju čovjeka iz Piltdowna, još jedne nadobudne ideje o karici koja nedostaje, "otkrivenog" 1910. u Engleskoj, pokazalo se da je riječ o sofisticiranoj prijevari što su je, po svemu sudeći, izveli pretjerano revni darvinisti. Čak se ni najveći dragulj među navodnim fosilima ljudskih predaka, slavna "Lucy", pronađena 1974. u Etiopiji, prema riječima mnogih antropologa, ne može razlikovati od majmuna ili izumrlog čovjekolikog majmuna.

Antropolog Charles Oxnard i drugi znanstvenici izradili su sliku ljudske evolucije, koja se radikalno razlikuje od konvencionalne teorije, a to je činjenica što je sveučilišta i prirodoslovni muzeji obično ignoriraju. Oxnard je rod *Homo*, kojemu pripada čovjek, svrstao u

daleko starije vremensko razdoblje od onoga što kaže standardna teorija evolucije, dovodeći u pitanje osnove Darwinove teorije. U knjizi *Forbidden Archeology (Zabranjena arheologija)* Cremona i Thompsona, Oxnard kaže: 'Konvencionalni stavovi o ljudskoj evoluciji moraju se uvelike promijeniti ili čak odbaciti... moraju se istražiti nove zamisli.'

Ono što muči druge protivnike standardne teorije evolucije, je njezina nesposobnost da objasni kako nastaju nove vrste i značajke - pretpostavka je da su nebrojeni aspekti biološkog života, sve do pora na ljudskoj koži, nogu kukaca i zaštitnih jastučića na koljenima deve, slučajno nastali kroz prirodnu selekciju. Ideja o nakani, ili stvaranju koje je samo sebi svrha, ne uklapa se u darvinovsku verziju stvarnosti.

Za darvinistu, život može postojati jedino u kontekstu apsolutnog materijalizma: niz slučajnih događaja i kemijskih reakcija odgovoran je za sve u univerzumu. Čini se da se čak i zdrav razum miče pred znanstvenim dogmama. U slučaju ljudskog mozga, naprimjer, njegove se napredne sposobnosti (obavljanje matematičkih operacija, sviranje violine, čak i sama svijest) ne mogu objasniti samo doktrinom o "preživljavanju najbolje prilagođenih".

ŠTO JE S BIBLIJOM I KREACIONIZMOM?

Argumenti kreacionista potječu iz ortodoksne religiozne doktrine, odbacujući alegorijska i metaforična tumačenja Knjige Postanka. To je sustav vjerovanja što ga mnogi kršćani ne shvaćaju doslovno, i koji čak ni Biblija možda ne podupire. Za to, također, nedostaju znanstveni dokazi, jer fosilni zapisi pokazuju da ljudska bića na Zemlji postoje mnogo više od šest tisuća godina. Štoviše, prikaz stvaranja u šest dana, ako se shvati doslovno, uopće nije sličan vremenu koje je bilo potrebno da nastane univerzum.

Razumnije poimanje inteligentnog plana (kreacionizam bez dogme) malo je prihvatljivije, čak i među nekim znanstvenicima kojima je teško zanijekati da unutar univerzuma postoji inherentna inteligencija. Dakle, problem kreacionizma nije u ideji inteligentnog plana, već u njegovim dogmatskim i krutim tumačenjima Biblije kad je riječ o raspravi o ljudskom podrijetlu.

NOVA PODRUČJA ILI DREVNA MUDROST?

Dokazi o ekstremno starom podrijetlu čovjeka mnoge će odvesti na nepoznati teren, onaj, koji bi neki radije izbjegli. No, za druge je uobičajena rasprava, kreacionizam protiv evolucije, cijelo vrijeme bila manjkava. Gledište "katastrofičara", na koje se nekoć gledalo uzdignutih obrva, i još uvijek je suočeno s tvrdoglavom opozicijom, u posljednje je vrijeme napredovalo u znanstvenoj zajednici. Ta teorija tvrdi da je dolazilo do naglih poremećaja u kontinuitetu života na planetu, što je mijenjalo tijek evolucije. (S druge strane, "postupnost", postavka darvinista koja podrazumijeva da se sav život razvijao polako i bez prekidanja, u nekim je krugovima izgubila podršku.)

Doista, postalo je jasno kako su se svakojake katastrofe zbivale na zemaljskoj kugli, kao i općenito u univerzumu. Dobro poznata teorija katastrofe upućuje kako je do izumiranja dinosaurusu došlo uslijed pada golemog meteorita na planet, snagom od tisuća hidrogenskih bombi. Druge teorije katastrofe govore o drastičnim promjenama klime, seizmičkim pomacima i nestabilnosti, te čak i promjenama u magnetskome polju Zemlje.

Rasprava, katastrofizam protiv postupnosti, premda otkriva kako znanost malo sa sigurnošću zna o pretpovijesti, također ukazuje na izrazite predrasude unutar znanstvene zajednice - antipatiji, koja potječe od Darwinova vremena - prema svemu što imalo sliči biblijskim katastrofama kao što je Opći potop, čak i ako je to povezano samo s naglim, umjesto postupnim promjenama tijekom evolucije.

Međutim, katastrofizam pomaže drugom scenariju, kada je riječ o ljudskom podrijetlu i pretpovijesti. Kako je prikazano u knjizi Grahama Hancocka *Fingerprints of the Gods: The Evidence of Earth's Lost Civilization (Otisci bogova: dokazi izgubljene civilizacije na Zemlji)*, i u knjizi Randa i Rose Flem-Ath *When the Sky Fell: In Search of Atlantis (Kad se nebo srušilo: u potrazi za Atlantidom)*, naglo, katastrofalno pomicanje Zemljine litosfere, pod nazivom "premještanje kore", možda se dogodilo u nekom razdoblju prošlosti. Teorija, koju je podržao Albert Einstein, pretpostavlja da se vanjska Zemljina kora mogla naglo (ne postupno) pomaknuti na površini zemaljske kugle, uzrokujući klizanje kontinenata do posve drukčijih položaja.

Na temelju rada Charlesa Hapgooda, koji je teoriju razvio uz Einsteinovu pomoć, Flem-Athi objašnjavaju da je to možda objašnjenje za otkriće trupala stotina dlakavih mamuta, nosoroga i drugih drevnih sisavaca, zamrznutih u "zoni smrti" diljem Sibira i sjeverne Kanade. Nevjerojatno je, ali u želucima tih sisavaca pronađene su biljke koje uspijevaju u toploj klimi, što ukazuje na to da su mjesta gdje su te životinje pasle, odjednom prešla s umjerene klime na arktičku. Hapgood i Einstein iznijeli su teoriju da je do iznenadnog pomicanja i zamrzavanja kontinenta Antarktika, koji je možda bio tri tisuće kilometara sjevernije nego danas, došlo uslijed premještanja Zemljine kore.

Drevni zemljovidi, koji točno prikazuju Antarktiku prije nego ga je pokrio led, također podupiru ideju da se u novijoj pretpovijesti kontinent nalazio u području umjerene klime. Nastali na temelju izvornih zemljovida nepoznate starosti, zemljovidi Piri Reisa, Oronteja Finea i Mercatora potječu, pretpostavljaju Graham Hancock i Flem-Athi, od neke pretpovijesne zajednice, koja je znala točno izračunati geografsku dužinu i ucrtati morske obale, što je postignuće koje je u zabilježenoj povijesti ostvareno tek u osamnaestom stoljeću. Kako je navedeno u knjigama Flem-Atha i Hancocka, zemljovidi i niz dokaznog materijala svjedoče o postojanju sofisticirane pretpovijesne civilizacije. Charlton Heston, pripovjedač u filmu "The Mysterious Origins of Man" ("Zagonetno podrijetlo čovjeka"), taj scenarij uspoređuje s Platonovim opisom izgubljenog kontinenta Atlantide.

IZGUBLJENE CIVILIZACIJE, PRAVA KARIKA KOJA NEDOSTAJE?

Proučavajući kameno zidanje u drevnim nalazištima u Boliviji, Peruu i Egiptu, Hancock tvrdi da ta megalitska čuda nisu mogla nastati iz prašine nomadskih lovaca i skupljača plodova, u što nas želi uvjeriti konvencionalna znanost. Veličanstveni grad Tiahuanaco, Bolivija, za kojega bolivijski znanstvenik Arthur Poznansky kaže da je izgrađen petnaest tisuća godina pr. Kr, tipičan je primjer. Precizno rezanje golemih kamenih blokova u Tiahuanacu, kao i na drugim mjestima, gdje je tolerancija pola milimetra, a zatim transport tih blokova na velike udaljenosti, ukazuju na tehničke sposobnosti koje odgovaraju ili nadmašuju sposobnosti današnjih inženjera.

Kako su navodno primitivni ljudi prenijeli te megalite do vrha Machu Picchua u Peru, primjerice, ostaje velikom zagonetkom, i pothvat je što ga konvencionalna znanost ne može objasniti. Hancock tvrdi da, čak i ako prihvatimo kasnije razdoblje, u koje većina arheologa svrstava te građevine, znanje i tehničke sposobnosti graditelja morale su biti proizvod civilizacije koja se razvijala kroz dugo vremensko razdoblje, smještajući pojavu civiliziranih ljudi u praskozorje pisane povijesti.

'Moje je mišljenje', kaže Hancock, 'da tražimo zajednički utjecaj, koji je djelovao na sva ta mjesta, mnogo prije pisane povijesti; nepoznatu civilizaciju koju povjesničari još nisu identificirali.'

Cijeli niz prirodnih dokaza i zabilježenih ljudskih iskustava ukazuje na postojanje takve civilizacije. Etimologija, znanost o podrijetlu riječi, tvrdi da je morao postojati pretpovijesni indo-europski jezik, jer se time objašnjavaju velike sličnosti u svjetskim jezicima. Je li to mogao biti jezik Hancockove pretpovijesne civilizacije?

Hamlet's Mill: An Essay Investigating the Origins of Human Knowledge and Its Transmission through Myth (Hamletov mlin: esej o istraživanju porijekla ljudskog znanja i njegovog prenošenja kroz mit), knjiga što su je napisali Giorgio de Santillana, profesor povijesti znanosti na M.I.T.-u i profesorica prirodnih znanosti na Sveučilištu Frankfurtu, Hertha von Dechend, je studija načina na koji drevni mitovi opisuju ophode ekvinocija. Kao takvi, također su značajni za pitanje zajedničkog jezika, jer svjedoče o postojanju naprednih spoznaja koje su se širile među pretpovijesnim narodima. Raspravljajući o mitovima koji potječu iz magle antičkih vremena, te o numeričkim vrijednostima i simbolici u njima, Santillana i von Dechend otkrivaju, da su drevni narodi mnogih kultura dijelili sofisticirano znanje o nebeskim tijelima, znanje koje smo mi tek u novije vrijeme stekli, uz pomoć satelita i kompjutera.

Širenje srodnih bioloških vrsta na kontinente razdvojene golemim oceanima, fenomen koji zbunjuje darviniste, također se može objasniti postojanjem napredne, pomorske civilizacije u pretpovijesti. Zapravo, cijeli niz dokaza podupire teoriju da su ljudi i civilizacija postojali mnogo prije, no što kažu ortodoksna znanost i religija. U tom slučaju, može li postojanje takve civilizacije biti *prava* karika koja nedostaje u ljudskoj povijesti?

ZAŠTO RASPRAVU OGRANIČITI NA ZAPADNE MODELE?

Konvencionalna rasprava o našem podrijetlu, kako je nazivaju u glavnim medijima, ignorira stavove o ljudskom i kozmičkom podrijetlu što ih dijeli veliki dio svjetske populacije: one mističnog Istoka. Einstein je prihvaćao takve ideje, jer su podržavale njegovo vjerovanje u univerzalnu inteligenciju. U novije su vrijeme Brian Josephson, fizičar i dobitnik Nobelove nagrade, i ostali povukli paralele između istočnjačkog mističizma i suvremene fizike. Fritjof Capra u djelu *The Tao of Physics* usklađuje brahmansku (Vede), budističku i taoističku filozofiju s istančanošću kvantne teorije. *i*

Albert Einstein (desno)
Rabindranath Tagore,
hinduski pjesnik

Zapravo, Vede prikazuju scenarij sličan širenju i stezanju univerzuma moderne fizike, veliki Udisaj i Izdisaj stvaranja, projekcije sveprisutne svijesti, brahmanske, čija suština ostaje sastavni dio svega dok stvaranje evoluirá. S druge strane, taoizam nudi razumijevanje svjesne stvarnosti, koja uvelike sličí Heisenbergovu "načelu nesigurnosti", pri čemu perspektiva, ili svijest, oblikuje objektivnu stvarnost.

Za Einsteina je, osobito u njegovim kasnijim godinama, ideja o stvarnosti koja se temelji na svijesti - reagiranje na univerzalnu, svjesnu prisutnost, nedjeljivu od identiteta i stvaranja - postala prirodno očita, što se danas događa drugima u području fizike, filozofije i religije. 'Kako postajem stariji', rekao je Einstein, 'poistovjećivanje s ovdje i sada (njegov poznati prostor-vrijeme) polako se gubi. Čovjek se osjeća rastaljenim, pomiješanim s prirodom.'

Dakle, najveći umovi našeg vremena, i oni iz drevnih razdoblja, odbacuju Darwinovu često neodređenu polaznu pretpostavku, njegovo vjerovanje u apsolutni materijalizam, koji podrazumijeva da se sav život razvio iz primitivne materije, slučajno, bez svrhe ili plana. Istodobno, kreacionizam koji se temelji na svijesti, nudi alternativu strogim biblijskim tumačenjima i ideju o antropomorfnom stvoritelju, odvojenom od čovjeka i prirode.

Međutim, službena znanost ima rezerviran pristup svijesti, nikada se ne usuđujući istražiti ono što se, po definiciji, ne može objasniti vje-

rovanjima o podrijetlu života koji se temelje na materiji. Članak Davida Chalmersa, objavljen u prosincu 1995. u časopisu *Scientific American*, "The Puzzle of Conscious Experience" ("Zagonetka svjesnog iskustva"), naglašava taj problem.

'Dugi niz godina', kaže Chalmers, 'istraživači su odbacivali svijest ... Prevladavajući stav bio je da znanost, koja ovisi o objektivnosti, ne može uvažiti nešto tako subjektivno kao što je svijest.' Chalmers dalje kaže kako neuroznanstvenici, psiholozi i filozofi tek u novije vrijeme počinju odbacivati shvaćanje da se svijest ne može proučavati. Predlaže, insistirajući da svijest ima materijalnu bazu, da bi se (ona) mogla objasniti novom vrstom teorije ... (koja) će vjerojatno uključivati nove temeljne zakone (sa) zapanjujućim posljedicama za naša gledišta o univerzumu i nama samima.'

Ugledni fizičar Steven Weinberg u svojoj knjizi *Dreams of a Final Theory (Snovi o konačnoj teoriji)* postavlja to drukčije. Kaže da je cilj fizike razviti "teoriju svega", koja će nam reći sve što se može znati o univerzumu - zakon ili načelo iz kojeg proizlazi univerzum. Tim tvrdnjama Weinberg razotkriva ograničenja znanstvenog materijalizma, istodobno ga pokušavajući nadmašiti dok se suprotstavlja Apsolutnom, Logosu, ako želite, koje ne može postojati u kontekstu stvaranja na bazi materije. Pravi je problem, priznaje, svijest, jer je ona daleko iznad svega što se moglo razviti isključivo materijalnim procesima.

Stoga darvinizam, koji se oslanja na pretpostavku da se sve što postoji temelji na materiji, ne može objasniti najhumaniju karakteristiku, svijest, koja nije mogla nastati procesom prirodne selekcije u nasumičnom, mehaničkom stvaranju - jer je kapacitet ljudskog mozga daleko veći od onoga što je potrebno za puko preživljavanje. Strogi kreacionizam, kada se suprotstavlja darvinizmu koji ignorira podrijetlo svijesti zajedno s ostalim bitnim čimbenicima, doima se samo poput podloge što je darvinisti koriste kako bi sebe prikazali uspješnima.

Dakle, kako bi razumio ljudsko podrijetlo i razvio "teoriju svega", pravi znanstvenik mora procijeniti opipljive dokaze predstavljene u knjizi *Forbidden Archeology (Zabranjena arheologija)* i u Hancockovu djelu *Fingerprints of the Gods (Otisci bogova)*, ali i proučavati svijest, jer bi bez toga zanemario temeljnu sposobnost ljudskih bića - sposobnost kreativnog razmišljanja. Morao bi eksperimentirati u unutar-njem, subjektivnom svijetu, uroniti u ono što službena znanost smatra

zabranjenom zonom. Morao bi se posvetiti, neovisno o bilo kakvim dogmama, suštini vlastitog svjesnog postojanja, kao i proučavanju materijalnog stvaranja. Poput Einsteina, taj bi pothvat doživljavao kao krajnji cilj znanosti i religije, potraga za znanjem u najčišćem smislu, ili *sciere* na latinskom, odakle potječe riječ *science* (znanost). Na taj bi način znanost mogla doći do teorije svega.

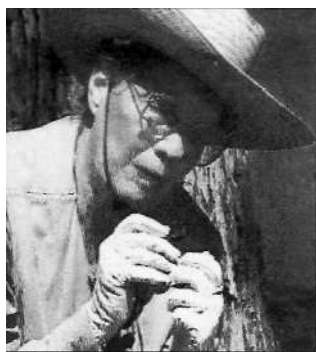
Razotkrivanje znanstvenog zataškavanja

Zabranjena arheologija. Koautor Michael Cremona govori o "filtriranju znanja" i drugim sredstvima za "prilagođavanje" akademskih knjiga

J. Douglas Kenyon

Godine 1966. ugledna arheologinja Virginia Steen-McIntyre i njezini suradnici iz ekipe za geološka istraživanja SAD-a, koja je radila uz potporu Nacionalne fondacije za znanost, pozvani su da odrede starost dvaju osobitih arheoloških nalazišta u Meksiku. Sofisticirano kameno oruđe koje se moglo usporediti s najboljim oruđem čovjeka iz Cro-Magnona u Europi, pronađeno je u Hueyatlacu, dok je donekle grublji pribor otkriven u obližnjem El Hornu. Pretpostavljalo se da su nalazišta veoma stara, možda čak dvadeset tisuća godina, što bi ih, prema prevladavajućim teorijama, svrstalo veoma blizu počecima ljudskog života u objema Americama.

Steen-McIntyre, svjesna da će njezina karijera biti osigurana ako doista uspije potvrditi takvu starost, započela je niz sveobuhvatnih testiranja. Koristeći četiri različite, ali dobro prihvaćene metode određivanja starosti, uključujući datiranje spojevima urana i datiranje prema tragovima raspada atoma, čvrsto je odlučila da će to učiniti kako treba. Unatoč tome, kad su stigli rezultati, prvobitne su se procjene pokazale posve pogrešnim. Zapravo, bile su daleko *manje* od činjeničnog stanja. Uvjerljivo je dokazano da je nalazište staro oko dvjesto pedeset tisuća godina!

Dr. Virginia Steen-McIntyre

Kako se moglo očekivati, uslijedile su polemike. Datiranje arheologinje Steen-McIntyre nije samo pobijalo prihvaćenu kronologiju ljudske nazočnosti u tome području, već je također opovrgavalo službene stavove o tome koliko dugo ljudska bića postoje bilo gdje na Zemlji. Bez obzira na to, ponovno proučavanje ortodoksne teorije i mijenjanje tekstova u udžbenicima, što se logično moglo očekivati, *nije* uslijedilo. Umjesto toga, uslijedilo je javno ismijavanje rada arheologinje Steen-McIntyre i ocrnjivanje njezine osobnosti. Otada nije uspjela naći posao u svojem zanimanju.

Više od stoljeća prije, nakon otkrivanja zlata u planini Table u Kaliforniji i kopanja tisuća metara rudarskih okna, kopači su počeli izvlačiti stotine kamenih artefakata, pa čak i ljudskih fosila. Unatoč činjenici da su nađeni u geološkim slojevima starim od devet do pedeset pet milijuna godina, državni geolog Kalifornije, J. D. Whitney, poslije je mogao zajamčiti autentičnost za mnoge pronalaskе i napraviti opsežno izvješće. Znanstvena zajednica nikada nije propisno odgovorila ili objasnila implikacije Whitneyjevih dokaza, te je cijela epizoda doslovce ignorirana, a spominjanje toga nestalo je iz stručnih knjiga.

Rudari u Južnoafričkoj Republici već desetljećima izvlače - iz slojeva starih gotovo tri milijarde godina - stotine malenih metalnih kuglica obavijenih paralelnim žljebovima. Znanstvena zajednica zasad nije obratila pozornost na to.

Michael Cremo

Među desecima takvih slučajeva što ih Richard Thompson i Michael Cremo navode u knjizi *Forbidden Archeology (Zabranjena arheologija)* i (njezinoj sažetoj verziji *Hidden History of the Human Race (Skrivena povijest ljudske vrste)*), jasno je da ova tri primjera ni slučajno nisu rijetkost. Otvoreno govoreći o "masovnom zataškavanju", Cremo i Thompson vjeruju da je akademska znanost, kada je riječ o objašnjavanju podrijetla ljudske vrste na Zemlji, krivotvorila knjige.

Premda javnost možda vjeruje da svi *pravi* dokazi podupiru opće-prihvaćenu teoriju evolucije - s njezinim poznatim vremenskim rasporedom za razvoj ljudskih bića (tj. *Homo sapiens* suvremenog tipa postoji samo oko sto tisuća godina) - Cremo i Thompson pokazuju da se, upravo suprotno, mnoštvo dokaza što su ih otkrili ugledni znan-

stvenici primjenjujući jednako stroga mjerila, ako ne i stroža od službenih znanstvenih vrhova, ne samo ignorira, već se, u mnogim slučajevima, potiskuje. U svim područjima istraživanja, od paleontologije do antropologije i arheologije, ono što se prikazuje javnosti kao utvrđene i nepobitne činjenice zapravo nije ništa više, kaže Cremona, 'od konsenzusa do kojeg su stigle moćne skupine ljudi'.

Opravdava li dokazni materijal takav konsenzus? Cremona i Thompson kažu da ne opravdava.

Pomno navodeći svu raspoloživu dokumentaciju, autori prikazuju slučaj za slučajem kontradiktornih istraživanja obavljenih u posljednja dva stoljeća. Opisuju zapanjujuća otkrića, a zatim iznose polemike koje su uslijedile nakon tih otkrića i zatajivanje dokaza, do čega je neminovno dolazilo.

Tipičan je slučaj Georgea Cartera koji je tvrdio da je, prilikom iskopavanja u San Diegu, Kalifornija, našao ognjišta i primitivno kameno oruđe na razinama, koje odgovaraju posljednjem razdoblju između dva ledena doba, prije otprilike osamdeset do devedeset tisuća godina. Premda su Carterov rad potvrdili neki stručnjaci, kao što je litolog John Witthoft, znanstvena je elita samo odmahнула rukom. Državno sveučilište San Diego nije čak željelo ni pogledati dokazni materijal u vlastitom dvorištu, a Sveučilište Harvard javno je ocrnilo Cartera u predavanju pod naslovom "Fantastična arheologija".

Pojavljuje se slika arogantne i zadrte akademske elite, koju više zanima očuvanje vlastitih povlastica i autoriteta nego istina.

Ne treba ni reći da je veoma teška knjiga (952 stranice), *Forbidden Archeology (Zabranjena arheologija)*, izazvala priličnu buru. Akademski su krugovi, kako se moglo očekivati, ogorčeni, ali teško mogu ignorirati knjigu. Antropolog Richard Leakey je napisao: 'Vaša je knjiga čista glupost i ne zaslužuje da je ozbiljno shvati bilo tko osim budale.'

Unatoč tome, mnogi prestižni znanstveni časopisi, uključujući *The American Journal of Physical Anthropology*, *Geo Archeology* i britanski *Journal for the History of Science*, odlučili su dati kritički osvrt na knjigu. Dok su općenito kritizirali njezine argumente, priznali su, premda nevoljko, da je *Forbidden Archeology (Zabranjena arheologija)* dobro napisana i tematika je dobro istražena, a neki čak priznaju da predstavlja veliki izazov prevladavajućim teorijama.

Kako je William Howells napisao u časopisu *Physical Anthropology*, 'Pomisao da su se suvremena ljudska bića... pojavila mnogo prije, zapravo u vrijeme kad nisu postojali ni jednostavni primati kao mogući preci, djeluje poražavajuće, ne samo za prihvaćeni obrazac, nego je i poražavajuća za cijelu teoriju evolucije, koja je dosad bila prilično čvrsta.'

Richard Leakey Ipak, unatoč velikom izazovu evolucijskoj teoriji, *Forbidden Archeology (Zabranjena arheologija)* se ne poistovjećuje s poznatim gledištem kreacionista, niti pokušava dati vlastitu alternativnu teoriju. Zadatak iznošenja vlastite kompleksne teorije - koja nastoji, kaže Cremo, izbjeći "lažan izbor" između evolucije i kreacionizma, kako se obično prikazuje u medijima - Cremo je obavio u drugoj knjizi pod naslovom *Human Devolution*. Po pitanju ljudskog podrijetla, insistira Cremo, 'doista se moramo vratiti na sam početak'.

Kako je autor nedavno izjavio za časopis *Atlantis Rising: 'Forbidden Archeology (Zabranjena arheologija)* ukazuje na stvarnu potrebu za alternativnim objašnjenjem, novom sintezom. U knjizi *Human Devolution* pozabavio sam se time. Sadrži elemente Darwinovih ideja, i elemente teorije o drevnim astronautima, i elemente kreacionizma, ali mnogo je složenija. Mislim da smo se navikli na pretjerano pojednostavljivanje teorija o ljudskom podrijetlu, a stvarnost je malo komplikiranija no što su zagovornici trenutnih ideja spremni priznati.'

Cremo i Thompson članovi su Instituta Bhaktivedanta - Ogranka za znanstvena istraživanja Međunarodnog društva za svijest Krishne. Cremo i Thompson započeli su svoj projekt s ciljem pronalaženja dokaza, koji će potkrijepiti drevne vedske zapise iz Indije, koji govore o ljudskoj povijesti staroj milijunima godina.

'Tako smo mislili', kaže Cremo, 'ako ima imalo istine u tim drevnim zapisima, morali bi postojati nekakvi fizički dokazi da ih potvrde, ali zapravo ništa nismo našli u današnjoj stručnoj literaturi.' Međutim, nisu stali na tome. Tijekom narednih osam godina, Cremo i Thompson istražili su cjelokupnu povijest arheologije i antropologije, proučavajući sve što je otkriveno, a ne samo ono o čemu pišu stručne knjige. Ono što su saznali bilo je pravo otkriće. 'Mislio sam da će biti nekoliko sitnica koje su gurnute pod sag', rekao je Cremo, 'ali ono što sam našao bilo

je doista zapanjujuće. Zapravo postoji golema količina dokaza koji su prešućeni.

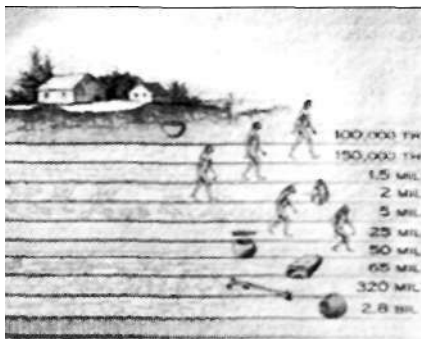
Cremo i Thompson čvrsto su odlučili napisati knjigu o nepobitnim arheološkim činjenicama. 'Primijenjena mjerila', kaže Cremo, 'značila su da nalazište mora biti prepoznatljivo, da mora biti kvalitetnih geoloških dokaza o starosti nalazišta, te da mora biti barem malo izvještavanja o tome, najčešće u znanstvenoj literaturi.' Kvaliteta i kvantiteta dokaznog materijala - nadali su se - natjerat će na ozbiljno preispitivanje stručnjaka u tome području, te studente i sveopću javnost.

Malo bi tko mogao tvrditi da nisu postigli spektakularni uspjeh. Uvelike su traženi u alternativnim znanstvenim krugovima, a stekli su i pristaše među samozvanim sociolozima znanstvenih spoznaja, koji su itekako svjesni neuspjeha suvremenih znanstvenih metoda da predstavljaju doista objektivnu sliku stvarnosti. Cremo vjeruje da je problem u zlouporabi službenog položaja i kršenju zakona. 'Možete naći mnoge slučajeve gdje je riječ samo o automatskom procesu. U ljudskoj je prirodi odbaciti ono što se ne uklapa u određeni svjetonazor', rekao je.

Navodi primjer mladog paleontologa i stručnjaka za drevne kitove usi u Prirodoslovnom muzeju u San Diegu. Kad su ga pitali je li ikad vidio znakove ljudskog djelovanja na nekoj kosti, znanstvenik je primijetio: 'Nastojim se kloniti svega što ima veze s ljudima, jer je jednostavno previše kontroverzno.'

Cremo taj odgovor smatra nedužnom reakcijom nekoga, tko želi zaštititi svoju karijeru. Međutim, u drugim područjima vidi nešto mnogo opakije, primjerice u slučaju arheologinje Virginije Steen-McIntyre. "Ona je shvatila da ne uspijeva objaviti svoj izvještaj. Izgubila je mjesto predavača na sveučilištu. Optužili su je da želi steći publicitet i da je nedisciplinirana u svojoj profesiji. Od tada doista više nije mogla raditi kao profesionalni geolog.'

U drugim primjerima Cremo otkriva još više pokazatelja o namjernim prekršajima. Spominje aktivnosti Rockefellerove zaklade, koja je

Vremenski slijed neobičnih artefakata

financirala istraživanje Davidsona Blacka u Zhoukoudianu, u Kini. Korespondencija između Blacka i njegovih pretpostavljenih u zakladi pokazuje, da su istraživanje i arheologija bili dio daleko većeg biološkog istraživačkog projekta. Slijedi citat iz korespondencije: "... tako možemo doći do informacija o našem ponašanju one vrste, koja može dovesti do široke i korisne kontrole." Drugim riječima, to je istraživanje financirano s točno određenim ciljem stjecanja kontrole. 'Čije kontrole?', pita se Cremo.

Nije tako teško razumjeti motiv koji proizlazi iz želje da se manipulira. 'Mnogo je društvene moći povezano s objašnjenjem onoga tko smo i što smo', kaže Cremo. 'Netko je jednom rekao "Znanje je moć". Također bi se moglo reći "Moć je znanje". Neki ljudi imaju određenu moć i prestiž, a to im omogućuje da diktiraju program za naše društvo. Mislim da nije iznenađujuće što se opiru svakoj promjeni.'

Crema se slaže da su znanstvenici danas doslovce postali svećenička kasta, te primjenjuju mnoga prava i povlastice što su ih njihovi predšasnici u industrijsko-znanstvenoj revoluciji nastojali oduzeti ukorijenjenim religioznim vrhovima. 'Oni određuju ton i smjernice za našu civilizaciju, i to na svjetskoj razini', kaže. 'Ako danas nešto želite znati, obično se ne obraćate svećeniku ili osobi koja se bavi duhovnošću, nego ćete se obratiti jednom od tih ljudi, jer su nas uvjerali da je naš svijet mehaničko mjesto, i sve se može objasniti mehanički, zakonima fizike i kemije, što je trenutno prihvaćeno u službenim krugovima.'

Crema se čini da su znanstvenici uzurpirali ključeve kraljevstva, a zatim nisu ispunili svoja obećanja. 'Na mnoge su načine *oni* odgovornici za ekološku krizu, političku krizu i za poremećaj vrijednosti', kaže Crema. 'Ja mislim da mnogi ljudi postaju svjesni da (znanstvenici) doista nisu uspjeli predati kraljevstvo za koje su tvrdili da imaju ključeve. Mislim da mnogi ljudi počinju shvaćati da svjetonazor što ga oni nude, jednostavno ne može objasniti sve u ljudskom iskustvu.'

Za Crema, mi smo svi dio kozmičke hijerarhije bića, što je stav za kojeg nalazi potvrdu u svjetskim mitologijama: 'Ako pogledate sve te predaje, kad govore o podrijetlu, ne govore o tome kao o nečemu što se događa samo na ovome planetu. Spominju se izvanzemaljski susreti s bogovima, polubogovima, božicama, anđelima.' Vjeruje da postoje paralele sa suvremenim fenomenom NLO-a.

Neuspjeh suvremene znanosti da uspješno riješi pitanje NLO-a, izvanosjetilnog opažanja i paranormalnoga, čini jednu od glavnih optužbi protiv nje. 'Morao bih reći da su dokazi o tome danas veoma čvrsti'. 'Veoma ih je teško ignorirati. Nije riječ o nečemu što se jednostavno može gurnuti u stranu. Ako bismo odbacili sve dokaze o NLO-ima, otmicama i drugim vrstama kontakata, dobivene iz mnogih uglednih izvora, čini se da moramo odustati od prihvaćanja bilo kakvih ljudskih svjedočanstava.'

Jedno područje u kojemu se ortodoksija često našla pred izazovima je zamisao o naglim promjenama izazvanim golemim kataklizmama, koja pobija "postupnost" o čemu obično govore evolucionisti. Premda je postalo moderno govoriti o takvim događajima, smješteni su u veoma daleku prošlost, navodno prije pojave čovjeka. Ipak neki pojedinci, poput Immanuela Velikovskoga, tvrde da su se mnogi takvi događaji zbivali u našoj prošlosti i izazvali neku vrstu planetarne amnezije od koje i danas patimo.

Cremski se slaže da je bilo takvih katastrofičnih događaja i da je čovječanstvo patilo od kolektivnog zaborava: 'Mislim da postoji neka vrsta amnezije koja nas, kada se susretnemo sa stvarnim podacima o katastrofama, navode nas da pomislimo, ah dobro, to je samo mitologija. Drugim riječima, mislim da neke spoznaje o tim katastrofama doista postoje u drevnim zapisima i kulturama, kao i u usmenim predajama. Ali zbog onoga što bismo mogli nazvati društvenom amnezijom, kad naiđemo na takve stvari, ne možemo ih prihvatiti kao istinu. Također mislim da nas oni koji sada kontroliraju svjetski intelektualni život, namjerno pokušavaju natjerati da ne vjerujemo i zaboravimo na paranormalno i slične fenomene. Mislim da doista postoji odlučno nastojanje da svi ostanemo u stanju zaborava kad je riječ o tim stvarima.'

Sve je to dio politike ideja. Cremski kaže: 'Riječ je o bitci koja je trajala tisućama godina, i još uvijek traje.'

DRUGI DIO

**U PRILOG KATASTROFIZMU:
PROMJENE NA ZEMLJI, NAGLE I POSTUPNE**

U obrani katastrofa

Napredni geolog Robert Schoch postavlja izazov pred općeprihvaćeno mišljenje o prirodopisu.

William P. Eagles

Kad je nekonformistički egiptolog John Anthony West 1989. počeo tražiti znanstvenu potvrdu da je Velika Sfinga u Gizi (a možda i druge građevine starog Egipta) starija od onoga što tvrde ortodokсни egiptolozi, našao ju je zahvaljujući Robertu M. Schochu, doktoru filozofije, mladom, ali veoma kvalificiranom izvanrednom profesoru prirodnih znanosti i matematike na bostonskom sveučilištu. Schochove specijalnosti bile su geologija i paleontologija, a posjedovao je potrebno stručno znanje i analitičke tehnike za potvrđivanje pretpostavke, što ju je prvi iznio neovisni arheolog R. A. Schwaller de Lubicz u 1950-ima, da su promjene vidljive na Sfingi i kamenom tlu oko nje izazvane stalnim padalinama, a ne dugotrajnoj izloženosti pijesku nošenim vjetrom.

*R. A. Schwaller
de Lubicz*

*Dr. Robert Schoch
u Egiptu*

Ono što je Schoch otkrio, koristeći prihvaćenu geološku metodologiju, danas je poznato široj javnosti, a popularizirano je 1993. u kontroverznoj televizijskoj emisiji, "The Mystery of the Sphinx" ("Tajna Sfinge"), u kojoj je predstavljen. Došao je do zaključka da erozija na Sfingi i njezinoj ogradi nepobitno ukazuje na učinak tekuće vode, što znači da najstariji dijelovi drevnoga kipa moraju biti barem dvije i pol tisuće godina stariji no što se dotad mislilo, odnosno da potječu iz raz-

doblja između sedam i pet tisuća godina pr. Kr., kad su velike kiše posljednji put pala u tome dijelu svijeta.

Schochovo otkriće vraćalo je unatrag općeprihvaćeno vrijeme razvoja ljudske civilizacije na Bliskome istoku za dva i pol tisućljeća - a možda i mnogo više. To je geologa naglavce bacilo u žestoku debatu s tradicionalnim egiptolozima, koji su odbacili snažne dokaze koji su govorili da je Sfinga izgrađena mnogo prije.

Međutim, taj je događaj također poslužio za raspirivanje i jačanje dugotrajne, premda uspavane, znatiželje autora i naveo ga da se pozabavi još važnijim pitanjima o tome, kako je i zašto civilizacija nastala i razvijala se na našem planetu. Slijedom istraživanja što ih je to potaknulo. Schoch je shvatio da se njegova vlastita podrška, na koju je bio naviknut i nije ju dovodio u pitanje, prevladavajućim znanstvenim paradigmama uniformizma, koje su vladale njegovim geološkim područjem zanimanja, počela mijenjati u korist katastrofizma kao prihvatljivije teorije za objašnjavanje prošlih - a možda čak i budućih - planetarnih promjena epohalnog značaja.

Taj osobni intelektualni put prikazan je u Schochovoj prvoj knjizi koja nije tehničke naravi, *Voices of the Rocks: A Scientist Looks at Catastrophes and Ancient Civilizations (Glasovi kamenja: znanstvenik proučava katastrofe i drevne civilizacije)*, a napisao ju je u suradnji s Robertom Aquinasom McNallyjem, koji se profesionalno bavi pisanjem o znanosti. U knjizi daju pregled dokaza i uvjerljivo tvrde, da evolucija i kulturne promjene nisu bile postupan proces tijekom mnogih tisućljeća (uniformno gledište), već su katastrofe, kao što su potresi, poplave i izvanzemaljski utjecaji (asteroidi, komete, meteoriti) znatno i često naglo mijenjale tijekom ljudske civilizacije (stav katastrofičara).

Doista, istraživanja što su ih proveli i o njima pisali Schoch i mnogi drugi, daju naznake da su kataklizmički događaji u prošlosti brisali civilizacije s lica Zemlje, a moguće je da će se to ponovno dogoditi. Schoch priznaje da je prema katastrofizmu pošao 'vrišteći i opirući se', bez ikakvog prijašnjeg usmjeravanja profesionalnih mentora ili sveučilišnih profesora koji su bili pritajeni predlagачi alternativne paradigme. No kaže: 'Samo sam slijedio dokaze, a oni me jednostavno nisu odveli onamo gdje su me učili da će me odvesti. Kao znanstvenik, nisam mogao bez razmišljanja odbaciti dokaze, te mi je trebala druga teorija koja će ih objasniti.'

Dok predlaže katastrofizam kao alternativni radni model za događaje iz prošlosti, Schochova knjiga također šalje imperativni zov o potrebi obraćanja pozornosti na razna suvremena pitanja okoliša, kao što su globalno zagrijavanje, nestanak ozona i prijetnja velikih udaraca iz svemira, od kojih bi bilo koji mogao donijeti katastrofu globalnih razmjera.

Schoch i McNally započinju svoju knjigu pregledom znanstvenog procesa, te posebno osvrtno na to kako znanost napreduje, uključujući koncepciju misaonih paradigmi i kako se one mijenjaju, dok se doista svijet mijenja (ili barem ljudska percepcija o njemu). Kao primjer navode da drevni svjetonazor o nebesima, kao o opasnom mjestu gdje obitavaju ljutiti bogovi, možda uopće nije bio plod mašte u mitologiji, već paradigma koja se koristila religioznim jezikom za objašnjavanje stvarnih fenomena, kakav bi se dogodio kad bi Zemljina putanja naš planet odnijela kroz gustu struju meteora u svemiru.

Nakon što bi Zemlja izišla iz struje meteora i nakon što bi prošlo dovoljno vremena, ta bi paradigma s vremenom postala irelevantna i potisnula bi je druga koja bi odražavala kasnije mirnije nebo, kao što je niz koncentričnih kružnih planetarnih putanja u kojima je Zemlja bila središte, što je poslije iznio Aristotel.

Autori tvrde da je isti fenomen pomaka paradigme na djelu i danas, a tiče se geologije, evolucije vrsta i ljudskih civilizacijskih promjena, dok svjetovni katastrofizam stječe prednost u odnosu na uniformnost. Ta se promjena uglavnom temelji na naglim promjenama u fosilnim zapisima biljnih i životinjskih zajednica u tlu što su ih opazili razni istraživači, a ukazuju na relativno brzo masovno uništavanje života na površini planeta u različitim razdobljima tijekom prošlosti (kao što je nestanak dinosaurusu pri kraju razdoblja krede, prije šezdeset pet milijuna godina).

Osobito je rad što su ga 1980. započeli otac i sin, dr. Luis i dr. Walter Alvarez, a poslije su ga potkrijepili drugi, ukazao na postojanje nenormalno visokih koncentracija iridija u takozvanoj K-T granici, tankom sloju razgraničenja od gline između geoloških slojeva dvaju različitih, velikih epoha u povijesti Zemlje.

Nakon isključivanja vulkanskih aktivnosti kao mogućeg izvora te anomalije, istraživači su zaključili da jedino drugo objašnjenje za tako visoku koncentraciju iridija može biti asteroid, ili točnije rečeno, su-

dar asteroida sa Zemljom. Činilo se da je tu teoriju 1990. potvrdilo otkriće velikog kratera, nastalog uslijed sudara, u Chicxulubu, na poluotoku Yucatan u Meksiku, čija je starost ista kao i K-T granice.

Ta su otkrića pridonijela razvoju novog modela mijenjanja Zemlje - i vrsta - poznatog kao prekidana ravnoteža. Ta teorija kaže da se kronologija našeg planeta može usporediti s nizom stabilnih stanja što ih redovito prekidaju razdoblja brzih, često radikalnih promjena, izazvanih katastrofama kao što su golema vulkanska aktivnost, udarac asteroida, te promjena planetarne temperature uslijed raznih razloga.

Schochov rad koji je rezultirao svrstavanjem Sfinge u neolitsko razdoblje (koje obuhvaća vrijeme od sedam do pet tisuća godina pr. Kr., vremensko razdoblje koje se inače povezuje samo s veoma zaostalim zajednicama i građevinskim vještinama), naveo ga je da dovede u pitanje tradicionalne ideje o linearnom, uniformno progresivnom usponu ljudske civilizacije od otprilike 3100. g. pr. Kr. nadalje, te iznese pretpostavku o postojanju sofisticiranih kultura mnogo prije no što se dotad mislilo.

Pobijajući tvrdnje o pomanjkanju dokaza za takvu ideju, navodi neke intrigantne dokaze o tehnikama vađenja kremenca trideset jednu tisuću godina pr. Kr.; sofisticirana neolitska sela u Egiptu iz osam tisuća sto godina pr. Kr.; te u najnovije vrijeme, astronomski postavljen Nabta krug od megalita pronađen u Nubijskoj pustinji na jugu Sahare, star od četiri i pol do četiri tisuće godina pr. Kr. Ostaci drevnih gradova drugdje na Bliskom istoku, kao što su Jerihon u Izraelu iz osam tisuća tristo godina pr. Kr. i Catal Huyuk u Anatoliji, Turska, iz sedmog tisućljeća pr. Kr., podupiru njegovu tvrdnju da su još stariji narodi posjedovali impresivne organizacijske sposobnosti, tehnička znanja i poduzetničku smjelost. Dodatni dokazi također postoje izvan Egipta - u Americama i Europi - osobito, astronomski povezani prizori naslikani na stijenama u špilji u Lascauxu, Francuska, čija je starost procijenjena na petnaest tisuća godina pr. Kr. - još mnogo prije.

Dalje slijedeći nit istraživanja sofisticiranih drevnih civilizacija, Schoch se suočio s navodnim postojanjem izgubljenih kontinenata Atlantide i Lemurije (ili Mu). U svojoj se knjizi malo bavi Lemurijom, dbacujući je kao čistu izmišljotinu nakon što je kratko proučio literaturu o tome. Podrobnije proučivši priče o Atlantidi što ih je Platon iznio u svojim dijalozima, kao i kasnije radove rimskog povjesničara Dio-

dora Sicilskog, Schoch je došao do zaključka da uopće ne pomažu u otkrivanju današnjeg položaja potonulog kontinenta.

Pregledavanjem popisa navodnih položaja potonuloga kopna, brzo i metodički je pobio argumente koji podupiru tvrdnje da je Atlantida postojala nasred Atlantskog oceana, na minojskoj Kreti ili u Južnokineskom moru. Poštujući tvrdnju da se Atlantida nalazila ispod ledenog pokrivača na Antarktiku, što su je podupirali autori poput profesora Charlesa Hapgooda, Grahama Hancocka, te Randa i Rose Flem-Ath, Schoch više vremena posvećuje pobijanju te teorije.

Na kraju, Schoch nije našao nikakve dokaze koji bi poduprli ideju da na Antarktiku nije bilo leda tijekom razdoblja što ga je Platon naveo, te dalje zaključuje da bi Antartik, bez masivnog ledenog pokrivača i okružen višim razinama vode, izgledao mnogo drukčije kao geološka kopnena masa od onoga što pretpostavljaju suvremeni autori.

I konačno, niže dokaze koji osporavaju točnost zemljovida na koje se ti autori oslanjaju za svoje pretpostavke o naprednom poznavanju kartografije od strane pretpovijesnih naroda. Naime, Schoch pristaje uz tvrdnju, što ju je Mary Settegast iznijela u svojoj knjizi *Plato Prehistorian: 10,000 to 5,000 in Myth and Archeology (Platon pretpovjesničar: 10,000 do 5000 pr. Kr. u mitu i arheologiji)*, da se Platonova priča odnosi na Magdalenijen, mediteransku paleolitsku kulturu koja je postojala i neprestano ratovala u devetom tisućljeću pr. Kr. te do čijeg je nestanka došlo uslijed otapanja glečera posljednjeg ledenog doba i vjerojatnog potapanja njihovih priobalnih naselja.

Schocha je njegova potraga za čvrstim dokazima navela da osobno istraži podvodnu klisuru isječenu u nizu golemih geometrijskih površina, otkrivenih 1987. ispred obale Yonagunija, otoka u istom japanskom lancu kojemu pripada i Okinawa. Arhitektura širokih, ravnih površina, odijeljenih visokim vertikalnim stijenama, kao da je ukazivala na pretpotopni ljudski rad.

Međutim, nakon što je nekoliko puta ronio na tomu mjestu - promatrajući, stržući i uzimajući uzorke kamena - uvjerio se da je Yonaguni spomenik prirodna formacija podvodnih stijena, u potpunosti oblikovana prirodnim procesima i previše neprecizna po obliku i smještaju da bi bila djelo ljudskih ruku. Schochu njegovo znanstveno obrazovanje i iskustvo također nalaže da odbaci, nakon detaljnog promišljanja, nedavne tvrdnje o osjećajnom ručnom radu za Lice na Marsu

i druge navodno umjetne tvorevine u području Cydonia na Crvenom planetu.

Schoch također detaljno istražuje mogućnost da pomicanje polova, tektonski pomaci i druge katastrofe na Zemlji mijenjaju ljudsku povijest. Tražeći objašnjenje za tajanstveni nestanak niza naselja u vatri, u području istočnog Mediterana izvan Egipta i Mezopotamije, pri kraju brončanog doba, oko tisuću dvjesto godina pr. Kr., autor u početku uzima u razmatranje, a zatim odbacuje mogućnost vulkanskog djelovanja (u to doba nije bilo poznate erupcije) ili snažnog potresa (koliko je poznato, niti jedan iz tog vremena nije izazvao veliki požar).

Premda priče o poplavama biblijskih razmjera postoje u mitovima i narodnoj predaji kultura diljem svijeta i, zajedno s nekim znanstvenim dokazima, ukazuju na globalno uništenje vodom u dalekoj prošlosti, ne mogu objasniti pakao kakav je, čini se, zadesio brojne zajednice na Bliskome istoku koje su postojale na kraju brončanog doba.

Schoch također proučava izmjene ledenih doba, pitajući se mogu li prirodne sile ili Zemljina rotacija biti odgovorne za promjene temperatura, tako da nastanu ledena doba.

Usput spominje, no ipak s prikladnim čuđenjem, prividnu koincideniju znanstveno potvrđene pojave dramatičnog zatopljenja oko 9645. g. pr. Kr. (podizanje temperature za osam stupnjeva Celzija u roku od petnaest godina) uz znanstveno razrađen scenarij velikih poplava u Meksičkom zaljevu otprilike u isto vrijeme što ga je Platon odredio za potapanje Atlantide. Premda se to čini veoma značajnim, Schoch se time nije dalje bavio.

Schochov pregled također pokriva mogućnost da je pomicanje polova uzrokovalo promjene na površini Zemlje, postupne ili nagle, stvarne ili samo prividne. Proučava rad dr. Charlesa Hapgooda koji je ustvrdio da je Zemljina kora klizila preko unutrašnjih slojeva i pomicala polove najmanje tri puta, za oko trideset stupnjeva geografske širine, tijekom samo posljednjih osamdeset tisuća godina, a posljednje je pomicanje dovršeno oko deset tisuća g. pr. Kr. (opet naznake nestanka Atlantide?). Međutim, Schoch pobija Hapgoodove pretpostavke na temelju, između ostaloga, 'novih i boljih (paleomagnetskih) podataka', prikupljenih nakon istraživanja pokojnog profesora.

Schoch također osporava s tim povezanu tezu o "skorom klizanju polarnog pokrivača" uspješnog autora katastrofičara Richarda Noonea

koji je napisao *5/5/2000 Ice: The Ultimate Disaster (5/5/2000 Led: konačna katastrofa)*, gdje tvrdi da će planetarno poravnanje do kojeg je došlo 5. svibnja 2000. biti veoma nevažno jer se dogodilo s druge strane Sunca u odnosu na Zemlju.

Ipak, tražeći objašnjenje za takozvanu Kambrijsku eksploziju izrazito raznovrsnih i brojnih novih životnih oblika tijekom razdoblja od deset milijuna godina prije više od petsto milijuna godina, Schoch daje malo više podrške novijim radovima geologa Josepha Kirschvinka i njegovih kolega koji su, koristeći raznovrsnije i pouzdanije podatke, koje Hapgoodu nisu bili dostupni, iznijeli teoriju da je "pravo lutanje polova", pomicanje Zemljine kore i plašta za devedeset stupnjeva tijekom Kambrijske eksplozije, na neki način pridonijelo stvaranju tako mnogo životnih oblika. "Kako" se to točno dogodilo ostaje zagonetkom.

Schoch na kraju pozornost okreće nebu i mogućnostima drastičnih promjena uslijed pada asteroida, meteorita i kometa (koji se generički zovu bolidi) na Zemlju. Od 1957. kad su se znanstvenici napokon složili da je krater meteora u Arizoni nastao uslijed sudara s asteroidom prije pedeset tisuća godina, diljem svijeta je identificirano otprilike sto pedeset sličnih kratera, a broj se iz godine u godinu povećava.

Nakon što je 1993. otkriven komet poznat kao P/Shoemaker-Levy 9, i nakon promatranja kako 1994. udara u Jupiter, znanost je bila prisiljena priznati mogućnost da bi se komet doista mogao, čak i u sadašnjem vremenu, sudariti s planetom, i to takvom snagom da izazove globalnu katastrofu.

Nije poznato je li Tunguska eksplozija 1908. u Sibiru bila posljedica sličnog sudara, ili se radilo o asteroidu ili čak izvanzemaljskom svemirskom brodu, ali golema razaranja izazvana onim što se sudarilo sa Zemljom tog sudbonosnog dana, mučan je pokazatelj onoga što bi se moglo dogoditi ako i kada opet dođe do toga, u ili oko gusto naseljenog područja. Schoch kaže da bi tako snažan sudar čak mogao izazvati pomak polarne osi, ako su hipoteze drugih istraživača točne.

U svakom slučaju, druga dva ugledna znanstvenika iznijeli su dokaze o snažnom sudaru bolida sa Zemljom otprilike deset tisuća g. pr. Kr., za koji tvrde da je izazvao nagli kraj posljednjeg ledenog doba i vjerojatno doveo do općeg potopa (opet Atlantida). Na Zemlji su 1996. i 1998. otkrivena dva lanca kratera koji se mogu povezati, s vremenom, s velikim uništavanjima života na našem planetu u prošlosti. Ukazuju

li takvi fenomeni na neki periodični obrazac destruktivnih sudara - naprimjer, na neki asteroid ili komet koji će se u budućnosti naći na putanji Zemlje - trenutno je tema mnogih nagađanja i teoretiziranja među znanstvenicima. U tom smislu, Schoch iznosi teoriju da, s obzirom na vatreni kraj brončanoga doba 1200. g. pr. Kr., niz užarenih bolida, koji su se raspali nakon ulaska u Zemljinu atmosferu i eksplodirali uz golemu energiju i vrelinu, to doista može objasniti opće razaranja zabilježeno za to razdoblje.

Kad je riječ o neposrednoj budućnosti, osim poduzimanja koraka za očuvanje atmosferskog sloja ozona i suzbijanja trenda globalnog zatopljenja, Schoch se zalaže za zaštitu našeg planeta od sudara s asteroidima i kometima. Prema njegovim riječima, prvi korak u suočavanju s prijetnjom sudara s tijelima iz svemira, bio bi stvaranje sustava koji bi locirao sva tijela u svemiru koja su relativno blizu Zemlje i utvrdio koje je tijelo potencijalno opasno za sudar.

Drugi bi korak bio pronaći način za bolje razumijevanje sastava i građe tih tijela, što su informacije nužne za odlučivanje o tome kako će se skrenuti ili uništiti prijeteće tijelo koje ide prema nama. Treći bi korak bio razvijanje tehnologija, koje nisu nuklearne, za skretanje ili uništavanje tih tijela, bude li potrebno, bez opasnosti za ljudska bića i drugog života na Zemlji.

Schoch vjeruje da imamo dovoljno vremena - možda do 2200. godine - dok se ne pojavi sljedeći nalet svemirskih tijela i obruši se na Zemlju. U jedno može biti siguran: svi se nadamo da ima pravo.

Katakлизма 9500. g. pr. Kr.

Dva nova djela velikog značaja dovode u pitanje ortodoksne teorije o ledenom dobu i, usput, potkrjepljuju Platona i mnoge druge drevne izvore

David Lewis

U novijoj pretpovijesti, možda čak oko 9500. g. pr. Kr. (datum što ga je Platon pripisao potonuću Atlantide), duboko traumatični fenomen pogodio je Zemlju. Taj je događaj, kao posljedica udaljene kozmičke eksplozije, izazvao snažne vulkanske erupcije, jake potrese, katastrofalne poplave i podizanje svjetskih planinskih lanaca. Zemljina se os možda nagnula, ili je došlo do velikih pomaka Zemljine kore. Kontinenti su se uzdizali i tonuli. Uslijedilo je masovno izumiranje biljaka i životinja, kao i razdoblje sablasne globalne tmine.

Katastrofa je udarila iznenada, kažu istraživači. Oni ljudi koji su preživjeli potražili su utočišta u špiljama i na visokim planinama, a zapisi o njihovoj sudbini i danas postoje u tisućama mitova o poplavama i požarima, iz narodnih predaja doslovce svih civilizacija. Tijekom posljednjeg stoljeća, kao i u novije vrijeme, znanstvenici su prikupili dokaze o takvoj katastrofi, ali su neke dijelove objasnili kroz "teoriju ledenog doba", za koju se danas zna da je puna pogrešnih pretpostavki. Preostale dokaze znanost, barem zasad, nije uspjela objasniti.

Ne, ovo nije sinopsis sljedećeg hollywoodskog spektakla katastrofe, niti prekrajanje teorije katastrofe Immanuela Velikovskoga, već je rezultat ozbiljnog istraživanja i tema dvaju knjiga što su ih napisali neovisni stručnjaci za područje novije pretpovijesti. Snažni dokazi što su ih ti autori prikupili otkrivaju postojanje pretpovijesne stvarnosti, koja ortodoksne ideje o praljudima pretvara u puko nagađanje. Riječ je o knjigama *Cataclysm! Compelling Evidence of a Cosmic Catastrophe*

in 9500 B. C. (*Katakliizma! Snažni dokazi o kozmičkoj katastrofi 9500. g. pr. KR*), D. S. Allana i J. B. Delaira, i *Earth Under Fire: Humanity's Survival of the Apocalypse (Zemlja pod vatrom: čovječanstvo preživljava Apokalipsu)*, Paula LaViolettea, doktora filozofije.

ORTODOKSNE PRETPOSTAVKE

Sa svojim dugotrajnim preferiranjem uniformnosti (doktrine da se u pretpovijesti nije dogodilo ništa naglo, već je dolazilo samo do sporih evolucijskih i geoloških promjena), suvremena je znanost odbacila, ono što se u prošlom stoljeću smatralo samo po sebi razumljivim, a temeljilo se na čvrstim, tada otkrivenim dokazima: Zemlju je nedavno zadesila globalna katastrofa. Ta sklonost uniformnosti, udružena s dogmom znanstvenog materijalizma - pretpostavke da se sve što postoji, čak i svijest, razvilo samo iz materije - ostaje nedokazani temelj na kojemu počivaju konvencionalne teorije o ljudskom podrijetlu.

Teorija o ledenom dobu rođena je prije otprilike sto osamdeset godina, a bila je povezana s istraživanjima obavljenim u Alpama. Geologija je tada još bila u povojima. Pioniri toga razdoblja smatrali su da svi fosilni dokazi potječu iz Općeg potopa iz predaja - što je bilo polazište za svjetsku povijest prije rođenja suvremene znanosti - obznanjenih u klasičnim tekstovima i religiji, te povezanim s vjerovanjem da je svijet star samo četiri do šest tisuća godina. Međutim, geologija je, kao sistematična znanost, otkrila da je Zemlja stara milijune godina, i da kišom izazvane poplave ne mogu objasniti veći dio geoloških promjena do kojih je došlo u vrijeme masovnog izumiranja. Kako je znanstveni pokret prihvatio uniformne dogme, pokušao je objasniti *cjelokupnu* pretpovijest isključivo materijalističkim poimanjima, odbacujući sve što je podsjećalo na praznovjerje ili *katastrofizam*. Znanstvenici su, dakle, zajedno s vodom bacili i bebū, prihvaćajući predrasude o ljudskome podrijetlu i davnim civilizacijama, koje i danas prevladavaju.

Unutar tako izvitoperene klime, znanost je dio čvrstih dokaza o velikoj katakliizmi u novijoj pretpovijesti pripisala pomicanju glečera, do kojega je nesumnjivo u nekim područjima došlo. Ali oslanjanje samo na tu teoriju iziskuje veliko ledeno doba, takvo koje je bilo mnogo dugotrajnije i oštrije od bilo čega što se prije zbivalo, da bi se objasnilo

obilje dokaza o tome da je nešto izrazito snažno zadesilo planet i zbrisalo s lica Zemlje većinu sisavaca, podiglo planinske lance, izazvalo vulkanske eksplozije, usjeklo doline i fjordove, te ostavilo masivne naslage kamenja i šljunka diljem kopnenih masa na zemaljskoj kugli.

NEKA GOVORE ČINJENICE

Kako bismo bolje razumjeli priču što je pričaju znanstveni zapisi, a ne samo ono što bi se moglo opisati kao isforsirani stavovi ortodoksije, razgovarali smo s J. B. Delairom, dugogodišnjim istraživačem novije pretpovijesti i koautorom knjige *Cataclysm! Compelling Evidence of a Cosmic Catastrophe in 9500 B. C. (Kataklizma! Snažni dokazi o kozmičkoj katastrofi 9500. g. pr. Kr.)*. Delair nam je rekao da je tijekom svoje karijere istraživača naišao na mnoge "veoma neobične anomalije", uključujući masivne fosilne zapise u "špiljama kostiju" gdje su pronađeni ostaci nebrojenih inkompatibilnih pretpovijesnih životinja kao što su tigrovi sabljastih zuba, lavovi, vukovi, bizoni, nosorozi i mamuti, a sve ih je voda odnijela duboko u podzemne udubine. To su bili ostaci životinja koje su u novijoj pretpovijesti stradavale diljem svijeta.

U mnogim su slučajevima ljudska bića nađena u sličnim uvjetima, izotopom ugljika datirana do vremena koje se podudara s razdobljem uginuća životinja, te iz različitih etničkih skupina, primjerice europske, eskimske i melanezijske (primjerice, u nalazištu u Kini). Slična su otkrića zabilježena u Indiji, Brazilu, Sjevernoj Americi i na Balkanu. Geolozi su također zabilježili otkriće ostataka stotina ljudskih bića, koja su umrla *prirodnom* smrću u špiljama, očito tražeći utočište pred katastrofom.

'Slijedom toga, uopće nisam bio zadovoljan nekim objašnjenjima', rekao je Delair, 'jedno od njih je ledeno doba, a drugo kronologija.' Ključ za rješavanje problema anomalija pokazao se neuhvatljivim. No Delair je shvatio da nije sam u svojoj potrazi. Primio je telefonski poziv dr. D. S. Allana, biologa i istraživača u području pomicanja kopnenih masa na Zemlji, koji je imao slične interese, te je nastalo partnerstvo. Udružujući svoje sposobnosti i interdisciplinarno iskustvo, godinama su naporno radili i našli ono što se doima poput karike koja nedostaje za otključavanje tajne novije pretpovijesti - "globalnu kataklizmu".

Allan i Delair otkrivaju kako su se, suprotno znanstvenim dogmama, određeni događaji u pretpovijesti Zemlje zbivali veoma brzo; primjerice, pomicanje kopnenih masa, što je slučaj s Britanskim otočjem - koje se od europskog kopna odvojilo prije samo šest tisuća godina.

Allan, doktor filozofije na Sveučilištu Cambridge, stručnjak za fiziku, kemiju i biologiju, već je prije otkrio kako su mnoge iste vrste biljaka i životinja postojale u različitim dijelovima svijeta, a zapravo nisu trebale; dijelile su ih pustinje ili mora. Delair je svoje znanje o neobičnim fosilnim dokazima i Allanove neobične biološke dokaze opisao kao "dvije strane istog novčića ... dijelove iste slagalice".

Nakon niza godina rada, ti će se dijelovi složiti, potkrijepljeni ignoriranim znanstvenim podacima koji su se pokazali zapanjujućima kad su se u potpunosti razotkrili. Kako nam je Delair rekao kad smo ga pitali o implikacijama njegova rada: 'To poništava gotovo sve, čak i evoluciju. Evolucija ne može uvijek biti pitanje opstanka najbolje prilagođenih. Može doći do iznenadnog događaja koji može s lica Zemlje zbrisati najbolje i najgore - u tim je slučajevima riječ o opstanku *najsretnijih*', rekao je.

Koristeći datiranje ugljikom, izvore podataka u Britanskom muzeju, kao i one u knjižnici Sveučilišta Cambridge, Delair i Allan odredili su vremenski okvir za neobične fosile, a to je pak odredilo vremenski okvir za događaj koji je izazvao njihovo naglo izumiranje.

'Najvažnije je određivanje starosti fosila', rekao je Delair. 'Oni su veoma, veoma mladi, ako govorimo geološkim rječnikom, iako veoma stari u ljudskoj povijesti. Promjene na koje ukazuju su goleme, jer uočavamo dislociranje cijelih flora i fauna za tisuće kilometara. Također ima mnogo veoma nenormalnih grobova. Imate morske životinje uz ptice i kopnene životinje, ugljen uz morske ježeve, i još niz neobičnosti.

NATEGNUTA ZNANOST

To (ledeno doba) je bila izmišljotina', glatko je rekao Delair. Jednim je dijelom to bila reakcija na ono, što su prijašnji geolozi i znanstveni pokret kao cjelina smatrali praznovjerjem - legendama o potopu i velikim požarima. 'Prvobitna ideja o ledenom dobu koje traje milijunima godina, širi se i povlači preko sjeverne i južne hemisfere, blizu polova, jednostavno ne može izdržati pomno proučavanje, što se vidi po našim

pisanim radovima. Pozivamo se na literaturu koja je, zapravo, bila *puna* prigovora (na ideje o ledenom dobu), na geološkim i biološkim temeljima.'

Mnogi su norveški fjordovi, naprimjer, za koje se mislilo da su ih napravile ledene ploče klizeći s planina, otvoreni na krajevima. 'Glečeri nisu imali *odakle* sići', rekao je Delair. 'Fjordovi su bile gigantske raspukline, u neko kasnije doba ispunjene ledom i poravnate manjim djelovanjem leda, ali nije ih *napravio* led.' Štoviše, takozvanih dokaza daje postojalo ledeno doba, kao što je ispruganost (izlijebljene ili nazubljene stijene) i nasumce razbacano kamenje - što je navodno posljedica pomicanja glečera - ima u dijelovima svijeta za koje se zna da ondje *nije* bilo ledenog doba.

Financiranje istraživanja kojim se nagrađuju konvencionalni rezultati, rekao nam je Delair, dijelom je odgovorno za održavanje kontinuiteta pogrešnih pretpostavki, zajedno s nastojanjima da se svi dokazi uklope u istu istrošenu teoriju, koja iziskuje dugotrajnija, geografski šira i brojnija ledena doba. Isto tako, napominje Delair, spajanje dijelova te velike slagalice iziskuje stručnost u raznim područjima znanosti. Štoviše, dr. Allan je posvetio svoju mirovinu tom izučavanju, što je koncentracija napora kakvu bi malo koji konvencionalno zaposlen istraživač mogao ostvariti.

Slika što je Allan, Delair i ostali slikaju, potkrijepljena obiljem dokaza s terena, sliči katastrofi mitskih razmjera. S druge strane, teorija ledenog doba ne uspijeva objasniti tako veliku količinu dokaza. Zapravo se čini da je razaranje bilo tako strašno, da ga ništa zemaljskog porijekla nije moglo izazvati. Čak ni kometa ili asteroid, kažu Allan i Delair, nisu mogli izazvati tako teške posljedice. Destruktivna sila, kažu nam, nije morala biti velika, ali je zacijelo bila magnetski moćna, kao što je eksplozija zvijezde, supernova koja je prema nama odbacila jedan ili više dijelova svoje užarene mase, remeteći osi i putanje raznih planeta, zahvaljujući magnetskom učinku, dok se oko devet godina kretala poput kuglice flipera kroz naš Sunčev sustav. Događaj je nanio strahovite štete raznim planetima i dobro uzdrmao Zemlju, kažu oni, ali je to zapravo bio samo manji incident u kozmičkom smislu.

KOZMIČKE EKSPLOZIJE

Dokazi o eksploziji supernove u ostacima aluminija 22 (zajedno s drugim znanstvenim i mitološkim dokazima), pronađeni u koncentriranom obliku na rubu našeg Sunčeva sustava, pomogli su Allanu i Delairu da zaključe kako je zvjezdani prasak vjerojatno izazvao masovno uništenje. Željezna rudača u zemlji od prije jedanaest tisuća godina, čiji je magnetski polaritet naglo preokrenut, također svjedoči o silovitom, izvanzemaljskom susretu s magnetski snažnom silom u istom razdoblju.

Paul LaViolette, doktor filozofije, autor knjige *Earth Under Fire: Humanity's Survival of the Apocalypse (Zemlja pod vatrom: čovječanstvo preživljava Apokalipsu)*, otkrio je dokaze o drukčijoj vrsti kataklizme - nizu kozmičkih valova koji su nastali uslijed eksplozije u jezgri galaksije. Kad je ušao u naš Sunčev sustav, taj je "galaktički superval" (najmoćniji energetički fenomen u galaksiji) zacijelo prekinuo sposobnost sunčevog vjetra da odbacuje veći dio čestica kozmičke prašine, zapravo omogućujući međuzvjezdanom vjetru da se poigrava s nama.

LaViolette, znanstvenik sustava i fizičar, pronašao je visoke koncentracije kozmičke prašine na dubinama ledenog doba na nedirnutom polarnom ledu Grenlanda. Odredio je količinu kozmičke prašine u uzorcima leda mjereći količinu iridija, metala koji je rijetkost na Zemlji, ali ga ima u obilju u izvanzemaljskome materijalu. Stara uniformna pretpostavka glasi, da se brzina taloženja kozmičke prašine u tlu ne mijenja milijunima godina, ali LaViolette je našao neobično visoku koncentraciju u tim uzorcima, **kao** i druge dokaze koji ukazuju na kozmičkog posjetitelja tijekom ledenoga doba.

Dr. Paul LaViolette

U knjizi *Earth Under Fire (Zemlja pod vatrom)*, sintezi astrofizike, drevnih mitova i ezoteričnih predaja, LaViolette razrađuje scenarij da je fenomen supervala nedavno prošao kroz naš Sunčev sustav. U svoje dokaze uključuje otkriće uskih žljebova, poput onih na gramofonskoj ploči, u prstenima Saturna, do kojih je došla svemirska letjelica NASA-e, Voyager 2 - koji bi se, da su doista stari milijune godina, kako tvrde uniformisti, dosad već spojili. LaViolette objašnjava kako je superval

mogao izazvati takve žljebove na prstenima, dok Allan i Delair opisuju kako je "komad" supernove poremetio putanje i rotacije susjednih planeta. Neki su istraživači tvrdili, čak i prije posjeta Voyagera, da su Saturnovi prsteni možda stari samo deset ili dvadeset tisuća godina, što se uklapa u vremensko razdoblje u koje LaViolette, Allan i Delair svrstavaju kataklizmu.

U roku od nekoliko mjeseci nakon događaja, kaže LaViolette, plašt kozmičke prašine izazvao bi velike klimatske promjene na Zemlji, razdoblja mraka, oštre hladnoće i zatim ekstremne vrućine, obilnih poplava i visokih temperatura koje sve spaljuju, dok je prašina djelovala na Sunce, 'uzrokujući njegovo aktivno, rasplamsano stanje', rekao je LaViolette. 'Ako možete zamisliti najgoru solarnu oluju do koje je ikad došlo, te to pojačate tisuću ili stotinu tisuća puta - koja bi neprestano trajala ... Tada dobivate mogućnost da posljedice nečeg takvog progutaju Zemlju.'

ŠTO SU ZNALI DREVNI NARODI

LaViolette gradi znanstvene i mitološke temelje za kataklizmu kao cikličan događaj, ponavljanje eksplozija jezgre galaksije u ciklusima od dvadeset šest tisuća godina - razdoblje koje se može povezati s izmjenama ekvinocija. Toliko traje jedna Velika Godina koju poznaju stari Grci, sljedbenici Zaratustre i Kinezi. Hinduski religiozni tekstovi spominju isti ciklus, slijed zaostalih i naprednih razdoblja koja kao da su povezana s putanjom našeg Sunčevog sustava oko središta galaksije. To je očiti astrološki fokus "Središnjeg Sunca" postojanja, *Brahme*, čiji svjestan doživljaj rezultira transcendentalom ekstazom i oslobađanjem od ciklusa patnji smrtnika, ili *karmom*.

'Ciklus eksplozija jezgre galaksije još je jedan važan ciklus na koji Zemlja mora računati', kaže LaViolette, navodeći brojne drevne predaje, od kojih mnoge otkrivaju da su napredno poznavanje astronomije, a time i napredna ljudska bića, postojali u vremenima prije kataklizme.

Zodijak je, zapravo, kaže LaViolette, vjerojatno stigao do nas kao kriptogram - vremenska kapsula - osmišljena tako da nas upozori na stalne emanacije iz jezgre galaksije, a Sfinga i piramide na visoravni Giza stoje kao astronomski spomenik velikoj katastrofi. Likovi Zodiaka, rekao nam je Delair, pojavljuju se u većini mitova o katastrofi.

Univerzalnost poruke te vremenske kapsule, znanje o kozmičkim ciklusima, teško je ignorirati.

LaViolette i ostali nalaze je prikrivenu u brojnim mitovima, u kulturnim i mističnim tradicijama, te u svjetskoj megalitskoj arhitekturi (vidi *The Orion Mystery: Unlocking the Secrets of the Pyramids (Tajna Oriona: otkrivanje tajni piramida)* Roberta Bauvala; *Fingerprints of the Gods: The Evidence of Earth's Lost Civilization (Otisci bogova: dokazi o izgubljenoj civilizaciji na Zemlji)* Grajama Hancocka; i *The Message of the Sphinx: A Quest for the Hidden Legacy of Mankind (Poruka Sfinge: potraga za skrivenim naslijeđem čovječanstva)* Gramama Hancocka i Roberta Bauvala. Kako ti autori naglašavaju, drevni mitovi iz svih dijelova svijeta govore o pomorskom narodu koji je, čini se, bio čuvar naprednog znanja. Njihova univerzalna poruka, očito prenijeta iz zaboravljenog svijeta od prije kataklizme, potiče na ljudski progres, kao i na sklad s izvorom svega stvaranja.

U tom slučaju, gotovo je neizbježno da LaViolette, Allan i Delair, Hancock i Bauval (kao i Thompson i Cremona u svojoj knjizi *Forbidden Archeology (Zabranjena arheologija)*) razotkrivaju da novija pretpovijest uopće nije bila onakva kakvom je prikazuje suvremena znanost, opterećena predrasudama. Prošlost obavijena tajnama dolazi na svjetlo dana. Ovakvo bogatstvo prikupljenih informacija, interdisciplinarnog po prirodi, nije ispunjeno samo drevnim predajama, već i čvrstim dokazima koji potkrjepljuju bezvremene tradicije, a rezultat svega toga jest činjenica da se iz temelja mora mijenjati način na koji čovječanstvo sebe doživljava.

U korist Općeg potopa

Razotkrivanje znanstvenog mita o ledenom dobu

Peter Bros

Oni ljudi koji nisu zadovoljni paradigmatima što ih podržava znanstvena zajednica kad je riječ o stvaranju univerzuma, prirodno su zainteresirani za Platonovu priču o Atlantidi, pretpovijesnoj civilizaciji koju je uništila poplava. Svi smo svjesni koliko jaku opoziciju ta priča ima u znanstvenoj zajednici. Atlantida je u istom košu s letećim tanjurima i uređajima slobodne energije, kao meta za skeptike profesije (koji su organizirani u cilju održavanja kontinuiteta uvriježenih znanstvenih dogmi), jer uzdiže duh stvarnog izvora tisuća naoko nemogućih megalitskih ostataka, uključujući piramide, koji se nalaze diljem svijeta.

Graham Hancock u svojoj knjizi *Underworld: The Mysterious Origins of Civilization (Podzemni svijet: zagonetno podrijetlo civilizacije)* posjećuje ostatke pretpovijesne svjetske civilizacije uz pomoć spomenika što ih je ostavila za sobom. Iznosi pretpostavku da su tu svjetsku kulturu uništile katastrofalne poplave. Robert M. Schoch, doktor filozofije, priznaje u knjizi *Voyages of the Pyramid Builders: The True Origins of the Pyramids from Lost Egypt to Ancient America (Putovanja graditelja piramida: Pravo podrijetlo piramida od izgubljenog Egipta do drevne Amerike)* da geološki, lingvistički i geografski dokazi povezani s megalitskim spomenicima u raznim dijelovima svijeta ukazuju na postojanje takve civilizacije, civilizacije što ju je uzdizanje morskih razina, izazvano padanjima kometa, raspršilo po cijeloj zemaljskoj kugli.

Naime, čini se da neki dokazi potkrjepljuju teoriju, da je Atlantida bila po cijelom svijetu raširena civilizacija koja je nestala u katastrofalnoj poplavi. Mnogi su autori tražili Atlantidu na određenim lokacijama, jer je znanstvena zajednica bez razmišljanja odbacila pretpovijesnu civilizaciju prije nego su se počeli pojavljivati dokazi. Učinila je to silom

namećući zakon razuma iz osamnaestoga stoljeća, koji kaže da se Bog ne može koristiti kao objašnjenje za fizičku stvarnost, time odbacujući moguću valjanost svih biblijskih priča i, u slučaju pretpovijesnog društva raširenog po cijelom svijetu, mogućnost da je poplava biblijskih proporcija uništila sve osim megalitskih ostataka te civilizacije.

Najvažniji cilj znanosti devetnaestog stoljeća postao je, učiniti znanstveni svijet sigurnim od onih koji listaju Bibliju. Pierre-Simon de Laplace tek je dovršio protjerivanje Boga kao izvora Newtonovog neprestanog kretanja (*perpetuum mobile*) Sunčeva sustava, prije nego su se počeli skupljati dokazi o katastrofalnoj poplavi kakva je opisana u Bibliji. Znanost u ono vrijeme nije bila svjesna činjenice da se priče o sveopćoj poplavi pojavljuju diljem svijeta, jer opći je potop dio mitova i predaja više od petsto kultura s raznih strana svijeta.

Kako su istraživači počeli donositi opise iz udaljenih krajeva svijeta, znanost se užasnula kad se počela stvarati slika planeta što su ga promijenila masivna kretanja vode, uglavnom od sjeverozapada prema jugoistoku. Sjeverozapadne strane cijelih planina nosile su ožiljke, kao da su bile izložene brzim bujicama koje su nosile šljunak i veliko kamenje. Nema sumnje da su bujice izazvale takva oštećenja, jer znanost isti učinak vidi od brzih rijeka. Nadalje, na tim istim planinskim padinama također su pronađene velike nakupine naplavina, nanosi šljunka i kamenja, što je vjerojatno ostalo nakon što se voda povukla. I u ovome je slučaju učinak isti kakav danas vidimo uslijed djelovanja prirodnih sila. Ti su nanosi čak sadržavali ostatke životinja, uključujući dlakavog mamuta.

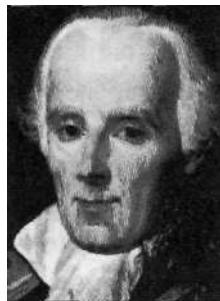
Više nego dokazi o nanosima mulja i oštećenjima izazvanim bujicama, znanstvenike devetnaestog stoljeća užasavalo je gigantsko kamenje, izloženo očima javnosti, diljem Europe na mjestima kamo očito nije pripadalo. To pretjerano veliko kamenje, često teško tisuće tona, mogle su pomicati jedino snažne bujice koje su ga nosile sa sobom, a zatim ih ostavile kada se voda povukla. Takvo kamenje nošeno bujicom moglo je, djelomice, biti odgovorno za ranije spomenute tragove na planinskim obroncima.

Što da se radi s tim otkrićima koja čine nepobitne dokaze o potopu diljem svijeta? Da je znanost bila poštena prema dokazima i zaključila da su doista posljedica svjetskog potopa, religiozni bi fanatici ispunili propovjedaonice povicima da je biblijska priča o potopu, a to znači i cijela Biblija, znanstveno dokazana: prilično nepoželjan rezultat.

Jedino što je išlo u prilog znanosti bilo je pomanjkanje vidljivog izvora bujica. Argumenti da je tako silna količina vode potekla iz vidljivog morskog i oceanskog dna na Mjesecu, lako su pobijeni uz pomoć Newtonove teorije gravitacije, koja kaže da je gravitacija proporcionalna s materijom. Čini se da je sva materija koja je ikad bila na Mjesecu još uvijek ondje. Dakle, nije moglo biti slabljenja gravitacije, te mora i oceani Mjeseca nikako nisu mogli svladati gravitacijsku silu i prijeći tristo osamdeset tisuća kilometara svemira kako bi reagirali na jaču gravitaciju Zemlje, i time izazvati poplave diljem svijeta.

Međutim, znanost je djelatnost koja vjerovanja pretvara u činjenice, a to čini tako uspješno da njezini mitovi postaju stvarniji od pravih činjenica. Uzima hipoteze, obične zamisli, i osmišljava metodologiju za postizanje nemogućeg - pretvaranje tih zamisli u činjenice. Znanost smatra da su hipoteze koje predviđaju činjenice, koje se poslije pronađu, jednako dobre kao i same činjenice.

Znanost je, međutim, krajolik prepun hipoteza koje su prihvaćene kao znanstvene činjenice, premda je izraz *znanstvena činjenica* zapravo priznanje da dokazane hipoteze nisu činjenice. Ništa se ne može učiniti kako bi se ideja pretvorila u činjenicu. Znanstveni proces jednostavno prihvaća teorije kao znanstvene činjenice sve dok ih netko ne opovrgne. Naravno, ono što imamo, kada kao činjenice prihvatimo ideje koje nikad nisu bile opovrgnute, zapravo je hrpa ideja koje nikad nisu pobijene. Laplaceova uzvitlana smjesa plinova, svjetlost kao vodeni valovi, ciklus kisika i ugljičnog dioksida, elektron, čak i Newtonove znanstvene činjenice o masi i gravitaciji, sve su to ideje koje se ne mogu ni dokazati ni opovrgnuti.

*Pierre-Simon de
Laplace*

Zadatak s kojim se znanost suočila kad su se pojavili neosporivi dokazi o poplavama diljem svijeta, bio je stvoriti znanstvenu činjenicu koja će pružiti zamjenu za već postojeće dokaze što ih je za sobom ostavila poplava. Početkom 1820-ih švicarski inženjer, Ignaz Venetz, usredotočio se na ostatke dlakavog mamuta pronađene u nanosima, ukazujući na to da su iste životinje pronađene u zaleđenoj sibirskoj pustoši, što bi značilo da su područja gdje su otkriveni nanosi nekad davno bila pokrivena ledom. Pridružio mu se niz stručnjaka, koji su

Charles Lyell

iznijeli teoriju o sporom spuštanju glečera sa sjevera, što je proces koji se savršeno uklopio u duh uniformnosti, jer vizualizira neumoljivo pomicanje leda tijekom eona. U 1830-ima objavljena je teorija Charlesa Lyella koja tvrdi da se geološki procesi zbivaju *postupno*, a ne katastrofično. Lyellova rekonstrukcija prošlosti Zemlje, koja se usredotočila na slojeve taloga ostavljene nakon povlačenja vode, te sedimente prikazuje kao nešto što se taložilo eonima, te se mogu koristiti kao fiktivni sustav datiranja kako bi se opovrgnula biblijska priča o stvaranju.

Desetljeće poslije, švicarski prirodoslovac Louis

Agassiz sjedinio je nagađanja Venetza i njegovih istomišljenika tako što se prikazao kao izumitelj ledenog doba. Agassizovo djelo, namijenjeno znanstvenicima i javnosti, bilo je naopako postavljen znanstveni proces. Umjesto uzimanja ideje i korištenja nepoznatih činjenica kako bi se dokazalo da je to znanstvena činjenica, Agassiz je uzeo nepovezane činjenice koje su neumoljivo vodile do neugodnog zaključka - svjetskog potopa - a zatim je stvorio ideju - ledeno doba - koja se mogla iskoristiti umjesto neugodne zamisli (o poplavi). Potom je uzviknuo daje njegova teorija o ledenom dobu znanstvena činjenica!

Budući da nikakva metodologija ne može dokazati *ideju*, ideje se moraju prihvatiti ili odbaciti na temelju dokaza koji ih objašnjavaju. Teorija o glečerima nije objasnila zašto je do oštećenja i promjena na planinama, koji podržavaju baš tu teoriju, dolazilo samo na *jednoj* strani, niti zašto su naplavine, nazvane *morene* kako bi ih se povezalo s teorijom o glečerima, sadržavale ostatke životinja koje su pronađene *jedino* u područjima oko ekvatora, kukaca koji su pronađeni *jedino* na južnoj hemisferi, te ptica koje inače obitavaju u Aziji. Teorija o glečerima nije objasnila zašto je golemo kamenje, nazvano *eratičkim** radi uklapanja u teoriju glečera, pronađeno u pustinjskim područjima kamo nikakav glečer ne bi mogao dospjeti.

Louis Agassiz

* eratičko kamenje - u geologiji naziv za kamenje koje se nalazi na mjestu daleko od svoga nastanka

No, te su nedosljednosti bile sitnica u usporedbi sa znanstvenom stvarnošću samih glečera. Teorija o glečerima jednostavno je ignorirala osnovne činjenice o kretanju glečera. Glečeri su tokovi leda koji, poput rijeka, reagiraju na gravitaciju. Glečeri se ne penju po brdima i ne putuju ravnim tlom. Međutim, budući da su znanstvene činjenice samo zamisli, ideje koje se ne mogu opovrgnuti, oni koji predstavljaju snažne vizualne potvrde o njihovoj istinitosti, uvijek su široko i oduševljeno prihvaćeni. Premda glečeri nisu mogli eratičko kamenje nositi tisućama kilometara kako bi stigli do (i prekrili) europske krajeve, činjenica da je Sjeverni pol bio sjeverno, odnosno "ondje gore" na zemaljskoj kugli, bio je više nego dovoljan znanstveni dokaz daje gravitacija mogla izazvati pomicanje glečera "dolje" duž zemaljske kugle.

Nitko nije iznio ideju da je led pokrivač južnu polovicu planeta, jer bi to značilo da su glečeri prkosili gravitaciji i putovali "gore" uz zemaljsku kuglu od Južnog pola.

Na takvim stvarima empirijska znanost temelji svoje zamisli o stvarnosti.

Poput Laplaceove teorije o uzvitlanoj masi plinova, o kojoj je bilo riječi četiri desetljeća prije Agassizove teorije o ledenom dobu, i koja je činila obrazac za pretvaranje teorija o postojećim činjenicama u znanstvene činjenice, ledeno doba nije ništa više od *prijedloga, moguće* objašnjenje za stvarnost koju vidimo. Znanost je vidjela dokaze o popotopu opisane u Bibliji, te je stvorila ledeno doba kako bi izbjegla opasnost da mora potvrditi događaj opisan u Bibliji.

Kada je ledeno doba jednom prihvaćeno kao stvarnost, jedini je problem na koji je znanost naišla bila potreba da se nađe model, koji bi objasnio kako je na Zemlji došlo do tako golemih varijacija u temperaturi, zadatak što ga zasad nije izvršila. U međuvremenu, sljedeća otkrića i dalje su potvrđivala postojanje poplava širom svijeta, odražavajući stotine mitova i predaja u kojima se potvrđivala zbiljnost poplava. Upravo u onim naplavinama koje su sadržavale kosti dlakavih mamuta i dovele do ideje o ledenom dobu, nalazili su se, zajedno s ostacima egzotičnih životinja, kukci i ptice koji *nikad* nisu živjeli na istim mjestima, te vegetacija koja *nikad nije* postojala ondje gdje su naplavine pronađene. Pomacima glečera se nikako ne može objasniti pojava tako raznolikog života.

Bilo je kao da su se sva stvorenja, sva stabla i sva vegetacija na Zemlji, našli u vrtlogu, pomiješali se, a zatim su ostavljeni ondje gdje

se voda smirila. Povrh naplavina uz sjeverozapadna podnožja planinskih lanaca, takve mješavine raznih životnih oblika također su pronađene u naplavinama što su ispunjavale izolirane doline, te činile cijele otoke na Arktiku, čija su "groblja" sadržavala ostatke životinja iz područja toplije klime, ali i bezbrojna debla iščupana zajedno s netaknutim korijenjem - stabala koja su mogla rasti jedino ispod arktičke granice pošumljenosti.

Znanost nije požurila s proglašavanjem postojanja toplog doba!

Umjesto toga, čim je ledeno doba postalo znanstvena činjenica, fosilni ostaci života pronađeni u naplavinama, uključujući dlakavog mamuta koji je omogućio mit o ledenom dobu, nestali su iz znanstvenih rasprava, a novoimenovane morene postale su jednostavna mješavina pijeska i kamenja. Kad je ista mješavina kosti i biljnog života pronađena duboko u špiljama, gdje su se mogli naći *jedino* ako ih je u malene pukotine i udubljenja donijela bujica, špilje su proglašene anomalijom koja ništa ne objašnjava, a potom je dopušteno da se dokazi unište.

Zatim su stigli dokazi da su razbacani otoci na Pacifiku nekada bili dom civilizacije, koja se pružala od obala Azije do obale Južne Amerike. Platonove priče o izgubljenoj civilizaciji u *Timeju* i *Kritiji* oduvijek su bile tema rasprava, ali do rasprava nije dolazilo zbog fizičkih dokaza na licu Zemlje. Piramide, nemoguće građevine, uvijek su postojale, ali nikad nije postojao kontekst u koji ih se moglo staviti, sve dok otkrića o drevnim gradovima na Pacifiku, a zatim u Srednjoj i Južnoj Americi, nisu došla na svjetlo dana.

Sličnosti otkrivene između različitih megalitskih društava, dovele su do primjene riječi *difuzija* za opisivanje načina, na koji se kultura prenosila s jedne skupine ljudi na drugu. Budući da je kulturna difuzija opet ukazivala na prepotopnu civilizaciju, znanstvena je zajednica opet reagirala prvim pravilom arheologije: nepokolebljivim zakonom da se kulturološki transferi ne mogu širiti dalje od obala oceana. Istodobno je stvoren društveni pokret s ciljem očuvanja dostojanstva domaćeg stanovništva od podrivanja moderne tehnologije.

U Sjedinjenim Državama je krajem devetnaestog stoljeća zadatak utvrđivanja, da domorodačko stanovništvo nikada nije bilo pod utjecajem stranih kontakata, zapao Mayora Johna Wesleyja Powella, koji je bio osnivač i direktor Odjela za etnologiju u Smithsonianu; utemeljitelj i predsjednik politički utjecajnog Cosmos kluba; utemeljitelj i predsjed-

nik Antropološkog društva Washingtona; jedan od prvih članova Biološkog društva Washingtona; organizator Geološkog društva Washingtona; utemeljitelj Nacionalnog geografskog društva i Geološkog društva Amerike; i predsjednik Američkog udruženja za unapređivanje znanosti.

Tijekom devetnaestog stoljeća, diljem Sjeverne Amerike počeli su se otkrivati dokazi o nazočnosti Europljana i postojanju pretpovijesne civilizacije, uglavnom u hrpama kamena pronađenim istočno od Rocky Mountainsa. Powell je poslao svoje etnološke izaslanike da sistematski unište nalazišta, i bilo kakve dokaze koji su ukazivali na podrijetlo koje nije domorodačko, time uspješno izbrisavši povijest sjevernoameričkog kontinenta.

Powellov prestiž i fanatizam, zajedno sa zakonom protiv kulturnog difuzionizma, prešli su širom svijeta u rašireno znanstveno pravilo da su megalitske građevine, bez obzira gdje su pronađene, djelo lokalnog stanovništva koje je slučajno živjelo u blizini megalita u vrijeme kad su otkriveni. Tako svijet uči da su piramide djelo lovaca i skupljača, koji su otkrili poljodjelstvo na obalama Nila, masivni megalitski kompleksi u Amerikama djelo su predaka domorodaca koje je Cortez brzo porazio, a megalitske spomenike na otocima na Pacifiku izgradili su preci domorodaca, koji su odložili svoja koplja za ribolov kako bi stvorili gradove od kamenih blokova teških pedeset tona, koji se savršeno uklapaju!

U prošlosti nije bilo mjesta za megalitsko društvo, za svjetsku, pretpotopnu civilizaciju koja bi lako objasnila fizičke ostatke takve civilizacije i potop koji ju je uništio. U prošlosti je dominiralo ledeno doba, koje je stvoreno kako bi se objasnili dokazi o potopu koji je uništio civilizaciju rasprostranjenu po cijelom svijetu.

Danas nam je ostala znanstvena činjenica, mit, da se led može spustiti sa Sjevernog pola i pokriti Europu i Sjevernu Ameriku. Kad je znanstvena zajednica jednom prihvatila teoriju kao činjenicu, svaki je dokaz prihvatljiv ukoliko podržava teoriju, ali nikakav dokaz nije dovoljan da se teorija opovrgne. Bez opozicije, teorija postaje dio temeljnih načela cijelog novog područja istraživanja.

Razlog tome jest činjenica da više nema upravitelja koji nadzire cijelo područje, jer je samo područje sada rascjepkano na desetke disciplina, čiji pripadnici mogu samostalno preuzeti odgovornost za opovrgavanje teorije. Ako i kada ljudi u pojedinačnim poljima rada, u kojima je prihvaćena znanstvena činjenica o ledenom dobu, pokušaju opovr-

gnuti teoriju, optužuju ih da djeluju izvan područja za koje su kompetentni.

Ledeno je doba stvarnije nego isprugane stijene, morene koje prekrivaju planine i eratičko kamenje, zbog kojeg je i nastala teorija, nepostojeća vizija koja je više izmišljeni dio krajolika nego sam krajolik.

Ali otkrića dokaza o poplavama i dalje stižu. Ruševine potopljenoga grada blizu otoka Yonaguni u Japanu, od kojih zastaje dah, izazvale su burne rasprave, ali su ih nadglasali povici bijesa zbog kasnijeg otkrića ostataka golemog podzemnog grada, koji se nalaze ispred zapadnog dijela Kube, odmah istočno od Yucatana. Prije nego su kritičari izgubili glas vičući zbog tog otkrića, još jedno zapanjujuće otkriće, potopljeni grad u indijskom zaljevu Cambay, natjeralo je obmanjivače sustava, kao što je harvardski arheolog Richard Meadows, da hitno zatraže osnivanje međunarodnog povjerenstva koje će imati kontrolu nad spoznajama koje će smjeti proizići iz tih otkrića.

Svaki istraživač koji pokušava shvatiti nove činjenice o prošlosti, suočen je sa znanstveno nepobitnom stvarnošću ledenog doba u nastojanjima da objasni činjenice, a prihvaćajući ledeno doba, još više iskrivljuje naš doživljaj stvarnosti. Neki se okreću teoriji "pomicanja Zemljine kore" Charlesa Hapgooda što su je dopunili Flem-Athi, ideji da su dijelovi Zemlje koji se sada nalaze na polovima bili bliže ekvatoru, nagađajući da bi takav događaj izazvao masivne pomake svjetskih oceana. Drugi daju prednost ideji da su golemi kometi ili meteori izazvali naginjanje Zemljine osi i time promijenili položaj oceana. Treći vjeruju da je pojava crnih rupa izazvala podizanje oceana. Najučinkovitiji zagovornik svjetske civilizacije, Graham Hancock, smatra da je topljenje ledenog pokrivača stvorilo goleme brane, što je u skladu s teorijom o ledenom dobu pokojnog profesora Cesarea Emilianija. Te su brane, teoretizira Hancock, popustile i strahovite su poplave prekrile ono što se pretvorilo u podvodne gradove.

Budući da ta objašnjenja usklađuju stvarnost sa znanstvenim mitom o ledenom dobu, i ne objašnjavaju odakle je došla voda za poplave - voda čija je težina potopila kopna Pacifika i Atlantika, podižući planinske vrhove duž njihovih rubova - ja radije drugdje tražim izvor tako golemih količina vode, a ne na Zemlji. Najočitiiji bi izvor, naravno, bio Mjesec, čija su morska dna, vidljiva na njegovoj površini, odavno prepoznata kao ostaci mora i oceana.

Promislimo trenutak i recimo da je znanstvena činjenica o gravitaciji, umjesto statički rezultat mase, dinamički proizvod onoga što materija radi - odnosno hlađenja. To je zaključak što ga podupire činjenica da je mjerni rezultat hlađenja, elektromagnetskog zračenja kao što je svjetlost, identičan mjernim vrijednostima gravitacije, a oboje se smanjuje obrnuto proporcionalno s kvadratom njihove udaljenosti. S obzirom na to, Mjesec bi se, budući da je manji od Zemlje, prvi ohladio, smanjujući svoje gravitacijsko polje i omogućujući još uvijek vrućoj Zemlji, s još uvijek snažnim gravitacijskim poljem, da preko svemirskog prostora privuče Mjesečeve oceane.

Prema našem gledištu, pokušaj neslaganja s prirodom statičke gravitacije koja uzrokuje sporo klizanje ledenih masa niz planet, veći je grijeh nego tvrditi da su milijarde kilograma bakra izvučene iz rudnika gornjeg dijela Michigana tijekom mediteranskog brončanog doba zapravo stvorile brončano doba. Gravitacija je svojstvo, više nego dinamički proces, a sjevernoamerički bakar nije mogao prijeći ocean. Suočeni smo sa znanstvenim procesom koji ideje pretvara u činjenice koje, čim postanu prihvaćene kao stvarnost, više ne mogu biti opovrgnute jer nema dokaza za njihovu valjanost, pa ne može biti ni dokaza protiv njih.

Ledeno je doba osmišljeno tako da se suprotstavi svakoj mogućnosti da se dokazi, koji se pojavljuju diljem svijeta, mogu iskoristiti za podupiranje biblijskog tumačenja svijeta. Nitko se ne želi vratiti u dane feudalne znanosti kada su se odluke o stvarnosti filtrirale kroz sustave vjerovanja osmišljene u cilju našeg spasenja. Međutim, stvorili smo znanstveni sustav, koji štiti improvizirane ideje ljudi koji su živjeli prije nego smo upoznali atom, elektricitet - ukratko, dopuštamo da naši stavovi o stvarnosti budu pod kontrolom zamisli, koje se ne mogu potkrijepiti, pokojnih ljudi koji gotovo ništa nisu znali.

Budući da projekt znanosti više nije jedinstven, već se dijeli na tisuće različitih disciplina, te se usađene ideje nesmetano uvlače u razna područja, a time postaju neosporne. Ako ne počnemo na svakom koraku svjesno osporavati temeljne pretpostavke, oni među nama koji traže objašnjenja za pravu istinu o našem postojanju - u ovom slučaju, dokaze za pretpotopnu civilizaciju u cijelome svijetu - naći će se u klopci baš one paradigme u koju pokušavamo prodrijeti.

Mučeništvo Immanuela Velikovskog

Kako katastrofičari osvajaju teren, davni junak
dobiva malo zakašnjelih pohvala

John Kettler

Možda nismo svjesni toga, ali prolazimo kroz smrtne muke temeljne geološke doktrine, doktrine koja se zove uniformnost, koja smatra da su geološki procesi što ih danas vidimo, isti oni koji su uvijek postojali, te da premda *dolazi* do promjena, proces je postupan i zbiva se tijekom eona.

U redu! No, pokušajte to podvaliti jednom od svoje djece. Oni su prožeti idejama, zahvaljujući televiziji i filmovima, daleko radikalnijeg stava o tome kako se situacija razvija, geološki govoreći. Taj se model zove katastrofizam, a primjer toga je dosad već slavni "Asteroid koji je uništio dinosauruse". Da, govorimo o krateru Chicxylub na Yucatanu i sudaru s Asteroidom prije otprilike šezdeset pet milijuna godina.

Godine 1950., to je bila najgora vrsta znanstvene hereze. Glavni heretik bio je Immanuel Velikovsky, čovjek koji je dao golem doprinos nizu različitih disciplina, ali je danas gotovo posve nepoznat, čak i mnogima koji imaju izravne koristi od njegova pionirskog rada.

Immanuel Velikovsky je bio ruski Židov, rođen 10. lipnja 1895. u Vitebsku. U djetinjstvu je svladao nekoliko jezika, a gimnaziju je završio 1913. osvojivši zlatnu medalju za iznimna postignuća u ruskom jeziku i matematici. Potom je na neko vrijeme napustio Rusiju, te otputovao u Palestinu i Europu, a na Sveučilištu Edinburgh slušao je predavanja iz prirodnih znanosti. Vratio se u tadašnju carsku Rusiju prije nego je započeo Prvi svjetski rat, i upisao se na Moskovsko sveučilište. Nekako je uspio izbjeći masakr na Istočnom frontu i građanski rat

Mojsije i sedma pošast Egipta

kad su Boljševici 1917. došli na vlast, te je 1921., diplomirao medicinu, a također je mnogo znao o povijesti i pravu.

Uskoro nakon toga preselio se u Beč gdje ga je pogodila Kupidova strelica, pa je uskoro stupio u brak s Elishevom Kramer, mladom violinisticom. Dok je živio u Beču, uređivao je *Scripta Universitatis*, veliko akademsko djelo za koje je i Albert Einstein dao svoj doprinos, u poglavlju matematičko-fizičke znanosti. Također je studirao psihoanalizu kod Wilhelma Stekela, učenika Sigmunda Freuda, kao i funkcioniranje mozga u Zurichu.

Godine 1924. Velikovsky i njegova žena već su živjeli u Palestini, gdje se bavio psihoanalizom. Nastavio se baviti uređivanjem znanstvenih djela, te je uređivao djelo *Scripta Academica Hierosolymitana*, sabrane radove židovskih znanstvenika. Godine 1930., dao je svoj prvi originalni doprinos u obliku znanstvenoga rada, u kojem je tvrdio da epileptičare karakteriziraju patološki, jasno izraženi encefalogramski obrasci. Dio njegovih radova pojavio se u Freudovu *Imagu*. Međutim, Freudovo djelo *Moses and Monotheism (Mojsije i monoteizam)* posi-

jalo je sudbonosno sjeme, koje je Immanuel Velikovskog odvučilo od mirnih nastojanja oko iscjeljivanja umova i organiziranja misli velikana do svjetske slave, deset godina akademskog bojkota i kasnijeg života okruženog klevetanjem i porugama.

"Sjeme" je bilo uporno pitanje može li Freudov junak, monoteistički rušitelj konvencionalnih vrednota, faraon Ekhnaton, biti stvarni model za Edipa, legendarnog pojedinca, za čije su neobične želje i još gora djela Freudovi istomišljenici govorili da su osnova psihologije svih mladih ljudi. Velikovsky je poslije u djelu *Oedipus and Akhnaton (Edip i Ekhnaton)* tvrdio da je Ekhnaton doista bio stvarni model za tragičnog i legendarnog Edipa. 1939. je uzeo godinu dana plaćenog dopusta i svoju obitelj odveo u Sjedinjene Države, samo nekoliko tjedana prije početka Drugog svjetskog rata. Sljedećih je osam mjeseci obavljao istraživanja u velikim knjižnicama New Yorka.

Travanj 1940. iskristalizirao je još jedno ključno pitanje u znatiželjnom umu Velikovskoga, umu koji je dobro poznao drevnu povijest i bio je prožet hebrejskom vjerom. Ima li u egipatskim zapisima ikakvih dokaza o velikim katastrofama, koje su u Bibliji prikazane kao događaji prije Druge knjige Mojsijeve (Izlazak)?

Velikovsky se dao u potragu i našao ono što je poznato kao Ipuwerov papirus, jadikovke egipatskog mudraca po imenu Ipuwer, koje opisuju niz katastrofa što su zadesile njegovu voljenu zemlju, katastrofa koje su odgovarale onima opisanim u Drugoj knjizi Mojsijevoj, izvora dobro poznatog opisa koji se prvi put pojavio u verziji Biblije kralja Jamesa o "tuči i gorućoj tuči" koja je uništila egipatske usjeve.

Vidite, to prilično čudesno bombardiranje bilo je rezultat ljudskog uplitanja. Verzija Biblije kralja Jamesa potječe iz 1600-ih, a tek se sredinom i krajem 1700-ih uopće pojavio znanstveni pojam za *meteorit*. Dakle, kada su prevoditelji u starim rukopisima naišli na hebrejski *barad* (kamen), odlučili su to pretvoriti u "tuču". Velikovsky je naišao na niz opisa u mitovima i legendama, kao i u povijesnim zapisima, o "gorućoj smoli" koja pada s neba, a iz toga je razvio duboko razumijevanje prirode i građe Venere (više o tome poslije).

Otkriće Ipuwerova papirusa navelo je Velikovskoga na pokušaj pomirenja hebrejskih i egipatskih kronologija, nastojanja koja su na kraju dovela do akademskog rata s egiptolozima, arheolozima i stručnjacima za drevnu povijest, kad je 1952. objavio *Ages in Chaos (Stoljeća u*

kaosu) (revidirana kronologija), te 1955. *Earth in Upheaval (Zemlja u potresima)* (gdje je prikazao geološke i paleontološke dokaze za *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)*). Uslijedio je golem sukob s udruženim snagama astronoma, kozmologa, stručnjaka za nebeske sustave i akademika, jer se Velikovsky usudio uznemiriti njihov uredan model uređenog, izrazito stabilnog svemira kad je 1950. objavio svoje senzacionalno djelo *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)*.

Ključna ideja iz koje se knjiga razvila pojavila se 1940. kada je Velikovsky, čitajući Knjigu o Jošui, opazio da je kiša meteorita prethodila "zaustavljanju" Sunca. Počeo se pitati može li to biti opis ne samo lokalnog događaja, nego globalnoga. Počeo je tražiti dokaze u povijesti i arheologiji, a također i u mitovima, legendama i potisnutim sjećanjima cjelokupnog čovječanstva, u čemu mu je uvelike pomoglo njegovo poznavanje psihoanalize. Ono što je otkrio pokazalo mu je, da je planet Venera imao važnu ulogu u nizu globalnih kataklizmi zabilježenih diljem svijeta. To ga je također navelo na pitanje može li Venera biti povezana s potresima prije Izlaska.

Velikovsky je deset godina, sada stalno nastanjen u Sjedinjenim Državama, nastavio istraživati svoja dva rukopisa, u međuvremenu nastojeći pronaći izdavača za svoju knjigu *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)*. Nakon što su ga odbila dvadeset četiri izdavača, Nakladnička kompanija Macmillan, veliki izdavač akademskih djela, pristao je objaviti njegovu knjigu. Znanstvenici koji su pisali Macmillanove knjige, i akademici koji su ih kupovali, koristili su napadne taktike pritisaka u pokušaju da spriječe objavljivanje knjige, ali Macmillan se nije dao smesti.

No ipak, kada je *Worlds in Collision* postao najprodavanija Macmillanova knjiga, pritisak je postao tako snažan, da je Macmillan knjigu prepustio suparničkoj izdavačkoj kući, Doubleday. U izdanju Doubledaya knjiga je i dalje ostvarivala uspjeh širom svijeta, uspjeh kojemu je uvelike pridonijela reakcija javnosti na taktike pritiska.

MEĐUNARODNO SLAVAN; ZNAKSTVENO OSUĐEN

Knjiga *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)* bila je bomba koja je eksplodirala u osjetljivom svijetu astronomije, čiji uredni obrazac stabilna Sunčeva sustava ni na koji način nije dopuštao da planeti izlaze

sa svojih putanja i sve okreću naglavce, čak ni jednom, a kamoli nekoliko puta. Najkraće rečeno, Velikovsky je tvrdio da Venera nije uvijek bila planet. Umjesto toga, pretpostavio je, izbačena je kao komet s Jupitera i imala krajnje ekscentričnu putanju koja je dovela do izravnog sruza sa Zemljom, ili je nekoliko puta prošla tako blizu Zemlje da izazove kataklizme, koje su uništile cijela kraljevstva diljem svijeta, prije nego se "smirila". Argumenti u knjizi također tvrde da postoje zapisi da se to dogodilo unutar povijesnih razdoblja.

Razmislite zašto je došlo do burnih polemika nakon objavljivanja knjige. Bila je 1950. godina, a Sjedinjene Države, nakon što su pobijedile u Drugom svjetskom ratu, uživale su u nevjerojatnom prosperitetu i optimizmu. Ljudi, možda reagirajući na sav kaos i užas nedavno okončanog rata i zamišljenu rastuću opasnost od globalnog komunizma (Sovjeti su odjednom napravili bombu, 1949.), uglavnom su zbili redove, vratili se poslu i nastavili sa svojim životima ili su započinjali nove. Naglasak je bio na domoljublju, konformizmu i potrošnji. U tom slučaju, bila je prava ironija da se javnost (u svojoj reakciji protiv zabrane izdavanja knjige) pokazala otvorenijom od onih, koji su se smatrali otvorenim umovima akademije i znanosti. Međutim, tako je bilo.

Reader's Digest, ta tvrđava američkog konzervatizma, o Velikovskyjevom je značajnom djelu izjavio: "Fascinantno poput priče Julesa Vernea, a ipak dokumentirano prema metodama i mjerilima dostojnim Darwina." *New York Herald-Tribune* nazvao ju je "Veličanstvenim pregledom zemaljskih i ljudskih pripovijedaka", a *Pageant* je krasno sažeo reakciju javnosti rekavši: "Ništa u posljednjim godinama nije tako uzbudilo maštu javnosti." Sve navedeno su izvadci iz kritika na stražnjim koricama džepnog izdanja nakladnika Dell, jedanaest puta obnavljanog do 1973. Džepno izdanje Delia prvi put je tiskano 1967, oko sedamnaest godina nakon što je knjiga *Worlds in Collision* (*Svjetovi u sudaru*) prvi put objavljena u tvrdom uvezu.

Znanstvena i akademska reakcija na knjigu uglavnom se svodila na pritiske, prije i nakon objavljivanja, na Nakladničku kompaniju Macmillan. Kada je knjiga počela stjecati javno - a u nekim krugovima čak i znanstveno zanimanje i pohvale, svako pretvaranje o uljuđenim raspravama otišlo je u vjetar. Na svjetlosti dana pojavile su se stisnute šake, otvorene prijetnje, te obilje blaćenja i pljuvanja. Napadi su bili usmjereni na tri glavna cilja: javnost, znanstvenu i akademsku zaje-

dnicu, te na Immanuela Velikovskoga osobno. Čak nije bilo ni toliko pristojnosti da se knjiga najprije pročita prije nego se osudi.

Još prije nego je Nakladnička kompanija Macmillan objavila knjigu, ugledni astronom Harlow Shapley organizirao je višestruko intelektualno *trovanje izvora* u stručnom časopisu, i to u suradnji s jednim astronomom, jednim geologom i jednim arheologom, od kojih nitko nije pročitao knjigu. Taj se obrazac uvijek iznova ponavljao.

Shapley i njegovi ulizice također su se pobrinuli da iskusni stariji urednik (dvadeset pet godina u Nakladničkoj kompaniji Macmillan), koji je pristao objaviti *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)*, dobije otkaz. Shapley je također bio odgovoran za otkaz što ga je dobio direktor slavnog Haydenova planetarija, a njegov veliki zločin bio je prijedlog da se u planetariju organizira izlaganje na temu jedinstvene kozmološke teorije Velikovskog. U međuvremenu, Velikovskog su sistematski napadali u znanstvenim časopisima, i to uz pomoć iskrivljavanja, laži, pogrešnog tumačenja, tvrdnji o nesposobnosti i napada na njegovu osobnost, a istodobno nikad nije bilo dovoljno prostora gdje bi on mogao odgovoriti i braniti se.

Zanimljivo je da je jedan od Velikovskyjevih napadača bio astronom Donald Menzel, za kojeg je istraživač NLO-a Stanton Friedman poslije utvrdio da je bio specijalist za dezinformacije tijekom Drugog svjetskog rata. Donald Menzel bio je glavni među onima koji su opovrgavali postojanje NLO-a, ali njegovo je ime jedno od onih koja se nalaze na slavnom/zloglasnom TOP SECRET (šifra) MJ-12 dokumentu, gdje je naveden kao osoba koja je sastavila dio super-tajne istraživačke ekipe za pad u Roswellu u srpnju 1947, o čijoj je navodnoj tehnologiji raspravljeno u časopisu *Atlantis Rising*, u članku pod nazivom "The Fight for Alien Technology: Jack Shulman Remains Undaunted by Mounting Threats".

Pogledajmo sada neke Velikovskyjeve, tada šokantne tvrdnje, da vidimo je li koja od njih točna. (Velikovskyjeve su tvrdnje pisane masnim slovima.)

Venera je vruća.

Točno. Velikovsky je tvrdio da je Venera u povijesnim vremenima bila užarena, te će još uvijek biti vruća. Mjerenje temperatura oblaka oko Venere 1950. godine pokazalo je vrijednosti daleko ispod zamrza-

vanja, danju i noću. NASA-in satelit Mariner II je 1962. procijenio da je temperatura na površini 425°C, što je više nego dovoljno za taljenje olova. Poslije se površinskim sondama utvrdilo da je prava vrijednost oko 540°C.

Veliki se komet sudario se sa Zemljom.

Točno. Čak i prije nego je slavna priča o Chicxylubu postala poznata javnosti, istraživači su otkrili, u kolovozu 1950, bogate naslage meteorskog nikla u crvenoj glini na dnu oceana, a u ožujku 1959., pronašli su sloj bijelog pepela u morskim dubinama, nataloženog nakon "sudara s kometom" ili "vatreneog završetka tijela kozmičkog podrijetla".

Neki repovi kometa, kao i neki meteoriti sadrže ugljikovodike.

Točno. Do 1951. spektralnom su analizom otkriveni ugljikovodici u repovima kometa. Do 1959. otkriveno je da su ugljikovodici u meteoritima sastavljeni od mnogih masti i spojeva kakvih ima i na Zemlji.

Dokazi o naftnim ugljikovodicima bit će pronađeni na Mjesecu.

Točno. Uzorci što ih je donijela misija Apollo XI sadržavali su organske tvari u obliku aromatičnih ugljikovodika.

Jupiter emitira radijske zvukove.

Velikovsky je tu tvrdnju iznio 1953. na Princetonu. Osamnaest mjeseci poslije dva su znanstvenika s Instituta Carnegie objavila da su primili snažne radio-sigale s Jupitera, koji se tada smatrao hladnim tijelom obavijenim tisućama kilometara leda. Do 1960. ta su dvojica znanstvenika otkrila, da Jupiter oko sebe ima radijacijski pojas koji emitira 1014 puta više radio energije nego Zemljin Van Allenov pojas.*

Priličan broj "sretnih pogodaka" i "koincidencija", ne čini vam se?

Razmotrimo sada Velikovskyjev najveći "zločin", koji ga nije samo uvalio u nevolje, već ga je ondje i zadržao: njegova interdisciplinarna istraživanja.

* Van Allenov pojas - područje pojačanog kozmičkog zračenja, koje poput prstena, odnosno pojasa, okružuje Zemlju

VELIKOVSKY: INTERDISCIPLINARNI ZNANSTVENI HERETIK

Dr. Lynn Rose je, pišući za *Pensee: Velikovsky Reconsidered*, u članku pod naslovom "The Censorship of Velikovsky's Interdisciplinary Synthesis", ukazala na automatsku sklonost uniformnosti u svim znanstvenim disciplinama. Takvo je stanje proizišlo iz dubokog nepoznavanja dokaza o katastrofizmu što su ih otkrile druge discipline, što dovodi do ignoriranja ili odbacivanja takvih dokaza unutar bilo koje određene discipline.

Kako kaže dr. Rose: "Svaka izolirana disciplina ostaje nesvjesna katastrofičnih podataka skrivenih poput kostura u ormaru drugih disciplina. Velikovsky je izvukao te kosture iz različitih ormara, i njima štropotao tako glasno da ga svi čuju. Njegov je prijedlog da treba pogledati sve dokaze, bez ograničavanja na određeni broj 'činjenica' što ih obično razmatra jedna skupina stručnjaka, jer tada postaje moguće jasno obrazložiti katastrofizam."

Immanuel Velikovsky

Reći da je Velikovskyjeva glazba kostura bila nepoželjna za mnoge, bilo bi veoma obzirno. Dean B. McLaughlin, profesor astronomije na Sveučilištu Michigan, u svojem pismu protesta i prijetnje Nakladničkoj kompaniji Macmillan od 20. svibnja 1950. kaže (kako ga citira dr. Rose): "Tvrdnja o univerzalnoj učinkovitosti nepogrešivi je znak šarlatana... Postoji specijalizacija unutar specijalnosti... Ali nijedan čovjek se danas ne može nadati da će ispraviti pogreške u nečemu većem od malenog ogranka znanosti. A ipak Velikovsky tvrdi da može osporiti temeljna načela nekoliko znanosti! To su doista bolesne ideje o veličini!"

Je li to djelomično objašnjenje zašto je Velikovsky zapravo razapet, a zatim bojkotiran od strane većeg dijela znanstvene zajednice?

Objašnjava li to zašto je besprizorno napadan na svojem "danu suda" dvadeset četiri godine nakon objavljivanja knjige *Worlds in Collision (Syjjetovi u sudaru)*? Taj "dan suda" održan je u obliku posebnog sastanka Američkog udruženja za unapređivanje znanosti, u San Franciscu 25. veljače 1974. Organizirao ga je Carl Sagan, obećavši da će to biti pravedan forum. No zapravo se pretvorio u podmuklo odbacivanje Velikovskog, neprincipijelan napad svih protiv jednoga, sedamdeset devet

godina starog čovjeka, koji je sporo govorio obasuli su prigovorima i tvrdnjama, ali mu gotovo uopće nisu dali priliku da odgovori. Velikovsky je izdržao dva dijela tog zlostavljanja, koje je trajalo sedam sati, a premda je uspio osvojiti nekoliko dobrih bodova, mnogima koji su sudjevali na tom namještenom događaju, djelovao je jadno. Niti je ključni znanstveni rad Alberta Michelsona (čiji se uspjeh može mjeriti brzinom svjetlosti), koji je potkrjepljivao Velikovskjeve tvrdnje, smio biti pročitao prije nego su izvjestitelji otišli kako bi predali svoje članke.

Zapanjujuća otkrića planetarnih sonde okončala su Velikovskjev izgon s fakulteta i pretrpala njegov radni raspored. Velikovsky je umro, još uvijek istražujući, 1979. godine, ostavljajući nam obilje objavljenih i neobjavljenih radova.

Opasnosti planetarne amnezije

Dok rastu dokazi o drevnoj kataklizmi, naslijeđe odbačenoga genija ponovno se razmatra

Steve Parsons

Immanuel Velikovsky je jednom bio poznat kao učenjak svjetske klase. Nakon što je studirao u Edinburghu, Moskvi, Zurichu, Berlinu i Beču, Velikovsky je stekao ugled kao uspješan psihoanalitičar, te je bio u bliskim vezama s Albertom Einsteinom i prvim Freudovim učenikom, Wilhelmom Stekelom.

No kad je 1950. Nakladnička kompanija Macmillan objavila njegov bestseler *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)*, Velikovskyjev ugled u znanstvenim krugovima strmoglavio se do samoga dna. Do kraja života nije uspio obnoviti svoj ugled kao istraživač i znanstvenik. Velikovsky je preko noći postao *persona non grata* na fakultetima širom zemlje, a njegov su rad ocrnjivali astronomi glavne struje.

Kako je taj židovski učenjak rođen u Rusiji, obrazovan u najuglednijim svjetskim centrima, na sebe navukao tako žestoke kritike? Što je navelo moćne ljude iz područja znanosti da Velikovskog proglase lažljivcem i šarlatanom na temelju rekla-kazala, istodobno se zaklinjući da nikad neće pročitati njegovu popularnu knjigu? Zašto su ugledni profesionalci ostali bez posla, jer su počinili zločin time što su preporučili otvorenu istragu o Velikovskyjevim zaključcima?

Nakon što je proučio drevne zapise kultura diljem svijeta, Velikovsky je u knjizi *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)* iznio tri neobične tvrdnje. Ustvrdio je (1) da se planet Venera kretao izrazito nepravilnom putanjom, te je tijekom ljudske povijesti prošao veoma blizu Zemlje, (2) elektromagnetske i elektrostatičke sile djeluju na planetarnoj razini, dovoljno snažno da mogu utjecati na kretanje i aktivnost planeta, i (3) planet Venera je u drevnim vremenima imao oblik goleme komete, što je u našim davnim precima izazivalo veliko strahopoštovanje i strepnju.

Njegovi su zaključci bili kontroverzni, ali to samo po sebi ne može objasniti reakciju akademske zajednice. Sama kontroverzija ne može objasniti zašto je, tijekom niza godina, popularni Carl Sagan organizirao osobnu kampanju za diskreditiranje Velikovskog. Inače bi tržište ideja prihvatilo široki niz različitih razmišljanja, od čudnih do dosadnih, ali ne u ovome slučaju.

Činjenica da su ideje Velikovskog bile nešto posve novo, ne može objasniti zašto je dr. Harlow Shapley, direktor Harvardskog opservatorija, zajedno s istaknutim astronomom Fredom Whippleom i drugim moćnim znanstvenicima, prisilio Macmillana da prestane objavljivati knjigu i otpusti svojeg urednika, Jamesa Putnama, premda je djelo *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)* dospjelo na vrhove popisa best-selera. Pojedinci su nagađali da samo moć istine, koja dotiče osjetljivi živac masovnog nijekanja, može navesti odrasle ljude da tako pomahnitaju.

Samo duboko zakopana trauma u masovnoj svijesti može izazvati tako iracionalan bijes. U slučaju "afere Velikovsky", organizirana, mahnita obrana uvriježenog vjerovanja stvorila je jednu od krajnje patoloških epizoda u povijesti znanosti. Je li Immanuel Velikovsky razmahnuo veo "planetarne amnezije"?

Kao psihoanalitičar, Velikovsky je bio sposoban prepoznati patologiju u ljudskom ponašanju. U kasnije objavljenoj knjizi, *Mankind in Amnesia (Čovječanstvo u amneziji)*, tvrdi da su drevni mudraci pokazivali prestrašeno stanje uma, opsjednuto određenim strahom koji se temeljio na užasnim događajima što su ih doživjeli njihovi preci, kada je svijet bio rastrgan monstruoznim prirodnim silama. Opisuje načine na koje su se te najdublje kolektivne traume tijekom godina zakopale i zaboravile, ali se nisu uklonile.

Aristotelova kozmologija, koja je dvije tisuće godina dominirala skolastičkim razmišljanjem, s iznenađujućom je preciznošću potiskivala sve preostale strahove od planetarnih poremećaja. Zatim se u 1800-ima moderna znanost složila da Sunčev sustav, Zemlja, i svi oblici života na Zemlji *apsolutno nikad nisu* prošli kroz bilo kakvu divlju ili poremećenu fazu u prošlosti. Ta je ideja, poznata kao uniformnost, postala utemeljena dogma u znanosti. Plima ljudske misli uspješno je potisnula sjećanje na svjesno znanje, ali dokazi upućuju na to da je ono još uvijek živo u kolektivnoj ljudskoj psihi.

Velikovsky je razumio našu sklonost potiskivanju traume, ali također i potrebu da se trauma izražava i ponavlja na čudne načine. Naprimjer, prvi osvajački ratovi namjerno su se vodili kao ritualni obredi, kako bi se rekonstruiralo pustošenje i uništenje kakvo su donijeli planetarni bogovi iz starih vremena.

U današnjem svijetu, jedva prepoznajemo vlastitu nasilnost, a sigurno je ne povezujemo s drevnim korijenima. To je priroda zakopanih trauma. Čovjek ne vidi vlastitu sjenku.

Immanuel Velikovsky je u početku vjerovao da će uredba koja osigurava ravnotežu u znanosti, potaknuti druge da prouče njegove ključke i obave vlastita istraživanja u istomu smjeru. Ali nažalost, kad je 1979. umro, već je bio uvjeren da službena znanost nikad neće ozbiljno shvatiti njegove ideje. Premda se početkom sedamdesetih obnovio interes javnosti za Velikovskijev rad, vrata znanosti su do dana današnjega ostala čvrsto zatvorena. Samo su izrazito motivirani pojedinci, s neovisnom financijskom podrškom, mogli nastaviti istraživanja ondje gdje ih je Velikovsky prekinuo.

Zanimljivo je da su novija otkrića svemirskog programa potvrdila mnogo od onoga što je Velikovsky tvrdio. Razmislite o sljedećim zagonetkama Venere.

Venera se okreće u smjeru suprotnom od smjera u kojem se okreću drugi planeti, a njezina temperatura od 540°C mnogo je viša od onoga što se očekuje od tijela u njezinom položaju. Kemija Venere krši postojeću teoriju o formaciji planeta. Gornju atmosferu Venere karakterizira ekstremni vjetar, brži od rotacije, a mirni, donji sloj atmosfere pokazuje stalne munje. Planet je pokriven sa sto tisuća vulkana koji su potpuno promijenili površinu planeta u novijem geološkom razdoblju.

I konačno, tradicionalna teorija ne može objasniti nevidljivi ostatak repa koji je sličan repu kometa, a pruža se četrdeset pet milijuna kilometara u svemir. Venerin je rep otkrio satelit SOHO, koji je u Zemljinj orbiti, a podatak je objavljen u lipanjskom broju časopisa *New Scientist* 1997. Zagonetke oko Venere imaju smisla moglo bi se tvrditi, ako vjerujemo u ono što su drevni ljudi zapravo rekli o Veneri. Rekli su da je Venera komet. Govorili su o njoj kao o dugokosoj zvijezdi, bradatoj zvijezdi i začaranoj zvijezdi. Govorili su da je Venera uzimala oblik božice u svojoj ljepoti i u svojoj strahoti, da je bila vatreni zmaj koji je napao svijet. Novonastalo tijelo koje još nije uspostavilo termalnu i

električnu ravnotežu sa svojom okolinom, moglo bi se na nebu doimati takvim.

Velikovsky je očito otvorio vrata do naših zakopanih kolektivnih sjećanja time, što je svjedočanstva drevnih naroda smatrao vjerodostojnim dokazima o neobičnim prirodnim zbivanjima u našoj prošlosti.

Njegovo je putovanje započelo proučavanjem egipatskih i hebrejskih priča o katastrofama i čudima, koja su nastala istodobno kad i Izlazak Staroga zavjeta, otprilike 1500. g. pr. Kr. Pronašao je bliske paralele u povijesnim zapisima drugih kultura, što je ukazivalo na to daje isti slijed katastrofa zadesio cijelu zemaljsku kuglu i svi su ga narodi u isto vrijeme doživjeli.

Godine 1950., znanost još nije bila spremna prihvatiti svjedočanstva drevnih naroda kao vjerodostojan dokaz o neobičnim planetarnim zbivanjima. Znanosti fizike nisu kanile tolerirati uplitanje autsajdera, koji je izvlačio zaključke kojima je prelazio akademske granice. No gotovo pedeset godina poslije, znanost je ipak malo odškrinula vrata.

Dva inovativna teoretičara u znanstvenoj zajednici, nedavno su objavili knjigu u kojoj se jasno osjeća istraživački rad Velikovskog. Dr. Victor Clube, dekan odjela astrofizike na Oxfordu, i njegov kolega, dr. William Napier, razvili su tezu o katastrofi što ju je izazvao komet, a temelji se na mitskim temama kao primarnim dokazima. Premda Clubeov i Napierov komet nije bio planet, priča je neobično slična onoj iz knjige *Worlds in Collision (Svjetovi u sudaru)*.

Drugi inovativni teoretičari još su se zdušnije bacili u takva istraživanja. Komparativni mitolog David Talbott i fizičar Wallace Thornhill su svaki za sebe prepoznali moć Velikovskijevih otkrića, te su ih popratili s ukupno četrdeset pet godina vlastitih istraživanja.

BEZ PREDRASUDA O ELEKTRIČNOM UNIVERZUMU

Odvajivši se od krda i promatrajući činjenice iz novoga kuta, Wallace Thornhill se uvjerio da planeti i zvijezde djeluju u električno dinamičnom okruženju. Venerin rep, otkriven 1997 godine, zadržava svoju vlaknastu strukturu, sličnu konopcu, na udaljenosti od četrdeset pet milijuna kilometara jer je riječ o struji koja nosi plazmu. Ta je struktura od plazme, Birkelandove struje, dobro poznata plazma fizičarima, ali je astronomi još uvijek ne priznaju. Samo postojanje Birkelandovih struja u Sunčevom

Drevne katastrofe
(DJELO DOBIVENO OD KRONIA GRUPE)

sustavu dokazuje, da u plazmi koja ispunjava Sunčev sustav postoji protok električne struje. A to otvara cijeli novi način gledanja na situaciju.

Thornhill kaže da zvijezde ne proizvode svu svoju svjetlost i toplinu termonuklearnim procesima. Umjesto toga, naše Sunce i sve druge zvijezde slične golemim kuglama munja. Te kugle primaju energiju izvana, a ne od nuklearne fuzije u njihovoj jezgri, kaže. Prihvaćena teorija da zvijezde stvaraju energiju nuklearnom fuzijom odgovara stavovima atomskog doba, ali se ne uklapa u stvarna opažanja.

Nažalost, javnost nikako ne može znati da se ponašanje našeg Sunca ne uklapa u konvencionalnu teoriju. Opažamo nedostatak neutrona; temperatura se smanjuje bliže površini, umjesto da se povećava; ubrzani solarni vjetar; neobičnu rotaciju i rupe na površini koje otkrivaju hladniju, a ne topliju unutrašnjost.

'Morate gledati što priroda doista radi', kaže on, 'a ne ono što vi *mislite* da bi trebala raditi.' Thornhillov empirijski pristup omogućuje da svjedočanstva drevnih ljudi budu vjerodostojni dokazi. Bajke, legende i mitovi ne dokazuju Thornhillove ideje, ali pružaju tragove.

Naprimjer, mitski su bogovi gađali jedan drugoga gromovima dok su vodili bitke na nebesima. Gromovi i munje bili su njihovo oružje. Najraniji pisani podaci drevnih mudraca i zvjezdoznanača potvrđuju da su bogovi, koji su se borili na nebu, nosili imena nama najpoznatijih planeta.

Ako su (1) mitski bogovi bili planeti, i ako su se (2) planeti kretali tako blizu jedan drugome na nebu da su izmjenjivali kolosalne električne munje, te ako se to (3) događalo u razdoblju ljudske povijesti, gdje su onda ožiljci i krateri?

Zapravo, ožiljci izazvani kolosalnim udarcima munja i gromova doslovce pokrivaju Mjesec i većinu drugih planeta. Ti su ožiljci sveži, a samo čekaju da ih se počne proučavati iz nove perspektive. Određeni obrasci u tim ožiljcima neobično su slični obrascima što ih za sobom na Zemlji ostavljaju današnji udarci gromova i električni lukovi stvoreni u laboratorijima.

Wallace Thornhill

PATRICIA ATA"

Planetarni geolozi nagađaju da su dugačke

"vijugave brazde" koje se sužavaju, a ima ih na Mjesecu i na Marsu, te se pružaju uzbrdo i nizbrdo stotinama kilometara, zapravo urušene cijevi lave, ili suha korita, ili pukotine u kori. No konvencionalni se stručnjaci u tim slučajevima hvataju za slamke. Nema sumnje da su to pokazatelji električnih udara.

Za znanost su opasni tako čvrsti dokazi. Što ako se ozbiljno shvate Thornhillove tvrdnje? Što ako se pokaže da je staklo, što su ga astronauti pokupili s dna malenih kratera na Mjesecu i donijeli na Zemlju, doista zagrijano i rastaljeno uslijed pražnjenja elektriciteta, a ne od udarca meteora? Što ako je Valles Marineris (na Marsu; najdublji otkriveni kanjon u Sunčevu sustavu, op. ur.) zapravo nastao nakon strahovitog udarca groma koji je parao površinu Marsa, ostavljajući za sobom gigantski ponor koji bi mogao progutati *tisuću* Velikih kanjona?

Ako je tisuće tragova i ožiljaka na planetima izazvalo silovito pražnjenje elektriciteta - grmljavina bogova - onda astronomija neće biti samo posramljena. Govorimo o golemoj sramoti!

Srećom za Thornhilla, nije bio proganjan zbog svojih neobičnih ideja, barem još nije. Možda zato što stavovi tog skromnog Australca još nisu doprli do šire javnosti. No to će se uskoro promijeniti.

LJEČENJE AMNEZIJE UZ POMOĆ MITOVA

David Talbott je već bio tema devedeset-minutne dokumentarne emisije pod naslovom "Remembering the End of the World". Za razliku od Thornhillova rada u području fizičkih znanosti, Talbottov se rad temelji na neobičnim i neočekivanim obrascima pronađenim u ljudskoj sjećanju. I kakvo je to sjećanje!

Zamislite globalni događaj ekstremne dramatičnosti, što ga je doživjela cijela ljudska vrsta, a radilo se o velikim čudima na nebu. Zamislite da je intenzitet tog doživljaja i sjećanja na njega bio tako snažan, da je promijenio tijek ljudskog razvoja. Prvi put u povijesti cijeli su narodi počeli podizati grandiozne spomenike bogovima, i obavljati strastvene obrede u uzaludnom nastojanju da ponovno prožive ranije iskustvo, kako bi na neki čaroban način vratili život kakvim su živjeli prije velikog uništenja.

U praskozorje civilizacije, možda prije pet tisuća godina, kaže Talbott, svaka je dimenzija civiliziranog života ukazivala na ranije razdoblje kad je situacija bila bolja, kad je nebo bilo blizu Zemlji, prije nego su bogovi otišli. Umjetnost, pjesme, priče, arhitektura, religiozna vjeronjanja, vojni postupci, te značenje riječi i simbola, sve nam to pruža trajne dokaze o onome što su ljudi tada doživljavali. Prema Talbottu, ljudi su koristili sve što im je stajalo na raspolaganju, kako bi zadržali sjećanje na blaženstvo kakvo su nekad imali. Nasilni završetak takvog načina života uslijedio je kad je došlo do katastrofalnih promjena na nebesima, kad su se planeti približili Zemlji i na nebu se doimali golemima.

David Talbott

No baš kao što su nestali izmišljeni bogovi, s vremenom će nestati i sjećanje na zlatna vremena. Sjećanje na nasilni završetak zlatnih vremena također će nestati, ali ožiljci će ostati. Ti ožiljci goleme kolektivne traume, sudnjega dana, ostaju i danas živi u svakom ljudskom biću, te snažno utječu na način na koji se odnosimo prema svijetu i jedni prema drugima.

Velikovsky je razumio način na koji pojedinac potiskuje bolno sjećanje na traumu u svojoj psihi. Zaključio je da je cijela ljudska vrsta kolektivno potisnula traumu izazvanu nestankom zlatnog razdoblja.

No, ta se potisnuta trauma neprestano pojavljuje u obliku ljudske nasilnosti i otuđenja. Prihvaćamo pritajenu bol kao normalno stanje, jer su se svi oduvijek tako osjećali, sve otkako ljudi znaju za sebe. No, Velikovsky bi rekao da takvo stanje nije "normalno". Kolektivno patimo od iskrivljenog pogleda na život zbog te najveće od svih trauma, kad je Vrijeme savršene čistoće (kako ga zovu Kinezi) stiglo do hladnog i gorkog kraja.

Talbott je proširio Velikovskyjev rad pokazavši, veoma potanko, način na koji su Saturn, Jupiter, Mars i Venera bili blisko povezani s ljudskom sudbinom tijekom pradavnih vremena. Ti su planeti putovali veoma blizu Zemlji, stvorivši stabilnu i simetričnu, pravocrtnu konfiguraciju neposredno prije epohe nastanka mitova. "Doba bogova", prema Talbottovoj zapanjujućoj priči, odnosi se na stabilno i mirno razdoblje, ali i na nasilno i dramatično razdoblje kad se pravocrtna konfiguracija destabilizirala i posve se raspala.

Ljudi su diljem svijeta crtali slike i simbole u kojima se jasno vidi polumjesec. Obični ljudi i stručnjaci uvijek pretpostavljaju da taj simbol predstavlja Mjesec. Polumjesec je katkad nacrtan tako da u sredini ima zvijezdu, ali razmislite o tome. Nijedna se zvijezda nikad ne može vidjeti unutar polumjeseca, jer tijelo Mjeseca zauzima prostor. I nikakvo nebesko tijelo ne prolazi ispred Mjeseca što ga danas možemo vidjeti.

Talbott bi mogao satima govoriti samo o tom simbolu, kako bi dokazao da je riječ o prizoru koji je duboko usađen u ljudsku svijest, i ulijeva daleko više strahopoštovanja od našeg poznatog Mjeseca. Zapravo, Talbott nije našao nikakve astronomske podatke o Mjesecu iz razdoblja 500. g. pr. Kr., premda su ljudi iz davnih vremena bili gotovo opsjednuti promatranjem aktivnosti na nebu.

Sjenu polumjeseca bacalo je naše Sunce na Saturn kad je Saturn zauzimao polarni položaj na nebu tako blizu, da je činio dvadeset stupnjeva luka, ili više. Maleno nebesko tijelo u sredini bila je Venera u svojoj neaktivnoj fazi. Venera se doimala poput blistave zvijezde kad je bila u svojoj blistavoj fazi.

Tumačenje fenomena oslobađanja plazme Wallace Thornhilla omogućuje čak i laicima da vizualiziraju način na koji je mlada Venera mogla stvarati blještave trgove svjetlosti, što ih nalazimo u drevnim prikazima planeta.

Koristeći Velikovskyjeve metode istraživanja, Talbott je proučio mitologiju svih velikih kultura svijeta. Budući da mitske priče s vreme-

nom postaju lokalno nijansirane, potražio je najstarije i najčišće verzije. To ga je dovelo do prvih zapisa iz kolijevke civilizacije na Bliskom istoku i u drevnom Egiptu.

Velike su piramide, prema Talbottu, pune tekstova koji opisuju svijet kakvog danas ne vidimo. Zato značenje hijeroglifa zbunjuje naše najbolje stručnjake. *Ti zapisi ne odgovaraju našem svijetu.* To je važan trag.

Uz podršku Thornhilla i sve većeg broja uglednih znanstvenika, David Talbott stvara herezu koja je još radikalnija od Velikovskyjeve. Samouvjereno tvrdi da su Venera, Mars, Saturn i Jupiter putovali veoma blizu Zemlje, i to u razdoblju ljudske povijesti. Kaže da su ti planeti zajedno činili veličanstven prizor na nebu, katkad miran, a katkad prijeteci.

Ljudi koji su živjeli tijekom tog "Doba bogova", osjećali su duboku povezanost s tim poznatim prizorima. Zato su bitke bogova na nebu i odlazak bogova izazvali takvu zbunjenost i traume. Emocionalna klima za te narode mogla bi se usporediti s emocijama nedužne, dječje čiji su pouzdani i brižni roditelji odjednom postali hiroviti tirani i na kraju ih napustili. Ljudi su prvi put počeli doživljavati odvajanje i sve oblike ljudskog nasilja. Ostalo je povijest.

Grmljavina i munje bogova

Otkriva li sve više dokaza o električnom univerzumu prije skriveno značenje u drevnoj mitologiji?

Mel i Amy Acheson

Tko je mogao pretpostaviti da će mitovi drevnih kultura baciti novo svjetlo na zagonetne pojave na površinama planeta i mjeseca? Ili dati novo značenje današnjem radu u laboratorijima za umjetne munje? Ako mitolog David Talbott, iz Portlanda u Oregonu, i fizičar Wallace Thornhill, iz Canberre u Australiji, imaju pravo, onda su drevni mitovi i simbolika ključ za šire i cjelovito razumijevanje povijesti i fizičkog univerzuma.

Ipak, u našem se dobu mitologija čini malo vjerojatnim izvorom otkrića. Sve donedavno mitolozi su drevne priče pokušavali objasniti uz pomoć događaja u svakodnevnom životu: godišnjih doba, silovitih oluja, mjesečevim mijenama ili kretanjem Sunca. No njihova su nastojanja stvorila niz kontradikcija, pojačavajući popularno vjerovanje da je mit obična fikcija - sve osim pouzdanog vodiča u prošlost.

KOMPARATIVNA MITOLOGIJA

Suprotno tome, David Talbott, nadahnut teorijom interplanetarnih prevrata Immanuela Velikovskog, razvio je metodu za uspoređivanje mitova međusobno veoma udaljenih kultura. Njegov je cilj bio otkriti postoje li pouzdana sjećanja usađena u različitim pričama. Ta je metoda slična postupku odvjetnika na sudu prilikom ispitivanja svjedoka koji možda lažu, ili su nekompetentni, ili se ne sjećaju točne situacije. Kad se izjave odvojenih svjedoka podudaraju u nekim pojedinostima, priče obično potkrepljuju jedna drugu, čak i ako svjedoci nisu pouzdani u nekim drugim pojedinostima. Slično tome, prema Talbottovim riječima, postoje stotine zajedničkih tema u svjetskoj mitologiji, pa

ORUŽJE BOGOVA

U drevnim je predajama malo koji prizor prikazan tako živo kao gromovi i munje planetarnih bogova, napominje Talbott. Sjetite se plinovitoga diva Jupitera, kojeg su Grci spominjali kao vladara Zeusa, pobjednika u nebeskom sukobu Titana. 'Jupiter je samo malena točka svjetlosti na našem nebu, ali drevni se narodi sjećaju *boga* Jupitera kao

Zeus koji nosi munje, grčki bog planeta Jupitera

odmah je stigao, bacajući svoje munje: strijele su letjele debele i brze iz njegove snažne ruke, zajedno s grmljavinom i munjama, vitlajući zastrašujućim plamenom ...'

Kad je zmaj Tifon napao svijet, bilo je 'grmljavine i munja, i... vatre od čudovišta, bijesnog vjetra i vatrenih gromova'. Zeus ga je uništio munjom, pa je zmaj koji je zaprijetio svijetu postao poznat kao "gromom ošinit". Doista je neobično koliko je mnogo mitskih likova bilo pogođeno munjom.

golemog lika na nebesima, koji maše munjama kao svojim oružjem. Što to znači? Ako su bogovi bili planeti, onda gromovi i munje bogova nisu bili ništa manje nego interplanetarna električna pražnjenja.'

U Hesiodovu epu *Teogonija* čitamo o Zeusu: 'S Nebesa i s Olimpa

Samo u klasičnim mitovima to su Enceladus, Mimas, Menoetius, Aristodemus i Capaneus, Idas, Iasion i Asclepidus. 'Najveća pogreška što je istraživač može počinuti', kaže Talbott, 'je traženje zemaljskih objašnjenja. Najraniji oblici tih priča kozmičkog su porijekla. Bogovi, veliki junaci, te gromovi i munje što ih razmjenjuju u potpunosti su nebeskog porijekla.' Hebrejske se predaje dobro sjećaju munja bogova. Psalm 77 kaže: "Glas tvoje grmljavine bio je na nebesima: munje su osvijetlile svijet: Zemlja je drhtala i tresla se." Iz Indije, *Mahabharata* i *Ramajana* pričaju da su munje bogova ispunjavale nebesa poput kiše vatrenih strijela. Iz drevnog Egipta, Babilona, Skandinavije, Kine i obje Amerike, mitovi i legende opisuju velike požare izazvane gromovima i munjama bogova.

Te priče o kozmičkim bitkama čine velik dio sadržaja mitova što ih danas poznajemo. Talbott piše: "Ako nismo uspjeli prepoznati nebeske sudionike, to je zato jer su planeti, koji su nadahnuli te priče, postali samo sićušne točkice svjetlosti. U današnje vrijeme ne vidimo interplanetarne munje kako stvaraju lukove među njima."

No Talbott nas podsjeća da bi, ako su ta globalna sjećanja točna, moralo postojati obilje fizičkih dokaza. Tako se pojavljuje potreba za objektivnim istraživanjem površinskih značajki planeta i mjeseca, kako bi se vidjelo postoje li izdajnički znakovi interplanetarnih električnih pražnjenja.

ELEKTRICITET I ASTRONOMIJA

Talbottu nije bilo poznato da se australski fizičar Wallace Thornhill bavio upravo takvim istraživanjima. Thornhill je otkrio Velikovskyjeve knjige malo prije nego što je započeo svoju sveučilišnu karijeru. 'Ja sam bio jedini student fizike koji je zaposjeo antropološke police u sveučilišnoj knjižnici', kaže Thornhill. 'Posljedica je bila snažno uvjerenje da je Velikovsky iznio teoriju, koja iziskuje daljnja proučavanja.' Ali nakon toga je otkrio nevoljkost, čak neprijateljstvo znanstvenika, kada je riječ o preispitivanju pretpostavki na kojima se temelje njihove teorije.

Jedna od tih pretpostavki što ju je Thornhill preispitao, bila je nevažnost električnih fenomena na astronomskoj razini. Dobitnik Nobelove nagrade, Hennes Alfvén, prvi istraživač svojstava plazme u pra-

žnjenju elektriciteta kakvo je munja, optužio je fizičare teoretičare da su njihovi modeli pogrešni. Prava se plazma ne ponaša onako kako matematički izračuni predviđaju. Plazma nije super-vodič, objašnjava Thornhill, niti se može smatrati plinom, što se podrazumijeva, primjerice, iz izraza *solarni vjetar*. U njoj teku električne struje, spajajući se u duga vlakna, a potom se isprepliću u nešto slično konopcima. Ta su dugačka, isprepletana vlakna vidljiva na sunčevim izbočinama, galaktičkim mlazovima i repovima kometa. Opažena su 1997. godine, kao "vlaknaste tvari" u četrdeset pet milijuna kilometara dugom repu Venere.

Prema prijedlogu Ralpa Juergensa, elektro inženjera koji je proučavao Alfvenov rad, Thornhill je počeo prikupljati dokaze koji pokazuju da je veći dio onoga što se danas snima na planetima, satelitima i asteroidima, posljedica pražnjenja plazme: interplanetarnih munja.

'Proporcionalna povećavanja električnih učinaka što ih vidimo na Zemlji i u laboratorijima, mogu na zapanjujući način potkrijepiti drevne opise drukčijeg neba, a time i vjerojatnost da su se planeti i mjeseci u novijoj prošlosti *doista* kretali u neposrednoj blizini', tvrdi Thornhill. 'Električni model pruža jednostavni mehanizam za preslagivanje kaotičnog planetarnog sustava u veoma kratkom roku, te zadržavanje stabilnosti.'

Jedan od laboratorijskih učinaka postiže se pomicanjem zašiljenog štapa pod visokim naponom, tik iznad površine prahom pokrivenog izolatora postavljenog na uzemljenu metalnu ploču. Iskra stvara karakteristične obrasce u prahu. Dugački, uski glavni kanal uglavnom ravnomjerne širine po sredini će imati užu, više zavojiti kanal. Sporedni kanali neko se vrijeme pružaju paralelno s glavnim kanalom, a zatim se spajaju s njime, gotovo okomito.

Thornhill naglašava da su iste značajke vidljive prilikom udaraca munja na Zemlju, primjerice na terenima za golf. Pojavljuje se jarak konstantne širine, a niz njegovu sredinu vijuga uža brazda. Tlo izbačeno iz jarka nalazi se s njegove obje strane. Sekundarni kanali mogu se pružati paralelno s glavnim, a sporedni se spajaju pod pravim kutovima.

PLANETARNI UČINCI PLAZME

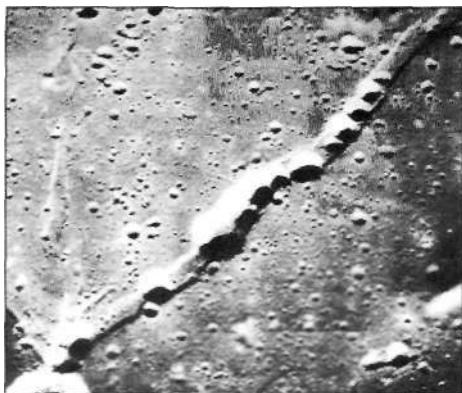
Thornhill opisuje kako se isti učinci ponavljaju na planetarnoj razini, u pojavama koje se nazivaju vijugave brazde. Dugački, podjednako široki kanali vijugaju površinom, često uz nasipe materijala s obje strane.

Više vijugavi unutrašnji kanali često imaju nizove malenih, okruglih kratera, točno centriranih duž njihovih osi, ili se krateri preklapaju, stvarajući žljebaste stjenke. Općenito nema nikakvih tragova krhotina od urušenih stropova, što bi se moglo očekivati ako je točno konvencionalno objašnjenje da su brazde na Mjesecu nastale od "cijevi lave". Niti ima dokaza o nanosima kojih bi bilo da je kanale napravila voda, što je teorija o brazdama na Marsu.

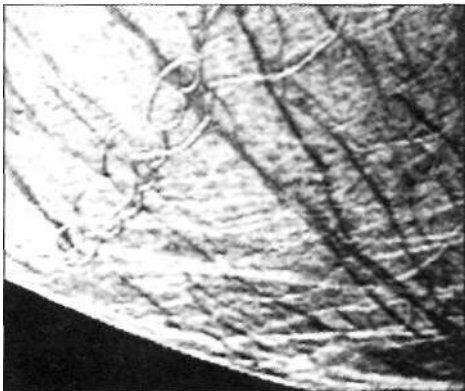
Nadalje, brazde se pružaju uzbrdo i nizbrdo, naglašava Thornhill, slijedeći električni, a ne gravitacijski potencijal, što čine voda i lava. Ondje gdje se brazde križaju, noviji kanal i njegovi nasipi bez ikakvih smetnji prelazi preko starijeg, kao da ga uopće nema. To je osobito vidljivo na Europi, jednom od Jupiterovih mjeseca, gdje su nasipi često tamniji od okolnog terena. Također su tamniji od središnjega kanala, što predstavlja problem za prihvaćeno objašnjenje da je riječ o tamnijem materijalu koji izbija kroz pukotine na ledu. Thornhill zaključuje da su električne sile luku promijenile kemijski ili, možda, nuklearni sastav materijala.

Posebno je zanimljiv niz brazdi u obliku *petlji* na Jupiterovom mjesecu Europi. Još se nikad nije čulo da led može pucati u obliku petlji, ali karakteristični spiralni oblik vlakna plazme, koji se izvija nad površinom, lako objašnjava tu pojavu.

Thornhill također ukazuje na sličnosti kratera na planetima i mjesecima s onima stvorenim u laboratoriju. I jedni i drugi savršeno su okrugli, jer električni luk uvijek udara okomito na površinu. Stjenke

Brazda Hyginus na Mjesecu. Ni voda ni lava ne stvaraju kanale s okruglim jamama, ali to je uobičajena pojava kod kanala nastalih električnim pražnjenjima, prema riječima Wallace Thornhilla. (FOTOGRAFIJA NASA-e)

Karakteristični "spiralni" oblik vlakna izazvanog plazmom, koji u luku hara površinom Europe, jednog od Jupiterovih mjeseca.

(FOTOGRAFIJA NASA-e)

pružaju do dna, slijedeći rotirajuće kretanje luka. Na Mjesecu i Marsu ima mnogo primjera terasastih i spiralnih kratera.

Središnji su vrhovi obično simetrični i strmih stjenki, slično središnjem "čvoru" što ga ostavlja plazma, dok rotirajuće kretanje luka u obliku spirale siječe materijal oko sebe. Thornhill to uspoređuje s nepravilnom masom takozvanog odskočnog vrha u sudaru izazvanom u laboratoriju, ili u krateru nastalom uslijed eksplozije. U mnogim kraterima na Mjesecu središnji se vrh spaja s okolnim terenom pomoću "prevlake", baš kao u plazmom napravljenom krateru, kad je luk prekinut prije nego dovrši punu rotaciju.

Karakteristika koja jasno upućuje na električno porijeklo, kaže Thornhill, je krater centriran na rubu drugoga kratera. To je česta pojava na Mjesecu i nekim planetima. To je očekivani učinak luka koji skače ili udara o najviša uzdignuća.

I konačno, mnogi vulkani su vjerojatnije pojačane verzije fulgurita, tvrdi Thornhill. Fulguriti su mjehuri od materijala podignutog prekidanjem munje

su gotovo vertikalne, a dna su gotovo ravna jer kružno kretanje luka tako napravi krater. Suprotno tome, krateri nastali uslijed sudara ili eksplozije obično imaju oblik zdjele: umjesto da se podigne s površine, iskopani materijal je pod utjecajem udarnog vala, te se raspada i pomiče na način sličan tekućini pod utjecajem trešnje.

Druga zajednička osobina kratera koji su izazvani električnim pražnjenjima, objašnjava Thornhill, je stvaranje terasa duž stjenki, koje se katkad spiralno

Krater od munje s brazdama na Marsovom mjesecu Phobos
(FOTOGRAFIJA NASA-e)

tijekom udara. Fulgurit ima strmi, žljebasti vanjski rub i krater na vrhu koji nastaje dok se difuznije pražnjenje, koje je podiglo fulgurit, sužava do uskog luka. Najimpresivniji primjer je Olympus Mons na Marsu, promjera šesto kilometara i visine dvadeset sedam kilometra. Na vrhu je iskopan šesterostruki krater dok se luk sužavao i udarao po višim mjestima na svakom sljedećem rubu.

BOG S OŽILJCIMA OD MUNJA

Činjenica da bi ljudska sjećanja mogla objasniti neka od većih iznenađenja svemirskoga doba, *nije* iznenadila Talbotta. Kao primjer, on opisuje drevni motiv lica s ožiljkom.

Tema koja se pojavljuje u mnogim kulturama je bog-ratnik koji, u vrijeme potresa, dobiva otvorenu ranu ili ožiljak na čelu, licu ili bedru. Na prvi pogled to uopće nije neobično, jer ratnici i rane doista idu zajedno. Međutim, to nije priča samo o *ratniku*, već o nebeskom *prototipu* ratnika - bogu kojeg su ljudski ratnici slavili kao svoje nadahnuće na bojnopolju. U davnim je astronomijama taj prototip ratnika poistovjećen s određenim planetom - Marsom.

Za grčki je Mars, nazvan Ares, rečeno da je taj nebeski ratnik zadobio duboku ranu u svojem sukobu s Diomedom; zatim je bog ispustio urlik tisuću ratnika i odjurio k Zeusu da bi se požalio na svoju otvorenu ranu. Alternativno grčko ime za Mars bilo je Heraklo, a taj je bog također zadobio tešku ranu, u ovom slučaju, na bedru.

Čini se da Indijanci Blackfoot nisu sačuvali nikakvu astronomsku vezu sa svojim legendarnim ratnikom po imenu Scarface (Lice s ožiljkom). Isto tako, izgleda da se Azteci nisu sjećali nikakve planetarne veze svojeg slavnog boga s ožiljkom, Tlaloca. No Talbott tvrdi da bi komparativni pristup mogao otkriti zajedničke korijene takvih mitskih tema.

U tom slučaju, je li moguće da "ranjavanje" Marsa govori o stvarnom događaju? 'Sjećam se kad sam vidio jednu od prvih fotografija Marsa što ih je snimio Mariner', sjeća se Talbott. 'Prikazivala je golem ponor koji se pružao površinom planeta. Ponor je, čak i s velike udaljenosti, izgledao poput ožiljka.' Astronomi su ga nazvali Valles Marineris - bio je tako golem da bi u njega stalo tisuću ili više Velikih kanjona. 'U tome sam trenutku shvatio da od svih planeta i mjeseca u našem Sunčevu sustavu, Mars najviše podsjeća na ranu boga-ratnika.'

Komparativna metoda također može objasniti brojne pojedinosti koje su promaknule stručnjacima. Posebno je dramatična veza između teme lica s ožiljkom i munja bogova. Talbott kao primjer navodi boga Enceladusa kojeg je pogodio Zeusov grom. Bog je ostao upamćen kao "munjom ranjeni bog". Čini se da je Enceladus pandan čudovišta Tifona, "gromom ošanutog" boga. Obojica se mogu poistovjetiti sa strašnim aspektom nebeskog ratnika, prema Talbottu, jer je Ares ranu zadobio tijekom svojeg pomahnitalog "ubijanja ljudi".

Talbott je prvi povezo izrazito vidljive ožiljke aztečkog Tlaloca s munjama. 'Za to je u potpunosti kriva činjenica, da stručnjaci nisu proučili temu koja se pojavljuje u cijelom svijetu', rekao nam je. Tlaloc je, zapravo, bio izravno povezan s munjama, i upravo je pomoću munja duše Azteka slao na nebo. U aztečkoj mitologiji postoji poseban svijet za zagrobni život, rezerviran za ljude koje ubije munja. Njime vlada Tlaloc i zove se Tlalocan.

'Je li nešto tako golemo kao što je Valles Marineris mogla stvoriti interplanetarna munja?', pitao se Talbott. Uskoro mu se pružila prilika da baš to pitanje postavi Wallaceu Thornhillu.

PLANET S OŽILJCIMA OD MUNJA

Thornhill i Talbott upoznali su se gotovo desetljeće nakon što su stigle prve fotografije Valles Marinerisa. Talbott je sazeo svoja istraživanja o temi boga koji je zadobio ožiljke od munje. 'Je li Valles Marineris mogao stvoriti udarac groma?', pitao je.

Thornhill je odgovorio: 'Nije moglo biti ništa drugo.'

Dugačak četiri tisuće kilometara, na nekim mjestima širok sedam - sto kilometara, te dubok do šest kilometara, može ga se usporediti s Velikim kanjonom koji se povećava tako da se proteže od New Yorka do Los Angelesa. Uklonjeno je otprilike dva milijuna kubičnih kilometara površine Marsa, a nigdje se ne vide naslage tog materijala.

'Valles Marineris je nastao u roku od nekoliko minuta, a stvorio ga je golemi električni luk koji je harao površinom Marsa', tvrdi Thornhill. 'Stijene i tlo podignuti su u svemir. Dio toga pao je natrag oko planeta, stvorivši velika polja razasutog kamenja što su ih vidjeli oba Vikingova landera i Pathfinder.'

Ukazuje na strme, nazupčane stjenke kanjona i središnje uzvisine, što je tipično za djelovanje plazme. Sporedne gudure često završavaju u okruglim nišama koje vise iznad glavnoga kanala. Obično se spajaju pod pravim kutovima. Manji kanali i lanci kratera pružaju se paralelno s glavnim kanalima. 'Luk je vjerojatno započeo na istoku, u području kaotičnog terena', nagađa Thornhill. 'Zatim je krenuo prema zapadu, stvarajući goleme paralelne kanjone. Na kraju je završio svoj pohod u golemim brazdama Noctis Labyrinthusa.'

Thornhill je objavio CD pod naslovom *The Electric Universe (Električni univerzum)* koji opisuje te i druge električne fenomene na astronomskoj razini. Navodi Talbottova istraživanja koji dokazuju, da su drevni narodi bili svjedoci doba kad su te, sada nijeme, sile dominirale.

Svi planeti povezani s božanstvima u mitovima pokriveni su ožiljcima, koje je najlakše objasniti pražnjenjem elektriciteta iz plazme. Krateri, vulkani i kanjoni, kad se detaljno proučavaju, pokazuju bitne razlike u odnosu na zemaljske pandane. Ipak, te neobične značajke *odgovaraju* obilježjima ožiljaka što ih ostavljaju munje. Talbottovo predivljanje da će rekonstruirane teme mitova biti potvrđene mnogim fizičkim dokazima na planetima, dobiva sve više podrške sa svakom fotografijom što je šalju svemirske sonde.

Valles Marineris najsličniji je rani mitskog boga-ratnika. Taj golemi kanjon predstavlja susret dvaju svjetonazora: dramatičnog, povijesnog svjetonazora mitologije i objektivnog, fizičkog svjetonazora znanosti. Ako su Talbott i Thornhill u pravu, prihvaćeni stavovi o mitovima i znanosti moraju se iznova graditi na novim temeljima koji će odgovarati povijesti i budućnosti.

TREĆI DIO

ISTRAŽIVANJE VEĆE STAROSTI CIVILIZACIJE

Zagonetka porijekla Indije

Starost novih otkrića u zaljevu Cambay unosi zbrku u ortodoksni scenarij o početku civilizacije

David Lewis

Budući da su tri četvrtine planeta pokrivene vodom, rečeno je da više znamo o površini Venere nego o onome što se nalazi ispod mora. Ipak, to se možda mijenja. U proljeće 2001., arheološki je svijet zapanjilo otkriće nečega što bi moglo biti izgubljeni grad ispred zapadne obale Kube. Izvještaji iz Havane govorili su o masivnim kamenim blokovima složenim na dubini od šesto četrdeset metara u okomitim i kružnim formacijama, a nešto od toga podsjećalo je na piramide. Istraživači u minijaturnoj podmornici opisali su područje kao urbano naselje, s ostacima nečega što su nekad mogli biti mostovi i ceste.

Kako se pretpotopni "izgubljeni grad" ne uklapa u prihvaćenu paradigmu o pretpovijesti, ortodoksna znanost, barem za sada, šuti o tome. Premda se ortodoksija još uvijek drži, druga novija otkrića počela su ozbiljno nagrizati njihove temelje. Pronalaženje ruševina drevne, potopljene civilizacije otvara više pitanja na koja nema odgovora i stvara više problema no što ih rješava. Kako su potonuli tlo i građevine na njemu? Što je moglo izazvati tako veliku kataklizmu? Kada je civilizacija na Zemlji zapravo počela? Što mi *doista* znamo o davnoj prošlosti i ljudskom podrijetlu? Kako se znanstvena zajednica, tako ukopana u svojim doktrinama, nosi s potencijalnim rušenjem svojih najdragocjenijih pretpostavki?

Ako izgubljeni grad u Karipskome moru nije bio dovoljan, otprilike u isto vrijeme došlo je do podjednako zapanjujućeg otkrića četrdeset kilometara ispred obale Gujarata, Indija. Do otkrića je došlo u dijelu Arapskog mora poznatom kao zaljev Cambay. Indijski Nacionalni institut oceanske tehnologije (NIOT) došao je do nekih neobičnih sonarnih podataka u dubinama zaljeva dok je u vodama mjerio razine zagađenja.

Koristeći se opremom koja prodire kroz morsko dno, stručnjaci su na morskome dnu u dužini od osam kilometara otkrili jasne pokazatelje o formacijama napravljenim ljudskom rukom.

Prema izvještajima objavljenim diljem svijeta, NIOT-ova sonarna tehnologija otkrila je nešto što se doimalo poput kamenih stupova i srušenih zidina najmanje dva grada. Nalazište je opisano kao dio drevne civilizacije u riječnoj dolini, donekle sličnoj dolini rijeke Saraswati iz *Rig Vede*, za koju se mislilo da je mitska, ali - prema novijim neovisnim otkrićima indijskih znanstvenika - dokazano je da je rijeka tekla

1.

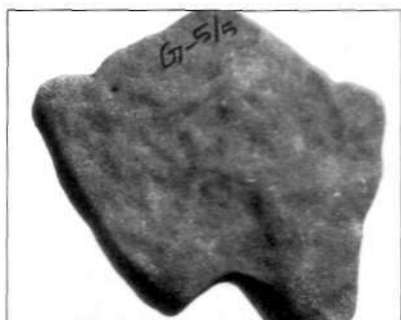
2.

3.

4

5.

1. Lončarija s uklesanim pismom iz zaljeva Cambay.
2. Artefakt iz zaljeva Cambay. Maleni asimetrični cilindrični predmet sa šupljom sredinom, (FOTOGRAFIJA: SANTHA FAHA)
3. Artefakt iz zaljeva Cambay. Moguća rezbarija srne ili neke druge životinje pojavljuje se simetrično na obje strane predmeta. (FOTO: SANTHA FAHA)
4. Nekoliko predmeta iz zaljeva Cambay. (FOTOGRAFIJA: SANTHA FAHA)
- 5- Artefakt iz zaljeva Cambay. Kamena ploča za koju NIOT kaže da sadrži uklesano arhaično pismo ili druge oznake ili simbole. (FOTOGRAFIJA: SANTHA FAHA)

u Gujarati. Ronioci, koji su ronili do nalazišta u zaljevu Cambay, poslije su s dubina od trideset šest metara izvadili dvije tisuće artefakata, uključujući lončariju, nakit, skulpture, ljudske kosti i dokaze o zapisima, pisalo je u novinama *The Times of London*.

'Podvodne građevine koje su pronađene u zaljevu Cambay, Gujarat, ukazuju na drevni grad koji može potjecati iz razdoblja prije ili tijekom civilizacije Harappan', svijetu je rekao ministar znanosti i tehnologije, Murli Manohar Joshi, na tiskovnoj konferenciji u svibnju 2001.

Joshijeva početna pretpostavka bila je da je osam kilometara dugo nalazište bilo staro četiri do šest tisuća godina, a potopio ga je iznimno snažan potres. Ali u siječnju 2002. datiranje izotopom ugljika otkrilo je da je jedan artefakt s nalazišta nevjerojatno star, od osam i pol do devet i pol tisuća godina (najstarija poznata civilizacija na svijetu). To je vrijeme kad je Indija, prema stajalištima ortodoksne arheologije, trebala biti nastanjena primitivnim lovcima i skupljačima plodova, uz nekoliko naseobina, a ne izgubljenom civilizacijom.

Pisac i podvodni istraživač Graham Hancock rekao je da su građevine na nalazištu dugačke stotine metara, a duž ulica se pružaju odvodni kanali. 'Ako se dokaže (starost podvodnih gradova), znači da je arheologija ostala bez svojih temelja', rekao je Hancock.

Doseg i sofisticiranost nalazišta pobija vjerovanje da je civilizacija započela prije pet tisuća godina u Sumeru, prema Hancockovim riječima, a istodobno alternativni znanstveni pokret, čija je on središnja figura, općenito dovodi u pitanje ortodoksne stavove o ljudskom podrijetlu. Prema ortodoksnom (darwinističkom) gledištu, život, a zatim i ljudska bića, razvijao se krajnje polako iz krajnje neuvjerljivih slučajnih izvora, tijekom vremenskog razdoblja što ga iziskuju zakoni vjerojatnosti.

Teoretske četiri milijarde godina starosti planeta *nisu* utvrđene uz pomoć znanstvenih ili geoloških dokaza, prema tvrdnjama pisca-znanstvenika Richarda Milтона (autora djela *Facts of Life: Shattering the Myth of Darwinism (Životne činjenice: razbijanje mita darvinizma)*), nego na temelju procjenjivanja koliko je vremena *trebalo* da se dogodi slučajni život, s obzirom na ekstremno *neuvjerljivu* teoriju da se život uopće razvio kroz nasumične, materijalne izvore.

Civilizacija je uslijedila, prema tom scenariju, nakon teoretske migracije "iz Afrike" (prije otprilike sto tisuća godina), relativno nedavno u pretpovijesti. Dokazi o ekstremno drevnim civilizacijama, ili o

teškim kataklizmičkim promjenama (onim koji nalikuju mitskim događajima koji su možda oblikovali drevni svijet), zaustavljaju konvencionalnu mašineriju. Otkrića koja ukazuju na to da su civilizacije postojale nekoliko tisuća godina prije, no što se mislilo, dočekuju se s nevjericom, konsternacijom, tišinom. Znači da se dokazi o tome da je suvremeni čovjek živio, recimo, prije dvjesto pedeset tisuća godina u Južnoj Americi, smatraju apsurdnima i heretičnima, premda postoje takvi dokazi.

Druga gledišta, suvremena i drevna, tumače da je život nastao na zagonetniji način, ne kroz niz astronomski neuvjerljivih događaja, ne prema biblijskom scenariju o stvaranju, nego zahvaljujući nekom drugom nepoznatom izvoru. Taj drugi, nepoznati izvor, sveprisutna životna sila koja je više u skladu s djelom *The Tao of Physics (Tao fizike)* nego s *Origin of Species (Podrijetlo vrsta)*, tako je snažan da se pojavljuje u istočnjačkim načinima iscjeljivanja i u svjetskim mitologijama, impresionistički šifriran.

Prema ovom drugom gledištu, ideju da je postojala pretpovijesna civilizacija ne treba odbaciti zbog pretpostavke da se život razvio samo iz materijalnih izvora, tijekom proizvoljnog vremenskog razdoblja što ga iziskuje tako malena vjerojatnost. Zapravo, predaje u Indiji uvijek su tvrdile da je indijska kultura postojala mnogo prije, te je doslovce bezvremena, proteže se u veoma drevna vremena odakle potječu bogovi i mitovi - što je stvarnost koja se ne temelji na prostoru i vremenu, kao u suvremenoj teoretskoj fizici.

Kao što ćemo vidjeti, određene *mitske* predaje kažu da je kopno drevne Indije bilo mnogo veće od današnjega, te da se čak protezalo od Australije do Madagaskara, možda kao arhipelag. Jednako kao u slučaju arheološkog otkrića Troje, za koju se nekoć smatralo da je mit, mora se pretpostaviti da se barem nešto od indijskih navodno mitskih predaja temelji na povijesnim činjenicama. To upućuje na "Azijsku Atlantidu", što se može činiti fantastikom, ali prvi su geolozi vjerovali da je postojao takav kontinent. Ideja bi ponovno mogla postati aktualnom nakon otkrića u zaljevu Cambay, i s obzirom na namjeru NIOT-a da istraži druga potopljena arheološka nalazišta ispred Mahabalipurama i Poempuhara u Tamil Nadu.

Trenutne predodžbe zapadnjačkih znanstvenika sukobljavaju se s tradicionalnim indijskim vjerovanjima o takvim stvarima, ali nije uvijek

bilo tako. Sredinom i krajem devetnaestog stoljeća, kad su se u Europi počele oblikovati ideje o ljudskom podrijetlu, prvi su geolozi i arheolozi prihvaćali zamisli o biblijskom potopu, izgubljenim kontinentima (za koje su pronašli mnogo dokaza) i kopnenoj masi u Indijskom oceanu - veliki Južni Kontinent britanskog prirodoslovca Alfreda Russella Wallacea.

Službena znanost čak i danas vjeruje da su postojale kopnene mase kao što su Gondvana i Pangea, premda se svrstavaju u ekstremno drevne epohe od prije sto osamdeset do dvjesto milijuna godina, u skladu s vjerovanjem o starosti planeta što ga iziskuje, doduše, malo vjerojatan evolucijski proces. Treba uzeti u obzir predaje južne Azije koje odgovaraju otkrićima prvih geologa, onih koji kažu da je nastanjeni kontinent postojao ondje gdje su danas Indijski ocean, Arapsko more i Bengalski zaljev. Te priče i danas žive u predajama južne Indije, Sri Lanke i otoka u Andamanskom moru.

"U ranijem dobu", kaže drevni tekst iz Sri Lanke, "tvrđavu Rawane (gospodara Lanke), dvadeset pet palača i četristo tisuća ulica progutalo je more."

Potonula kopnena masa, prema jednoj drevnoj priči, nalazila se između Tuticoreena na jugoistočnoj obali Indije i Manaara u Sri Lanki. To potopljeno kopno nije bila kopnena masa veličine kakvu su zamišljali prvi geolozi, već - ako je doista postojalo - potopljeni dio Indijskog potkontinenta.

Druga predaja, citirana u knjizi *Cataclysm! Compelling Evidence of a Cosmic Catastrophe in 9500 B. C. (Katakliizma! Snažni dokazi o kozmičkoj katastrofi 9500. g. pr. Kr.)* Allana i Delaira, naroda Selunga s arhipelaga Mergui ispred južnog dijela Burme, također govori o potopljenoj kopnenoj masi: "... ranije je zemlja bila kontinentalnih dimenzija, ali kći zlog duha bacila je mnogo kamenja u more... voda se podigla i progutala kopno... Stradalo je sve što je živjelo, osim onoga što se uspjelo spasiti na jednom otoku koji je ostao izvan vode."

Jedan od epova naroda Tamil iz južne Indije, *Silappadhikaram*, često spominje golemo kopno pod nazivom Kumara Nadu, također poznato kao Kumari Kandam, koje se proteže daleko izvan današnjih obala Indije. Drevni komentatori južne Indije potanko su pisali o pretpovijesnoj "Tamil Sangham", duhovnoj školi smještenoj u toj davnoj zemlji. Također su pisali o potapanju dviju rijeka, Kumari i Pahroli, na sredini

kontinenta, te o zemlji s mnogo planinskih lanaca, životinja, vegetacije i četrdeset devet provincija. To je Pandya kraljevstvo, prema predaji. postojalo od 30.000 g. pr. Kr. do 16.500. g. pr. Kr. Najmanje jedan ogranak današnjih mistika južne Indije tvrdi da potječe izravno iz tih iznimno drevnih vremena, kada se za njihove duhovne pradjedove govorilo da su uz pomoć tehnika joge postizali iznimnu dugovječnost.

Indijski ep *Mahabharata*, za kojeg su indijski znanstvenici, koji nisu bili pod utjecajem Zapada, procijenili da je nastao pet tisuća godina prije Krista, govori kako junak epa, Rama, s današnje zapadne obale Indije promatra golemu kopnenu masu što je sada pokriva Arapsko more, a tu priču potkrjepljuju novija podvodna otkrića. Manje poznati indijski tekstovi čak spominju naprednu tehnologiju, a riječ je o letjelici što se koristila za prijevoz društvene elite i ratovanje.

Pisana djela tu letjelicu opisuju potanko i opširno, zbudjujući znanstvenike i povjesničare. Štoviše, veliki indijski epovi živo opisuju vojno uništavanje kakvo se može usporediti jedino s nuklearnim ratom. Je li jednom davno, u Indiji postojala *napredna* drevna civilizacija?

Leteći strojevi ... izgubljeni kontinenti ... jesu li to mitske priče o mitskim zemljama, ili nam te drevne predaje pružaju povijesni zapis davno zaboravljen, a zatim od strane zapadnjačke znanosti odbačen kao fantazije?

Kako bismo odgovorili na to pitanje, moramo razmotriti povijest učenja kakvo postoji u Indiji. Znanstvenici Zapada su od devetnaestog stoljeća odbacivali povijesnu važnost kulturnih tradicija drevnih naroda, uključujući i one iz južne Azije. Uz naglašeno etnocentrističke predrasude, stručnjaci su reinterpreterali povijest kako se učila na Istoku. Nakon što su otkrili, naprimjer, da se korijenske riječi drevnog indijskog sanskerta pojavljuju gotovo svugdje u glavnim svjetskim jezicima, zapadnjački su znanstvenici osmislili etnocentrističku shemu za objašnjenje fenomena - shemu što su je suvremeni indijski intelektualci s vremenom prihvatili.

Znanstvenici su zaključili da je prije morao postojati neki europski narod - indoeuropska rasa od koje je svijet, uključujući Indiju, naslijedio svoje lingvističke korijene i genetička svojstva. Znanstvenici su također izvlastili arijce drevne Indije, kako bi dali težinu tom scenariju. Ta je arijska rasa, rekli su nam, potekla iz Europe, a zatim je zauzela dolinu Inda na sjeveru Indije - što je sanskrt i vedsku kulturu činilo relativno mladom i potomkom, a ne pretkom, zapadnjačke civilizacije.

Teorija "arijske invazije" poslije je došla na zao glas. James Schaffer sa Sveučilišta Case Western, ugledni arheolog koji se specijalizirao za drevnu Indiju, o tom je pitanju rekao sljedeće: "Arheološki podaci i drevne usmene i pisane predaje južne Azije sad se kreću prema jednoj točki."

Drugim riječima, počinje se dokazivati povijesna točnost indijske mitologije. Schaffer je potom napisao: "Nekolicina je znanstvenika napomenula da ništa u 'literaturi' ne smješta Indo-Arijce izvan južne Azije, a sad arheološki pokazatelji to potvrđuju... Odlučno odbacujemo lakovjerna povijesna tumačenja (zapadnjačkih znanstvenika), koja potječu iz osamnaestoga stoljeća... Vrijednost tih, još uvijek prevladavajućih interpretacija umanjuju europski etnocentrizam, kolonijalizam, rasizam..."

Južna Indija, zemlja za čije se kulturne korijene kaže da se protežu još dalje u prošlost od onih na sjeveru, doživjela je sličnu sudbinu. Oni koji su govorili prvim dravidskim jezikom, pretečom skupine jezika kojima se govorilo na jugu - a neki kažu, i od samog sanskrta - stigli su u Indiju sa sjeverozapada, tvrde učenjaci Zapada. Obje teorije invazije bile su nužne zbog zapadnjačkih vjerovanja, najprije u teoriju o podrijetlu iz rajskog vrta, a potom, kad su se pojavili darvinisti, u općeprihvaćenu teoriju o tome da je život potekao iz Afrike.

No teorija o arijskoj invaziji je opovrgnuta. Nikakvi dokazi ne ukazuju na razlike između navodnih zavojevača i domaćih naroda Indije. Satelitske snimke pokazuju da je drevna Harrapan civilizacija doline Inda, i Mohenjo-Daro, vjerojatno propala i nestala uslijed klimatskih promjena, sušenja *mitske* rijeke Saraswati, a ne zbog nadiranja nepoznatih zavojevača. Međutim, pobijanje teorije o arijskoj invaziji, kao i nedavno otkriće podvodnih ruševina, za ortodoksne znanstvenike otvaraju Pandorinu kutiju kada je riječ o prošlosti - ne samo o prošlosti Indije, nego cijele ljudske vrste. Ako je sanskrit preteča drugih svjetskih jezika, te ako su drevne civilizacije postojale ondje gdje su danas mora, kako se na zapadnjački način može objasniti pretpovijest?

Isto tako, koliko je stvarne povijesti Indije još uvijek skriveno iza etnocentrizma, kolonijalizma ili znanstvenog materijalizma? Pobijanje teorije o arijskoj invaziji možda predstavlja samo vrh ledenog brijega pogrešnih tumačenja o starosti i izgledu drevne Indije, njezine kulture, naroda i postignuća.

Odavno se tvrdi da je Majka Indija rođena u vremenu prije početka svih mitova, kad su *rishi*, muškarci velike mudrosti i fenomenalnih

duhovnih postignuća, hodali Zemljom. Ta drevna Indija datira iz vremena u kojemu su nastali epovi *Ramajana* i *Mahabharata*, kao i drevne predaje Tamil Nadua na jugu. Tamil Nadu je bila zemlja za čiju kulturu neki tvrde da je starija od one na sjeveru, a jednom je činila dio Kumari Kandama, čak trideset tisuća godina pr. Kr.

Strahovita je poplava zadesila Kumari Kandam, navodno kažu zagonetni tekstovi Siddhanta predaja Tamil Nadua. Ta se ideja ponavlja u zapisima pukovnika Jamesa Churchwarda i W. S. Cervea, jer obojica tvrde da su im poznati tekstovi, indijski i tibetanski, koji govore o davno izgubljenom kontinentu smještenom na Istoku.

Dok teorija o pomicanju kontinenata podrazumijeva krajnje sporo i uniformno kretanje kopnenih masa tijekom mnogo stotina milijuna godina, postoji obilje dokaza koji upućuju na to da se površina Zemlje u novijoj pretpovijesti mijenjala brzo i nasilno. Otprilike krajem posljednjeg ledenog doba došlo je do naglog izumiranja sisavaca i biljaka na planetu, možda prije samo dvanaest tisuća godina. Stotine vrsta sisavaca i biljaka nestale su s lica Zemlje, a mnoga je trupla voda odnijela u duboke špilje i uleknuća diljem svijeta. Suvremena znanost ne uspijeva adekvatno objasniti taj događaj, a ne želi uzeti u obzir ono što se čini očitim, i temelji se na dokazima.

D. S. Allan i J. B. Delair u knjizi *Cataclysm! Compelling Evidence of a Cosmic Catastrophe in 9500 B. C. (Kataklizma! Snažni dokazi o kozmičkoj katastrofi 9500. g. pr. Kr.)* iznose zapanjujuće mnogo poznatih dokaza koji potvrđuju legende o poplavama i požarima, a čuvaju se u svjetskim mitovima. Ako prestanemo vjerovati u priče o pretpovijesti u udžbenicima, Allan i Delair na uvjerljiv način ispunjavaju prazninu, te doktrine o postupnosti, koje govore o krajnje sporim pomacima glečera (što bi trebalo objasniti sveopće izumiranje), onim što je izgleda bila, nakon proučavanja dokaza, svjetska katastrofa strahovitih razmjera koja je potopila kopnene mase i promijenila izgled Zemljine kore.

Veliki dio dokaza usredotočuje se na južnu Aziju. Podaci što ih je 1947. prikupio švedski istraživački brod *Albatross* ukazuju na golemu visoravan od stvrđnute lave najmanje nekoliko stotina kilometara jugoistočno od Sri Lanke. Lava, dokaz o velikom puknuću Zemljine kore, ispunjava veći dio danas potonulih dolina koje su ondje nekoć postojale. Golema erupcija koja je izbacila svu tu lavu možda se zbila istodobno kad i propast Wallaceova Južnog Kontinenta (odnosno, Kumari

Kandama), kojeg obilje zooloških i botaničkih dokaza svrstava u novije razdoblje, prema onome što kažu Allan i Delair, a nije star sto osamdeset milijuna godina, kako za takav kontinent kaže ortodoksna znanost. Možda je slična sudbina zadesila izgubljene gradove u zaljevu Cambay, u isto vrijeme ili slijedom nestabilnih tektonskih uvjeta koji su bili posljedica početne katastrofe - možda asteroida, ili pomicanja Zemljine kore - koja je izazvala izumiranje i uništavanje drevnih gradova.

U obilju dokaza što su ih prikupili prvi geolozi, a Allan i Delair su ih izvukli na svjetlost dana, nalaze se i azijske špilje kostiju, ispunjene različitim vrstama novijih pretpovijesnih životinja *iz svih dijelova svijeta*. Ti su ostaci do svojih posljednjih počivališta mogli stići jedino ako ih je po zemaljskoj kugli nosila golema bujica. U svjetlu djela Allana i Delaira, drugi dokazi, kao što su Deccan u Indiji, golema trokutasta nizina od lave debljine preko tisuću metara na prostoru od šesto četrdeset tisuća kvadratnih kilometara, i Indo-Gangeška zavala, gigantska pukotina na površini Zemlje koja se proteže od Sumatre kroz Indiju do Perzijskog zaljeva, mogu se tumačiti kao dokazi kataklizme uslijed koje je popucala Zemljina kora, potonule su različite kopnene mase i došlo je do izumiranja mnogih vrsta.

Drugi zanimljivi fragmenti neobičnih dokaza ukazuju na raširenu, ako ne i naprednu kulturu moreplovaca, ili čak zrakoplovaca, koja je nekoć postojala u drevnoj Indiji - naprimjer, napis iz doline Inda identičan onome pronađenom na Uskršnjem otoku s druge strane Pacifika. Treba napomenuti da početni izvještaji kažu da napis nedavno pronađen u zaljevu Cambay slični napisu iz doline Inda. Prema nekim istraživačima iz južne Indije, nerazumljivi su napisi pisani na prvom tamilskom jeziku, što bi kulturu udaljenog Uskršnjeg otoka i njegovih poznatih megalitskih kipova povezalo s drevnom južnom Indijom, Kumari Kandamom - ideja što je podupiru predaje s Uskršnjeg otoka o izgubljenom kontinentu na zapadu s kojeg potječe njihov narod.

Zahvaljujući novijem napredovanju podvodne arheologije, podaci o prošlosti ponovno se pišu. Potrebno je više istraživanja, kao i više ekspedicija u nesigurne vode i dubine oceana; ali više nego ikad, uvriježeni prikazi pretpovijesti tonu pod vlastitom težinom, dok se na površini pojavljuju prizori veličanstvenije prošlosti, zahvaljujući snimanju akustičnim uređajima. Ti prizori više nisu novina i ne zanimaju samo akademike, već su zanimljivi svima koji žele riješiti tajnu ljudskog podrijetla.

Vraćanje unatrag portala civilizacije

Za Johna Anthonyja Westa, potraga za dokazima o naprednoj pretpovijesnoj civilizaciji donosi nove "plodove"

J. Douglas Kenyon

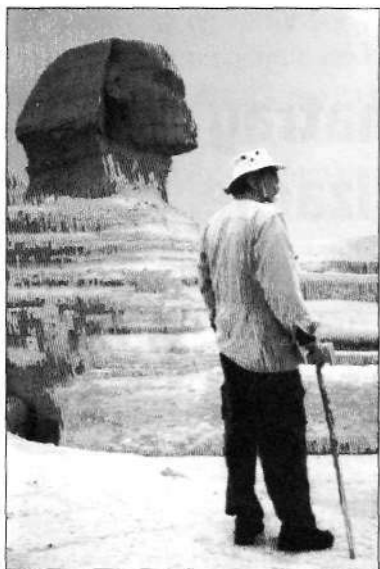
Baš kao što je sportašev ego usmjeren na pobjedu, i osjeća se bijedno ako izgubi na Super Bowlu', našalio se John Anthony West, 'tako je ego učenjaka i znanstvenika usmjeren na to da budu u pravu. Nemaju mnogo novca ni mnogo slave, i u tome nema glamura, a kad iz lijevoga kuta naiđe netko poput mene, reagiraju kao ofurene mačke.'

Mučenje vladajuće pasmine mačaka ostaje glavni izvor zabave za ovog čovjeka koji se smatra pokorom "Crkve napretka". Za Westa se moderna verzija zapadnjačke civilizacije, s 'njezinim hidrogenskim bombama i prugastom zubnom pastom' ne može mjeriti sa svojim davno pokopanim precima (povijesnim i inim), a znanstvenike koji ne poštuju naslijeđe naših drevnih praotaca, West u najmanju ruku smatra 'idiot-skima'.

Kad je u studenom 1994. započela saga časopisa *Atlantis Rising*, naša glavna reportaža, "Getting Answers from the Sphinx" ("Dobivanje odgovora od Sfinge"), bila je posvećena burnoj raspravi o istraživanju Westa i geologa Roberta M. Schocha s Bostonskog sveučilišta, doktora filozofije, koji su tvrdili da je Sfinga u Gizi oštećena od obilnih kiša, a to znači da je tisuće godina starija od onoga što tvrde glavni egip-tolozi. Polemike i dalje traju.

Nešto poslije u raspravu su se uključili Graham Hancock i Robert Bauval sa svojim knjigama, bestselerima na međunarodnoj razini, u kojima naglašavaju Westove tvrdnje i dodaju vlastite o astronomskim ciljevima građevina u Gizi. Iako sva četvorica ostaju nepoželjni u kru-

John Anthony West kraj Sfinge

govima službenih egiptologa, njihove su ideje - prikazane diljem svijeta u brojnim medijskim pričama - stekle popularnost bez presedana, što je službenu znanost prisililo da prekine svoju uobičajenu praksu jednostavnog ignoriranja drskih zamisli, te s vremena na vrijeme doista dolazi do rasprava o njihovim vrijednostima.

Rezultat nije bio posebno ohrabrujući za Crkvu napretka. Posebna emisija Fox TV-a i National Geographica pod nazivom "Opening the Lost Tombs: Live from Egypt" uživo je emitirana 16. rujna 2002. iz Gize u najgledanijem terminu, a bila je tek najnovija od mnogih koje su bile posvećene heretičnim stavovima Westa, Schocha, Hancocka i Bauvala.

Unatoč svim nastojanjima da se njihovi stavovi prikazuju ništavnima, njihove ideje i dalje dobivaju sve veću podršku.

U središtu polemika su zagonetke povezane s rođenjem civilizacije. Jesmo li mi, kako tvrde akademska elita, potekli iz kamenog doba prije otprilike pet tisuća godina, i tek tada započeli spor i mukotrpan uspon do današnjeg "uzvišenog" stanja? Ili je u davnoj prošlosti postojalo vrelo civilizacije koja se uzdigla do razine sofisticiranosti jednake našoj, ako ne i superiornije, a ipak je nestala tako potpuno da je jedva ostao koji trag?

Ako je ovo drugo točno i može se dokazati, implikacije su doista duboke, čak nezamislive. Ako West i Schoch pronađu znanstveno nepobitne dokaze o postojanju takve pradjedovske kulture, to bi moglo biti najvažnije postignuće našeg vremena, takvo koje bi moglo stvoriti velike probleme Crkvi napretka.

Časopis *Atlantis Rising* razgovarao je s Johnom Westom o njegovoj stalnoj bitci sa znanstvenom zajednicom, i novim dokazima što ih je prikupio kako bi potkrijepio i možda pobijedio u raspravi o postojanju sofisticirane pretpovijesne civilizacije. Također je govorio o svojem dugu slabo poznatom arheologu iz Alsacea, čiji se doprinos našem razumijevanju drevnog Egipta tek počinje cijeniti.

OSTAVŠTINA SCHWALLERA DE LUBICZA

West vjeruje da su temelji za razumijevanje mudrosti drevnog Egipta već postavljeni, ali *nisu*, kako bi se moglo očekivati, potekli iz službene zajednice egiptologa. Opsežno djelo R. A. Schwaller de Lubicza, nastalo tijekom iscrpnog istraživanja Hrama u Luksoru od 1937. do 1952. čini ništa manje do "objedinjene teorije" o filozofiji i znanosti drevnoga Egipta. Schwaller de Lubicz je najpoznatiji po svojem sveobuhvatnom, izrazito važnom djelu o starom Egiptu pod naslovom *The Temple of Man (Hram čovjeka)*. Utemeljio je "simbolističku" školu egiptologije, čiji je West trenutno najotvoreniji zagovornik. Westova knjiga, *Serpent in the Sky (Zmija na nebu)*, još uvijek je najpotpuniji osvrt na engleskom na djelo Schwaller de Lubicza.

Schwaller de Lubicz je tražio dokaze o drevnom shvaćanju načela harmonije i proporcionalnosti. Posebno je tražio znanje o Zlatnom rezu (omjer koji se matematički izražava kao 1 plus kvadratni korijen od 5 podijeljeno s 2, ili odnos dijelova nekog pravca kod kojeg se cijeli pravac odnosi prema većem dijelu tako kao što se veći dio odnosi prema manjem), koje je pripisano Grcima, ali ne Egipćanima. Koristeći se dimenzijama što ih je tada provjeravala francuska ekipa arhitekata i arheologa, Schwaller de Lubicz je uspio dokazati da je Zlatni rez doista primijenjen u Luksoru, i to uz kompleksnost i sofisticiranost kakve Grci nikad nisu postigli.

To su bili nepobitni dokazi o naprednom matematičkom razvoju koji je postojao više od tisuću godina prije Pitagore. 'To očito nije došlo niotkuda', kaže West. 'Novo kraljevstvo Egipat (Luksor je izgradio Amenhotep III u četrnaestom stoljeću pr. Kr.) počiva na tradicijama Srednjeg i Starog kraljevstva, a slijedom toga, Schwaller de Lubicz je uglavnom dokazao da je Egipat razumio harmoniju i proporcionalnost od samoga početka, navodnog, svojeg postojanja, od 3000. g. pr. Kr. ili nešto prije.' Sve to ukazuje na vjerojatnost postojanja još starijih naselja, što se lijepo uklapa u teorije Westa i Schocha o starosti Sfinge koje su se, zanimljivo, temeljile na usputnoj primjedbi Schwaller de Lubicza da je Sfingu oštetila voda.

'Egipat ni na koji način nije bio neka vrsta veličanstvene probe za Grčku koja je omogućila razvoj naše briljantne civilizacije', kaže West. 'Sami su Grci priznavali veće ishodište i vrelo kasnijih mudrosti. Dru-

gim riječima, civilizacija nakon starog Egipta klizi nizbrdo. Zapravo, i stari je Egipat klizio nizbrdo od svojih početaka jer je, što je neobično, dosegao svoj apsolutni vrhunac - najvišu razinu svojih pothvata i sofisticiranosti — prilično rano u Starom kraljevstvu oko 2500. g. pr. Kr... a uglavnom je sve nakon toga bilo manje značajno postignuće, čak i veličanstveni hramovi Novoga kraljevstva.'

'Ali...', uvijek je postojalo pitanje, 'ako je u pretpovijesti postojala napredna civilizacija - gdje su artefakti?' John West već dugo nastoji odgovoriti na to pitanje, a zahvaljujući otkrićima oko Sfinge, učinio je značajan prvi korak.

No nepobitni fizički ostaci te davne kulture, tvrdi West, ni u kojem slučaju nisu ograničeni samo na Sfingu. Nekoliko nalazišta, potencijalno jednako važnih, pružaju dokaze da je tisućama godina prije najstarijih priznatih ostataka takozvanoga Starog kraljevstva, Egipat bio domaćin izrazito razvijene civilizacije. West vjeruje da bi njegove tvrdnje moglo potkrijepiti jedno dosad neotkriveno nalazište.

TAJNE CRVENE PIRAMIDE

Crvena piramida iz Dahshura, koja se obično pripisuje faraonu Snofruu, dio je vojnog stožera, pa je sve donedavno bila zatvorena za javnost. Po veličini je gotovo jednaka Velikoj piramidi (pripisanoj Snofruovu sinu Keopsu), ali Crvena piramida (tako nazvana zbog ružičastog granita od kojeg je izgrađena) ima malo blaži nagib. Sad je otvorena za javnost, te posjetiteljima pruža priliku da se popnu strmim stubištem na sjevernoj strani, a potom siđu niz sto trideset osam stuba dugačkog, nagnutog hodnika do prve od dviju odaja s visokim zabatima koja, premda je horizontalna, sliči velikoj galeriji u Velikoj piramidi.

Na kraju druge odaje nalaze se drvene stube, što ih je onamo postavio egipatski odjel za zaštitu antikviteta, koje vode do treće odaje, visine petnaest metara i pod pravim kutom u odnosu na prve dvije. Ako stoji na drvenom balkonu, posjetitelj može gledati dolje u neku vrstu jame okružene hrpom obrađenog kamenja. U Crvenoj piramidi nikad nisu pronađeni tragovi bilo kakvog pokopa.

Kada je taj pisac prvi put pogledao mjesto, nekoliko mu se stvari učinilo očitima. Kamenje u jami bilo je drukčije vrste od onoga kojim je izgrađena piramida. Štoviše, dok je piramida izgrađena veoma pre-

(Gore) Odaja za pokop ispod Crvene piramide u Dahshuru (FOTO.-J. D. KENYON)

(Sredina) Odaja za pokop u Crvenoj piramidi. Primjećuje se granica između graditeljskih radova Staroga kraljevstva gore i starijih dijelova dolje. (FOTOGRAFIJA: COOPER HEDGECOCK)

(Dolje) Prastaro, od vremena oštećeno kamenje u odaji za pokop ispod Crvene piramide (FOTOGRAFIJA-j. DOUGLAS KENYON)

cizno, u jami se sve doimalo kaotičnim. Premda nema sumnje da je kamenje obrađeno, rubovi su zaobljeni na način koji ukazuje na djelovanje vode. Spomenuo sam Westu kako mislim da mjesto mora biti dio mnogo starijeg nalazišta, iznad kojeg je izgrađena Crvena piramida, možda u spomen na sveto mjesto. Bez obzira o kakvom se utjecaju vremenskih prilika radilo, to je zaustavljeno kad je podignuta piramida. Dok sam iznosio ta opažanja, mislio sam da samo govorim ono što je očito, ali na moje iznenađenje, West se veoma uzбудio. 'Mislim da imaš potpuno pravo', uzviknuo je. 'Ne vidim nikakvo drugo moguće objašnjenje.'

Pokazalo se da to nije bio prvi put da razmišlja o značenju te odaje. 'Bio sam u Crvenoj piramidi šest puta otkako se prije dvije godine ponovno otvorila', rekao je, 'razmišljajući o toj neobičnoj, takozvanoj odaji za pokop, koja ne izgleda kao da je opljačkana ...'

John West nastavlja: 'Zašto je u takvom neredu? Izgleda kao da je netko sve rastavio, ali s druge strane, ipak *ne* izgleda kao da je netko nešto dirao. Nijednom mi nije palo na pamet da je ovo jednom bilo *vani*

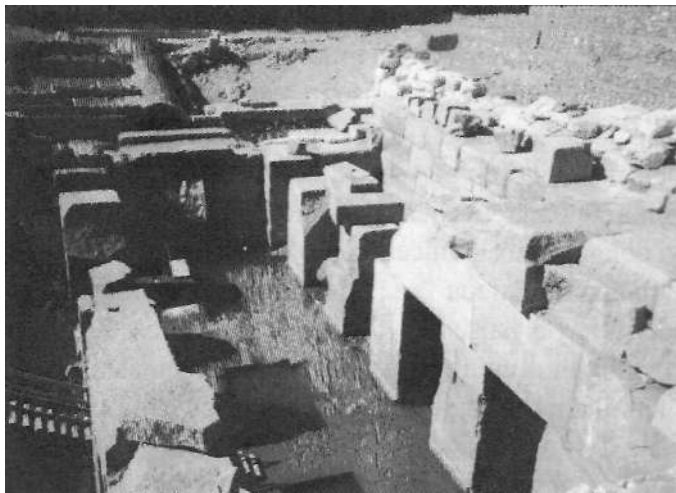

- ne *unutra*. No ovo je staro kamenje, istrošeno od vremena. Sad još treba onamo dovući geologe i vidjeti o kakvom je kamenju zapravo riječ.'

West vjeruje da će stručnjaci, poput Schocha, također naći načina za određivanje starosti mjesta. West zasad vjeruje da je kamenje od tvrdog vapnenca, i doista veoma staro. 'Mislim da je to bilo sveto mjesto za veoma drevne Egipćane', rekao je, 'i oni su oko njega izgradili cijelu Crvenu piramidu.'

Do kraja obilaska, West se cijelo vrijeme vraćao na ono što je smatrao "uistinu važnim otkrićem", te je odaju čak nazvao Kenyonovom špiljom, dodavši kako osjeća da bi to mjesto moglo poslužiti kao "konačan dokaz" za njegove tvrdnje.

Kut grobnice Khentkaus; ispod zidarskih radova Staroga kraljevstva vidi se starije, od vremena istrošeno kamenje.

Oseirion u Abydosu

(FOTOGRAFIJA: J. DOUGLAS KENYON)

'Opozicija uvijek govori', žali se West, 'da Sfinga ne može biti jedini dokaz te ranije civilizacije. Pa, nije. Ali tada odjednom dobiju selektivan sluh kad ja počnem ukazivati na druge dokaze. Prije otkrića u Crvenoj piramidi, proučavao je polje Mastaba, jugozapadno od Sfinge. gdje je jedna građevina nekoć služila kao grobnica za Khentkaus, Semenkareovu kraljicu - koja je, kažu, graditeljica treće i najmanje piramide u Gizi. Razrušeni jugozapadni kut građevine razotkriva da četiri i pol tisuće godina stari popravci pokrivaju blokove, koji su očito mnogo stariji, a na sebi imaju iste izdajničke znakove promjena izazvanih vodom, koji su izazvali onoliko buke oko obližnje Sfinge.

Ima i drugih neobičnosti: 'Dvije faze gradnje Kefrenove piramide (grčki povjesničar Herodot jedini je izvor toga podatka) - divovski blokovi na dnu i kamenje za popločavanje, velike kamene ploče oko baze - posve su u neskladu s drugim zidarskim postupcima Staroga kraljevstva kad je riječ o toj piramidi. Isto vrijedi za Semenkareovu piramidu. A tu je i od vremena veoma oštećeno okno istočno od središnje točke piramide u Saqqari.'

Također vidi neobične nedosljednosti između hrama u dolini blizu Sfinge i drugih građevina, navodno Kefrenovih. Štoviše, West vjeruje da je takozvani Oseirion u Abydosu, sa svojim masivnim neukrašenim granitnim blokovima, zasigurno mnogo stariji i posve drukčijeg stila

od susjednog hrama Ozirisa što ga je izgradio Seti I u Novome kraljevstvu: 'Pripisati ta dva hrama istom graditelju isto je, kao kad bismo rekli da su graditelji katedrale u Chartresu izgradili i Empire State Building.' West se nada da će se mnogi slojevi mulja iz Nila, koji su nekoć pokrivali Oseirion i još uvijek ga okružuju, s vremenom biti datirani izotopom ugljika, te da će to riješiti dilemu.

Westovi dokazi nisu ograničeni samo na arhitekturu. U muzeju Kaira, naprimjer, nalazi se malena vaza povezana s počecima Starog kraljevstva. Izrađena je od najtvrdjeg diorita, a preciznost njezina oblika i savršeno izdubljenju unutrašnjost nemoguće je objasniti bilo kakvim poznatim tehnikama iz toga doba. Mogla bi biti mnogo starija, kao i mnoge slične dosad pronađene vaze.

I naravno, tu su tekstovi iz piramida ugravirani po zidovima piramida pete i šeste dinastije. Stručnjaci se slažu da su tekstovi prepisani s mnogo starijih izvora. Pitanje je, koliko starijih. Tijekom istog putovanja u Egipat, Westa je pratio Clesson H. Harvey, fizičar i lingvist koji je gotovo četrdeset godina proveo prevodeći tekstove iz piramida. Harvey vjeruje da tekstovi otkrivaju kako egipatska religija potječe iz razdoblja od nekoliko desetaka tisućljeća prije Staroga kraljevstva, a ne samo od nekoliko tisućljeća. West smatra da je Harvey na pravom tragu.

Međutim, usprkos težini dokaza, West ne očekuje da će se službena egiptologija brzo predati. 'To je veoma slično crkvi iz srednjeg vijeka i njezinu odbacivanju Galileova heliocentričnog Sunčeva sustava. Nisu bili spremni lako odustati od ideje da je čovječanstvo u središtu Božje sheme... Slično tome, egiptolozi je veoma teško prihvatiti ideju da postoji mnogo stariji izvor civilizacije. Nije riječ samo o tome daje civilizacija starija - nego da je bila sofisticirana i sposobna ostvariti tehnološke podvige što ih mi ne možemo reproducirati.'

PREMA PRAVILNOJ EGIPTOLOGIJU

Kada je riječ o predlaganju prikladnijeg smjera za egiptologiju, West je velikodušan sa svojim savjetima. Osjeća da bi se lakše mogao steći naslov doktora filozofije na tom polju, kad bi se netko pozabavio značajnijim izazovima no što je stvaranje inventara Tutankamonova donjeg rublja. Zapravo, može nabrojiti desetke odgovarajućih projekata za korisnija istraživanja. Naprimjer, volio bi da se temeljita proučavanja

arhitekture, ono što je Schwaller de Lubicz radio za hram u Luksoru, obave i drugdje.

Smatra da bi se istraživanja te vrste trebala obaviti u određenim hramovima kako bi se utvrdila harmonija, proporcije, mjere i tako dalje. 'Hramovi su pregledani, ali nitko nije proučio njihovu geometrijsku raščlambu - kako se razvijaju od središnjeg svetišta do završenog hrama. Kroz takva bi se izučavanja moglo razumjeti ezoteričnu doktrinu, matematiku, geometriju, harmoniju i tome slično, povezane sa svakim od bogova ili načela.'

West također vjeruje da bi proučavanje pokreta u umjetnosti hramova dovelo do mnogih spoznaja. Drugi mogući smjer istraživanja odnosi se na sistematično brisanje na zidovima hramova. Opazio je da pomno biranje, u mnogim hramovima, određenih prizora za uklanjanje sa zidova nije djelo kasnijih religioznih fanatika, nego je riječ o pomno promišljenim postupcima egipatskih svećenika, koji su vidjeli da nastupa kraj jedne ere i rađa se nova, te su poduzimali odgovarajuće korake.

No zasad se čini da se nikome ne žuri prihvatiti izazov. Ipak, ako se nastavi trenutno zanimanje za ono što bi on i Schwaller de Lubicz mogli nazvati "povratak izvoru", buduća generacija znanstvenika, opremljena novim informacijama i dubljim spoznajama, mogla bi uskoro stupiti na teren kamo se malo koji od njihovih predšasnika usudio zakoračiti.

Nova proučavanja potvrđuju veliku starost Sfinge

Usprkos ortodoksnim protestima,
dokazi za tezu Schoch/West rastu.

Robert M. Schoch, dr. filozofije

Tijekom proteklih deset godina blisko sam surađivao s Johnom Anthonyjem Westom na ponovnom utvrđivanju starosti velike Sfinge iz Gize. Zasad se smatra da kip potječe iz otprilike 2500. g. pr. Kr., ali na temelju moje geološke analize, uvjeren sam da najstariji dijelovi Sfinge potječu barem iz otprilike 5000. g. pr. Kr. (a John West vjeruje da je još znatno starija). No takva kronologija protivi se ne samo klasičnoj egiptologiji, već i uvriježenim pretpostavkama o starosti i podrijetlu starih civilizacija. Ne mogu se sjetiti koliko su mi puta bivši kolege sa sveučilišta rekli, da je takva starost Sfinge jednostavno nemoguća, jer su ljudska bića tako davno bila tehnološki i društveno nesposobna za takve pothvate. Ipak, moram poštivati ono što kažu dokazi.

Istraživanje o starosti Sfinge na kraju me navelo da posumnjam u mnoge aspekte "tradicionalnog" znanstvenog svjetonazora koji, do dana današnjega, prožima veliki dio akademske zajednice. Stigao sam do točke kad mi je u glavi vrvjelo tako mnogo ideja, da sam osjećao da ih moram sustavno zabilježiti, a to je urodilo knjigom *Voices of the Rocks: A Scientist Looks at Catastrophes and Ancient Civilizations (Glasovi kamenja: znanstvenik proučava katastrofe i drevne civilizacije)*, što smo je 1999. zajedno napisali Robert Aquinas McNally i ja.

Rukopis za *Voices of the Rocks* bio je dovršen u kolovozu 1998. Nakon toga saznao sam za dva neovisna geološka istraživanja Sfinge i njezine starosti. Ta istraživanja uvelike potvrđuju moju analizu i zaključke, pobijajući neutemeljene protuargumente kritičara.

Oba istraživanja potkrjepljuju prvobitne zaključke mojih početnih izučavanja Sfinge, primjerice da Sfinga i tlo oko nje otkrivaju znatne promjene i eroziju (propadanje) uslijed izloženosti obilnim kišama, a središte tijela Sfinge i najstariji dijelovi hrama Sfinge potječu iz razdoblja prije Kefrena (oko 2500. g. pr. Kr.) i Keopsa (Keops ili Khufu, Kefrenov prethodnik, vladao je oko 2551-2518. g. pr. Kr.).

Prvo je istraživanje obavio geolog David Coxill i objavio ga u članku pod naslovom "The Riddle of the Sphinx" ("Zagonetka Sfinge") u časopisu *Inscription: Journal of Ancient Egypt*. Nakon što je potvrdio moja opažanja o istrošenosti uslijed vremena i eroziji Sfinge, i naglasio da druga objašnjenja ne zadovoljavaju, Coxill jasno kaže: "To (podaci i analiza o kojima govori u prijašnjim dijelovima svojeg znanstvenog rada) bi značilo da je Sfinga stara barem pet tisuća godina i postojala je u preddinastičkom razdoblju."

Coxill potom veoma kratko raspravlja o seizmičkom djelovanju što smo ga proučavali Thomas Dobecki i ja, te o mojoj procjeni, na temelju seizmičkih podataka, da prvi dijelovi Sfinge potječu iz pet do sedam tisuća godina pr. Kr. Niti podržava niti pobija taj dio mojega rada, već jednostavno piše: "Apsolutne datume za izradu Sfinge treba uzimati s krajnjim oprezom, a to znači da bi te procjene trebale biti što konzervativnije - dok se ne pojave uvjerljiviji dokazi."

Mogu razumjeti zašto je zauzeo takav stav, premda sam ja možda sigurniji u seizmičku analizu što smo je mi obavili. Coxill u sljedećem odlomku svojeg rada nastavlja: "Unatoč tome, Sfinga je očito starija od sadašnje procjene da je nastala za vladavine Kefrena, 2520-2490. g. pr. Kr."

Zaključak: Coxill se slaže s bitnim dijelovima moje analize, i također smatra da najstariji dijelovi Sfinge potječu iz preddinastičkog razdoblja - odnosno iz vremena prije 3000. g. pr. Kr.

Drugi geolog, Colin Reader (koji je diplomirao geologiju na Londonskom sveučilištu), također je obavio detaljno istraživanje istrošenosti i erozije na Sfingi i njezinoj ogradi. To je kombinirao s podrobnom analizom drevne hidrologije na visoravni Giza, što je objavljeno kao članak pod naslovom "A Geomorphological Study of the Giza Necropolis, with Implications for the Development of the Site" ("Geomorfološka studija nekropole Giza, uz implikacije za gradnju nalazišta")

u časopisu *Archaeometry*. Jednako kao i Coxill, Reader ukazuje na probleme i slabosti u argumentima mojih protivnika.

Reader napominje da postoji "naglašeno povećanje jačine degradacije (to jest, istrošenosti od vremena i erozije) na zapadnom dijelu ograde oko Sfinge." Reader nastavlja: "Moje je mišljenje da je jedino što može u potpunosti objasniti tu pojavu, djelovanje bujica izazvanih kišama koje su se slijevale unutar okruženja Sfinge s višeg područja na sjeveru i zapadu... Međutim, veliki kamenolomi u kojima se radilo tijekom vladavine Keopsa (kao što je gore navedeno, prethodnika Kefrena, "tradicionalnog" graditelja Sfinge), a smješteni su odmah uz padinu, onemogućili bi dopiranje takvih bujica do Sfinge."

Stoga Reader zaključuje da "s obzirom na hidrologiju područja, raspored degradacije unutar okruženja Sfinge ukazuje da je kip nastao u razdoblju prije Keopsove gradnje u Gizi, u vrijeme Četvrtе dinastije."

Zanimljivo je da Reader također zaključuje, da takozvani Kefrenov put po nasipu (što se pruža od područja Sfinge, hrama Sfinge i Kefrenova hrama u dolini do hrama grobnice na istočnoj strani Kefrenove piramide), dio Kefrenova hrama grobnice (o kojem Reader govori kao o "proto-mrtvačkom hramu") i hram Sfinge postoje iz razdoblja prije vladavine Keopsa.

Izrazito podržavam teoriju o većoj starosti Sfinge, ali također smatram da je hram Sfinge izgrađen u isto vrijeme (znači, ranije), odnosno da je barem jezgra od vapnenca starija od Četvrtе dinastije. Neovisno od Readera, John Anthony West i ja također smo zaključili da je dio Kefrenova hrama grobnice stariji od Kefrena, ali taj zaključak nisam objavio, niti sam o njemu govorio u javnosti, jer sam najprije želio prikupiti više dokaza koji to potkrjepljuju. Reader je došao do istoga zaključka kada je riječ o Kefrenovoj grobnici. Drago mi je daje s njegove strane stigla potvrda. Vjerujem da je u razdoblju prije Staroga kraljevstva bilo mnogo više ljudskih aktivnosti od onoga što se zasad priznaje. Čak sumnjam da se druga, ili Kefrenova piramida, nalazi iznad starijeg nalazišta ili građevine.

Prema tvrdnjama egiptologa Johna Bainesa i Jaromira Maleka u njihovoj knjizi *Atlas of Ancient Egypt (Atlas drevnog Egipta)*, Kefrenova se piramida u drevnim vremenima nazivala Velikom piramidom, a Keopsova je piramida (o kojoj se danas govori kao o Velikoj piramidi) u drevnim vremenima bila poznata kao "Piramida koja je mjesto izlaska

i zalaska Sunca". Ukazuje li činjenica da se Kefrenova piramida u drevnim vremenima smatrala Velikom piramidom na mogućnost da je to mjesto, ako ne i sama piramida, bilo od vrhunske važnosti i prethodilo je mnogim drugim građevinama na visoravni Giza?

Reader oprezno procjenjuje da je do "iskopavanja Sfinge" i gradnje hrama Sfinge, proto-mrtvačkog hrama i Kefrenova puta po nasipu, došlo "negdje u drugoj polovici ranog dinastičkog razdoblja" (to jest, otprilike od 2800. do 2600. g. pr. Kr.), a svoje pretpostavke temelji na "poznatoj uporabi kamena u arhitekturi staroga Egipta". Vjerujem da je Readerova procjena starosti iskopavanja najstarijih dijelova Sfinge manja no što dokazi pokazuju. Iznio bih tri općenita zapažanja:

1. Po mojem se mišljenju, priroda i stupanj istrošenosti i erozije na Sfingi i njezinu okruženju uvelike razlikuju od onoga što bi se moglo očekivati, da Sfinga nije nastala sve do 2800. g. pr. Kr., ili čak 3000. g. pr. Kr. Isto tako, mastabe na visoravni Saqqara, koje su nastale oko 2800. g. pr. Kr., nemaju nikakvih pokazatelja znatnijim oštećenjima uslijed kiše, što pokazuje koliko je klima bila suha u posljednjih pet tisuća godina. I dalje vjerujem da tragovi erozije na Sfingi i njezinu okruženju ukazuju na to, da je nastala mnogo prije 3000. ili 2800. g. pr. Kr.

Moje je mišljenje da nije opravdano vjerovati da su količina, vrsta i stupanj erozije izazvane padalinama, što vidimo na okruženju Sfinge, nastali za samo nekoliko stoljeća. Reader naglašava, kao i ja prije, da čak i egiptolog Zahi Hawass (jedan od najžešćih "protivnika" kad je riječ o mojem mijenjanju starosti Sfinge) priznaje da je dio istrošenosti i erozije (izazvane padalinama, kako tvrdimo Reader, Coxill i ja) na tijelu Sfinge pokriven i popravljen u razdoblju Starog kraljevstva - stoga možemo bez opasnosti pretpostaviti da je prvi, unutrašnji dio tijela Sfinge isklesan mnogo prije.

2. Reader uopće ne spominje seizmički rad što smo ga istraživali oko Sfinge, što je dijelom temelj kojeg sam koristio za korigiranje grube procjene starosti prvih iskopavanja oko Sfinge. Moje je mišljenje da je datum procijenjen na temelju naših seizmičkih istraživanja kompatibilan s vrstom i količinom erozije i istrošenosti u okruženju Sfinge, a također se lijepo uklapa u poznatu paleoklimatsku povijest visoravni Giza. Neki od mojih kritičara kažu, da su naša seizmička istraživanja samo zabilježila slojeve kamenja ispod površine, a nisu objasnila istrošenost pod utjecajem vremenskih prilika.

Ovdje bih napomenuo da drukčiji obrazac istrošenosti što smo ga uočili ispod površine, siječe poprijeko nagib slojeva kamenja i paralelan je s tlom okruženja (što se može očekivati od utjecaja vremenskih prilika). Nadalje, izrazito plića dubina sloja, odmah iza stražnjeg dijela Sfinge, posve je nekompatibilna s idejom da seizmički podaci samo bilježe originalne slojeve vapnenca.

3. Određivanje starosti Sfinge na temelju "poznate uporabe kamena u arhitekturi staroga Egipta" ne čini mi se uvjerljivim. Želio bih naglasiti da su masivne građevine od kamena podizane tisućljećima prije od 2800. g. pr. Kr. u drugim mediteranskim područjima (naprimjer, u Jerihonu u Palestini). Danas se priznaje da su čak i u Egiptu, u Nabtaji, podizane megalitske građevine (zapadno od Abu Simbela u gornjem Egiptu, u petom tisućljeću pr. Kr.), a preddinastička "Libijska paleta" (otprilike 3100-3000. g. pr. Kr.), koja se sad nalazi u Kairskom muzeju, spominje utvrđene gradove iz veoma starog razdoblja (gdje je vjerojatno bilo gradnje kamenim blokovima) duž zapadnog ruba delte Nila. Smatram sasvim mogućim da je gradnje kamenom bilo u Gizi prije 2800. ili 3000. g. pr. Kr.

Što se mene tiče, najvažnije je: Reader je još jedan geolog koji je potkrijepio moja temeljna zapažanja i zaključke: najstariji dijelovi Sfinge potječu iz razdoblja mnogo starijeg od 2500. g. pr. Kr.

Do znatnih pomaka nakon prvog objavljivanja knjige *Voices of the Rocks* nije došlo samo po pitanju starosti Sfinge. U lipnju 1999. sudjelovao sam na neobičnoj konferenciji, što ju je organizirao profesor Emilio Spedicato sa Sveučilišta Bergamo, pod nazivom "Novi scenariji za evoluciju Sunčevog sustava i posljedice za povijest Zemlje i čovjeka". Bio sam pozvan da održim govor o starosti Sfinge.

Brojni su znanstvenici i istraživači bili na toj konferenciji, predstavljajući mnoga "alternativna", "heretična" i "katastrofična" gledišta. Posebno bih izdvojio geologa s Bečkog sveučilišta, profesora Alexandra Tollmana, koji je govorio o svojem radu, što ga je obavljao zajedno sa svojom pokojnom suprugom, Edith Tollman. Bračni par Tollman prikupio je obilje dokaza u korist teorije o sudaru Zemlje s kometima na kraju posljednjeg ledenog doba, prije otprilike trinaest do devet i pol tisuća godina (između otprilike 11.000. i 7500. g. pr. Kr.).

Drugi važni istraživač koji je sudjelovao u radu konferencije "Novih scenarija" bio je dr. Mike Baillie, dendrokronolog (onaj koji proučava

godove) s Kraljičinog sveučilišta u Belfastu. Podržavajući teme razvijene u knjizi *Voices of the Rocks*, Baillie je dokumentirao niz od "pojava najjužih godova" u kronologiji debla irskog hrasta u sljedeće godine: 3195. g. pr. Kr., 2345. g. pr. Kr., 1628. g. pr. Kr., 1159. g. pr. Kr., 207. g. pr. Kr. i 540. poslije Krista.

Kako je Baillie ustvrdio, ti datumi ukazuju na velike promjene u okolišu, kao i na općenita vremenska razdoblja velikih poremećaja i promjena u povijesti ljudskih civilizacija. Baillie je također napomenuo da neki od tih datuma, ili svi, mogu biti povezani s aktivnošću kometa i njihovom utjecaju na Zemlju. Doista, vjerujem da ti datumi, kao i 1178. godina poslije Krista što ju je pojasnio profesor Spedicato, mogu predstavljati više ili manje snažne udarce kometa po nekim dijelovima našeg planeta. Isto tako, vidi se da ti datumi otprilike slijede obrazac ciklusa od petsto do tisuću godina.

Ako svaki od tih datuma zasebno razmotrimo, možemo iznijeti nekoliko zapažanja i nagađanja:

3195. g. pr. Kr.: Možda označava konačni završetak "kulture Sfinge" (vrijeme kad su izgrađene Velika sfinga i drugi veoma stari megalitski spomenici), što je, uslijed vlastite propasti i rezultirajućeg kulturnog vakuuma, utabalo put za dinastičku kulturu Egipta i druge mediteranske civilizacije, kao i razvoj pisanja kalao mi poznajemo.

2345. g. pr. Kr.: Kriza ranog brončanog doba.

1628. g. pr. Kr.: Kraj Srednjeg kraljevstva u Egiptu; dinastičke promjene u Kini.

1159. g. pr. Kr.: Kraj brončanog doba.

207. g. pr. Kr.: Društveni neredi u Kini i na Dalekom istoku; propadanje različitih helenističkih carstava u mediteranskom području, što je raščistilo put za dominaciju Rimskog Carstva.

540. g. po. Kr.: Propast Rimskog Carstva, što je označilo kraj antičkoga doba i početak srednjeg vijeka.

1178. g. po. Kr.: Društveni neredi i prevrati, osobito u pacifičkom području i Aziji (uključujući jačanje Mongola pod vodstvom Džingis- kana).

Na temelju gornjeg obrasca, ne bih se iznenadio kad bi naš planet imao još jedan sudar s velikim kometom tijekom dvadeset prvog ili početkom dvadeset drugog stoljeća. Taj je mogući budući događaj možda već najavljen padom izvanzemaljskog tijela 1908. (vjerujem da se radilo o kometu) u regiji Tunguska, u Sibiru.

U novije je vrijeme priznata činjenica da su izvanzemaljski događaji također imali važnu ulogu u razvoju ljudske kulture u veoma dalekoj prošlosti. Izdanje časopisa *Science* od 3. ožujka 2000. sadrži članak o kamenom oruđu iz južne Kine, čija je starost procijenjena na oko osamsto tisuća godina. To je oruđe posebno zanimljivo po tektitima, kristalima sličnim staklu, a zapravo su djelići rastaljene stijene dobivene nakon meteorskog udarca (kad se komet ili asteroid sudario s našim planetom). Čini se da je udarac spalio krajolik, dramatično promijenio lokalno okruženje, razotkrio stijene od kojih je na koncu izrađeno oruđe i utabao put za pradaвне inovacije. Iz razaranja tijekom i nakon sudara, iznikle su nove prilike za civilizacijski razvoj.

Očito je da se i dalje otkrivaju dokazi o izravnom utjecaju izvanzemaljskih, posebno sudara s kometima, na tijek ljudskog razvoja. Stojim iza predstavljenih ideja i tema o kojima se govori u knjizi *Voices of the Rocks*. Više nego ikad vjerujem da moramo učiti od povijesti dok se pripremamo za budućnost. Nadajmo se da ćemo naučiti na vrijeme.

Magnum opus

R. A. Schwaller de Lubicza

Ključevi za razumijevanje mudrosti drevnih naroda sačuvani su.

Joseph Ray, dr. filozofije

Svremena na vrijeme zbivaju se značajni događaji o kojima doslovce nitko ništa ne zna. Velika otkrića, zapanjujući izumi, pa čak i dubokoumna ostavština, predani su čovječanstvu u relativnoj tajnosti, a katkad protiv podsvjesne kolektivne volje. Takav se događaj zbio krajem 1998. kad je objavljeno najveće djelo R. A. Schwaller de Lubicza, *The Temple of Man (Hram čovjeka)*.

The Temple of Man je postignuće uistinu divovskih razmjera. Ništa napisano u proteklih dvjesto godina, uz iznimku samo jedne knjige, ne može se mjeriti s golemošću svrhe, dosega, teme, veličanstvenosti i dubokoumnosti djela. Također je fizički golema, kao i lijepa, te je potrebna godina dana predanosti da bi se temeljito pročitala. Kako bi se shvatilo i razumjelo to djelo, možda će biti potrebne još godine truda, ponovnog čitanja, razmišljanja i, što je najvažnije, *otkrivenja*.

Čovjek mora naučiti čitati tu knjigu, a zatim se zadubiti u nju. Ako to netko učini, i pod pretpostavkom da postoji marljivost, iskrenost, odlučnost i malo pronicavosti čitatelja, osiguran je ishod koji je cilj cjelokupnog ljudskog života, razvoj svijesti. 'Svijest se ne može razviti nesvjesno', rekao je G. I. Gurdjieff. Njegovo sjajno djelo, *Beelzebub's Tales to His Grandson (Belzebubove priče unuku)*, donosi mnoga okultna i dubokoumna poučavanja istaknuta u knjizi *The Temple of Man*, iziskuje sličan trud i može imati sličan učinak na čitatelja.

Za oba je djela najvažnije da čitatelj nema predrasuda i bude spreman prihvatiti ideje, što se postiže svjesnim potiskivanjem mentalnih reakcija sve dok učitelji (drevni mudraci čiji se način mišljenja prenosi) ne

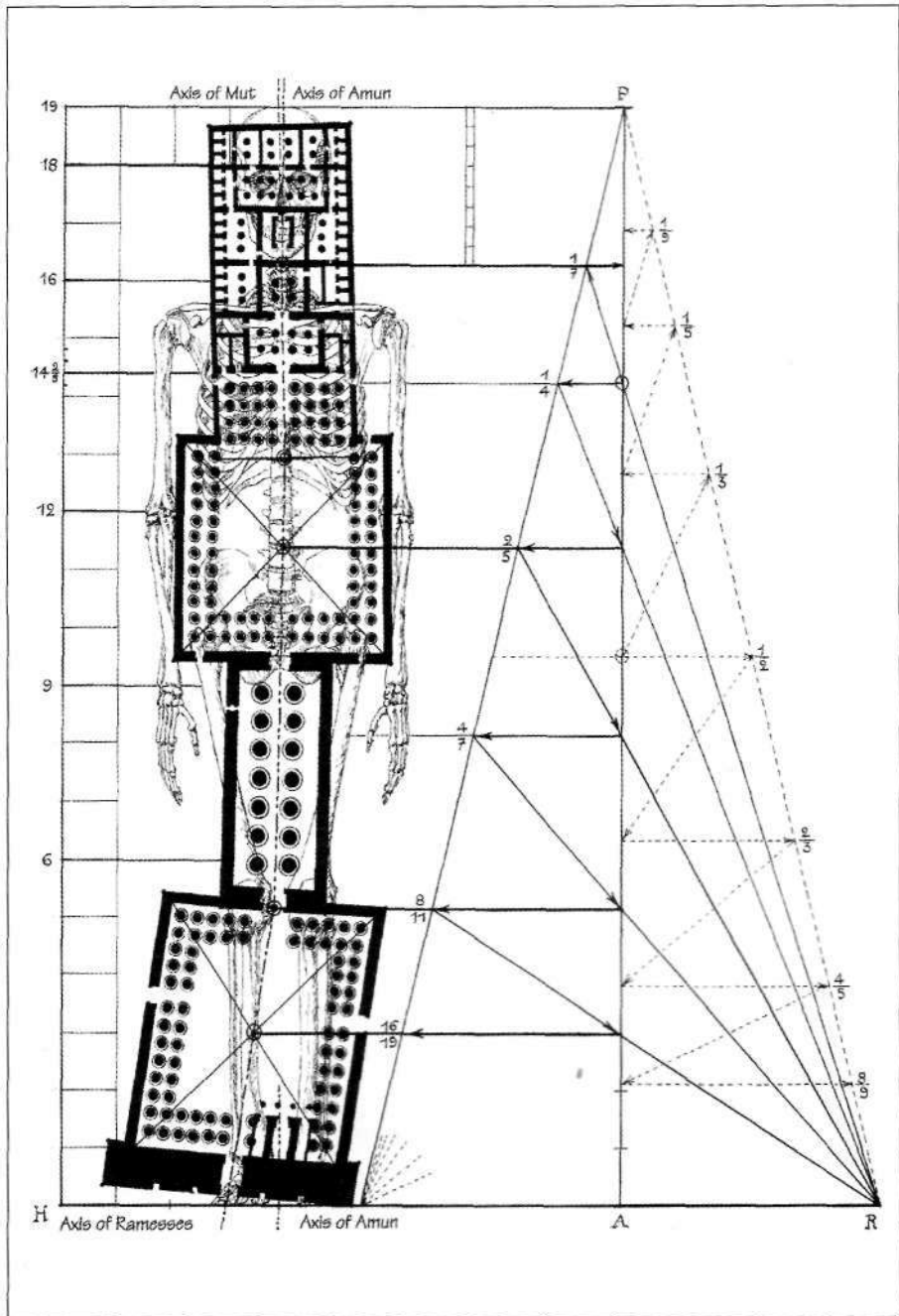
dovršše svoj zadatak, a prepisivači tog znanja, autori, ne iscrpe njihove spoznaje.

Svatko tko pokušava dokučiti bezgraničnost, na jedinstveni se način izražava o tome. To uključuje njegov način izražavanja, sređivanje misli i sam način na koji razmišlja (u skokovima, naglo, korak po korak, ili pravocrtno). Želi li postati njegov učenik, odnosno dovesti se u stanje maksimalne osjetljivosti za ideje što ih izražava, čovjek se mora upoznati s njegovim frazama i načinom izražavanja. Do te mjere da može misliti, zaključivati i razmišljati na način sličan učiteljevu, a tada može doći do psihološke fuzije. Ta fuzija, uz pomoć neke vrste unutarne "rezonancije" u čitatelja-učenika, metaforički govoreći, oslobađa usađeno znanje iz prirodene riznice, "Inteligencije srca", te se pojavljuje novo razumijevanje.

Što je znanje više suptilno, prikriveno i neizrecivo, to mu je cerebralna inteligencija manje prilagođena i više će reagirati negativno. 'Znanje (ili čak elementi znanja) ne može se prenijeti samo kroz pisanje; simbolika slike je nezamjenjiva', kaže Schwaller de Lubicz. "Simbolika" dakle, "konkretan odraz *sinteze* koja se ne može izraziti u vremenu...", a upravo ti odrazi stvaraju sintezu. Možda će zvučati neobično, ali proces je izravan. Istinski simboli djeluju na Inteligenciju srca, te izvlače spoznaje. Običan jezik i misli njime izražene, ono čime se služi cerebralna inteligencija, nisu prikladni za te spoznaje i uvijek ih iskrivljuju.

Međutim, od našeg se načina ne razlikuje samo faraonski način razmišljanja, već i način percipiranja. Mi smo, kaže Schwaller de Lubicz, žrtve vlastitog "mehaničkog mentaliteta", a kao takvi patimo od materijalističkog nerazumijevanja prirode. (Vrijedi napomenuti da je, nakon vremena Schwaller de Lubicza, materijalizam još pojačao svoj utjecaj na ljudski način razmišljanja. Danas se, unatoč netočnosti i verbalnoj neučinkovitosti, praktički sve opisuje "količinama" - primjerice, "dovoljna količina" znanja, točnosti, vremena, vještine, brzine i/ili bilo kakvog psihološkog izvora. Nije baš sve kvantiteta ili obujam!)

Kako bi netko postao upućen u faraonski način, mora uložiti mnogo truda, muke i eksperimentiranja. Dva kraća djela Schwaller de Lubicza, *Nature Word* i *The Temple in Man (Hram u čovjeku)*, poželjni su preteče djelu *The Temple of Man*, bilo u prvom ili u ponovljenom čitanju. Čitatelji koji čitaju radi zabave također ne moraju odustati, jer bi se moglo dogoditi da ih zaokupi ljepota, međusobna povezanost i dubina

Hram u Luksoru postavljen iznad ljudskog kostura sa svetim geometrijskim proporcijama kako ga prikazuje R. A. Schwaller de Lubicz

tih iznimnih poučavanja drevnih mudraca. Te su spoznaje namijenjene onima koji su se spremni pomučiti, a Schwaller de Lubicz upozorava da se ne smije zaključiti "da su drevni mudraci željeli reći nešto što razumijemo; čitatelj bi zapravo trebao pokušati shvatiti zašto su se tako izražavali".

Hram u Luksoru

The Temple of Man nije otvoreni prikaz drevnih poučavanja. Niti je to put Schwaller de Lubicza, prepričan u pomalo objektiviziranom obliku, ali temeljen na osobnim otkrićima i prosvjetljenjima. To je jedno i drugo, kao i mnogo više. Schwaller de Lubicz je asimilirao ono što su drevni mudraci poučavali: dopustio je da na njega *djeluje* (emocionalno) simbolični jezik transkribiran u Hram u Luksoru. Taj jezik nadmašuje običan jezik, živ je, a ne mrtav, te je jedini način prenošenja neizrecivog budućem čovječanstvu, bez iskrivljavanja.

Hram u Luksoru je pedagoška građevina, izgrađena da bi utjelovila i kodirala znanje uz korištenje niza istančanih migova (primjerice, prikaz netočne anatomske pojedinosti kao što su dvije lijeve šake, a detalj koji nedostaje postoji na drugoj strani zida). Drevni su mudraci pomno integrirali prikrivene spoznaje u vizualno, auditivno, konceptualno i arhitekturno simboličko izražavanje. Time su jasno pokazali namjeru da se zaobiđe cerebralna inteligencija.

Njihov je cilj bio kod učenika probuditi uzvišene, neuhvatljive spoznaje, za koje su znali da su usađene u učenikovu Inteligenciju srca. Takvo *istinsko* obrazovanje, koje uključuje doživljaj, emocionalni učinak i rad (akciju), omogućuje učeniku *da postane* znanje, za razliku od pamćenja nečega. Kako je Gurdjieff rekao: "Čovjek je ono što zna."

Istinsko je obrazovanje samo po sebi cilj, ali također znači evoluciju svijesti, jer sadrži vlastiti oblik patnje. *The Temple of Man* može čitatelja poučavati kroz iskustvo Schwaller de Lubicza, izraženo kao njegove spoznaje. Naš doživljaj neće biti tako bogat, ali spoznaje se mogu razviti jer same ideje oživljavaju.

Kako će "znanstvenici" unutar zajednice egiptologa reagirati na to važno djelo? Nekolicina će ga možda proučiti; mnogi će izbjegavati (tj., glumit će da im je nepoznata) knjigu *The Temple of Man*. Neki će djelo možda opisati kao izmišljotinu bujne mašte Schwaller de Lubicza. U tom smislu treba jasno reći: niti jedan običan smrtnik nikad, u prošlosti ili u budućnosti, ne može posjedovati tako golemu inteligenciju, tako plodnu maštu, te sposobnost za integraciju tako potpunu da bi mogao izmisliti, na ovaj ili onaj način, sadržaj djela *The Temple of Man*.

Samo sebe dokazuje upravo svojom nezamislivošću. Štoviše, mnoga poučavanja i objedinjavajuće koncepcije iz knjige mogu se naći u izvorima, koji su posve neovisni od drevnih egipatskih razmišljanja. Razmislite o "znanosti analogije" - znanju, koje je temelj izbora simbola drevnih mudraca.

Swedenborg, koji je živio u osamnaestom stoljeću i nikad nije posjetio Egipat, opširno je pisao o temi "analogija", a to je bio i naslov jedne od njegovih knjiga. Dio djela *Heaven and Hell (Raj i pakao)* posvećen je toj temi. "Najstariji narodi, nebeski ljudi, razmišljali su na temelju same analogije, poput anđela"; "Cijeli prirodni svijet podudara se s duhovnim svijetom..."; "spoznaje o analogiji sada su potpuno izgubljene".

Doista, Swedenborg opsežno piše o značajnom antropokozmičkom načelu, na koje se analogija oslanja i koje čini temelj faraonskih poučavanja, te univerzum opisuje kao "Velikog čovjeka", a čovječanstvo kao isto to, ali u minijaturi. Schwaller de Lubicz koristi izraz "Kolos univerzuma", te potvrđuje i proširuje sve što nam je 1758. rekao Swedenborg.

Knjiga *The Temple of Man* podijeljena je na šest dijelova. Sadrži četrdeset četiri poglavlja, a izdana je u dva velika sveska. Od dvadeset sedmog poglavlja, knjiga se bavi osobitom arhitekturom hrama u Luksoru: ta poglavlja sadrže sto jednu pločicu i otprilike trećinu od tristo crteža.

U tim se poglavljima nalaze komentari o pločicama i njihovim temama. Katkad varira stil prikaza, kako iziskuje tema. Prva poglavlja čine bazu za mnoge kasnije rasprave. Neka su teška, a druga možda manje zanimljiva. Kad bih osjetio da će ponovno čitanje poglavlja olakšati moje razumijevanje istoga, odmah bih to učinio. Čovjeka ne smije ometati moguća nejasnoća teksta i ideja u njemu, koje su možda izvan domašaja današnjeg poimanja: mentalna se alkemija može dogoditi, i dogodit će se.

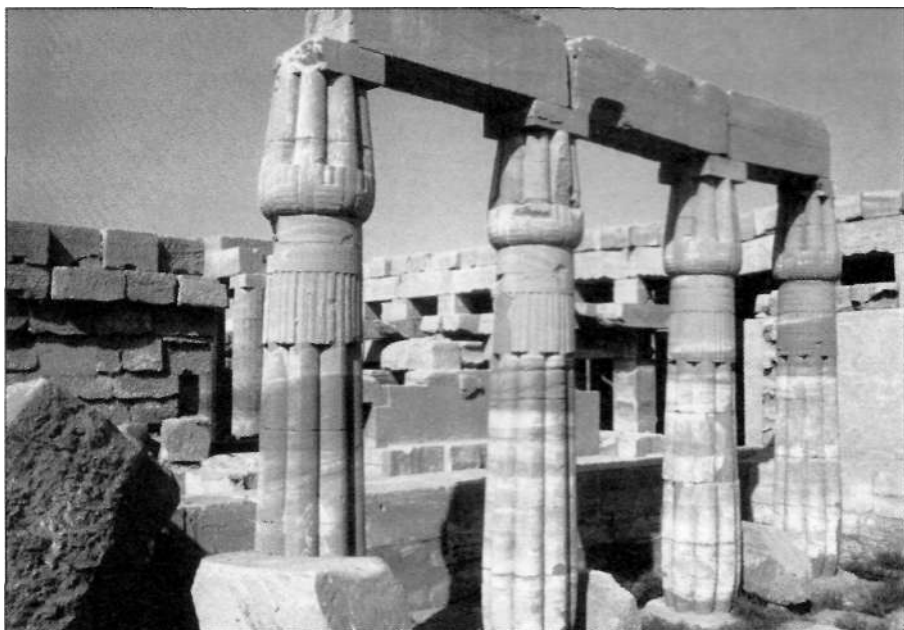
Schwaller de Lubicz upozorava da je potreban "trud". Taj je trud jedan oblik patnje. A drevni su mudraci jasno ustvrdili da je patnja stroj koji omogućuje evoluciju svijesti: "Patnja je ono što uzrokuje širenje svijesti", gdje se patnja "smatra dubokim doživljajem izazvanim konfliktom svijesti, a ne tugom". Stjecanje samo dijela faraonskog mentaliteta samo je po sebi patnja, jer suvremeni "mehanički mentalitet čini golemu zapreku", riječima Schwaller de Lubicza. Prirodu cerebralne inteligencije, običnih misli, opisuje kao ograničavajuću i "centripetalnu".

Doista, većina nas živi unutar kaveza obične svijesti što ga je uspostavila i održava ga cerebralna inteligencija. Suprotno tome, faraonski je mentalitet, "necerebralna" Inteligencija srca, sveobuhvatan, sintetičan (za razliku od analitičnog), intuitivan, nekomparativan, izravan i urođen,

dakle evokativan. Otkrivanje toga je, čovjekova osobna priča o životu i smrti: patite s voljom.

Schwaller de Lubicz je napisao *The Temple of Man* "prvo, da bi pokazao način izražavanja što su ga drevni mudraci koristili za prenošenje znanja", i "... drugo, da bi predstavio doktrinu antropokozmosa, vodiča k načinu razmišljanja mudraca". Ispunjavanje tog cilja iziskivalo je razmatranje i raspravu o temama koje se rijetko vide u okultnim, ezoteričnim i duhovnim pisanim djelima: Antropokozmos, Faraonsko računanje, Kozmičko načelo obujma, Pokriveni hram, Glava, Raskrižje, Koljena, Primanje i Davanje su primjeri.

Čovjek mora steći dobar osjećaj za Elemente, Svijest i Nesmanjive magnitude, kao i za Simboliku, kako bi mogao u potpunosti cijeniti sljedeća poglavlja. Za to će vjerojatno trebati vremena. Međutim, kao što je već spomenuto, čak i oni koji čitaju zabave radi - to jest, oni koji nisu učenici - svugdje će naći mudre izreke, nagađanja što ih je vrijeme potvrdilo (knjiga je objavljena prije više od četrdeset godina), te nevjerovatnu pronicavost: stranice sadrže mnogo duhovne hrane, a nešto od toga može se uzimati sirovo.

Amonov hram u Luksoru

"Antropokozmička doktrina smatra da svaka biljna i životinjska vrsta predstavlja etapu u evoluciji svijesti..." Čovjek je mikrokozmos makrokozmosa. "Dakle, univerzum je utjelovljen u čovjeku i nije ništa drugo do potencijalnog Čovjeka, Antropokozmos." U tom su sustavu najvažniji kreacija i stvaranje; sile postanka i trenutak ekspanzije su glavna tema.

Usput rečeno, čovječanstvo se rađa, ali ništa ne stvara. Dok plješće-mo našem pseudo-razumijevanju života jer genetički proizvedemo biljku, kloniramo ovcu, ili uzgojimo ljudsko uho na leđima miša, prepuštamo se ponosu i samozavaravanju, našim velikim manama.

Kad suvremeno čovječanstvo ne bi živjelo tako neurednim životom, bez doticaja s prirodom, kao i bez ravnoteže, još uvijek bi bilo teško stjecati faraonske spoznaje. No mi smo veoma razvili "kult interesa" i živimo u skladu s još jednim modernim načelom, a to je "nešto za ništa". Budući da je, u duhovnom području, plaćanje načelo, takav svjetonazor još više povećava zapreke do faraonskog mentaliteta.

Općenito govoreći, onima koji su spoznali ispraznost modernih misli, zacijelo je veoma teško otkriće kakav učinak one imaju na njih, te toliko su jalove. Potreba da budemo okruženi ljudima, zvukovima, aktivnošću, čak i bukom, potječe iz psihološke svijesti cerebralne inteli-

Dvorana sa stupovima u Luksoru

gencije, koja se oslanja na stimulaciju. Kako kaže Schwaller de Lubicz, većina modernih ljudi (onih iz 1950-ih) ne bi mogla "podnijeti" spokojnost koja je prevladavala u drevnom Egiptu.

Schwaller de Lubicz nam kaže da, ukoliko želimo shvatiti suštinu antropozomskog poučavanja, u vlastitim umovima moramo preispitati pravo značenje riječi *simbol*. Simbol nije tek "bilo koje slovo ili slika koja zamjenjuje razvoj neke ideje". Umjesto toga, simbol je "sažimanje prikaza, što se obično zove sinteza". Taj proces stvara "osjećaj" nečega, često ushićenja.

Drevni su mudraci izabrali te simbole na temelju poznavanja praktički svega o prirodnom pandanu, od postanka do njegove smrti. Međutim, potreban je mentalni oprez, i treba izbjegavati sklonost "popravljanju", prema definiciji, suštine simboličkog prikaza. Simboli posjeduju mnoga i raznovrsna svojstva, te ih se ne smije lingvistički ograničavati. Simbol je živ, vitalan i dinamičan jer je antropozomška doktrina vitalistička filozofija.

"Objasniti simbol znači ubiti ga..." i, doista, krajolik akademske egiptologije svuda je posut truplima mrtvih simbola o kojima nitko nije čuo. "Racionalni mislioci" vjeruju da smo prevladali simplističko mišljenje. Prije će biti da smo, u protekla dva tisućljeća, duboko upali u takav način razmišljanja.

Mnoge predodžbe modernog razmišljanja drukčije se definiraju i shvaćaju u knjizi *The Temple of Man* - zapravo, toliko mnogo njih da će znanstvenici, akademici i svi ostali, nakon što su nesvjesno prigrlili mehanički racionalizam, te ideje *morati* odbaciti. "Uzrok i posljedicu ne dijeli nikakvo vrijeme." Postoji "načelo (sadašnjeg trenutka), mističnog karaktera, što ga suvremena znanost ignorira", kaže Schwaller de Lubicz.

Ta i druge slične tvrdnje ne mogu se uskladiti s trenutnim i suprotnim svjetonazorom. No čovjek može proučiti moderno društveno-znanstveno-tehnološko stanje svijeta u svjetlu tih ideja, te iz toga izvući oprezne zaključke koji se tiču relativne vrijednosti poučavanja drevnih mudraca.

Povijest znanosti pokazuje da rijetko kada gradimo na velikim otkrićima prijašnjih generacija znanstvenika. Malo današnjih fizičara poznaje Keplerove zakone o kretanju planeta; još manje matematičara zna da je njegova nekonvencionalna uporaba pisanja potencija u

obliku razlomaka (npr., X2/3) i jedinstveni položaj što ga je dodijelio broju 5 (što je dovelo do toga) bili dio faraonske matematike od prije nekoliko tisuća godina. Suvremena znanost je "pretakanje iz šupljog u prazno", kako kaže Gurdjieff. Schwalier de Lubicz tvrdi da je moderna znanost utemeljena na pogrešnim premisama. Mi poznajemo *kinetičku* energiju, ne *vitalnu* energiju, a prčkamo po silama, energijama i procesima što ih ne razumijemo i ne možemo ih razumjeti: mi smo šegrti vračeva.

Cerebralna se inteligencija temelji na osjetilnim informacijama što ih prenose glavni sustavi osjetila. Drevni ih narodi poimaju na dva načina: prirodna, vanjska funkcija (pružanje informacija mozgu) i ezoterična, duhovna funkcija. Čovjek se mora diviti, ponovno, suptilnim doživljajima što su ih prenosili. Naprimjer: "Sposobnost rasuđivanja, smještena u osjetilu njuha (oteklina gdje završavaju njušni živci), središte je prosudbe u čovjeka ..."

Pa, taj dio osjetila njuha je takozvana primitivna struktura mozga, bez izravne povezanosti s korom, "naprednom" sivom tvari. Unatoč tome, zacijelo iz poštovanja prema jedinstvenim anatomskim karakteristikama, drevni su mudraci njuhu posvetili jedno od tri svetišta u hramu u Luksoru, Soba V.

Osjećaj za moral, seksualnost i fiziološka raspodjela vitalne energije kombinirani su u relevantnom simbolu, kobri. U Sobi V, hrama, smještena je "savjest". Dobrota posjeduje duhovni miris (činjenica što ju je zabilježio Swedenborg, koji je spomenuo da su drevni Egipćani *bili posljednji* koji su u potpunosti razumjeli znanost analogija).

Suptilnost je teže prihvatiti i priznati kad je ono o čemu se poučava dijametralno suprotno onome u što ljudi već vjeruju. Ironija je u tome, da rijetko kada nailazimo na dokaze koji pobijaju poučavanja drevnih mudraca, koja najčešće vode dalje od naših prihvaćenih činjenica.

Schwalier de Lubicz uključuje opsežnu raspravu o Kirurškom papirusu Edwina Smitha. Taj je papirus (pronađen 1862. u Luksoru) nakon 1920. preveo ugledni egiptolog J. H. Breasted. Dok je na tome radio, shvatio je koliko su egipatska znanost i matematika zapravo bili napredni (kao i mnogi drugi), ali njegove tvrdnje očito uopće ne djeluju na moderne egiptologe. Sveobuhvatan anatomski rječnik lubanje, glave i grla (također pisan hijeroglifima) omogućuje čitatelju da razumije mnoge slučajeve ozljeda glave opisane na papirusu. Usprkos činjenici

da drevni narodi nisu imali današnje uzroke ozljeda glave (primjerice, prometne nesreće), njihovo poznavanje kliničke neuroanatomije bilo je podrobno i točno, bez ikakve pomoći EEG-a, CT snimanja i magnetske rezonancije.

Drevni su mudraci čovjeka opisivali kao cjelinu sastavljenu od tri neovisna bića, a svako ima vlastito tijelo i organe. Naravno, svako je bilo nužno i važno. Međutim, glava je imala posebnu važnost, jer se ondje nalazilo duhovno biće. Ondje se krv duhovno obogaćivala, prožimala vitalnom energijom, prije nego je prolazila fizičkim i seksualnim tijelima. Ta tijela, oživljena duhovnim bićem, prožive životni vijek bez da su toga svjesna, u stanju neznanja ili samozavaravanja.

Moderno je čovječanstvo naletjelo na santu leda što ju je samo stvorilo. One sile po kojima smo čeprkali i oslobodili ih, ali koje ne razumijemo, prijete našim uništenjem. Imamo ulogu u kozmičkom metabolizmu, ali joj nismo dorasli. Moramo prestati prčkati dok naš planet gori, prestati se baviti liposukcijom, prestati s ubijanjem ptica kako bi se ubili insekti, trovanjem tla da bi se uništio korov, sa zagađivanjem zraka i vode. Svaka razumna osoba može vidjeti da je naš način "života" postao neprirodan, stanje što su ga drevni mudraci predvidjeli.

Svačija se svijest mora širiti, razvijati: moramo postati svjesni mnogočega što nam, zasad, izmiče. To se može dogoditi vlastitom voljom - cijena je malo patnje. "Sad kad nam je hram u Luksoru pokazao put kojim treba poći, počnimo istraživati dublje značenje poučavanja faraonskih mudraca", napisao je Schwaller de Lubicz. Usput ćemo otkriti kako trivijalnu cijenu moramo platiti.

Uzimanje otisaka bogova

Autor bestselera uvjerljivo govori o velikoj, ali službeno zaboravljenoj civilizaciji.

J. Douglas Kenyon

Premda bi malo ljudi moglo posumnjati u popularnost filma *Raiders of the Lost Ark (Pljačkaši izgubljenog kovčega)*, nijedan akademik koji drži do sebe nije se usudio reći da je film nešto više od hollywoodske izmišljotine. Dakle, kad je ugledni britanski autor Graham Hancock 1992. svijetu objavio da je doista ušao u trag legendarnom Kovčegu saveza, poznatom iz Staroga zavjeta, našavši ga u njegovom današnjem počivalištu u Etiopiji, ozbiljne su se obrve svugdje začuđeno uzdigle. Unatoč tome, objektivni čitatelji, na obje strane Atlantika, njegova monumentalnog djela *The Sign and the Seal (Znak i pečat)* uskoro su shvatili da se Hancockove tvrdnje, bez obzira koliko se činile nevjerojatnima, ne mogu tek tako odbaciti. Djelo nastalo na temelju iscrpnog istraživanja, dobilo je pohvale kritike i postalo bestseler u Americi i Velikoj Britaniji, kao i tema nekoliko specijalnih televizijskih emisija.

Hancock je svoje vještine pisca i novinara usavršio dok je bio ratni dopisnik iz Afrike za *The Economist* i *The London Sunday Times*. Dobitnik javne pohvale na dodjeli nagrada H. L. Menckena (*The Lords of Poverty*, 1990.), također je napisao *African Ark: Peoples of the Horn i Ethiopia: The Challenge of Hunger*. Kad je riječ o djelu *The Sign and the Seal*, *The Guardian* je za Hancocka rekao: "Izumio je novi žanr - intelektualni uradi-sam pristup..."

No jasno je da je uspjeh djela *The Sign and the Seal* samo pojačao autorovu žeđ za uzrujavanjem znanstvene zajednice. Njegova sljedeća knjiga, *Fingerprints of the Gods: The Evidence of Earth's Lost Civili-*

zation (*Otisci bogova: dokazi o izgubljenj civilizaciji na Zemlji*), usredotočila se na rušenje doktrine koja se predaje u učionicama diljem svijeta, da je civilizacija rođena prije otprilike pet tisuća godina.

Sve što je postojalo prije, rečeno nam je, bilo je isključivo primitivno. U jednom od najopsežnijih djela o toj temi - više od šesto stranica pomnog istraživanja - Hancock predstavlja prekretničke dokaze o zaboravljenoj epohi u ljudskoj povijesti, koja je postojala tisućama godina prije, za sada priznatih kolijevki civilizacije u Egiptu, Mezopotamiji i na Dalekom istoku. Štoviše, tvrdi autor, ta ista izgubljena kultura nije bila samo veoma napredna, već i tehnološki vješta, a prije više od dvanaest tisuća godina uništila ju je globalna kataklizma koja je dovela do naglog i dramatičnog završetka ledenog doba.

Kirkus Review je knjigu *Otisci bogova* opisao kao "...maštovitu posljedicu detektivskog istraživanja prošlosti - zanimljivo i intrigantno, zabavno i dovoljno čvrsto da se čovjek duboko zamisli".

Graham Hancock je o djelu *Otisci bogova* razgovarao s časopisom *Atlantis Rising*, rekavši da knjiga dobiva pozitivnu pozornost medija, što je pridonijelo pretvaranju djela *The Sign and the Seal* u američki hit. Hancock je osjećao da su novinari općenito pozitivni i otvoreno prihvaćaju njegove ideje. Knjiga je među akademikima dočekana manje ljubavno, što se moglo očekivati.

'Jedan od razloga zašto je knjiga tako dugačka', objasnio je, 'je taj da sam doista nastojao sve veoma temeljito dokumentirati, tako da se akademici moraju pozabaviti dokazima, a ne sa mnom kao pojedincem, ili s onim što su - po njima - prilično neodređene, nejasne ideje. Nastojao sam sve prikazati čvrstim činjenicama, koliko god je to bilo moguće.'

Pronalaženje čvrstih činjenica odvelo je Hancocka na svjetsku Odi-seju, koja je uključivala zaustavljanje u Peruu, Meksiku i Egiptu. Među mnogim intrigantnim zagonetkama što ih je autor čvrsto odlučio u potpunosti istražiti bili su:

Graham Hancock
kraj Velike piramide

- Drevni zemljovidima na kojima se vidjelo precizno poznavanje stvarne obale Antarktika, usprkos činjenici da je taj dio Zemlje tisućljećima bio pokriven tisućama metara leda.
- Tehnologija gradnje kamenom - ono što mi danas ne možemo ponoviti - u Srednjoj i Južnoj Americi, kao i u Egiptu.
- Sofisticirana arheo-astronomska poravnanja na drevnim nalazištima širom svijeta.
- Dokazi o sveobuhvatnom drevnom poznavanju 25.776-godišnjoj preciznosti ekvinocija (što se nepogrešivo pojavljuje u drevnoj mitologiji i građevinama, premda bi za otkrivanje tog fenomena trebale mnoge generacije sistematičnog promatranja, a konvencionalna nam znanost kaže da je to otkrio tek grčki filozof Hiparh oko 150. g. pr. Kr.).
- Erozijska vodena erozija na Velikoj sfinxi iz razdoblja prije nastajanja pustinjskih uvjeta na visoravni Giza (što su istražili američki znanstvenik John Anthony West i geolog Robert M. Schoch, dr. filozofije).
- Dokazi da su građevine na visoravni Giza izgrađene u geometrijskom odnosu prema pojasu Orion, otprilike oko 10.500. g. pr. Kr. (što je dokazao belgijski inženjer Robert Bauval).

Neometan ograničenjima u kojima rade mnogi takozvani stručnjaci, Hancock sebe smatra jedinstveno kvalificiranim za poduzimanje tako dalekosežnog istraživanja. 'Jedan od problema s akademikima, osobito povjesničarima', kaže Hancock, 'je taj da imaju veoma uzak fokus. Slijedom toga, veoma su kratkovidni.'

Hancock se prijezirno odnosi prema organiziranoj egiptologiji, svrstavajući je u posebno kratkovidnu kategoriju. 'Postoji stroga paradigma o egipatskoj povijesti', žali se, 'koja, čini se, djeluje kao neka vrsta filtra za znanje i sprječava egiptologe da budu barem donekle spremni prihvatiti druge mogućnosti.' Prema Hancockovu gledištu, egiptolozi se rado ponašaju poput svećenika u veoma skućenoj religiji, dogmatski i iracionalno, ako ne i praznovjerno. 'Prije nekoliko stotina godina zacijelo bi ljude poput mene i Johna Westa spaljivali na lomači', kaže Hancock, smijući se.

Hancock se boji kako takva nelogična fanatičnost stoji na putu pravu javnosti da zna o onome, što bi moglo biti jedno od najznačajnijih

otkrića do kojih se ikada došlo u Velikoj piramidi. Godine 1993. njemački izumitelj Rudolph Gantenbrink poslao je robota s televizijskom kamerom uz usko okno što je vodilo od Kraljičine odaje, otkrivši nešto slično vratima sa željeznim ručkama. Hancock pretpostavlja da bi ta vrata mogla voditi u Dvoranu zapisa drevnih Egipćana. No bez obzira što se nalazi iza vrata, smatra da to treba temeljito istražiti.

Međutim, zasad nije bilo nikakvih službenih postupaka, barem koliko je poznato u javnosti. Navodeći događaje kojima je osobno bio svjedokom, on kaže: 'Neki egiptolozi govore: "Nema smisla gledati nalazi li se nešto iza te kamene ploče" - oni to zovu pločom, a ne vratima - "jer znamo da u Velikoj piramidi nema drugih odaja." 'Takav stav izaziva Hancockov bijes. 'Pitam se kako to znaju o tom spomeniku od šest milijuna tona, u kojem ima mjesta za tri tisuće odaja iste veličine kakva je Kraljeva odaja. Odakle im smjelosti i drskosti da kažu kako nema smisla gledati?'

Rudolph Gantenbrink i njegova kamera-robot

Primamljivo obećanje tih vrata navelo je Hancocka na pitanje, nisu li graditelji namjerno sve tako izveli, kako bi bila potrebna vrhunaska tehnologija kasnijim istraživačima. 'Nitko ne bi mogao onamo doprijeti ako nema određenu razinu tehnologije', kaže Hancock. Naglašava da čak ni prije stotinu godina to nismo mogli učiniti. Tehnologija se razvila u posljednjih dvadeset godina i okno je sad istraženo. I gle čuda, na kraju okna nalaze se vrata s ručkama. To je poput poziva - poziva da se uđe i razgleda unutrašnjost, kada budeš spreman.'

Hancock nije nimalo optimističan kad je riječ o službenim namjerama: 'Ako se ta vrata ikad otvore, vjerojatno javnosti uopće neće biti dostupni nikakvi podaci.' Rado bi ondje vidio međunarodnu ekipu, ali strepi da ćemo umjesto toga 'vidjeti malenu, elitnu skupinu egiptologa koji će strogo kontrolirati informacije o događaju.' Zapravo, smatra sasvim mogućim da su već bili ondje. Kraljičina je odaja bila sumnjivo zatvorena više od devet mjeseci nakon Gantenbrinkova otkrića.

'Službena je priča glasila kako čiste grafite sa zidova, ali grafiti nisu očišćeni. Pitam se što su ondje radili tijekom tih devet mjeseci. To

me doista može razbjesniti, činjenica da ta malena skupina znanstvenika kontrolira znanje o nečemu što je, na kraju krajeva, ostavština za cijelo čovječanstvo.'

Gantenbrinkova vrata nisu jedini portal na visoravni Giza koji nas zove. Hancocka jednako zanima odaja što su je John Anthony West i Robert M. Schoch, dr. filozofije, tijekom istraživanja oštećenja na Sfingi, otkrili ispod Sfinginih šapa, koristeći seizmičke metode. Bilo koja od tih prostorija može biti "Dvorana zapisa". U oba su slučaja službeni krugovi odbili sve pokušaje daljnjeg istraživanja.

Hancock vjeruje da je sve u Gizi izgrađeno nakon što se Zemljina kora stabilizirala, što je uslijedilo iza pomicanja kore od trideset stupnjeva, čime je uništen veći dio tada postojećih razvijenih civilizacija. Prema knjizi Randa i Rose Flem-Ath, *When the Sky Fell: In Search of Atlantis (Kad se nebo srušilo: u potrazi za Atlantidom)*, na koju se Hancock oslanja, to je pomicanje premjestilo cijeli kontinent iz umjerene zone na Južni pol, a ondje je uskoro pokopan ispod ledenih planina. Vjeruje da je to prava priča o kraju Platonove Atlantide, ali riječ na "A" spominje se tek na kraju njegove knjige. 'Ne vidim zašto bih neprijateljski raspoloženoj znanstvenoj zajednici pružio štap kojim me mogu tući', kaže. 'To je samo pitanje taktike.'

Hancock nagađa da je Giza kompleks izgrađen kao dio nastojanja da se presloži i ponovno orijentira civilizacija. Iz tog razloga, smatra daje osobito važna 10.500. g. pr. Kr. (što je iznio Bauval). 'Piramide na neki način govore da je to mjesto gdje je sve stalo. Zato je savršeno poravnanje, naprimjer, prema sjeveru, Velike piramide posebno zanimljivo, jer je očito da su u ono vrijeme imali *novi* sjever.'

Unatoč odlučnosti da se drži čvrstih dokaza, Hancocku ne smeta spoznaja da njegovo djelo potkrjepljuje tvrdnje mnogih intuitivnih osoba i mistika. Upravo suprotno, vjeruje da je sposobnost vidovitosti ljudskih bića još jedno od onih latentnih svojstava što ih suvremena znanost jednostavno odbija prihvatiti. 'Mislim da smo mnogo zagonetnija vrsta no što mislimo. Cjelokupna naša kulturna uvjetovanost usmjerena je na nijekanje onih elemenata intuicije i mističnosti u nama samima. No sve ukazuje na to da su to, zapravo, vitalne sposobnosti ljudskih bića, i ja pretpostavljam da je uništena civilizacija, premda tehnološki napredna, bila duhovno daleko naprednija od nas danas.'

Vjeruje da su takve spoznaje dio ostavštine naših predaka, a mi ih moramo nastojati vratiti. 'Ono što se uvijek iznova pojavljuje', kaže

Hancock, 'osobito u dokumentima kao što su drevni egipatski tekstovi iz piramide, što ih ja doživljam kao ostavštinu znanja i ideja te izgubljene civilizacije, je neka vrsta znanosti o besmrtnosti - potraga za besmrtnošću duše, osjećaj da besmrtnost možda nije zajamčena svima i svakome samo rođenjem. To je možda nešto na čemu treba raditi, nešto što proizlazi iz usredotočene moći uma.' Prava bi svrha piramida, pretpostavlja Hancock, mogla biti pokušaj da nas nauče kako ćemo postići besmrtnost. No prije nego to uspijemo razumjeti, moramo se oporaviti od drevne amnezije.

Hancock vjeruje da smo mi vrsta koja pati od amnezije. 'Mislim da pokazujemo sve znakove da je u našoj prošlosti postojao traumatični događaj tako užasan, da se ne možemo natjerati da ga prihvatimo. Baš kao što se žrtva koja pati od amnezije izazvane nekim strašnim doživljajem boji oživljavanja sjećanja na tu traumu i nastoji to izbjeći, tako se mi kolektivno ponašamo.' Naravno, žrtva amnezije je prisiljena vratiti se izvoru svoje boli, i 'ako želite poći naprijed i nastaviti se razvijati kao pojedinac, morate je prevladati. Morate se suočiti s time, riješiti problem, vidjeti ga licem u lice, shvatiti što znači, preboljeti ga i nastaviti sa svojim životom', kaže Hancock. 'To bi društvo u cjelini moralo učiniti.'

U otporu institucija da razmotre drevna postignuća, Hancock vidi podsvjesni obrazac koji se temelji na strahu: 'Postoji golem poriv da se sve to niječe, jer odjednom ispod vas nestaju svi temelji, a vi se nađete u zrakopraznom prostoru i više nemate nikakvog oslonca.' Međutim, proces ne mora biti tako prijeteći. 'Ako prođemo kroz to teško iskustvo i iziđemo na drugoj strani', kaže Hancock, 'mislim da ćemo svi postati bolji. Sve sam više uvjeren da je razlog iz kojeg je naša vrsta tako zbrkana, zbunjena i posve poremećena na kraju dvadesetog stoljeća upravo taj - da smo zaboravili našu prošlost.'

Ako je točno da su oni koji ne mogu učiti iz povijesti osuđeni da je ponove, onda u našoj prošlosti postoje lekcije što ih možemo ignorirati jedino uz veliku opasnost po sebe. U mitologijama mnogih društava jasno su zapisane priče o kataklizmičkom uništenju. Hancock navodi rad Giorgija de Santillane s M.I.T.-a, stručnjaka za povijest znanosti koji je koautor, zajedno s Herthom von Dechend, knjige *Hamlet's Mill: An Essay Investigating the Origins of Human Knowledge and Its Transmission through Myth (Hamletov mlin: esej o istraživanju podrijetla ljudskog znanja i njegovog prenošenja kroz mit)* u kojoj autori iznose

hipotezu da je napredno znanstveno znanje u kodiranom obliku ugrađeno u drevne mitove.

Hancock naglašava: 'Kad jednom prihvatite da mitologija možda potječe od veoma naprednog naroda, morate početi slušati što mitovi govore.' Hancock vjeruje da mitovi govore kako je golema kataklizma zadesila svijet, uništivši naprednu civilizaciju i zlatno doba čovječanstva. A kataklizma je nešto što se ponavlja u životu Zemlje i ponovno će se vratiti.

Poruke mnogih drevnih izvora, uključujući Bibliju, ukazuju na ponavljanje takve kataklizme za našega života. Bez obzira na takva gladišta, Hancock tvrdi da on nije zloguki prorok. Kaže da želi naglasiti: 'Primili smo ostavštinu iznimnog znanja iz prošlosti, i vrijeme je da to prestanemo zanemarivati. Zapravo moramo prigrliti tu ostavštinu i iz nje naučiti sve što možemo, jer sadrži informacije od vitalne važnosti.'

Ulozi ne mogu biti viši. 'Uvjeren sam da smo danas usred bitke ideja', kaže Hancock. 'Mislim da je strahovito važno da pobijede ideje koje će dovesti do oporavka našeg kolektivnog sjećanja. Stoga moramo biti snažni, moramo biti elokventni i prepirati se jasno i suvislo. Moramo prozreti namjere naših protivnika, kako će nas pokušati nadmudriti, kakve će prljave trikove pokušati izvesti. Moramo ih pobijediti na njihovom vlastitom terenu.'

Zagonetka Srednje Amerike

Što bi moglo objasniti neuspjeh službene znanosti da razotkrije podrijetlo naprednih drevnih kultura Srednje Amerike?

Will Hart

Prošle su dvadeset tri godine, a ipak se toga jutra sjećam kao da je bilo jučer. Magla je obavijala džunglu iznad Hrama natpisa. Niz urlika proparao je tišinu kad je skupina majmuna urlikavaca prolazila kroz krošnje stabala. Trgnuo sam se. Pomislio sam da urlik potječe od jaguara, ali kakofonija je pojačavala osjećaj tajnovitosti.

Glava mi je pucala. Do trenutka dolaska u Palenque, već smo obišli desetke arheoloških nalazišta, od najsjevernijeg dijela Meksika do poluotoka Yucatan i Quintana Rooa. Opsjedala su me pitanja i zagonetke. Nekoliko mi je stvari postalo jasno: kulture koje su izgradile piramide i druge građevine, bile su napredne u umjetnosti i znanosti. Vidio sam mnoge prelijepe stvari, kao i zanimljive zagonetke.

Najviše me iznenadila civilizacija Olmeka. Čitao sam o Majama i znao za Azteke, ali nisam bio spreman na ono što sam našao u Villahermosi: velike kamene glave s crnačkim crtama lica i ka-

Divovska lice Olmeka

mene stele s uklesanim likovima neobičnih poklisara. Likovi očito nisu potjecali iz neke meksičke kulture.

Ti su artefakti bili mnogo više od fascinantne zagonetke; bili su prava glavobolja za znanost. Neka vrsta anomalije. Tko je oblikovao glave? Tko je stvorio stele? Odakle im modeli za te glave i likove? Ta su se pitanja nametnula zbog načina na koji su znanstvenici rekonstruirali ljudsku povijest Srednje Amerike. Afrikanci se u to ne uklapaju, kao ni bijelci čiji su likovi uklesani na stelama. Ne bi se trebali ondje nalaziti; međutim, nalaze se.

Znanstvenici ne tvrde da su riješili tu zagonetku. Antropolozi i arheolozi priznaju da o kulturi Olmeka gotovo ništa ne znaju. Dakle, ne poznajemo tu etničku skupinu ili njihov jezik, i ništa ne znamo o društvenom ustroju, vjerovanjima ili tradiciji Olmeka. Nitko ne zna zašto su isklesali glave pokrivene kacigama i zatim ih zakopali. To nema baš mnogo smisla. Kipovi (ako je riječ o tome) se obično ne zakopavaju.

Jedino što nam je od njih ostalo su ti spomenici, i doista su impresivni. No kako ih tumačimo? Kako se uklapaju u mozaik ljudske povijesti? U Meksiku nema nikakvih izravnih tragova. Olmeci nam nisu ostavili pisane tragove. Međutim, ipak nešto imamo.

Biblija je izrazito važan dokument. Nije važno jeste li vjernik ili ne. Sadrži veoma drevnu priču o ljudskoj povijesti, sastavljenu na temelju različitih davnih izvora. U najmanju ruku, to vrijedi za Knjigu Postanka. Ali nije ju uvijek lako dešifrirati. Postoji li u Bibliji nešto što bi nam moglo pomoći riješiti zagonetku Olmeka?

U jedanaestom poglavlju Knjige Postanka čitamo: "Sva je Zemlja imala jedan jezik i riječi iste." To pokazuje da je u jednom razdoblju povijesti čovječanstva postojala globalna ljudska civilizacija. Saznajemo da su tijekom te epohe ljudi željeli izgraditi kulu: "Hajde da sebi podignemo grad i toranj s vrhom do neba! Pribavimo sebi ime, da se ne raspršimo po svoj Zemlji!"

Činjenica da civilizacija Olmeka predstavlja zagonetku za znanost ukazuje na nešto izrazito važno: podaci se ne uklapaju u trenutni model. Znanstvenici ne mogu mijenjati vidljive podatke; oni su neosporni. Ali bi mogli promijeniti *model* tako da odgovara podacima. U tome je problem. Antropolozi i arheolozi mnogo su uložili u taj model, intelektualnu građevinu koja se gradila generacijama.

Znanstvenici će radije ignorirati teška pitanja i ostaviti Olmeke na miru u mračnim maglama zaboravljene prošlosti. To baš i nije znan-

stveni pristup. Gdje je potraga za istinom? Što se dogodilo sa znanstvenom metodom? Jednostavno nije prihvatljivo. Zašto?

Neko je drevno društvo podiglo golemi humak, vuklo glave od bazalta gotovo stotinjak kilometara od kamenoloma do mjesta zakopavanja (te su glave teške od pet do dvadeset pet tona) i ugraviralo likove na stele. Ne bi se toliko trudili da ljudi, koje ti spomenici predstavljaju, nisu bili važni za njih. To je logična pretpostavka, te se možemo jedino nadati da će znanstvenici u dalekoj budućnosti doći do istog zaključka kad budu proučavali planinu Rushmore.

Budući da imamo artefakte, znamo da mora postojati *objašnjenje* o tome tko su bili graditelji. Kao i kod svake druge zagonetke, treba potražiti ključeve za odgonetanje. Započne se na najvjerojatnijim mjestima i pode se dalje: Meksiko. Problem je u tome što su Olmeci nestali sa scene mnogo prije Cortezova dolaska. Niti jedna od kultura koje su postojale u vrijeme Azteka nije spominjala Olmeke; čini se da o njima ništa nisu znali. Isto tako, u Srednjoj Americi nisu pronađene druge crnačke glave. Još jedna neobična činjenica jest, da se nigdje ne vide nikakvi tragovi razdoblja razvitka koje je moralo postojati prije gradnje humka i klesanja glava.

Olmeci su se samo odjednom pojavili, a potom nestali!

Trebale su mi godine istraživanja da bih napokon shvatio da se najvjerojatniji odgovor nalazi u Bibliji, a ironija je u tome što je Biblija bila otprilike posljednje čega sam se sjetio. Jesu li Olmeci došli iz svemira, kako nagađaju neki istraživači? Ne mora biti. Kao prvo, nema nikakvih dokaza u prilog toj teoriji. Drugo, crnačke glave i likovi prikazani na stelama očito su ljudski.

Ideja da je u drevnim vremenima postojala globalna civilizacija ne uklapa se u trenutni znanstveni model. Međutim, potkrjepljuju je riječi u Bibliji. Problem znanstvenog modela je u tome da ne može objasniti dostupne podatke, a to je *ozbiljno* pitanje koje ima mnogo posljedica. Kad bi problem bio ograničen samo na civilizaciju Olmeka, možda bismo mogli prijeći preko toga. Ali postoje artefakti u Egiptu, u Južnoj Americi i u drugim dijelovima Meksika, koji se također ne uklapaju u ortodoksnu shemu.

Znanstvenici su često pokazivali namjernu sljepoću u odnosu na artefakte i podatke što ih ne mogu objasniti svojim sustavom vjerovanja. Još gore, ignorirali su ključna pitanja ili diskreditirali činjenice. Mnoge druge nepobitne činjenice, ostaci izgubljenih civilizacija i kulturni podaci mnogih naroda, potkrjepljuju zagonetku Olmeka i Bibliju.

Katakliizmička se poplava spominje u dvjesto trideset različitih kultura. Povijest Maja uključuje priču o tome kako su Maje stigli iz zemlje na istoku koja je bila uništena. Herodotova Povijest donosi priču o izgubljenom Atlantidi. Takve priče mogu zvučati poput romantičnih mitova koji su proizašli iz mašte davnih ljudi; međutim, kad stojite na drevnom nalazištu okruženi neobičnim ruševinama ... počinjete se pitati nije li moguće da sadrže malo više od zrnca istine.

Popeo sam se stubama Hrama natpisa i obišao Pacalovu grobnicu. Zatim sam odlučio poći na dugo putovanje do Rio Usamacinta, do Bonampaka i Yaxchilana. Sto šezdeset kilometara loše makadamske ceste, na nekim mjestima posve izrovane. Na kraju je postalo tako blatnjavo da je naš kombi zapeo u mulju. Gotovo smo stigli do odredišta; do Bonampaka se moglo stići kratkom šetnjom. Posjetio sam ga.

Moje sljedeće odredište bio je Yaxchilan, ruševina skrivena u džungli oko dvanaest kilometara od Bonampaka. Odlučio sam pokušati se probiti kroz džunglu uz pomoć mačete, premda su me domoroci upozoravali: 'La Selva esta cerrado!' Imali su pravo. Odustao sam nakon mukotrpnih četiri sata, a prešao sam manje od četristo metara, uglavnom puzeći po tlu u nastojanju da izbjegnem oštro trnje na grmovima. Insekti su navalili na moje tijelo.

Yaxchilan se nalazi uz rijeku, i navodno je bio centar majanske razvijene civilizacije u toj regiji. U veljači 1989. James O'Kon uspio je doći do toga mjesta što su ga arheolozi već cijelo stoljeće proučavali. Za O'Konovo uvježbano oko zapela je jedna hrpa kamenja. Znanstvenici su to odbacili kao nevažnu zagonetku, ali arheolog amater također je bio sudski inženjer, te je odmah shvatio što je zapravo ta hrpa kamenja: dio mosta.

Okrenuo se modernoj tehnologiji kako bi dokazao da je ondje doista nekoć bio most. O'Kon, bivši predsjednik sudskog vijeća Američkog društva civilnih inženjera, koristio je slične tehnike tijekom rutinskih istraga. Prikupio je terenske podatke na majanskom nalazištu, te uz pomoć kompjutera objedinio arheološka istraživanja, snimke iz zraka i zemljovide,

Arheolog James O'Kon drži crtež majanskog mosta.

kako bi dobio trodimenzionalni model nalazišta, te utvrdio točan smještaj i dimenzije mosta.

O'Kon je došao do zapanjujućeg otkrića: Maye su izgradili najduži raspon mosta u drevnome svijetu. Kad je završio svoje izračune i kompjutorizirane modele, pokazalo se da je most imao raspon od sto osamdeset metara, bio je viseća konstrukcija od konopca, s dva stupa i tri raspona. Spajao je Yaxchilan u Meksiku s poljoprivrednim područjem u Petenu (danas Gvatemala), gdje je smješten Tikal.

Pokazalo se da je ono što su arheolozi smatrali nevažnom hrpom kamenja, zapravo dio velikog otkrića: stup visok tri i pol metra i promjera deset metara. Snimke iz zraka ukazale su na drugi potporni stup smješten na suprotnoj strani rijeke. Oba su stupa izgrađena od betona i obložena kamenim pločama, jednako kao što su Maye gradili piramide.

O'Kon, koji je trideset godina proučavao drevne Maye, u intervjuima je rekao: 'Maye su bili veoma sofisticirani matematički i znanstveno.' Tvrdio je da su uvjeti gradnje majanskoga mosta jednaki kriterijima za gradnju mostova u dvadesetom stoljeću.

Danas se čudimo ruševinama i nagađamo kako i zašto su Maye gradili takva obredna mjesta. Ne bismo smjeli zaboraviti da su oni bili napredan narod. Razumjeli su astronomiju. Imali su točan kalendar. Shvatili su pojam "nule" barem sedamsto godina prije Europljana. Maye su gradili popločane ceste i, kako smo nedavno otkrili, najduži viseći most u drevnome svijetu.

Dok sam stajao na vrhu još jedne piramide, u Cobai u Quintana Roo, i promatrao neprohodnu džunglu, pala mi je na pamet činjenica da su Maye sve to postigli *u džungli*. Ne pada mi na pamet nijedna druga napredna civilizacija koja je proizišla iz džungle. To samo produbljuje zagonetnost te izgubljene rase.

Sacbe je sustav cesta koji povezuje nalazišta. To je još jedna značajka koja već dugo podjednako zbunjuje znanstvenike i neovisne istraživače. Ceste su izgrađene od kamenja, poravnate i popločene cementom od vapnenca. Širina im varira od dva i pol do devet metara. Zagonetka glasi: zašto bi ljudima "kamenog doba", bez vozila s kotačima i životinja za vuču, trebala tako složena i sofisticirana cestovna mreža?

O'Kon je svoju pozornost preusmjerio na *sacbe* nakon što je završio rad na mostu, te je iznio činjenicu da je devedeset kilometara duga cesta od Cobae do Yaxuna ravna poput strelice, uz zanemarivu devijaciju.

Njegova su istraživanja pokazala da Maye nisu bili iz kamenog doba (on o njima govori kao o "tehnolitičkom" narodu). Nisu koristili željezo jer su najbliži rudnici bili udaljeni dvije tisuće četiristo kilometara. O'Kon tvrdi: 'Koristili su oruđe od nefrita, a bilo je tvrđe od čelika.'

Morate stajati na tom mjestu i zamišljati prizor kakav je bio tijekom vrhunca majanske civilizacije, ako želite doista shvatiti veličinu svega što je ta kultura postigla. Danas vidimo ruševine, džunglu i piramide koje su malo više od gologa kamenja, ruševne građevine okružene prašumom. Međutim, u ono su vrijeme piramide bile prekrivene štukaturom. Bile su glatke i blještale su na suncu. Zidovi građevina bili su obojeni različitim uzorcima jarkih boja. Dvorišta su bila popločena. Ravne bijele ceste pružale su se u svim smjerovima, povezujući središta.

Ipak, unatoč naprednog majanskog poznavanja astronomije i matematike, te njihovih postignuća u umjetnosti i arhitekturi, znanstvenici ih još uvijek smatraju kulturom kamenog doba.

Vrijeme je suština života. Ljudska su bića oduvijek zaokupljena vremenom, te su ga pratili na ovaj ili onaj način: mjereći ga minutama, satima, danima, tjednima, mjesecima, godinama, stoljećima i tisućljećima. Poznajemo mnoge dimenzije vremena i koristili smo ih za vlastitu dobrobit. Znamo, navodno, prije koliko su vremena dinosaurusi harali Zemljom, koliko je vremena potrebno da se razni radioaktivni izotopi raspadnu, kad su se naši davni preci hominidi odvojili od čovjekolikih majmuna, poznajemo raspored genoma, točne datume pomrčina Sunca i Mjeseca u dalekoj budućnosti.

Sva živa bića nakon određenog vremena ostare i umru. Čini se tako očitim i jasnim, mi smo poput riba, a vrijeme je voda. Nikad ne postavljamo osnovna pitanja. Što je vrijeme? Razumijemo li ga? Je li to nešto više od sustava mjerenja, bilo sadašnjeg trenutka ili starosti univerzuma?

Sve su kulture zasigurno usredotočene na vrijeme; međutim, Maye su bile *opsjednute* vremenom. Otkrili su i izmjerili sinodično razdoblje Venere, koje iznosi petsto osamdeset četiri zemaljska dana. Kalendar-ska godina Maya od tristo šezdeset pet dana bila je preciznija od gregorijanskog kalendara. Osmislili su tri različita kalendarska sustava: *tzolkin* (sveti kalendar), *haab* (civilni kalendar) i veliki ciklus.

Tzolkin je ciklus od dvjesto šezdeset dana (trinaest mjeseci po dva-deset dana), a *haab* je solarni ciklus. Ta su dva kalendara kombinirana na način da daju ciklus od osamnaest tisuća devetsto osamdeset dana,

što je bilo poznato kao kalendarski ciklus, otprilike pedeset dvije godine.

Svaki je dan imao poseban simbol i značenje, a po isteku ciklusa od pedeset dvije godine, obavljao se obred obnavljanja. Razdoblje velikog ciklusa trajalo je oko pet tisuća godina. To odgovara jednom dobu. Prema Majama, čovječanstvo je sada u petom "Suncu" ili "Dobu". Ono će završiti oko pet tisuća godina nakon početka njihova kalendara, koji počinje 3011. g. pr. Kr. i završava 2012.

Najduži ciklus u majanskoj kozmologiji traje dvadeset šest tisuća godina, što odgovara precesiji ekvinocija. Zašto su Maye bili tako fascinirani astronomijom? Zašto su stvorili tako kompliciran kalendarski sustav? Zar bi poljoprivrednom društvu iz kamenog doba trebalo tako napredno astronomsko i matematičko znanje? Kako su ga stekli za tako kratko vrijeme? Kako su uopće mogli biti svjesni tako kompleksnog fenomena kao što je sinodična dužina Venere ili precesija ekvinocija?

Maye su stariji no što kaže znanost, ili su imali sofisticiranu tehnologiju o kojoj mi ništa ne znamo. Možda im je netko prenio ta znanja? Je li slučajnost da je početak petog Doba bio 3000. g. pr. Kr., što se podudara s pojavom židovskog i japanskog kalendara? Tvrdnja da je "svijet" star samo pet tisuća godina može biti točnija no što pretpostavljamo. Je li također slučajnost da tako mnogo kršćana vjeruje da sada živimo na kraju vremena?

Mayanska opsjednutost vremenom možda se temeljila na dubokoj svijesti o tome kako ono funkcionira na kozmičkoj razini, a zatim se obara na Zemlju u kratkotrajnim i dugotrajnim ciklusima. To bi mogla biti poruka što su nam je izgubljene civilizacije pokušavale prenijeti, a mi smo je možda tek sad počeli shvaćati.

Odredište galaksijski centar

John Major Jenkins misli da bi suvremeni svijet mogao mnogo naučiti od drevnih Maya.

Moira Timms

Drevne majanske trube obasipaju nas praiskonskim, šamanskim zvukom. Golema kupola planetarija, poput izbuljenog ribljeg oka, blista od bezbrojnih zvijezda prije zore. Kako se Sunce uzdiže i njegove se zrake probijaju kroz umjetni obzor na lijevoj strani, drevna se glazba stišava i opet se otvara pukotina između svjetova. Na svoj smireni, usredotočeni način, istraživač i pisac John Major Jenkins započinje svoje predavanje i daje prikaz: prema drevnoj majanskoj kozmologiji, danas živimo u vremenu rijetkog galaksijskog poravnanja, kad je naš Sunčev sustav poravnat sa središtem naše galaksije, galaksijskim centrom. Naše je doba vrijeme preobrazbe, koje u majanskom kalendaru završava 21. prosinca 2012.

**John Major
Jenkins**

Jenkins, međunarodno priznati stručnjak za drevnu astronomiju i majanski kalendar, nedavno je govorio o svojem radu i životu. 'Posvetio sam se rekonstruiranju izgubljenih kozmologija', kaže Jenkins, 'raspletanju zamršenih niti goleme, globalne paradigme, danas zaboravljene.' Naglašava da je njegov rad istodobno razjašnjenje i veličanje Pradavne tradicije, ili *vječne filozofije* - pojmovi koji se odnose na univerzalne istine sadržane u srcu velikih svjetskih religija i filozofija, a preživjele su sva doba.

'Vjerujem da se ljudska vrsta može duhovno razvijati oživljavanjem Pradavne tradicije, koja je zakopana ispod materijalizma suvremenog svijeta', kaže. Upravo je Jenkinsovo oštroumno i strpljivo istraživanje te tradicije prodrlo do bogatih temelja ispod ma-

terijalizma našeg vremena, i otkrilo drevno skriveno "blago" - odnosno, galaksijsko poravnanje koje ne čini samo srž majanskoga kalendara, već je i u samom središtu vedске kozmologije i raznih tradicija Staroga svijeta, uključujući mitraizam, svetu arhitekturu, i grčku svetu geografiju. Pojediniosti svoje progresivne rekonstrukcije iznosi u dvije prekretničke knjige: *Maya Cosmogenesis 2012: The True Meaning of the Maya Calendar End Date (Majanska kozmogenezna: pravo značenje posljednjeg datuma u kalendaru Maya)* (u suradnji s Terenceom McKenom) i *Galactic Alignment: The Transformation of Consciousness According to Mayan, Egyptian, and Vedic Traditions (Galaksijsko poravnanje: preobrazba svijesti prema majanskim, egipatskim i vedskim predajama)*.

Sredinom 1990-ih, tijekom istraživanja posljednjeg datuma 2012. u kalendaru Maya, Jenkins je dešifrirao ono što on naziva "galaksijskom kozmologijom" Maya. Shvatio je da su Maye razumjeli ciklus od dvadeset šest tisuća godina, poznat kao precesija ekvinocija, i mijenjanje Zemljine orijentacije prema galaksijskom središtu. Drevne je Maye pronicanje u te zvjezdane pomake neizbježno dovelo do spoznaje da će se jednom u dalekoj budućnosti, u vrijeme solsticija u prosincu, Sunce poravnati sa središtem Mliječnog puta, što se može vidjeti kao "nuklearna izbočina" između zvijezda Strijelac i Škorpion. Maye su galaksijsko središte doživljavali kao utrobu Velike majke koja se neprestano obnavlja, te su poravnanje odredili posljednjim datumom u svojem kalendaru.

Jenkins je vješto kombinirao otkrića arheo-astronomije, ikonografije i etnografije, stapajući ih u izrazito suvislu sintezu. To mu je omogućilo oživljavanje rascjepkanog svjetonazora koji naziva "multidimenzionalnim". Ne zanima ga izmišljanje novog sustava, već oživljavanje starog, takvog koji je zbog svojeg galaksijskog fokusa napredan na načine što ih suvremena znanost jedva može shvatiti. Koristeći mitove, simbole, tekstove i glasove Pradavne tradicije, Jenkins kaže da je jasno da je Pradavna tradicija po prirodi galaksijska - galaksijsko je središte njezino orijentacijsko ishodište i transcendentalni izvor mudrosti što je sadrži, a čini se da je sada spremna dramatično izići na pozornicu ljudske povijesti ... poput izgubljene atlantske dimenzije ljudske duše.'

Budući da astronomska karta prikazana u Jenkinsovim novijim djelima tako znakovito zadire u poravnanja i geodeziju mnogih svetih mjesta, ezoterična hermetična tvrdnja "kako gore, tako dolje" sad je razo-

tkrivena činjenica. To je osobito točno za Izapu u Chiapasu, Meksiko. 'To je mjesto koje nam daje kalendar 2012.', kaže Jenkins. 'Ovdje je u monumentalnu skulpturu šifrirana mudrost Maya o tome što za nas znači poravnanje 2012!'

Tri obredne skupine spomenika u Izapi sadrže "ostavštinu" za naše vrijeme, u smislu razumijevanja galaksijske kozmologije drevnih Maya. Jenkins skupinu kipova u Izapi tumači kao 'samim početkom tih spoznaja, a ondje ima mnogo toga što nam može pomoći da shvatimo što je nama, danas, suđeno da proživimo. Šifrirana je poruka svjedočanstvo o briljantnosti drevnih promatrača neba iz Izape.'

POTRAGA ZA VIZIJOM

Jenkins se sjeća da je kao dijete bio fasciniran praktičnim napravama i znanostu. 'Rastavlja sam stvari i - katkad - ih ponovno spajao. Thomas Edison bio je moj uzor.' Do srednje škole, kaže Jenkins, iscrpio je znanost kao područje samoobrazovanja i počeo čitati filozofiju. 'A to je', kaže, 'dovelo do istočnjačkog misticizma. To je za mene otvorilo gnostički put, put nutarnjih spoznaja, te sam se počeo baviti jogom i meditiranjem. Proučavao sam tibetanski misticizam, prakticirao celibat i pisao pobožnu poeziju. Pokušavao sam se razvijati duhovno i osloboditi se prigradске noćne more materijalizma koja me okruživala.'

Kad je Jenkins navršio dvadeset godina, postalo je teško obuzdavati ono što se u njemu nakupljalo. 'U meni je bujala unutarnja duhovna kriza, te sam krenuo na hodočašće koje me odvelo diljem jugoistoka Sjedinjenih Država. Moj mobilni pustinjački dom bio je *dodge* kombi iz 1969. u kojem sam živio sedam mjeseci. Kako je moje hodočašće doseglo vrhunac, meditirao sam, pjevao i postio u mjestima duž obale Zaljeva ili u kampovima Šumske službe na Floridi.' Jenkins je o tome razdoblju pisao u svojoj knjizi, objavljenoj 1991. g., *Mirror in the Sky* (*Zrcalo na nebu*). 'To je prvi put da sam javno progovorio o tom aspektu moje prošlosti', kaže.

'Hodočašće je spontano kulminiralo trodnevnom bdijenjem, kada sam jednolično pjevao, molio se i tražio viziju. To je bila kriza povezanosti s višom vodećom silom kojoj sam želio služiti. U ranim satima prije svanuća prvoga dana Riba, imao sam mističnu viziju božice koja daruje blagodati, Govinde, koju također zovem Čuvaricom Zemlje.'

Jenkins kaže da je doživljaj popraćen onime što se u jogi zove kundalini uzdizanje. 'To nije bio "samo" san ili vizija, jer ga je pratio stvarni fizički proces pod nazivom "preokret u najdubljem sjedištu bića" ili "reverzibilna lebdeća metoda" opisana u taoističkoj knjizi *The Secret of the Golden Flower (Tajna zlatnog cvijeta)*.'

Jenkins vjeruje da je njegov doživljaj s božicom bila "blagodat" u obliku njegove misije koja ga je odvela do Maya, put kojim sada ide služeći Velikoj majci i vječnoj mudrosti. 'To je za mene otvorilo put znanja', kaže. 'Za manje od tjedan dana nakon te vizije, upoznao sam osobu koja me potaknula da otputujem u Meksiko i posjetim Maye.' Jenkins je otprilike u to vrijeme također pročitao knjigu (sada klasik) *Mexico Mystique (Mistični Meksiko)* Franka Watersa.

Danas, gotovo dvadeset godina poslije, Jenkins kaže da povezanost s prvobitnom vodećom silom 'i dalje aktivno djeluje u meni, pa mogu ostati glasnogovornik vječne filozofije. No uravnotežiti taj poziv s potrebama zarađivanja za život i plaćanja računa bilo je, katkad, veoma naporno.'

MISLITI I ZNATI

Jenkinsovo naginjanje mistici nije previše vidljivo u njegovim novijim knjigama, koje su akademski stroge i dobro dokumentirane, bez nijekanja dubljih duhovnih istina. Prema njegovu mišljenju, 'intelekt nije protuslovan duhovnosti. U početku mojih istraživanja, kad se moje pisanje prebacilo s poezije i skladanja pjesama na publicistiku i istraživanja, osjećao sam da je izrazito važno biti jasan i koncizan u svojim otkrićima, uglavnom zato što se činilo da duhovni materijalizam u izdavaštvu razrjeđuje netaknutu čistoću univerzalnih istina s kojima dolazi u doticaj.'

'Metafore izvučene iz profane moderne kulture i novi izrazi, kovali su se za vječne istine... događalo se iskrivljavanje drevne mudrosti. Stoga sam odlučio svoj racionalni intelekt staviti u službu višeg intelekta, odnosno srca. Srce je doista veće od mozga.' S takvim pristupom, Jenkinsov rad služi kao primjer sposobnosti da se pođe dalje od astronomije, i dublje zađe u metafiziku duhovne preobrazbe koja nas očekuje na putu prema galaksijskim vratima.

Galaksijska vrata, i njihovo značenje za naše vrijeme, u središtu su pozornosti knjige *Galactic Alignment (Galaksijsko poravnanje)*. Kako

se približavamo 2012. godini i posljednjem datumu u kalendaru Maya, jasno je da se spoznaje o završetku sadašnjeg doba, iznijete u mnogim svjetskim tekstovima mudraca, stapaju i Jenkins ih tumači u svojoj najnovijoj knjizi. Prema njegovim otkrićima, posljednji od četiri hinduska vremenska ciklusa, koji se zovu *Yuge*, završava u skladu s posljednjim datumom Maya, kao i Doba Riba.

Kršćanski milenarizam, u kojem je važna 2000. godina, također je iznenađujuće blizu galaksijskom poravnanju. Godina 2012. je astronomski definirano vrijeme kad će se Sunce za zimskog solsticija poravnati sa središtem Mliječnog puta. Jenkins daje prikaz rada galaksijskog filozofa Olivera Reiserera, da bi ponudio znanstveno tumačenje o tome kako se poravnavaju naš Sunčev sustav i galaksijska ravnina, te kakve bi mogle biti posljedice za život i svijest na Zemlji.

Neizbježno pitanje glasi: 'Znači li išta promjena našeg odnosa prema širem univerzumu?'. Jenkinsovo iščekivanje tog pitanja u potpunosti je razvijeno u knjizi *Galactic Alignment*, ali insistira daje temelj za odgovor na to pitanje sljedeći: 'Ono što se sada događa bilo je u središtu mnogih, mnogih starih sustava i drevnih filozofija, u praktički svim svjetskim tradicijama. Ako naša vlastita civilizacija - uključujući naše znanstvene i religiozne vođe - ne vidi nikakvo značenje u tom stvarnom događaju, onda ostajemo sami, odvojeni od svjetskih tradicija koje su ga vidjele.'

Profesor Jocelyn Godwin sa Sveučilišta Colgate, i sam autor radova o ezoteričnim temama, smatra vrijednim istraživanje ciklusa od dvadeset šest tisuća godina (za koji je galaksijsko poravnanje "završni" događaj) u smislu da se otkrije njegovo *značenje*. On kaže: 'John Major Jenkins najučelniji je globalni glas u sve većem zboru teoretičara "galaksijskog centra". Ugradivši temu u kontekst pradávnog tradicije, podiže je na novu razinu ozbiljnosti, i uvjerenosti.'

Jenkins naglašava da njegov rad ne zagovara novi "sustav" ili "model", već nudi rekonstrukciju izgubljenih spoznaja. Napominje da se, retrospektivno, čini da je njegova nastojanja vodila početna inspiracija dobivena nakon vizije božice Zemlje. Osjeća da je "netko vukao konce iza scene" kako bi pridonio jasnoći njegova djela, koje se zapravo odnosi na ponovno rođenje svijeta. Kaže da mu se količina nerazumijevanja i pogrešne informiranosti u svijetu čini "nevjerojatno žalosnom" i da, više od svega, želi da njegov rad bude nadahnuće, da ljudima po-

mogne u stjecanju dubljeg razumijevanja drevnih poučavanja o ljudskoj preobrazbi.

POČETAK JE BLIZU, POČETAK JE BLIZU!

U mnogim velikim svjetskim kulturama iz antičkih vremena, središte Mliječnog puta doživljavalo se kao krilo božice Velike majke, izvorište i središte vidljivih svjetova, te kao ultimativno sredstvo za naše obnavljanje na kraju povijesnog "poglavlja". Područje galaksijskog centra je, za Maye, bilo ishodište, ili mjesto rođenja.

Zbog toga je Jenkinsov doživljaj "ponovnog rođenja", s božicom koja daruje blagodati, bio posebno značajan, jer ga je izravno poveo u istraživanje koje je dovelo do razotkrivanja cjelokupne mitske građe povezane s astronomskim vremenom 2012. godine, kad će se Sunce "ponovno roditi" u "utrobi" Velike majke u središtu Mliječnog puta. Jenkins vjeruje da je osobito važno razumjeti da 2012. znači *proces* poravnanja, te da se bilo kakva očekivanja ne bi trebala usredotočiti samo na jedan određeni dan.

Unatoč tome, 2012. je ušla u narodnu svijest i može se smatrati završetkom Velike Godine precesije, umiranja starog i rađanja novog - baš kao kod izmjene dana i noći, lunarnog mjeseca ili solarne godine. Naše precesijsko putovanje oko velikog kotača Zodijaka je razdoblje trudnoće čovječanstva od dvadeset šest tisuća godina, a vrijeme rođenja je 2012. Kao u svim počecima, novi život je svrha, ali uvijek postoji mogućnost nesreće ili katastrofe ako sve nije u skladu sa silom i važnošću "obreda zrelosti", poznatog kao rođenje. Opiranje nasuprot prihvaćanju može dovesti do drukčijih rezultata.

Sasvim je prirodno da se pojavljuju pitanja o tome što Jenkins vidi na obzoru između sadašnjeg trenutka i 2012. Jenkins oprezno odgovara. 'Možda to nije popularno reći, ali istina je', kaže. 'Cilj 2012. zapravo nije sama godina; riječ je o pomaku orijentiranom na proces. Riječ je o otvorenim vratima, o prilici koja se javlja jednom u precesijskom ciklusu da se priključimo galaksijskom izvoru života.' Naglašava da postoje sile koje su već počele djelovati 'vode nas kroz preobrazbu koja nije slična ničemu doživljenom u tisućljećima... Činjenica koja nas čini poniznima i otrežnjava nas jest, da smo pozvani stvarati, njegovati i pridonositi razvijanju nečega što će cvjetati mnogo poslije nakon što

mi, kao pojedinci, umremo. Na kocki je veći životni val čovječanstva.' Podsjeća nas na pouku američkih domorodaca da treba gledati sedam generacija unaprijed ako želimo donositi mudre odluke, te predlaže da bi to trebala biti i naša vodeća maksima.

Što se tiče same 2012. godine, *Galactic Alignment* ukazuje na kompas vremena, koji nije samo događaj s uzrokom i posljedicom, već uzvišeniji proces duhovne preobrazbe (koji može biti intenzivan i zahtjevan). Ako 2012. godina znači nešto *određeno*, vjerojatnije je riječ o vremenu ponovnog okupljanja tradicionalnih Maya, čiji je kalendar za 2012. godinu predvidio kraj Svjetskog doba, istinu duboko usađenu u njihovu mitologiju o stvaranju.

Veliki umovi Srednje Amerike koji su povezivali mitologiju, političku organizaciju, religiju i astronomiju u jednu cjelinu, zasigurno su željeli da suvremeni Maye razumiju i ponovno preuzmu veličinu postignuća svojeg naroda u prošlosti.

Jenkins u knjizi *Galactic Alignment* istražuje u kojoj je mjeri galaksijsko poravnanje, središnja doktrina u globalnim predajama. Pronalazi ga u mitraizmu, vedskoj astronomiji, u doktrini Yuga, islamskoj astrologiji, europskoj svetoj geografiji, kršćanskoj religioznoj arhitekturi Srednjeg vijeka i raznim hermetičnim predajama. 'Za mene, to znači da je znanje Maya o galaksijskom poravnanju 2012. sadržano čak i u jezgri zapadnjačke duhovnosti, te može sjediniti tradicije koje se na površini doimaju posve različitima.'

Čovjek se pita kako Jenkins doživljava suštinu svojeg rada, i što je za njega sljedeće. 'Suštinu? Moja stalna veza sa Sofijom, uzvišenijom mudročću. Ona vizija 1985. i moj rad sa simbolikom drva života poveli su me u ta područja istraživanja. Prototip Velike majke obnavljanja i mudrosti stalni je motiv koji se pojavljuje u gotovo svim mojim knjigama - čak i ako mi to u početku nije bila namjera. Sve u svemu, suština djela je iscjeljivanje, obnavljanje i otvaranje malenih vrata na kraju vremena koja vode u novi svijet, novi ciklus u drami ljudskog razvoja.'

ČETVRTI DIO

POTRAGA ZA IZVOROM

Megalitska Engleska: Goleme dimenzije

Razgovor sa Johnom Michellom

J. Douglas Kenyon

Među onima koji su u svojim djelima tvrdili da je nekoć postojao veličanstven i blistav, premda za povijest zaboravljen, izvor civilizacije čiji nas duhovi čak i danas proganjaju, malo je tko bio rječit poput Johna Michella.

Autor više od dvadeset djela o drevnim zagonetkama, vjerskoj geometriji, NLO-ima, neobjašnjenim fenomenima i slično, Michell je američkim čitateljima u prvom redu poznat po svojem vizionarskom klasičkom čitateljima u prvom redu poznat po svojem vizionarskom klasičkom sliku *The View Over Atlantis (Pogled na Atlantidu)* (revidirana i prerađena verzijate knjige, objavljena 1995. nosi naslov *The New View Over Atlantis (Novi pogled na Atlantidu)*). *The Earth Spirit (Duh Zemlje)* sadrži Michellove obilno ilustrirane eseje o načinima, svetištima i zagonetkama suptilnih životnih sila planeta i gotovo univerzalnom veličanju istih od samoga početka vremena.

Michell tvrdi da su u mnogim dijelovima Zemlje podignute građevine od zemlje i kamena čija svrha nije poznata, te da njihove zajedničke karakteristike sugeriraju da je možda riječ o svjetskom sustavu, za koji vjeruje da je služio praiskonskoj znanosti drevne civilizacije koju je Platon nazvao Atlantida. S tim u svezi, Michell smatra da se najznačajnije suvremeno otkriće odnosi na zagonetnu mrežu ravnih crta koje povezuju drevna mjesta Britanije, a slično je otkriveno u Kini, Australiji, Južnoj Americi i drugdje.

U knjizi *The New View Over Atlantis*, na Cambridgeu obrazovani znanstvenik iznosi svoju viziju o razvijenoj megalitskoj civilizaciji, koja je iznimno dobro vladala načelima što ih mi u današnje vrijeme ne možemo razumjeti, a to je učinio tako vješto i temeljito da postaje teško,

ako ne i nemoguće, vjerovati u ortodoksne ideje da su izvori našeg megalitskog naslijeđa bile zajednice lovaca i skupljača iz kamenog doba, kojima je na umu bilo malo što drugo osim opstanka i razmnožavanja. U podrobnim opisima fenomena kao što su precizno zemaljsko i nebesko poravnanje drevnih spomenika duž zacrtanih linija, napredno drevno poznavanje brojeva i vjerske geometrije, te sofisticirano pretpovijesno graditeljstvo, Michell nam prikazuje sliku golemog i suvislog svjetskog poretka kakav se danas ne može niti zamisliti.

John Michell u Aveburyju
(FOTOGRAFIJA: TOM MILLER)

'Živimo unutar ruševina drevne strukture', napisao je u prvom izdanju knjige *The New View Over Atlantis*, 'koju je nezamisliva veličina dosad činila nevidljivom.' Iz sadašnjih se istraživanja pojavljuje zastrašujuća slika drevne strukture tako goleme, da se njezini obrisi dosad nisu mogli shvatiti, takve koja strpljivo čeka da se uspnemo dovoljno visoko da bismo se konačno mogli diviti vrhunskom dizajnu koji će se pred nama pružati.

Colin Wilson opisao je *The View Over Atlantis* kao "jednu od najznačajnijih knjiga naše generacije - knjigu koja će još niz generacija biti predmetom rasprava." U jednom intervjuu za *Atlantis Rising* Michella su pitali prati li nova istraživanja Grahama Hancocka, Roberta Bauvala i ostalih o usklađivanju građevina na visoravni Giza u Egiptu s nebeskim tijelima, odnosno zvijezdom Oriona i drugim zvijezdama. Prati, i čuje odjek dokaza što ih je našao na britanskim nalazištima s "mnogo starijim kamenjem", gdje poravnanje s važnim zvijezdama također pokazuje put duše nakon smrti.

'Svugdje u drevnome svijetu vidite tu nevjerojatnu opsjednutost smrću, a odražava se u smještaju spomenika', primijetio je. Njemu se čini jasnim da su drevni narodi posjedovali neku vrstu znanosti o besmrtnosti, slično onome što je sugerirao Graham Hancock.

Za razliku od Colina Wilsona, koji smatra da su drevni narodi posjedovali napredne psihičke sposobnosti, ali nisu imali tehnologiju u

smislu kako je mi danas doživljavamo, Michell vjeruje da je veoma jasno da su je imali. On to vidi u njihovoj vještini smještaja i gradnje spomenika mnogo prije piramida, kao i u izrazito razvijenim znanostima o brojevima i geometriji.

'Doista je nevjerovatno da je tako mnogo numeričkih harmonija uneseno u zapravo veoma jednostavne građevine', kaže, 'i kako su druge naveli da se koncentriraju na dugoročno. U tom veoma lijepom obrascu nazire se ona vrsta filozofije koja kaže da možemo izgraditi, ovdje na Zemlji, put za nebesa.' Navodi čestu uporabu broja 12, kao što je dvanaest izraelskih plemena, te povezanost s dvanaest znakova Zodijaka, što ukazuje na pokušaj da na Zemlji organizira život po uzoru na situaciju na nebu.

Pitanje tehnologije postaje naglašenije, ali i teže, kad čovjek razmisli o tome kako se divovsko kamenje drevnih građevina zapravo rezalo, obrađivalo i premještalo. 'To je doista zagonetka, 'priznaje,' ta nevjerovatna preciznost. Također u megalitskim vremenima, golema težina o kojoj se radilo - podizanje blokova teških stotinjak ili više tona, transportiranje i postavljanje tih blokova. Primjenjivali su sjajne tehnike rada i, nema sumnje, načela o kojima mi danas ništa ne znamo.'

Jesu li ta načela mogla uključivati neku vrstu levitacije? 'Pisci klasičke veoma često spominju moć zvuka', kaže Michell, 'uporabu pjesme, glazbe i tona da bi stvari postale lakše, radničke pjesme koje daju ritam, pri čemu se stvari mogu pomicati bez mnogo truda.'

Bez obzira kakve su izgubljene tajne drevni narodi možda posjedovali, Michell vjeruje da ih možemo otkriti, i otkrit ćemo ih, kada za to bude pravo vrijeme. 'Ljudska je genijalnost takva, da možemo učiniti sve što želimo. Ako je drevno znanje doista bilo potrebno, ono će se opet vratiti. U to nema nikakve sumnje', kaže. Što se tiče pretpostavke da su nam možda ostavljeni skriveni prostori sa zapisima, kao što je legendarna Dvorana zapisa u Egiptu, on smatra veoma vjerojatnim da takva škrinja s blagom postoji, ali nije siguran da ćemo je prepoznati kad je vidimo.

'Platon je pisao o određenom kanonskom pravu što su ga imali stari Egipćani, po kojemu numerički omjeri i glazbene harmonije, koji dominiraju društvom, omogućuju tome društvu da ostane na istoj razini doslovce tisućama godina', objašnjava. 'Drevne su civilizacije trajale mnogo duže od onoga što mi možemo pojmiti za današnje vrijeme, pa

mi se čini da se cijelo društvo temeljilo na razumijevanju harmonija koje čine temelj univerzuma. Djelovanje u skladu s njima odgovarajućim obredima i takvim stvarima, može pomoći društvu da prebrodi krize.' Međutim, priznaje, biti dovoljno razvijen da bi se cijenila mudrost takvih zakona, možda je sasvim drugo pitanje.

Mogućnost da smo počeli, barem u nekim područjima, djelovati u harmoniji s drevnim akordima mudrosti, mogla bi otvoriti vrata *povratku* drevne mudrosti. U religioznim pričama, kao što je Otkrivenje svetog Ivana, Michell vidi opis "Novoga Jeruzalema" koji se spušta kroz rastvorena nebesa kao prikaz buđenja i posvemašnje promjene u odnosu na obrasce prethodnoga doba.

Takvo otkrivenje proizlazi, Michell vjeruje, iz prirode, i "zaziva se". 'Kad nam je potrebno, zatražimo ga i ono dolazi. Danas, kad su ljudi tako nesigurni, mislim da tražimo istinu i razumijevanje koje je izvan ovog svijeta kaosa - svjetovnih teorija i svih znanstvenih teorija koje dolaze jedna za drugom, ali nikad ništa ne utvrde - tragamo za višom istinom koja je uvijek ondje. Kada *to* zatražimo, *to* ćemo dobiti.'

U kaotičnom svijetu gdje očito vladaju nesloga i neskladna glazba, čini se da ima malo nade da bi se takva sila nadvladala, ali Michell ostaje optimističan. 'Samo će se nadvladati', kaže. 'Zasigurno se uvijek znalo da je glazba najmoćnija umjetnost. Kao što je Platon rekao, oblici vlade eventualno slijede glazbene oblike. Zato su drevni narodi veoma pomno kontrolirali glazbu - nije bila dopuštena nikakva kakofonija. Ista se glazba svake godine slušala na svečanostima, a ljudi su bili na neki način opčinjeni, te su njihovi umovi bili pod jednim utjecajem.

'Glazba je daleko najmoćnije sredstvo terapije. Sigurno je da glazba - kao i drugi umjetnički oblici - što je danas vidimo prijeti kaosom u društvu. To je sredstvo koje odražava ono što se događa, ali također određuje što će se dogoditi. Nema pojma što će iz svega toga proizići. Sve više mislim da je to u božjim rukama i da se događa alkemijski proces, te da promjene dolaze prirodnim putem - kroz prirodne procese uzroka i posljedice. Situacija je kaotična, a mi na to reagiramo i čeznemo za izvorom reda - postoji potraga za *tim* i zazivanje *toga*, a zatim slijedi *otkrivenje*."

Može li promjena kojoj se nadamo nastupiti bez kataklizme? 'Sve što je čovjek napravio, svaka stvorena stvar prije ili poslije mora nestati', kaže Michell. 'Neizbježno je kao što je neizbježan sutrašnji izlazak

sunca da će svi ti plodovi nestati. Ono što je umjetno ne traje dugo. Pogledajte pad komunizma. Doimao se tako samouvjerenim, tako suverenim, a nestao je praktički preko noći, uništen vlastitim unutrašnjim kontradikcijama. Ljudi to jednostavno više nisu mogli podnositi. To je tako slično opisu propasti Babilona (u Otkrivenju svetog Ivana). Jednog se dana kočoperio svim svojim bogatstvom, paradirao u svojem sjaju, a idućega kao da ga nikad nije ni bilo. Nema sumnje da će propasti sve institucije što ih poznajemo. No koliko će biti reda u tome procesu? Što više zalazimo u megalomaniju i ovisnost o umjetnim sustavima, to će reakcija biti drastičnija.'

Michell vidi jasnu paralelu između uništenja Babilona opisanog u Knjizi otkrivenja i Platonova opisa propasti Atlantide, te vjeruje da je priča upozorenje na opasnost u određenom redu: 'Platon je jasno rekao da opisuje geometrijski obrazac, tlocrt Atlantide, koji zapravo nije adekvatan - poput nečega što je napravio čovjek - a temelji se na broju 10, dok je njegov idealni grad smješten na broju 12. Vidio je da je u Atlantidi prevladao element smrtnika, i ona je propala . . .'

'Riječ je o pogrešci u temeljnom zakonu', kaže Michell, 'koji je postajao sve više naglašen i na kraju je doveo do propasti svega. Život nas vodi kroz taj proces otkrivenja onoga što je čak bilo nezamislivo prije stotinjak ili manje godina - ideje da postoji kozmološki obrazac koji se može izraziti numerički, geometrijski, ljepotom, što je najbolji mogući odraz kozmosa. Taj proces uspostavlja savršene obrasce u umu pojedinca, a poslije postaje obrazac društva.'

'Zatim, naravno, opet kroz mnoge generacije, ono što je započelo kao otkrivenje postaje željezni zakon, a time postaje i nepravedno te dovodi do onog procesa u kojem se ideal pretvara u Babilon i spreman je za uništenje. Najbolji mogući kozmološki obrazac, koji se održava u institucijama društva, omogućit će tome društvu da traje veoma dugo, ali nijedna materijalna stvar ne traje vječno. S vremenom se pretvara u prah.'

No dobra je vijest, kaže Michell, da će ljudska priroda uvijek nadživjeti svaki nametnuti joj sustav tiranije i, poput feniksa, opet će se uzdići. Vjeruje da mi danas živimo poput šišmiša u ruševinama duhovima opsjednute kuće, među relikvijama i ostacima prošlosti, ne samo fizički nego i mentalno, uhvaćeni u zastarjelim načinima razmišljanja. Ako se čovjek želi osloboditi prastarih čini, kaže Michell, mora se usprotiviti

dominantnim mitovima kao što je već jednom učinio, kad je riječ o naj-snažnijoj teoriji biologije, evoluciji.

'Zapravo nije riječ baš o tome da su bili u krivu', objašnjava Michell. 'Riječ je o tome da su bili pristrani i proizvoljni. To je način na koji se poučava u školi i na fakultetu. Morate im se usprotiviti kako biste se uopće približili tome da svoj um prilagodite stvarnosti situacije. Ako primete k srcu bilo čije znanstveno objašnjenje, imat ćete nelagodan život: jer kako znate, teorije koje se prikazuju kao sigurne, uvijek se mijenjaju. Ako vjerujete onome što vam sada pričaju u školi, kad budete mojih godina, doista ćete biti veoma staromodni.'

Platon, istina

Kako se drži kredibilitet najpoznatijeg kroničara Atlantide?

Frank Joseph

Egipatska legenda o Atlantidi, također raširena u narodnim predajama duž obale Atlantskog oceana od Gibraltara do Hebrida, te među Yoruba plemenima u zapadnoj Africi, ne bi se smjela odbaciti kao plod mašte.

ROBERT GRAVES, *THE GREEK MYTHS (GRČKI MITOVI)*

Kao jedini preživjeli zapis iz vremena antike koji govori o Atlantidi, Platonovo je djelo najvažniji izvor te vrste na raspolaganju istraživačima koji se bave izgubljenom civilizacijom. Njegova verzija i dalje privlači pozornost skeptika koji pokušavaju osporiti postojanje Atlantide, i onih koji istinski vjeruju i tvrde da je svaka riječ čista istina. Međutim, objektivno čitanje Platonova prikaza kako je iznesen u njegovim dijalozima, *Timeju* i *Kritiji*, na većinu čitatelja ostavlja dojam da bi se tako jednostavno opisani događaji mogli naći u lakše dokazivim djelima Herodota ili Tukidida.

Svakako, bogovi, božice i titani su uključeni, što se može i očekivati, kako bi predstavljali sile prirode, sudbinu i daleku prošlost, baš kao što su uključeni u praktički sve u grčkoj povijesti. Kao takvi, mitovi su bili metafore više nego religiozni prikazi. No to je uglavnom priča o ljudima i događajima u području mediteranskih iskustava, te ne opterećuje previše našu maštu.

Priča kakva jest, doima se mnogo manje bajkovitom nego stvarnom, makar samo u svojem otvorenom, neukrašenom iznošenju. Kako je William Blackett 1881. napisao u svojoj knjizi *Lost History of the World (Izgubljena povijest svijeta)*, "Platon je posve drukčije iznio

priču. Lišena jednostavnosti pripovijedanja, te bez skrivanja iza mistificizma i mašte, njegov prikaz zbivanja poprima oblik važnog povijesnog događaja."

Najčešći argument protiv nepobitnosti postojanja Atlantide, kako je prikazana u djelima *Timej* i *Kritija*, je tvrdnja da je Platon želio da se to shvati samo kao fiktivno predstavljanje po njemu idealne države. Premda se očito divi njezinoj razvijenoj kulturi, Atlantida *nije* bila slika i prilika društva opisanog u djelu *Država*. Postoje veoma značajne, štoviše, fundamentalne razlike između dvije države. Njegov idealni autoritarni režim kojim bi vladao kralj-filozof bila je jedinstvena, rasno svjesna država, a ne raširena konfederacija raznih naroda u starome sustavu monarha, koji nisu mogli imati apsolutnu vlast, jer ih je u tome sprječavalo vijeće ravnopravnih vladara.

Čak i da je Atlantida nastala po uzoru na njegovo djelo *Država* (što nije), dodatak nepotrebnog materijala (opsežni opisi arhitekture, trkališta i sl.) nije mogao ilustrirati neku ideju koja već nije temeljito obrađena u djelu *Država*, te bi stoga bio samo suvišno ponavljanje, nešto čega nema ni u jednom Platonovom djelu.

Štoviše, Atlantida postaje korumpirana, što je razlog kažnjavanja od strane bogova, a to zasigurno nije sudbina društva kakvog je Platon želio učiniti besmrtnim kao svoj ideal. Njegova priča dobiva pravilniju perspektivu kad shvatimo, da se nije trebala izdvajati kao neka vrsta anomalije u njegovim filozofskim djelima, već je bila prvi dio nedovršene antologije o najvažnijim događajima, koji su oblikovali povijest svijeta prije njegova vremena. To bi bilo, po svojoj prirodi, tumačenje povijesnih događaja, još jedan filozofski rad.

Timej se bavi stvaranjem svijeta, prirodom čovjeka i prvim civiliziranim društvima. *Kritija*, djelo koje postoji samo kao priprema, trebao je biti potpuni prikaz rata između Atlantide i Atene, te situacije nakon toga; posljednji je dio trebao opisivati značajne događaje iz nedavne prošlosti, do četvrtog stoljeća pr. Kr. Dakle, priča o Atlantidi trebala je biti dio daleko većeg projekta, ali se u suštini nije posebno razlikovala od ostalih Platonovih djela. Još važnije, ako je njegova priča bila čista izmišljotina, ne bi tako dobro odgovarala dostupnoj povijesti, niti bi logički ispunjavala tako mnogo praznina u našem poznavanju vremena prije klasičnog razdoblja premošćivanjem mnogih inače nepovezanih, izoliranih informacija.

No Platonova se točnost u prikazu povijesti nije mogla potvrditi sve do našeg vremena. Njegov je opis svetog izvora koji je tekao kroz Akropolu smatran posve mitskim, sve dok nisu pronađene krhotine mikenske lončarije iz trinaestog stoljeća pr. Kr., ukazujući na izvor usred Akropole, što je neke istraživače potaknulo da preispitaju njegov prikaz. Tada su 1938. obnovljena iskopavanja koja su pokazala da je potres zatvorio podzemni izvor ispod Akropole, točno na mjestu gdje je Platon rekao da se nalazio. Tijekom 1950-ih ekipe grčkih, njemačkih i američkih arheologa otkrile su da njihova rekonstrukcija Atene iz petog stoljeća pr. Kr. neočekivano točno odgovara Platonovu opisu grada. Dakle, možemo s razlogom pretpostaviti da je njegov opis Atlantide jednako točan. Njegov opis izvora u Akropoli i precizno poznavanje Atene, govore u prilog Platonove povijesne pouzdanosti.

Također postoje neki pokazatelji da Platonov prikaz nije bio posve nepoznat Grcima u klasičnim vremenima, prije nego ga je stavio na papir. Na panatenejskim svetkovinama, što su se svake godine održavale u Ateni, žene su nosile *peplos*, vrstu suknje izvezene simboličkim prizorima u slavu božice njihova grada. Neki prizori na suknjama prikazivali su Ateninu pobjedu nad silama Atlantide, što samo po sebi nije posebno važno, osim što su Panateneje započele sto dvadeset pet godina prije Platonova rođenja.

Voyage to Atlantis (Putovanje u Atlantidu), ponovno otkriveno i opet izgubljeno u modernim vremenima, bio je još jedan raniji izvor, djelo Dionizija iz Mileta, nastalo sto pedeset godina prije Platonova vremena. Još uvijek postoji nekoliko drugih zanimljivih fragmenata, nagorjelih ostataka nakon požara u Velikoj knjižnici Aleksandrije, primjerice kratka napomena rimskog pisca iz drugog stoljeća Elianusa, čija *Historia Naturalis* opisuje kako su se vladari Atlantide odijevali kako bi demonstrirali da potječu od Posejdona. Priči je posebnu vjerodostojnost dao drugi filozof, Proklo, koji je ispričao kako je Krantor, rani Platonov sljedbenik, nastojeći potvrditi legendu o Atlantidi, 260. g. pr. Kr. osobno otputovao do egipatskog hrama u Saisu. Ondje je pronašao originalne pločice s napisima koji su potvrđivali priču. Prevedeni tekstovi u potpunosti su se podudarali s Platonovim prikazom.

Krantor je bio istaknuti učenjak u Velikoj knjižnici Aleksandrije, središtu znanosti klasičnoga svijeta, gdje su vodeći umovi toga doba priču o Atlantidi općenito smatrali vjerojatnim događajem u povijesti,

a među njima je bio i glavni kroničar Rimskog Carstva, Strabon. Mnogo prije njezina uništenja, Velika je knjižnica navodno sadržavala mnogo materijala, koji je gotovo sve istraživače toga doba uvjerio da je Platon opisao pravi grad u "vanjskome oceanu".

Tek nakon uspjeha kršćanske revolucije izgubljene su činjenice koje se odnose na Atlantidu, kao i na većinu "poganskih" civilizacija. Priča je osuđena kao hereza jer se nije spominjala u Bibliji, i jer je navodno postojala prije božjeg stvaranja svijeta 5508. g. pr. Kr., datum do kojeg se došlo na temelju neobične kronologije kršćanskih teologa.

Tema je ostala zatvorenom sve do otkrića Amerike, kad je tako mnogo zagonetnih paralela između Novoga i Staroga svijeta učenjake podsjetilo na Platonovo carstvo nasred Atlantika. Među prvima je bio istraživač i kartograf iz šesnaestog stoljeća, Francisco Lopez de Gomara, kojega su zapanjili opisi "suprotnog kontinenta" (Amerike) u djelu *Timej*. No Aleksandrija iz klasičnog razdoblja bila je, na kraju krajeva, samo sto dvadeset kilometara udaljena od Saisa, te svaki istraživač koji je želio potvrdu za pojedinosti Platonova prikaza nije morao daleko putovati da bi pročitao natpise na pločicama u Neithinu hramu.

Prema pisanju rimskog povjesničara Marcelina (330-395. g.), učenjaci u Velikoj knjižnici znali su za geološke pomake koji su "iznenada, silovitim pokretom otvorili golema usta i progutali dijelove Zemlje, kao što je na Atlantskom moru, uz obalu Europe, progutan veliki otok." Povjesničar Teopomp vjerovao je u Platonovu priču, kao i slavan prirodoslovac Plinije Stariji. Originalni materijali što su ih nekoć posjedovali, izgubljeni nakon propasti klasične civilizacije, i djelići dokaza što ih mi danas imamo, ustrajno potvrđuju Platonovu vjerodostojnost.

Kako je napisao Zadenk Kukul, suvremeni kritičar dijaloga: "Vjerojatno je da bi, čak i da Platon nije napisao nijednu rečenicu o Atlantidi, sve arheološke, etnografske i lingvističke zagonetke koje se nisu mogle objasniti, dovele do nekakve praiskonske civilizacije, smještene negdje između kultura Staroga i Novoga svijeta."

U predgovoru prijevoda *Timej a i Kritije* Thomasa Taylora, R. Catesby Taliaferro piše: "Čini mi se da je tekst provjeren barem kao i svaki drugi prikaz bilo kojeg drevnog povjesničara. Doista, za njega (Platona) koji tvrdi da je 'istina izvor svega dobrog za bogove i ljude', i čije se cjelokupno djelo sastoji od otkrivanja pogrešaka i istraživanja onoga što se smatralo sigurnim, nikad se ne može pretpostaviti da je svjesno

prevario čovječanstvo objavljivanjem ekstravagantne bajke kao činjenice, uza svu preciznost povijesnih potankosti." Plutarh, veliki grčki biograf prvog stoljeća naše ere, u svojem je djelu *Solonov život* napisao da je grčki zakonodavac spomenut u Platonovu prikazu "preuzeo zadatak pisanja stihova o povijesti Atlantide, koji su mu ispričali mudraci iz Saisa".

Sam je grad imao važnu ulogu u epu o Atlantidi. To je bilo jedno od najstarijih velikih naselja u Egiptu, i bio je prvi glavni grad donjeg Nila nakon ujedinjenja, do kojeg je došlo oko 3000. g. pr. Kr. - drugim riječima, na samom početku dinastičkog, povijesnog Egipta. Kao pokazatelj njegove starosti, te pločica s natpisima o Atlantidi, Neithin hram - gdje su se čuvale - podigao je faraon Hor, prvi dinastički kralj ujedinjenog Egipta.

Čak je i Sonkis, tajanstvena osoba koja je priču ispričala Solonu, bio povijesni lik čije ime pridonosi autentičnosti legende. Sonkis je grčka izvedenica od egipatskog boga Suchosa, u području Nila poznatog kao Sebek. Sebek je bio bog vode koji se, sasvim prikladno, molio u Saisu - gdje je postojao zapis o Atlantidi - sa svojom majkom, Neith. Upravo su u njezinom hramu, pisao je Platon, očuvane pločice s natpisima.

Neith je bila jedan od najstarijih preddinastičkih likova, personifikacija Voda kaosa iz kojih je proizišlo Praiskonsko brdo, Prva zemlja. Bila je poznata kao čuvarica najstarijih povijesti bogova i ljudi. Minojska božica majka Zemlja i grčka Atena su manifestacije Neith. Gotovo je posve pala u zaborav nakon propasti Staroga kraljevstva. No prva je Roditeljica doživjela obnovu tijekom Saite razdoblja Dvadeset šeste dinastije, kad su obnovljeni njezin hram i najstariji zapisi - točno u vrijeme kada je, kako Platon tvrdi, Solon posjetio Egipat. Herodot je napisao da je faraon Ahmose upravo dovršio obnovu Nethina hrama, kada je Solon stigao u Sais.

Teško je vjerovati da bi se Platon toliko trudio oko mitova i povijesnih pojedinosti da bi stvorio običnu bajku. Još je manje vjerojatno da je sumnjao u bilo kakvu povezanost svećenika Sonkisa, boga Sebeka; njegove majke, božice Neith; i njihove bliske veze s pričom o Atlantidi, tako primjereno zabilježene i razotkrivene na tako prikladan način u Saisu.

Valja spomenuti još nešto: Krantor je rekao da je priča bila zabilježena na pločicama pričvršćenima na stupu u Neithinu hramu, dok nam *Kritija* kaže da su kraljevske proklamacije u Atlantidi bile napisane na

pločicama, što su se postavljale na stup u Posejdonovu hramu: čini se da jedno odražava i slavi drugo.

Ima mnogo neosporno autentičnih nijansi koje prožimaju cijelu priču. Naprimjer, *Kritija* nam kaže da je svaki od imućnih vođa u društvu Atlantide morao skrbiti za nacionalno naoružanje, uključujući "četiri mornara koji će biti dio posade na dvanaest brodova". Premda se to nije radilo u Platonovim više "demokratskim" vremenima, u Periklovim danima i nekoliko stoljeća prije, imućni ljudi poznati kao Trijerarsi, morali su svaki ponaosob financirati ratni brod, zajedno s posadom i oružjem.

Naravno, mnogo više takvih djelića još uvijek je postojalo, čak i u klasično doba, kad je priča općenito bila prihvaćena kao povijesni događaj. Jedan od onih koji su vjerovali bio je geograf Poseidonije s Rodosa (130-50. g. pr. Kr.), koji je svoja izučavanja obavljao u Cadizu - Gades u *Kritiji* - u Gadeirosu, u kraljevstvu Atlantide. Strabon je o njemu napisao: "Dobro je učinio kad je citirao Platonovo mišljenje, da bi se predaja o otoku Atlantida mogla prihvatiti kao nešto više od fikcije." Moderni su kritičari manje velikodušni. I dalje omalovažavaju priču kao ništa više od izmišljene alegorije, čija je namjera bila dramatizirati načela već iznesena u djelu *Država*, bez ikakvih temelja u stvarnoj povijesti, osim možda neodređene sličnosti s minojskom Kretom.

Međutim, 1956. godine je Albert Rivand, profesor klasične povijesti na Sorbonnei, ustvrdio da *Timej* i *Kritija* utjelovljuju drevne, povijesne tradicije, te sadrže rezultate najnovijih istraživanja obavljenih u Platonovo vrijeme. Kako je napisao Ivan Lissner: "Veoma je značajno da je ugledni francuski znanstvenik, koji je desetljećima proučavao Platonove tekstove, došao do tog zaključka, jer to geografskim i ontološkim aluzijama u dvjema knjigama daje veću težinu."

Sama po sebi, Platonova je priča prilično jednostavna. No usputne informacije u priči, o načelima, trebale bi je uzdići iznad razine suhoparnog izvješćivanja, i čitatelju pružiti osjećaj da proživljava povijest.

Svojevremeno poznatiji od autora knjiga *Timej* i *Kritija* bio je njihov glavni lik, Solon, jedan od Sedam mudraca, koji je "ostario uvijek učeći nove stvari" i čije je ime postalo sinonimom za mudrog zakonodavca. Timej, rođen u Lokrisu u južnoj Italiji, bio je istraživač i Pitagorin astronom. Kritija Mlađi, bio je govornik, državnik, pjesnik, filozof i jedan od vođa Trideset tirana. Također je bio prvi bratić Platonove majke. Žilav čovjek, umro je na bojnopolju kod Aegospotamisa, u Pireju, 403. g. pr. Kr. malo prije svojeg devedesetog rođendana.

Solonov nedovršeni rukopis pripao je njegovu bratu Dropidesu, pradjedu Kritije, a kroz naredne je generacije postao neka vrsta obiteljskog naslijeđa. Premda su ti glavni likovi bili stvarni ljudi od krvi i mesa, koji su priču prepričavali veoma točno (kako je prije spomenuto, Krantor je potvrdio Platonovu verziju usporedivši je s originalnim egipatskim pločicama), *Timej* i *Kritija* nisu stenografski zapisi razgovora prenesenih od riječi do riječi, nego govori osmišljeni tako da ilustriraju ideje uređivanjem argumenata u logički najuvjerljivijem prikazu, što je bila uobičajena praksa u klasičnim školama vrhunske retorike. Dakle, kad *Kritija* kaže kako se nada da nije zaboravio sve pojedinosti priče o Atlantidi, cjelovitost priče ne ovisi samo o sjećanju jednog starca. Zapravo, Platon koristi uobičajeni retorički postupak kako bi dao svoj prikaz.

Sasvim je vjerojatno da je pred sobom imao Solonov nedovršeni rukopis dok je pisao govore. Daje to naslutiti kad *Kritija* kaže: "Moj je pradjed, Dropides, imao originalni rukopis, koji je još uvijek u mojem vlasništvu." Čak je moguće da je Platon vidio pločice s napisima u Neithinu hramu, jer su mnogi znanstvenici uvjereni da je osobno barem jednom putovao u Egipat. Njegova priča dobiva dodatnu težinu zbog velikog ugleda ljudi o kojima je riječ. Bez ikakvih fiktivnih improvizacija, njihovi su životi bili povezani s očuvanjem priče.

Kritija se također razlikuje od ostalih Platonovih djela, ne samo zbog svoje nepotpunosti, već i zato što, za razliku od drugih dijaloga, Sokrat priču ne prekida pitanjima, što je znak slaganja, sudeći prema njegovu ponašanju u djelu *Država*. Naravno, možda je pitanja čuvao za poslije, ali to mu ne bi bilo slično. Međutim, mi bismo trebali nastaviti s postavljanjem pitanja i traženjem odgovora.

Egejska varka o Atlantidi

Je li Platonova velika priča bila tek obična saga o nevažnom grčkom otoku?

Frank Joseph

Premda je većina istraživača Atlantidu obično povezivala s Atlantskim oceanom, na što ukazuje većina dokaza, neki su teoretičari katkad smještali otok na pomalo bizarne lokacije, gotovo uvijek iz skrivenih razloga. Najnovije od tih ekscentričnih tumačenja donekle je prihvaćeno među profesionalnim arheolozima i povjesničarima, vjerojatno stoga, jer ne dira u njihove moderne predrasude kada je riječ o preookeanskim putovanjima u vremenima prije antike.

Teoriju je prije Prvog svjetskog rata prvi iznio suradnik časopisa *Journal of Hellenic Studies*, K. T. Frost, koji je Atlantidu preselio s Atlantskog oceana na mediteranski otok Kretu. Otad su njegovu hipotezu proširili (što vjerojatno ne bi trebalo čuditi) uglavnom grčki znanstvenici (Galanopoulos, Marinatos i dr.), te su uključili egejski otok Santorini, u drevnim vremenima poznat kao Thera. Njihovo zagovaranje grčkog identiteta Atlantide, bio je najnoviji pokušaj neugodne šovinističke sklonosti nekih znanstvenika da vlastite nacionalne korijene povežu s izgubljenom civilizacijom.

Takva izvan-znanstvena motivacija za smještaj Platonova otoka baš u domovini istraživača, nije baš pridonijela potrazi. No skriveni motivi koji trenutno potiču stručnjake svih nacionalnosti (u današnje vrijeme, uglavnom Amerikance) na insistiranje da su Kreta ili njoj susjedni otok i Atlantida jedno te isto, još su štetniji. Stoga je važno razumjeti zašto Atlantidu žele objasniti uz pomoć teorije, koja je postala poznata kao Minojska hipoteza.

Thera je bila dio minojskog komercijalnog carstva, a iskopavanja na Santoriniju (njezino današnje ime) razotkrila su visoku razinu rane civilizacije kakva je ondje nekoć cvjetala. Maleni je otok zapravo bio

vulkanska planina, koja je eksplodirala slično kao i erupcija Krakataua, te svoju lavu izbacila u more. Uzdigao se zid vode visok šezdesetak metara, koji se oborio se na Kretu i poharao obalna naselja, a prateći potresi veoma su oštetili Knosos, glavni grad u unutrašnjosti. Minojce je ta prirodna katastrofa tako izbacila iz ravnoteže, da nisu uspjeli organizirati učinkovitu obranu pred mikenskom agresijom i njihova je civilizacija nestala, djelomice apsorbirana od strane grčkih osvajača. Iskoristivši te događaje do kojih je došlo više od tisuću godina prije njegova vremena, Platon je Kretu i/ili Theru koristio kao model za Atlantidu, kao analogiju za njegovu idealnu državu.

Premda je Thera daleko manja od njegove Atlantide i nalazi se u Egejskom moru, a ne u Atlantskom oceanu, kako je on naglasio, i uništena je sedam tisuća osamsto godina nakon propasti opisane u dijalozima, te se očite razlike odbacuju pretpostavkom da je Platon jednostavno

Vulkan na otoku Santorini

Današnja je Thera, zahvaljujući vezi s Atlantidom, razvila uspješan turizam

deset puta uvećao sve podatke svoje priče. Tvrde da je to učinio namjerno - kako bi se dobila grandioznija priča, njegove su brojke pogrešno prevedene iz egipatskih izvornika.

Postoje tvrdnje da su Atlantidani i Minojci gradili veličanstvene palače i moćne gradove, upravljali talasokracijama (pomorskim carstvima), prakticirali kult stupova, trgovali dragocjenim metalima i koristili slonove za svoje poslove. Postoje pojedinosti koje podupiru takvo tumačenje. Eumelos, kojeg Platon u djelu *Kritija* spominje kao prvoga kralja Atlantide nakon Atlasa, ponavlja se na minojskom otoku Melosu, a također se spominje na natpisu arhaičnog grčkog na samoj Theri, koji nosi njegovo ime.

Minojski teoretičari i dalje pobijaju mogućnost smještaja Platonova otoka u Atlantskom oceanu, jer se samo u Egejskom moru događalo da relativno malena kopnena područja naglo nestaju ispod površine, kao što je grad Helice u Korintskom zaljevu. Azori su također isključeni kao moguća lokacija; navodno nije poznato da je bilo kakav otok u tome području potonuo u protekle sedamdeset dvije tisuće godina. Brojne legende o davnim poplavama, osobito babilonski ep o Gilgamešu, navode se kao literarni dokazi o uništenju There. Čak se i koncentrični sustav gradnje u glavnom gradu Atlantide, kako ga je Platon opisao, i danas može vidjeti u vodama zaljeva Santorini.

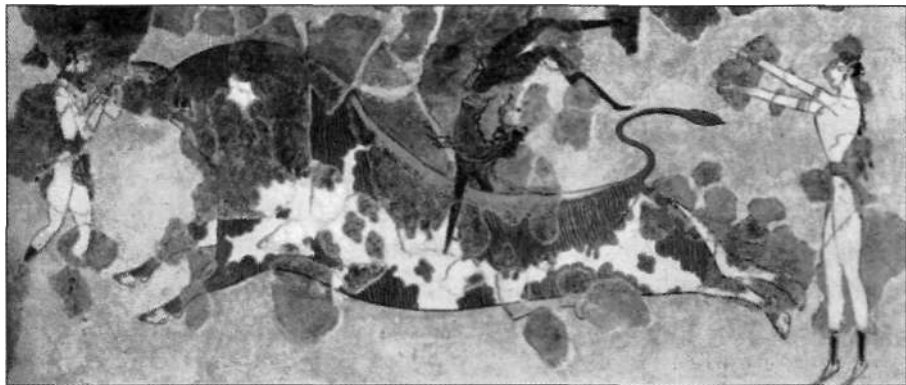
Točno je da je Thera, poput Atlantide, bila vulkanski otok i dio napredne talasokracije, koja je nestala nakon što je glavna planina eksplodirala i potonula u more. No ako pođemo dalje od tih općenitih usporedbi, Minojska se hipoteza počinje rušiti. Thera je bila manja kolonija minojske civilizacije, malena predstraža, a ne glavni grad, kako dijalozi govore za Atlantidu. Mikenski utjecaji iz Grčke doista su istisnuli minojsku kulturu s Krete, ali čini se da je promjena uvelike, ako ne i sasvim, bila nenasilna; sigurno nije bilo ničeg sličnog Platonovu ratu između Atlantide i Atene, koji je bjesnio mediteranskim svijetom.

Minojci nikada nisu ni pokušali zauzeti Italiju ili Libiju, niti su prijetili napadom na Egipat, što su navodno učinili Atlantidani. Po svemu što su znanstvenici uspjeli saznati o njima, Minojci su bili krajnje miroljubiv narod, više zainteresirani za komercijalna nego vojna osvajanja, a Atlantidani su prikazani kao agresivno ratoborni. Vodeći pisac o toj temi, Kenneth Caroli, zaključuje: "Pretpostavka da je Thera bila Atlantida uglavnom počiva samo na njezinom kataklizmičkom uništenju, a Platonova se priča daleko više bavi ratovanjem dvaju neprijateljskih naroda, nego katastrofom koja je poslije oba naroda uništila."

SLUČAJ ZAMJENE IDENTITETA

Minojci su imali snažnu mornaricu kako bi se borili protiv gusarenja i zadržali otvorenima putove međunarodne trgovine, ali njihovi gradovi na Kreti nisu bili okruženi visokim zidinama ili bedemima bilo koje vrste; usporedite Knossos ili Phaistos s naoružanim tvrđavama i debelim bedemima što su okruživali Atlantidu. Štoviše, ti su vodeći gradovi minojske Krete bili izgrađeni u skladu s arhitekturnim načelom pravokutne mreže, za razliku od koncentričnih krugova gradnje u Atlantidi. Neki su teoretičari tvrdili da su takav koncentrični plan doista vidjeli ispod vode, unutar zaljeva što je nastao nakon što se vulkanska planina There srušila u more.

Ali Dorothy B. Vitaliano, ugledna geologinja specijalizirana za vulkane pri Američkom geološkom društvu, tvrdi da podzemna topografija na Santoriniju "nije postojala prije erupcije vulkana u brončanom dobu; stvorile su je naredne aktivnosti koje su podigle otočje Kameni usred zaljeva, kojima je 1926. dodana prilično velika količina kopna. Bilo kakvi tragovi prije topografije odavno bi bili zakopani ispod gomile lave čiji se najviši dijelovi uzdižu s tih otoka."

Minojska ceremonija s bikom

Očito se novija geološka formacija pogrešno smatrala drevnim gradom. Građevine postavljene u koncentričnim krugovima prevladavale su, ali ne u mediteranskom području, nego na Atlantiku, kao što su okrugli hramovi na Kanarskim otocima i Stonehenge u Britaniji.

Caroli naglašava da je "glavni grad Atlantide ležao na ogromnoj ravnici okruženoj visokim planinama na velikom otoku." Thera se ne uklapa u taj opis.

Krećani i Therani nisu svoje podove, zidove i stupove oblagali metalom, a Platon kaže da Atlantidani jesu. Platonov opis Posejdonova hrama daje sliku građevine sa zidovima pokrivenim metalom, dekorativnim tornjićima i najmanje dva stupa obložena metalom. Sve to zvuči poput feničkog hrama iz brončanoga doba.

Atlantida je imala međusobno povezane kanale i nalazila se blizu mora; Phaistos i Knosos su kopneni gradovi i nemaju nikakvih kanala. Ništa tome slično nije postojalo u Knososu ili u nekom drugom minojском gradu. Niti jedna od tih egejskih lokacija nije imala luku, jer su se njihovi lagani brodovi mogli izvući na plažu, za razliku od oceanskih brodova Atlantide koji su iziskivali luke velikih dubina, spomenute u djelu *Kritija*.

U svakom slučaju, luku kakvu je opisao Platon ne bi bilo moguće izgraditi u istočnom dijelu Sredozemnog mora, jer bi njezin glavni kanal bio zagađen ustajalom vodom, bez izmjene plime i oseke do kojih dolazi "izvan Heraklovih stupova". Samo taj podatak sasvim je dovoljan dokaz da je opisivao stvarno mjesto na Atlantskom oceanu, a ne u Egejskom moru.

Melos, minojski otok koji je u Platonovim dijalozima povezan s kraljem Eumelosom, tako je sićušan da nikad ne bi mogao biti lokacija glavnoga grada velikoga kraljevstva. Zapravo, iz djela *Kritija* saznajemo daje Eumelos vladao područjem koje je bilo najbliže Heraklovim stupovima pod nazivom Gades, današnji Cadiz, na atlantskoj obali Španjolske. U to je Platon siguran. Treba mnogo mašte, da činjenice i ne spominjemo, da bi se Eumelos preselio na obalu Egejskog mora. Premda je to jedino ime spomenuto u dijalozima, koje se doista pojavljuje u istočnom dijelu Mediterana, nijedan drugi kralj Atlantide nema analogiju u tom dijelu svijeta.

Otok Atlantide navodno je bio bogat dragocjenim metalima; Kreta i Thera imaju ih jako malo. Zatim je tu očita činjenica da Kreta nije potonula u more, dok Atlantida navodno jest. Therina vulkanska planina doista je potonula u Egejsko more, ali otok i danas postoji; u djelu *Kritija*, i grad i otok posve su uništeni.

Činjenica da su atlantidska i minojska civilizacija obavljale obrede s bikovima ništa ne dokazuje, jer je životinja na sličan način štovana u Grčkoj, Egiptu, Asiriji, Anatolijskom carstvu te Iberiji, još u neolitskim, pa čak i u paleolitskim vremenima.

OCEAN POTONULIH OTOKA

Pobijajući teoretičare minojske kulture, koji tvrde da nikakve veće kopnene mase nisu potonule u Atlantski ocean, 1931. otoci Fernando Noronha bili su predmet sukoba Velike Britanije i Portugala sve dok nisu potonuli nakon tjedan dana seizmičkih aktivnosti. Niti je Atlantida bila jedini otok-grad koji je nestao ispod površine Atlantika. Janoniusov zemljovid iz 1649. sadržavao je Usedom, nekoć poznato trgovačko središte, što su ga morski valovi progutali. Isti je otok pet stoljeća prije spomenuo arapski kartograf Edrisi. Zapravo, gradić o kojem je riječ bio je Vineta na sjeverozapadnom dijelu otoka Usedom, blizu otoka Rugen u Sjevernome moru. Sjeverno-frizijski otok Rungholt, premda ne tako velik kao Usedom, također je nekoć bio nastanjen prije nego je potonuo otprilike u isto vrijeme.

Naravno, nijedan od tih otoka ne može se identificirati kao Atlantida, ali svi oni dokazuju da potonuće Atlantide ni u kojem slučaju nije bila geološka nemogućnost kad je riječ o Atlantskom otoku.

LABIRINT POGREŠNIH INFORMACIJA

Što se tiče legende o potopu koja se pojavljuje u epu Gilgameš, Starom zavjetu i drevnim mitovima, nije ga moglo izazvati uništenje There, jer se mit o poplavi u civilizacijama Bliskog istoka javlja od početka postojanja Sumerana, a to je bilo više od tisuću godina prije propasti minojske Krete. Grčka predaja o Therasu, mitskom utemeljitelju There, nema zajedničkih elemenata s Platonovom pričom, niti ikakve veze s nečim što bi moglo podsjećati na Atlantidu.

Minojska je hipoteza bila toliko u modi među arheolozima tijekom 1970-ih, da je slavni oceanograf Jacques Cousteau potrošio mnogo vremena, energije i gotovo dva milijuna dolara, što ih je osigurala vlada Monaca, za pretraživanje dubina oko Santorinija. U Egejsko ga je more privukla moderna teorija osmišljena za pobijanje Platona, ne za objašnjenje njegovih djela, ali Cousteau nije našao ništa slično Atlantidi.

ZBRKA DATUMA

Dok se na prvi pogled i iz daljine Minojska hipoteza može činiti održivom, počinje se raspadati čim čovjek priđe bliže. Praktički ni u jednom dijelu egejska Atlantida ne odgovara Platonovu otvorenom prikazu, a također je pobijaju dokazi geologije, povijesti i komparativne mitologije. Kao posljednji pokušaj spašavanja barem dijela svojeg tumačenja, zagovornici teorije o Kreti tvrde da je Platon koristio samo općenite značajke događaja na Theri, kao neodređeni, povijesni okvir za prikaz svoje ideje o savršenoj kulturi pod izmišljenom krinkom Atlantide.

No ni u tome nemaju pravo, jer dijalozi prikazuju Atlantidu kao neprijatelja Platonove idealizirane države. Tako se često ponovljalo da je izmislio Atlantidu kao primjer "idealnog društva". U svakom slučaju, idealan grad što ga Platon opisuje, Megaera, je kvadratnog oblika, a ne kružnog.

No potreban je samo jedan dokaz da bi se jednim potezom oborila Minojska hipoteza. Kamen temeljac na koji su se oslanjali pobornici teorije, bio je datum potonuća Therina vulkana, jer upravo je to katastrofa, tvrdili su, 1485. g. pr. Kr. uništila minojsku civilizaciju. Prateće plimne valove, koji su se obarali na obale drevne Krete, i potrese koji su rušili njezine gradove, slijedila je grčka vojska koja je iskoristila pri-

rodnu katastrofu da bi zaratila s dezorganiziranim Minojcima, gurnuvši ih u mračno doba iz kojega se nikada nisu izvukli.

Do ključnog se datuma došlo procesom bušenja ledenih uzoraka. Caroli objašnjava: "Ledeni uzorci otkrivaju 'vrhunce kiselosti' u vrijeme velikih erupcija, jer pepeo pada na ledene pokrivače i djeluje na njihovu kemiju. Dugački uzorci, izvučeni uz pomoć šupljih cijevi koje su se koristile za bušenje (stotine metara duljine), izvađeni na Grenlandu i Antarktiku, pregledani su kako bi se utvrdilo kakva je u prošlosti bila klima na Zemlji.

"Analizom kemijskog sastava tih uzoraka, mogu se naći 'vrhunci kiselosti'", kaže, "a mnogi su vidljivi golim okom, kao tamne pruge u ledu što ih je napravio pepeo koji je davno padao. Neki od tih uzoraka, uglavnom oni s Grenlanda, imaju godišnje slojeve, poput godina ili nataložene ledene naslage na dnu jezera. To se može brojiti, pa je utvrđeno da su neki dijelovi stari tisuće godina. Najstariji od tih 'dugih uzoraka' izvađen je 1963. u Camp Centuryju na sjeveru Grenlanda. Godinama je to bio jedini dovoljno star uzorak, te je podrobno proučavan kako bi otkrio vrijeme Therine erupcije."

Sad se smatra da je erupcija There bila između 1623. i 1628. g. pr. Kr., gotovo sto pedeset godina prije no što kažu minojski teoretičari. Važnost tog protuslovlja cijelo njihovo tumačenje čini bezvrijednim, jer minojska civilizacija nije nestala uslijed prirodne katastrofe. "Prema svim pokazateljima", kaže Caroli, "Minojci nisu samo preživjeli erupciju, već su svoj vrhunac dosegli *nakon* nje."

Zagovornici Atlantide u Egejskom moru pozivaju se na egipatsku povijest radi potvrde, ali i tu nailaze na kontradikcije kada je riječ o njihovoj tvrdnji da je minojsku civilizaciju uništila erupcija There. Faraon Amenhotep III poslao je izaslanstvo u gradove Krete, i našao ih naseljenima gotovo cijelo stoljeće nakon navodnog uništenja. Egipatski su zapisi potvrđeni krajem 1970-ih, kad su iskanjanja oko Knososa otkrila dokaze o postojanju minojske kulture 1380. g. pr. Kr. To je bilo sto godina poslije čak i od prvobitnog, netočnog datuma erupcije There i pretpostavljenog uništenja egejske civilizacije, navodnog izvora za Platonovu priču o Atlantidi.

Carolijeve se tvrdnje doimaju uvjerljivima: "Tako je Minojska hipoteza ostala bez rata, bez pomorske civilizacije uništene katastrofom, s pogrešnom vrstom katastrofe, pogrešnim datumom, i nikakvim mračnim dobom koje je iz toga proizišlo. Što nam preostaje? Po mojem mišljenju, ne mnogo."

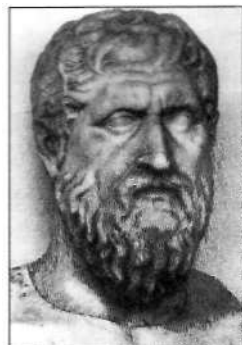
Atlantologija: Psihotična ili nadahnuta?

Ako zanemarimo medijske stereotipove, kakva je osoba koja traga za spoznajama o zaboravljenoj civilizaciji?

Frank Joseph

Arheolog glavne struje kojeg su u nedavnoj emisiji Discovery Channela intervjuirali o Atlantidi, izjavio je da su jedini ljudi koji vjeruju u takve gluposti čudaci, budale i šarlatani. Njegovo mišljenje dijele konvencionalni znanstvenici, koji tvrde da se nijedna inteligentna osoba ne bi ponizila ozbiljnim razmatranjem nekakve potonule civilizacije. Istina, danas praktički nijedan visoko obrazovani istraživač nije voljan izložiti se gnjevu konzervativnih akademika, koji nisu iznad sabotiranja karijera kolega ako misle svojom glavom.

No usprkos činjenici da službena znanost kleveće sve koji su zainteresirani za povijesnu mogućnost postojanja Atlantide, tema je stoljećima privlačila najveće svjetske umove. Solon, jedan od Sedam mudraca Grčke, uveo je društvene reforme i Zakonik koji je činio političke temelje klasične civilizacije. Također je bio prvi veliki pjesnik Atene. Krajem šestog stoljeća pr. Kr. veliki je zakonodavac otputovao u Sais, glavni grad delte Nila u vrijeme Dvadeset šeste dinastije, gdje se nalazi Neithin hram.

Solon

Ondje je sačuvana povijest Atlantide, hijeroglifima uklesana ili nacrtana na posvećenim stupovima, a Solonu ih je preveo visoki svećenik Sonkis. Vrativši se u Grčku, Solon je sve pojedinosti priče ugradio u epsku pjesmu, *Atlantikos*, ali su ga omeli politički problemi, tako da projekt nije dovršio prije svoje smrti, 560. g. pr. Kr. Oko sto pedeset

godina poslije nedovršeni je rukopis predan Platonu, a on je na temelju toga napisao dva dijaloga, *Timej* i *Kritija*.

Solon je bio jedna od najvećih povijesnih ličnosti klasične grčke povijesti, pa zbog njegove upletenosti, priča o Atlantidi dobiva na značenju. Ali ni on ni Platon nisu bili jedine značajne ličnosti antičkoga doba koje su prigrile stvarnost Atlantide. Staius Sebosus je bio grčki geograf i Platonov suvremenik, a spomenuo ga je rimski znanstvenik Plinije Stariji, navodeći njegov podroban opis Atlantide.

Sva su djela Staiusa Sebosusa izgubljena nakon propasti klasične civilizacije. Dionizije iz Mileta, također poznat kao Skytobracion zbog svoje ruke, proteze od kože, napisao je oko 550. g. pr. Kr. *Putovanje na Atlantidu*, a to je bilo mnogo prije Platonova, pa čak i Solonova vremena. Primjerak Dionizijeva rukopisa pronađen je među osobnim papirima povjesničara Pierrea Benoita. Nažalost, izgubljen je negdje na putu između restauratora i posuđivača, koji su koristili taj dragocjeni izvor nakon Benoitove smrti.

Posejdon

Još jedan grčki povjesničar, Dionizije iz Mitilene (430-367. g. pr. Kr.), oslanjajući se na izvore iz pred-klasičnog doba, napisao je: Phlegia, otok, što ga je strogi Posejdon protresao i bacio ispod valova zajedno s njegovim bezbožnim stanovnicima."

Vulkanski otok Atlantida može se prepoznati u vatrenom (Phlegyan) otoku što ga je uništio bog mora. Nažalost, to je sve što je preostalo od opsežne rasprave o Atlantidi u izgubljenoj Argonautici, što je četristo godina poslije spominje grčki geograf Diodor Sicilski, kao jedan od svojih glavnih izvora informacija o drevnoj povijesti sjeverne Afrike. Zanimljivo, Dionizije je bio Platonov suvremenik.

Utopijski roman što ga je 1629. napisao Francis Bacon, *The New Atlantis (Nova Atlantida)*, bilo je prvo pisano djelo o Atlantidi nakon propasti klasične civilizacije, i vjerojatno je Athanasiusa Kirchera zainteresiralo za tu temu; objavio je vlastitu znanstvenu studiju o Atlantidi u djelu *The Subterranean World (Podzemni svijet)*, trideset šest godina poslije. Premda je to bio roman, *The New Atlantis* je nastao slijedom

uzbuđenih rasprava u tadašnjim znanstvenim krugovima o izvještajima onih koji su putovali u Ameriku. Govorili su da domoroci imaju usmene predaje o zemlji koja ima mnogo zajedničkog s Platonovom potonulom civilizacijom; čak su je zvali Aztlan, što odgovara domorodačkoj verziji grčke Atlantide. *The New Atlantis* je sadržavao neke američke mitove o Atlantidi što ih je Bacon čuo u Londonu.

Nijemac enciklopedijskog znanja iz sedamnaestog stoljeća, jezuitski svećenik, Athanasius Kircher, bio je vrstan matematičar, fizičar, kemičar, lingvist i arheolog. Prvi je proučavao fosforescenciju i bio je izumitelj brojnih futurističkih inovacija, uključujući projektor za dijapozitive i prototip mikroskopa. Kao utemeljitelj znanstvene egiptologije, bio je na čelu prvog pravog istraživanja hijeroglifa iz hramova. Kircher je također bio prvi učenjak koji je ozbiljno istraživao legendu o Atlantidi. U početku skeptičan, oprezno je počeo iznova razmatrati kredibilitet priče, istodobno prikupljajući mitske predaje o velikom potopu brojnih kultura u različitim dijelovima svijeta.

'Priznajem da sam sve to dugo smatrao', razne europske priče o Atlantidi, 'običnim bajkama, sve do dana kada sam, bolje upoznavši orijentalne jezike, procijenio da sve te legende ipak moraju biti samo razvoj velike istine.' Istraživanja su ga dovela do goleme zbirke izvornih materijala u knjižnici u Vatikanu gdje je, kao najistaknutiji europski znanstvenik, imao na raspolaganju sva ta bogatstva. Upravo je ondje pronašao jedan jedini dokaz koji ga je uvjerio da se legenda temelji na stvarnim činjenicama.

Preživjelo je relativno malo dokumenata iz razdoblja Rimskoga Carstva, a ondje je Kircher našao dobro očuvani zemljovid koji je navodno prikazivao konfiguraciju i lokaciju Atlantide. Zemljovid nije bio rimski, nego je u prvom stoljeću stigao u Italiju iz Egipta, gdje je zaplijenjen. Preživio je propast klasičnog doba i nekako dospio u knjižnicu Vatikana. Kircher ga je točno kopirao (dodavši jedino vizualni odnos prema Novome svijetu) i objavio u djelu *The Subterranean World*. Ispod slike napisao je da je riječ o zemljovidu otoka Atlantide, izrađenom u Egiptu na temelju Platonova opisa, što bi značilo da je nastao u razdoblju nakon četvrtog stoljeća, a možda ga je napravio Grk koji je bio povezan s Ptolemejima. Još je vjerojatnije daje prvi dom zemljovida bila Velika knjižnica u Aleksandriji, u kojoj je nestao veliki broj knjiga i zapisa o Atlantidi, kao i još milijun ili više knjiga, kad su instituciju spalili religiozni

kršćanski fanatici. Zahvaljujući prebacivanju u Rim, zemljovid je preživio uništavanje.

Slično današnjim zaključcima, nastalim na temelju sadašnjeg poznavanja Sjevernoatlantskog hrbata, Kircherov zemljovid ne prikazuje Atlantidu kao kontinent, nego kao veliki otok otprilike veličine Španjolske i Francuske zajedno. Prikazuje visok vulkan smješten na sredini otoka, što je najvjerojatnije trebala biti planina Atlas, te šest velikih rijeka, što Platon ne spominje (*Kritija* govori o velikim rijekama na otoku Atlantida, ali ne znamo koliko ih je bilo). Premda je zemljovid nestao nakon Kircherove smrti 1680, to je bio jedini poznati prikaz Atlantide koji je preživio iz drevnoga svijeta. Zahvaljujući njegovim istraživanjima i knjizi, postoji još i danas u djelu koje se smatra dobrom kopijom originala.

Kircher je prvi objavio takav zemljovid, vjerojatno najtočniji te vrste do danas. Neobično je da je postavljen naglavce, suprotno zemljovidima u njegovom i našem vremenu. Ipak, ta navodna anomalija zapravo dokazuje autentičnost zemljovida, jer su egipatski crtači zemljovida, čak i u doba Ptolemeja, izrađivali zemljovide tako da gornja dolina Nila (smještena na jugu; "gornja" se odnosi na višu nadmorsku razinu) bude na vrhu, jer se gornji tok rijeke nalazi u Sudanu.

Olof Rudbeck (1630-1702.) bio je vrhunski švedski znanstveni genij: profesor medicine (Uppsala), otkrio je limfne žlijezde, izumio je anatomsku amfiteatarsku kupolu, bio je začetnik moderne botanike, osmislio je prve sveučilišne vrtove; njegova je ideja da latinski bude *lingua franca* svjetske znanstvene zajednice; bio je povjesničar stare Švedske. Brilljantni znanstvenik koji je tečno govorio latinski, grčki i hebrejski, a njegovo se poznavanje klasične literature slobodno može nazvati enciklopedijskim. Kombinirajući golemo znanje o drevnome svijetu s osobnim arheološkim istraživanjima u vlastitoj zemlji, tijekom dugotrajnog, intenzivnog razdoblja istraživanja (1651-1698.) zaključio je da je Atlantida bila činjenica, a ne izmišljotina, i to najveća civilizacija u pretpovijesti.

Vjerovao je da mitovi stare Skandinavije i neki fizički dokazi među megalitskim ruševinama u njegovoj zemlji, pokazuju kako je relativno malo preživjelih Atlantida moglo utjecati na Švedsku, pridonoseći kulturnom razvoju zemlje, te su ostavili temelje (osobito kad je riječ o gradnji brodova) za ono što će se mnogo poslije pamtit kao doba Vikinga (od devetog do dvanaestog stoljeća).

Kritičari su poslije pogrešno prikazivali Rudbeckovo djelo, tvrdeći da je poistovjetio Švedsku sa samom Atlantidom, ali on nikad nije iznio takvu tvrdnju. U svojim traljavim istraživanjima, pobrkali su ga s drugim znanstvenikom iz osamnaestog stoljeća, francuskim astronomom Jeanom Baileyjem, koji je zaključio (prije nego su ga pogubili tijekom Francuske revolucije) daje Spitzbergen, na Arktičkom oceanu, sve što je ostalo od Atlantide.

Rođen u Kraljevicu, Austrija, 27. veljače 1861, Rudolf Steiner je bio fakultetski obrazovani znanstvenik, umjetnik i urednik, te začetnik gnostičkog pokreta, koji se temeljio na razumijevanju duhovnog svijeta kroz čistu misao i najviše sposobnosti mentalnih spoznaja. To je bilo vodeće načelo antropozofije, spoznaje dobivene od višeg bića u čovjeku, kako je on to definirao,

Rudolf Steiner

duhovne percepcije neovisne o osjetilima. Takva instinktivna svijest božanskih energija, koje prožimaju cijeli univerzum nije nova; upravo suprotno, primjenjivali su je naši preci u davnoj prošlosti, kad su slobodnije i potpunije sudjelovali u duhovnim procesima života. Vulgarni materijalizam, koji je postupno sve više privlačio, a nastao je tijekom razvoja uspješnih civilizacija u drevnome svijetu, s vremenom je smanjivao njihov unutarnji senzibilitet koji je polako atrofirao, ali nije nestao.

Kako bi se probudile te sposobnosti, uspravane u svim muškarcima i ženama, Steiner je vjerovao da treba uvježbavati njihovu svijest da gleda dalje od obične materije. Te je zamisli razvio u svojoj knjizi iz 1904, *Cosmic Memory: Prehistory of Earth and Man (Kozmičko sjećanje; pretpovijest Zemlje i čovjeka)*. Tvrдио je da su, prije nego je Atlantida potonula 7227. g. pr. Kr., njezini davni stanovnici činili jednu od korijenskih rasa čovječanstva, ljudi kojima nije trebao govor, već su telepatiski komunicirali slikama, ne riječima, kao dio njihove neposredne veze s Bogom.

Prema Steineru, priča o Atlantidi dramatično je razotkrivena u germanskom mitu, u kojem je vatreni Musplheim odgovarao južnom, vulkanskom području Atlantide, a ledeni se Niflheim nalazio na sjeveru. Steiner je napisao da su Atlantidani razvili prvu koncepciju dobra protiv zla, te su postavili temelje za sve etičke i legalne sustave. Njihovi su

vođe bili duhovni začetnici, sposobni manipulirati prirodnim silama kroz kontroliranje životne sile i razvitak eterične tehnologije.

Sedam epoha čini "razdoblje poslije Atlantide", od kojih će naša, Euro-američka epoha, završiti 3573. godine. Knjiga *Cosmic Memory* potom opisuje raniju i istodobnu pacifičku civilizaciju Lemurije, uz naglasak na izrazito razvijenu vidovitost njezina naroda. Steiner je Atlantidu prikazao kao prekretnicu u neprestanoj borbi između ljudske potrage za zajedništvom i našeg doživljaja individualnosti.

Ono prvo, sa sve većim okretanjem k materijalizmu, opterećivalo je duhovne potrebe drugoga, što je na kraju kulminiralo kataklizmom Atlantide. Takvim tumačenjem prošlosti, Steiner je pobijao marksizam. Za njega duhovnost, a ne ekonomija, pokreće povijest. Steinerovi stavovi o Atlantidi i Lemuriji važni su makar i samo zbog pedagoškog smjera što ga je utemeljio, Waldorfske škole, kojih još uvijek ima stotinjak, a pohađaju ih deseci tisuća učenika u Europi i Sjedinjenim Državama. Umro je 30. ožujka 1925. u Dornachu, Švicarska, gdje je dvanaest godina prije utemeljio svoju školu duhovnih znanosti.

Lewis Spence

James Lewis Thomas Chalmers Spence, rođen 25. studenog 1874. u Forfarshireu, Škotska, bio je ugledni mitolog koji je naslijedio Ignatiusa Donnellyja kao vodećeg svjetskog atlantologa na početku dvadesetoga stoljeća. Spence je studirao na Sveučilištu Edinburgha, a poslije je postao članom Kraljevskog antropološkog instituta Velike Britanije i Irske, te je izabran za potpredsjednika Škotskog udruženja za antropologiju i narodnu baštinu. Dodijeljena mu je kraljevska mirovina za zasluge u kulturi, a objavio

je više od četrdeset knjiga. Mnoge od tih knjiga, kao što je *Dictionary of Non-Classical Mythology (Rječnik mitologije izvan područja klasičke)*, što ju je napisao u suradnji s Marian Edwards, još uvijek se tiska i općenito se smatra najboljim izvornim materijalom te vrste.

Njegovo tumačenje djela *Popol Vuh*, civilizacije Maya, *Book of Consul (Knjiga konzula)* osvojila je međunarodna priznanja, ali najviše se pamti po djelima *The Problem of Atlantis (Problem Atlantide)* (1924), *Atlantis in America (Atlantida u Americi)* (1925), *The History of Atlantis (Povijest Atlantide)* (1926), *Will Europe Follow Atlantis? (Hoće li Europa slijediti Atlantidu?)* (1942) i *The Occult Sciences in*

Atlantis (Okultne znanosti na Atlantidi) (1943). Početkom 1930-ih uređivao je prestižni časopis, *The Atlantis Quarterly. The Problem of Lemuria (Problem Lemurije)* (1932) vjerojatno je još uvijek najbolja knjiga o toj temi.

Lewis Spence je umro 3. ožujka 1955, a naslijedio ga je britanski znanstvenik Edgerton Sykes. Školovan za inženjera, Sykes je bio strani dopisnik britanskog tiska, neprocjenjiv jer je tečno govorio četiri jezika. Tijekom svojeg dugotrajnog života u diplomatskoj službi, i kao član Kraljevskog geografskog društva, objavio je otprilike tri milijuna riječi u brojnim knjigama i člancima u časopisima, a mnoge su posvećene racionalnom razumijevanju kontroverzije Atlantide.

Sykesovi učeni časopisi i enciklopedije komparativne mitologije mnogo su pridonijeli održavanju i širenju zanimanja za Atlantidu sredinom dvadesetog stoljeća. Umro je 1983, malo prije svojeg devedesetog rođendana, ali ostavština u obliku njegove velike knjižnice materijala povezanog s Atlantidom čuva se u posebnoj prostoriji u Udruženju Edgara Caycea za istraživanje i prosvjetljenje u Virginia Beachu, Virginia.

Suprotno pakosnim primjedbama konzervativnih arheologa, Atlantida doista dobiva na kredibilitetu kad je tako mnogo velikih mislilaca u povijesti zapadnjačke civilizacije bilo među njezinim istaknutim zagonjnicima.

*Umjetnička predodžba ruševina
Atlantide Roba Ratha*

Atlantida na Antarktiku

Zaboravite na sjeverni Atlantik i Egejsko more,
kaže autor Rand Flem-Ath

J. Douglas Kenyon

U ne tako dalekoj budućnosti, arheolozi koji traže Atlantidu možda će šešire za zaštitu od sunca i ronilačku opremu morati zamijeniti skijaškim naočalama i toplim nepromočivim jaknama.

Ako se pokaže da je sve raširenije mišljenje točno, umjesto na dnu oceana, sljedeća velika arena traganja za izgubljenim kontinentom mogle bi biti zaleđene pustopoljine na dnu Zemlje. Prije nego što se žustro okome na nove ideje, zagovornici vjerojatnih položaja Atlantide - kao što su oni koji govore o sjevernom Atlantiku i Egejskom moru, ili o nekim drugim lokacijama - trebali bi saslušati nove argumente u korist Atlantide na Antarktiku.

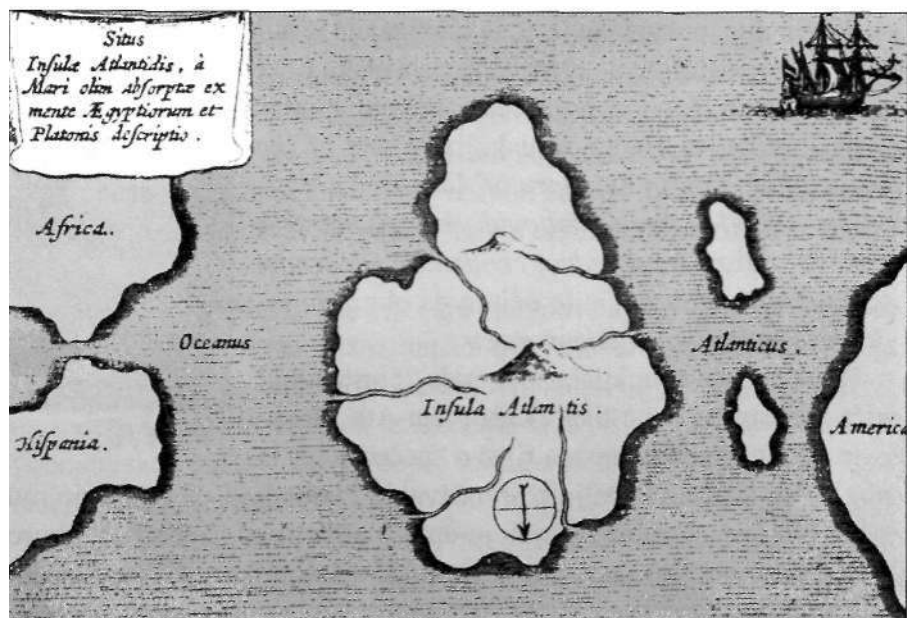
U redovima onih koji tu ideju veoma ozbiljno shvaćaju, već su ugledni ljudi poput Johna Anthonyja Westa i Grahama Hancocka. Utemeljena na znanstvenoj teoriji što ju je razvio pokojni dr. Charles Hapgood u suradnji s Albertom Einsteinom, ideja se doima dovoljno čvrstom da izdrži najžešće napade koji se očekuju od čuvara znanstvene ortodoksije. U svakom slučaju, neće biti potrebno potpuno topljenje ledenog pokrivača da bi se razriješilo to pitanje. Nekoliko pravilno usmjerenih satelitskih snimaka i odgovarajuća seizmička mjerenja, brzo mogu otkriti je li na tlu ispod leda ikad cvjetala napredna civilizacija.

Vodeći među onima koji se klade da će se uskoro pojaviti takvi dokazi, su kanadski istraživači Rand i Rose Flem-Ath, autori knjige *When the Sky Fell: In Search of Atlantis (Kad se nebo srušilo: u potrazi za Atlantidom)*, djela koje sadrži minucioznu sintezu Hapgoodove teorije o pomicanju Zemljine kore, i vlastita otkrića bračnoga para. Rezultat svega toga već je osvojio mnogo obraćenika.

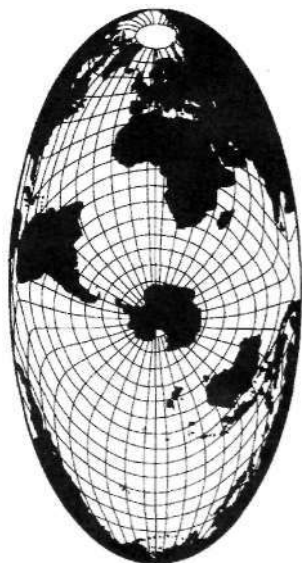
Graham Hancock vjeruje da su Flem-Athi dali prvi uistinu zadovoljavajući odgovor na pitanje o tome, što se točno dogodilo divovskom Platonovom izgubljenom kontinentu. Nakon što je jedno poglavlje svog bestslera *Fingerprints of the Gods: The Evidence od Earth's Lost Civilization (Otisci bogova: dokazi izgubljene civilizacije na Zemlji)* posvetio radu bračnog para Flem-Ath, Hancock prilikom pojavljivanja u medijima i dalje raspravlja o važnosti njihovih teorija o Antarktiku. Flem-Ath je u veljači 1996. osobno govorio o svojim idejama, u posebnoj emisiji NBC-a "The Mysterious Origins of Man" ("Tajanstveno podrijetlo čovjeka").

Kako bi otkrio čemu takvo uzbuđenje, časopis *Atlantis Rising* je intervjuirao Randa Flem-Atha u njegovu domu na otoku Vancouver u Britanskoj Kolumbiji.

Autor nije zaboravio kako je započelo njegovo zanimanje za Atlantidu. Ljeti 1966, dok je čekao razgovor za posao knjižničara u Victoriji, Britanska Kolumbija, radio je na scenariju u kojem je bilo riječi o zaboravljenim izvanzemaljcima, koji su deset tisuća godina spavali zimski san u ledu na Zemlji. Odjednom se na radiju začuo hit pop pjevača Donovana, "Hail Atlantis". 'Hej, to je dobra ideja', pomislio je

Kircherov zemljovid Atlantide

*Zemljovid mornarice SAD-a
projekcija s Južnog pola*

očito naglavce. Piri Reisov zemljovid iz 1513, također precrtan s mnogo starijih izvora, pokazivao je da je civilizacija iz ledenog doba dovoljno poznavala geografiju, da bi točno ucrtala obalu Antarktika onakvu kakva je bila ispod ledenog pokrivača tijekom mnogih tisućljeća (što je naglasio Charles Hapgood u knjizi *Maps of the Ancient Sea Kings: Evidence of Advanced Civilization in the Ice Age (Zemljovidi drevnih morskih kraljeva: dokazi o naprednoj civilizaciji u ledenom dobu)*). Flem-Athu se činilo očitim da oba zemljovida prikazuju istu *kopnenu masu*.

Odjednom je antarktička Atlantida "prestala biti priča znanstvene fantastike", kaže Flem-Ath. Došao je do zaključka da je možda riječ o "nečemu što je moglo biti stvarno". Daljnje proučavanje Platonovih djela otkrilo mu je još tragova. 'Opazio sam da je opis *iz Atlantide*', sjeća se. Uskoro je, naoružan zemljovidom mornarice SAD-a koji prikazuje Zemlju kako se vidi sa Sjevernog pola, pronašao novi način razumijevanja Platonove priče i nov način gledanja Kircherova zemljovida. Ako se gledaju

Flem-Ath. 'Želio sam led, pa sam se zapitao gdje bih mogao naći led i otočni kontinent. Sjetio sam se Antarktika.'

Poslije, dok je istraživao, pročitao je sve što je mogao naći o Atlantidi, uključujući Platonovu poznatu priču u djelima *Timej* i *Kritija*, gdje su egipatski svećenici opisali Atlantidu - njezine značajke, smještaj, povijest i propast - grčkom zakonodavcu Solonu. Priča se u početku nije činila prihvatljivom Flem-Athu, ali to se promijenilo kad je došao do zapanjujućeg otkrića - neosporne sličnosti između dva nepoznata, ali iznimna zemljovida.

Činilo se da je zemljovid iz 1665. jezuitskog učenjaka Athanasiusa Kirchera, precrtan sa mnogo starijih izvora, smjestio Atlantidu u sjeverni Atlantik, ali je bilo čudno da se sjever nalazio na dnu stranice,

Rand Flem-Ath

iz te južne perspektive, svi se svjetski oceani doimaju kao dijelovi jednog golemog oceana, ili onoga što je Platon opisao kao "pravi ocean", a kopna iza toga kao "cijeli suprotni kontinent". Nasred tog golemog oceana, u samomu središtu svijeta, nalazio se Antarktiki. Odjednom je postalo moguće shvatiti Kircherov zemljovid onako kako je nacrtan, sa sjeverom na vrhu, Afrikom i Madagaskarom lijevo i donjim dijelom Južne Amerike desno.

Flem-Ath je uskoro shvatio da je izraz "Atlantski ocean" u Platonovo vrijeme značio nešto posve drugo. Za drevne je ljude podrazumijevao sve svjetske oceane. Situacija postaje jasnija kad se sjetimo, da je u grčkoj mitologiji Atlas (ime blisko povezano s Atlantidom i Atlantikom) na ramenima nosio cijeli svijet.

"Cijeli suprotni kontinent", koji je okruživao "pravi ocean" u Platonovu prikazu, sastojao se od Južne Amerike, Sjeverne Amerike, Afrike, Europe i Azije, a prema atlantidskom svjetonazoru, svi su bili spojeni, kao da su jedinstvena kopnena površina. Zapravo, u ono je vrijeme (9600. g. pr. Kr.) tih pet kontinenata, u geografskom smislu, činilo jednu kopnenu masu.

Flem-Ath ovako tumači Platonov prikaz: "Veoma davno, svjetskim su oceanom iza Gibraltarskog tjesnaca plovili moreplovci s otoka većeg od sjeverne Afrike i Bliskog istoka zajedno. Nakon odlaska s Antarktika, naišli biste na Antarktički arhipelag (otoci trenutno pod ledom), a odande biste stigli do Svjetskog kontinenta koji okružuje Svjetski ocean. Sredozemno je more veoma maleno u usporedbi sa Svjetskim oceanom, te bi se čak moglo nazvati zaljevom. Ali iza Sredozemnog mora nalazi se Svjetski ocean, koji je okružen neprekinutom kopnom masom."

Uobičajena pogreška kad se čitaju Platonova djela, vjeruje Flem-Ath, je pokušaj da se drevni prikaz tumači u svjetlu suvremenih koncepcija. Drugi je primjer spominjanje Heraklovih stupova, iza kojih se navodno nalazi Atlantida. Premda je istina da se taj izraz katkad koristio za Gibraltarski tjesnac, jednako dobro tumačenje bilo bi da je značio "granice poznatoga svijeta".

Za Flem-Atha, svijet kakav se vidi s Antarktika savršeno odgovara opisu svijeta kakav se vidi s Atlantide, dobivenom od Egipćana. Drevna je geografija, zapravo, bila mnogo naprednija od naše, što je imalo smisla ako je Atlantida bila, kako je Platon tvrdio, napredna civilizacija.

Bez obzira na Platonove teorije, najteži izazov ostaje: objasniti kako je Atlantida mogla postati Antarktiki. Kako je zemlja, trenutno pokrivena tisućama metara leda, nekoć mogla podržavati *bilo kakvu* ljudsku zajednicu, a kamoli veliku civilizaciju što je Platon opisuje? Pokazalo se da je za Flem-Athe odgovor već pronađen - temeljito i uvjerljivo - i objavljen sredinom 1950-ih u časopisu *Yale Scientific Journal*.

U svojoj teoriji o pomicanju Zemljine kore, profesor Charles Hapgood tvrdi - navodeći obilje klimatoloških, paleontoloških i antropoloških dokaza - da se cijela vanjska ljuska Zemlje periodički pomiče preko unutrašnjih slojeva, izazivajući goleme klimatske promjene. Klimatske zone (polarna, umjereni i tropska) ostaju iste, jer Sunce i dalje sja pod istim kutom s neba, ali kako se vanjska ljuska pomiče, ona prolazi kroz te zone. Iz perspektive ljudske populacije, čini se kao da se nebo ruši. Zapravo se Zemljina kora pomiče do drugog položaja.

Neke se zemlje pomiču prema tropima. Istodobno se druge sele prema polovima; neke pak izbjegnu velike promjene geografske širine. Posljedice takvog pomicanja su, naravno, katastrofe, jer diljem svijeta nastaju snažni potresi, i golemi plimni valovi udaraju po pragovima kontinenata. Kako stari ledeni pokrivači napuštaju polarne zone, tope se i sve više podižu morske razine. Svugdje, i na koji god način mogu, ljudi traže viša područja kako bi pobjegli pred podivljanim oceanom.

Flem-Athi su se dopisivali s Hapgoodom od 1977. sve do njegove smrti početkom osamdesetih, a premda se nije slagao s njima po pitanju smještaja Atlantide (njegovi su kandidati hridi Sv. Petra i Sv. Pavla), hvalio je njihove znanstvene napore da potkrijepe njegovu teoriju. Ljeti 1995. Flem-Athu je dopušteno da pročita Hapgoodovu opsežnu prepisku s Albertom Einsteinom, oko sto sedamdeset stranica, te je shvatio da su dva čovjeka mnogo izravnije surađivala no što se mislilo.

Kada je prvi put čuo za istraživanje (zahvaljujući prepisci s Hapgoodom), Einstein je odgovorio: "Veoma impresivno ... imam dojam da je vaša hipoteza točna." Nakon toga, Einstein je postavio brojna pitanja na koja je Hapgood tako temeljito odgovorio, da je Einstein potom pristao napisati blistavi predgovor za Hapgoodovu knjigu *Earth's Shifting Crust: A Key to Some Basic Problems of Earth Science (Pomicanje*

Zemljine kore: ključ za neke osnovne probleme znanosti o Zemlji).

Pomicanje Zemljine kore ne mora isključivati danas općeprihvaćenu teoriju o pomicanju kontinenta. Prema Flem-Athu: "Imaju jednu zajedničku pretpostavku, da je vanjska kora mobilna u odnosu na unutrašnju, ali u tektonskim pomacima ploča, kretanje je ekstremno sporo." Teorija pomicanja Zemljine kore govori o tome, da tijekom dugih vremenskih razdoblja, otprilike četrdeset jedne tisuće godina, određene sile djeluju u smjeru granice izdržljivosti. Među presudnim faktorima su: masivno nakupljanje leda na polovima, što mijenja težinu kore; nagib Zemljine osi, koji se svakih četrdeset jednu tisuću godina mijenja za više od tri stupnja (što ne treba brkati s nepostojanošću koja uzrokuje precesiju ekvinocija); i

***Vizija Atlantide na Antarktiku
umjetnika Toma Millera***

blizina Zemlje i Sunca, koja također varira tijekom tisuća godina.

'Jedna od čestih pogrešaka', kaže Flem-Ath, 'je misliti o kontinentima i oceanima kao da su odvojeni, ali činjenica da na nekim dijelovima ploča ima vode, posve je irelevantna. Tektonika zapravo govori o nizu ploča koje se veoma polako pomiču u odnosu jedne prema drugoj. No kada je riječ o pomicanju Zemljine kore, sve se ploče smatraju jedinstvenom cjelinom, dijelom vanjske ljuske Zemlje, koja se pomiče u odnosu na unutrašnjost Zemlje.'

Ta teorija, kaže Flem-Ath, nudi prihvatljiva objašnjenja za fenomene kao što je naglo izumiranje mamuta u Sibiru, za gotovo univerzalno postojanje mitova o kataklizmama među primitivnim narodima, te za mnoge geografske i geološke anomalije što ih ni jedna druga teorija ne uspijeva objasniti. Većina dokaza koji se obično navode za potkrjeplji-

vanje ideje o ledenom dobu, još se bolje uklapa u teoriju o pomicanju Zemljine kore. Prema drugoj teoriji, neki dijelovi planeta su uvijek u ledenom dobu; drugi nisu. Kako područja mijenjaju geografsku širinu, ulaze u ledeno doba ili iz njega izlaze. Ista promjena koja je zapadni Antarktisk dovela u zaleđivanje, također je na brzinu zaledila Sibir, ali je otopila veći dio Sjeverne Amerike.

Premda mnogi ortodokсни geolozi tvrde da je ledeni pokrivač na Antarktiku mnogo stariji od jedanaest tisuća šesto godina što ih je naveo Platon, Flem-Ath naglašava da uzorak na kojem se temelji većina datiranja potječe s Istočnog Antarktiska, gdje je doista postojao ledeni pokrivač, čak i u vrijeme postojanja Atlantide. Ovdje je riječ o pomicanju za oko trideset stupnjeva ili otprilike tri tisuće kilometara, do kojeg je došlo u relativno kratkom vremenskom razdoblju.

Prije takvog pomicanja, poluotok Palmer na Zapadnom Antarktiku (dijelu najbližem Južnoj Americi i oko čije se suverenosti sada spore Čile, Argentina i Velika Britanija) činio bi područje veličine zapadne Europe izvan antarktičkog kruga, u području umjerene geografske širine, s klimom čak sličnom mediteranskoj. U međuvremenu, Istočni Antarktisk ostao bi pod ledom u antarktičkom krugu.

'Područje kakvo je Platon opisao', kaže Flem-Ath, 'bilo bi veličine Pennsylvanije, s gradom koji bi se mogao usporediti s današnjim Londonom' - što nije loša meta za satelitsku fotografiju. Koncentrični krugovi ili drugi veliki geometrijski oblici, trebali bi se lako razaznati kroz led.

Flem-Ath vjeruje da bi, u većini slučajeva, Platonu trebalo vjerovati na riječ, ali ipak sumnja da su moguća nekakva ukrašavanja priče. Rat između Atlantida i Grka, naprimjer, mogao je biti izmišljen da bi se zadovoljila lokalna publika. Međutim, što se tiče postignuća Atlantida, sasvim ozbiljno shvaća Platona i veoma je impresioniran. 'Tehnička postignuća što ih je opisao', kaže Flem-Ath, 'iziskivala su nevjerovatne vještine, razvijenije od naših današnjih.'

Što se tiče ideje da bi Platonove brojeve trebalo umanjiti deset puta - česti argument koji se koristi za podupiranje tvrdnji da je Atlantida zapravo bila minojska civilizacija u Egejskom moru - Flem-Ath se ne slaže. 'Deseterostruka pogreška mogla bi biti razumljiva ako se koriste arapski brojevi, gdje razliku između sto i tisuću čini jedno decimalno mjesto, ali u egipatskom sustavu brojeva razlika između dva broja je nepogrešiva.' Taj argument smatra sličnim onome u prilog smještaja u

sjevernom Atlantiku, pri čemu je moderna teorija neumjesno nametnuta drevnoj.

Flem-Athove ideje je znanstvena zajednica zasad uglavnom ignorirala, ali on vjeruje da će se barem Hapgoodovi argumenti donekle prihvatiti. 'Veoma se često događa da mora proći pedesetak godina prije nego se prihvate nove ideje', kaže, 'a mi se bližimo tom vremenskom razdoblju.'

Ako se doista dogodi da satelitske snimke i seizmička mjerenja pruže naznake što ih Flem-Ath očekuje, što dalje? 'Led u području o kojemu govorimo relativno je tanak', kaže, 'manji od pola kilometra, a kad jednom točno odredimo položaj, trebalo bi biti relativno lako spustiti okno i nešto naći.'

To "nešto" moglo bi biti među najzanimljivijim i najdramatičnijim artefaktima ikad pronađenim - na brzinu zamrznuto i netaknuto gotovo dvanaest tisuća godina. Je li to dovoljno vruća tema da otopi srca čak i najtvrdokornijih skeptika? Vidjet ćemo.

Nacrti s Atlantide

Mogu li nam poravnanja drevnih spomenika nešto reći o povijesti pomicanja Zemljine kore?

Rand Flem-Ath

U studenom 1993. primio sam faks Johna Anthonyja Westa, i krenuo u potragu koja je trajala četiri godine. Članak što je toga dana prošao kroz faks uređaj napisao je građevinski inženjer po imenu Robert Bauval, rodom iz Egipta. Nije mi bilo ni na kraj pameti da će Bauval uskoro postati poznat po svojoj revolucionarnoj teoriji o tome, da su egipatske piramide slika i prilika zvijezda Orion. Bauval o tome govori u svojoj knjizi, napisanoj u suradnji s Adrianom Gilbertom, *The Orion Mystery: Unlocking the Secrets of the Pyramids (Zagonetka Orion: odgonetavanje tajni piramida)*. Međutim, u članku što sam ga toga dana pročitao, Robert Bauval je svoju ideju poveo još dalje. Otkrio je da nisu samo piramide, već i najpoznatija od svih skulptura, Sfinga, postavljene u skladu sa zvijezdom Oriona kako je izgledalo 10.500. g. pr. Kr. O tome govori u drugoj knjizi pod naslovom *The Message of the Sphinx: A Quest for the Hidden Legacy of Mankind (Poruka Sfinge: potraga za skrivenom ostavštinom čovječanstva)*.

Nakon što je poslao faks, John me nazvao telefonom; to je bio jedan od naših prvih razgovora. Pročitao je originalni rukopis naše knjige *When the Sky Fell: In Search of Atlantis (Kad se nebo srušilo: u potrazi za Atlantidom)* i dobrovoljno se javio da napiše pogovor. Naša teorija da bi se na Antarktiku mogli nalaziti ostaci Atlantide, bila je dio poimanja geološkog fenomena poznatog kao pomicanje Zemljine kore, o čemu sam se godinama dopisivao s Charlesom Hapgoodom.

Na temelju opsežnog istraživanja o postanku agrikulture i izumiranjima u kasnom pleistocenu, zaključio sam da je 9600. g. pr. Kr. bila najvjerojatnije vrijeme posljednjeg pomicanja. Nakon što smo dogovorili pojedinosti oko pogovora za knjigu *When the Sky Fell*, John me, na

svoj uobičajeno izravni način, pitao: 'Ako Bauval ima pravo kad kaže da Sfinga ukazuje na 10.500. g. pr. Kr., kako ćeš to uklopiti u svoju teoriju da je 9600. g. pr. Kr. došlo do posljednjeg pomicanja Zemljine kore?'

John je ukazao na veoma važno pitanje. Ako je Sfinga izgrađena prije pomicanja Zemljine kore, kako tvrde Bauvalovi podaci, onda bi se položaj spomenika promijenio prilikom pomicanja kore, pa više ne bi bio poravnat sa stranama svijeta. No ostaje činjenica da su Sfinga i cijeli Giza kompleks postavljeni točno u skladu s glavnim stranama svijeta. 'Ili su Bauvalovi proračuni astroarheologije netočni, ili je pogrešan tvoj datum od 9600. g. pr. Kr.', rekao je John. 'Koliko si siguran u datum? Jesi li mogao pogriješiti za devetsto godina?'

'Johne', odgovorio sam, 'niz arheoloških i geoloških podataka dobivenih testiranjem izotopom ugljika, nedvosmisleno pokazuje da je do posljednje katastrofe došlo 9600. g. pr. Kr. Držim se toga. Možda su drevni Egipćani obilježavali neki raniji datum koji im je bio izrazito važan, a ne datum izrade Sfinge.'

U listopadu 1996. Robert Bauval i ja nastavili smo prijateljsku raspravu na konferenciji u Boulderu, Colorado. Bio sam uvjeren da je Sfinga nastala odmah nakon 9600. g. pr. Kr. i objasnio sam zašto. Zamislite, počeo sam, da neki asteroid ili golemi komet danas udari u Sjedinjene Države, posve uništi kontinent i cijelu kulturu vrati na posve primitivne životne uvjete.

Zatim zamislite da je ekipa znanstvenika, možda na sigurnom u podmornici u dubinama oceana, preživjela kataklizmu, te odlučila ostaviti spomen na svoju naciju i poruku za budućnost tako da izgradi spomenik poravnat s nebeskim tijelima. Koji bi datum izabrali da bi obilježili sjećanje na Sjedinjene Američke Države? Zar bi to bila 1996, godina kad je njihov svijet završio? Ne bih rekao. Vjerujem da bi svoj spomenik uskladili sa situacijom kakva je bila 1776: godina rođenja njihove nacije. U skladu s time, mislim da je Sfinga nastala oko 9600. g. pr. Kr., ali je postavljena kao da je 10.500. g. pr. Kr., jer je ta godina bila važna za njihovu kulturu.

Dakle, slučajno su protuslovlja i zagonetke u znanosti poput kisika za moju krv! Cijela moja filozofija znanosti temelji se na motu da su anomalije putovi do otkrića. Svoja istraživanja obično provodim na metodički i minuciozan (neki bi mogli reći, opsesivni) način. Međutim, tijekom proteklih dvadeset godina istraživanja problema Atlantide i

pomicanja Zemljine kore, uvijek sam iznova shvaćao da slučajnost igra bitnu ulogu u otkrićima.

Dok piše romane, moja žena, Rose, honorarno radi u lokalnoj sveučilišnoj knjižnici, a njezin nasumični pristup istraživanju čini idealnu ravnotežu mojim vlastitim pedantnim metodama. Nebrojeno je puta kući donijela knjigu koja je bila baš ono što mi je trebalo. Kad je donijela knjigu *Archaeoastronomy in Pre-Columbian America (Arheoastronomija u Americi prije Kolumba)*, znatizeljno sam je otvorio.

Godine 1975. napisao ju je dr. Anthony F. Aveni, jedan od vodećih astroarheologa na svijetu, a dala mi je neobično važan djelić slagalice što sam je pokušavao sastaviti. Čini se da su svi najvažniji megalitski spomenici Srednje Amerike postavljeni prema istoku u odnosu na sjever. Aveni je napisao da su narodi Srednje Amerike mnoge svoje gradove postavljali malo prema istoku u odnosu na sjever. Pedeset od pedeset šest pregledanih ostataka tako su postavljeni.

Međutim, nisam bio posve zadovoljan Avenijevim objašnjenjem tog položaja. On vjeruje da je Ulica mrtvih, poznata avenija u Teotihuacanu (blizu Mexico Cityja), ključ cijele zagonetke tako neobično postavljenih građevina. Ta ulica, koja se pruža ravno prema Piramidi Mjeseca, postavljena je petnaest i pol stupnjeva istočno u odnosu na sjever. S obzirom na činjenicu da unutar jednog stupnja odmaka pokazuje prema konstelaciji Plejade (zvijezde koje je važno u mitologiji Srednje Amerike), Aveni taj položaj smatra nekom vrstom obrasca, glavnim planom za ostale megalite diljem Srednje Amerike. Premda je to točno za Ulicu mrtvih u Teotihuacanu, ne vrijedi za ostala nalazišta što ih Aveni navodi u svojoj knjizi. Njegova tvrdnja da je drugih četrdeset devet nalazišta samo neadekvatna kopija svetog položaja Teotihuacana zvučala je nepotpuno.

Ja sam imao drukčiju ideju, teoriju koja se temeljila na znanosti geodezije, što je proučavanje mjera oblika i veličine Zemlje. Povrh astronomskih opservatorija, što ako su ta nalazišta u Srednjoj Americi bila dio golemog geografskog premjeravanja? Moje izučavanje drevnih zemljovida uvjerilo me da su Atlantidani izradili zemljovid svijeta. Što ako je položaj drevnih gradova u Meksiku bio ostatak izgubljene znanosti, znanosti o geografiji? Što ako je položaj drevnih gradova bio kame-na matrica, precizan nacrt pretpotpne Zemlje?

Teotihuacan se nalazi na geografskoj dužini od 98° 53' zapadno. Ako oduzmemo 15°28' otklona, dobivamo položaj 83°25' zapadne

geografske dužine, manje od pola stupnja odstupanja od položaja Sjevernog pola prije 9600. g. pr. Kr., prema tvrdnjama Charles Hapgooda. Drugim riječima, Ulica mrtvih bila je petnaest i pol stupnjeva zapadno od geografske dužine što ju je Hapgood odredio za stari Sjeverni pol.

Kad sam došao do toga otkrića, bio sam, naravno, veoma uzbuđen. Je li moguće da su drevni spomenici Meksika bili postavljeni prema polu prije posljednjeg pomicanja Zemljine kore? Implikacije su bile duboke. Takav bi položaj ukazivao na postojanje civilizacije, koja je morala posjedovati znanstvene spoznaje o geografiji Zemlje. Također je morala poznavati sofisticirane metode premjeravanja, što su ih koristili u Americi prije pomicanja Zemljine kore.

Uskoro sam otkrio da se nekoliko važnih nalazišta Srednje Amerike (Tula, Tenayucan, Copan i Xochicalco, naprimjer) uklapa u moju geodetsku teoriju. Svaki od njihovih otklona, kada se oduzme od sadašnje geografske dužine, ukazuje na geografsku dužinu Sjevernog pola prije pomicanja Zemljine kore (83° zapadne geografske dužine). Što ako, pitao sam se, u Staromu svijetu ima još nalazišta orijentiranih prema starome polu?

Počeo sam istraživati nalazišta u Iraku, kolijevci najstarijih civilizacija. Za razliku od Srednje Amerike, ta se mjesta nisu proučavala u smislu položaja građevina u odnosu na glavne strane svijeta. Morao sam skupljati dokaze od jednog do drugog nalazišta, od autora do autora. No mukotrpan se posao isplatio, jer su dobiveni zapanjujući rezultati. Uskoro sam otkrio da su mnoga od najstarijih nalazišta na Bliskome istoku (u Mezopotamiji) zapadno od današnjeg Sjevernog pola. Poput drevnih ostataka u Srednjoj Americi, orijentirani su prema staromu polu.

U drevnom gradu Uru, njegov zigurat (stepenasta piramida koja simbolizira svetu planinu) i svetište posvećeno bogu Mjeseca, Nannu, orijentirani su zapadno od sjevera (prema staromu polu u Hudsonovu zaljevu).

Ako nije imao kontrolu nad svetim gradom Nippurom, nijedan se vladar nije mogao smatrati kraljem Sumera. Ostaci grada nalaze se južno od Bagdada, a ondje su na prijelazu u dvadeseto stoljeće pronađene neke od najpoznatijih pločica s natpisima u arheologiji. Pločice su razotkri- le sumersko vjerovanje u postojanje davno izgubljenog rajskog otoka pod nazivom Dilmun. Mit o Dilmunu, kojeg smo iznijeli u knjizi *When the Sky Fell*, neobično je sličan mitologiji naroda Haida iz Britanske

Kolumbije, te opisuje kako je rajski otok uništio bog Enlil u Općem potopu. U slavu Enlilove nevjerojatne moći, u Nippuru su podignuti hram i zigrat, okrenuti zapadno u odnosu na sjever. Zigrat i Bijeli hram u sumerskom gradu Uruku, također su okrenuti prema Hudsonovu zaljevu, a ne točno prema sjeveru.

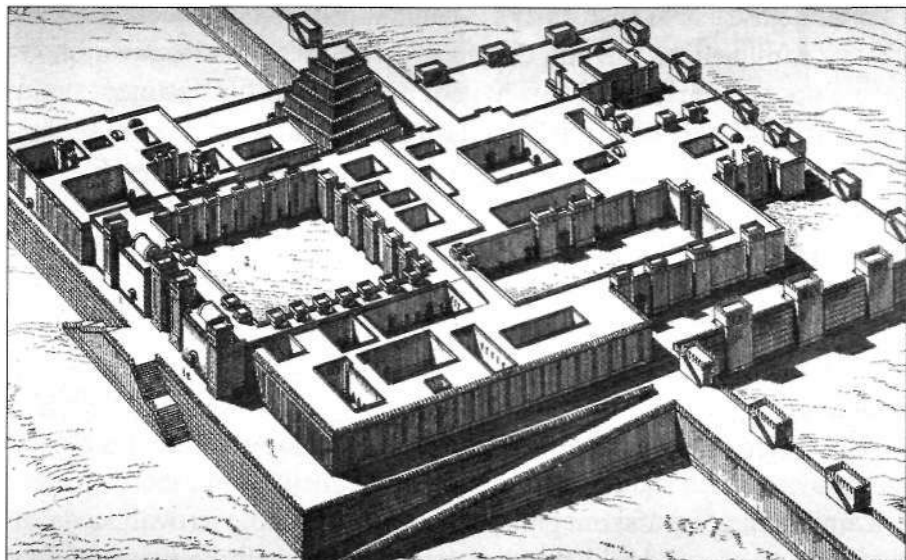
Što sam više tražio, to sam na Bliskome istoku pronalazio više drevnih nalazišta okrenutih prema Sjevernom polu prije posljednjeg pomicanja Zemljine kore. Možda je najznačajniji Zid plača u Jeruzalemu, jedini ostatak Herodova hrama izgrađenog na mjestu Solomonova hrama.

Shvatio sam da se preda mnoom nalazi jedinstveni geodetski fenomen koji iziskuje istraživanje. Moj sjedeći korak bio je izračunavanje bivših geografskih širina ključnih megalitskih i svetih nalazišta na svijetu. Ako se geografske širine nalaze na značajnim brojevima, mogao sam biti siguran da sam doista došao do važnog otkrića.

Prvo što sam izmjerio bila je, naravno, vječno zagonetna Velika piramida u Gizi. Izračunao sam njezine koordinate u odnosu na 60° sjeverno i 83° zapadno (pol u Hudsonovu zaljevu). Giza se nalazila osam tisuća tristo sedamdeset osam kilometara od pola u Hudsonovu zaljevu, što je značilo da je njezina geografska širina bila petnaest stupnjeva sjeverno prije 9600. g. pr. Kr. Činilo mi se čudnim da je Giza, koja se danas nalazi trideset stupnjeva sjeverno (jedna trećina udaljenosti od ekvatora do pola), bila tako točno postavljena na petnaest stupnjeva sjeverno (jedna šestina udaljenosti) prije posljednjeg pomicanja Zemljine kore. Stoga sam odlučio proučiti Lhasu, religiozno središte Tibeta, jer sam znao da taj grad, poput Gize, danas leži na trideset stupnjeva sjeverno.

Lhasine koordinate su $29^\circ 41'$ sjeverne geografske širine i $91^\circ 10'$ istočne geografske dužine, što iznosi deset tisuća pedeset kilometara od pola u Hudsonovu zaljevu. Udaljenost od ekvatora do pola iznosi deset tisuća kilometara (5400 nautičkih milja - 90 stupnjeva puta 60 minuta = 5400), pa se Lhasa nalazila samo dvadeset sedam nautičkih milja (manje od pola stupnja) od ekvatora tijekom procvata Atlantide. Situacija je postajala sablasna. Pomicanje Zemljine kore gurnulo je Gizu od petnaest na trideset stupnjeva, a Lhasu od nula do trideset stupnjeva. Je li se radilo o slučajnosti?

Slučajnosti su postale ekstremne kad sam usporedio lokacije Gize i Lhase (kao i niza drugih drevnih nalazišta) s položajem Zemljine

Sumerski zigurat

kore tijekom tri pomicanja. Zapanjilo me otkriće da su se neprestano pojavljivale geografske širine od nula, dvanaest, petnaest, trideset i četrdeset pet stupnjeva. Svaki od tih brojeva dijeli geografiju Zemlje na cijele brojeve.

Činilo se da to nikako ne može biti slučajno, pa sam ih nazvao "svetim geografskim širinama". Većina tih nalazišta bit će poznata svakome, koga zanima arheologija ili sveta mjesta velikih svjetskih religija. Sva su ta mjesta unutar trideset nautičkih milja (pedeset pet kilometara) od svetih geografskih širina, te su geodetski točnije poravnata nego Avenijev astronomski proračuni.

Pažljivi će čitatelj opaziti da se nekoliko tih nalazišta pojavljuje u više položaja. Zapravo su smještene na križanju dvije (ili čak tri) svete geografske širine. Naprimjer, Giza se nalazi na križanju od petnaest stupnjeva (pol u Hudsonovu zaljevu) i četrdeset pet stupnjeva sjeverno (pol u Grenlandskom moru), a danas je na trideset stupnjeva sjeverno. Lhasa, koja je danas blizu trideset stupnjeva sjeverno, bila je na ekvatoru u vrijeme pola u Hudsonovu zaljevu, te samo trideset dvije nautičke milje (pedeset devet kilometara) od trideset stupnjeva sjeverno u vrijeme pola u Grenlandskom moru.

Dakle, o čemu je tu riječ?

Vjerujem da su znanstvenici u Atlantidi, prije kataklizmičkog pomicanja Zemljine kore, shvatili da su sve jači potresi i podizanje morske razine upozorenje na predstojeću geološku katastrofu. Nastojeći svoju civilizaciju spasiti od neizbježne katastrofe, postali su opsjednuti željom da otkriju što se zemaljskoj kugli dogodilo u dalekoj prošlosti.

Ekipe geologa putovale su planetom sa zadatkom da procijene neka-dašnje položaje Zemljine kore. Ako bi uspjeli odrediti koliko se točno Zemljina kora pomaknula u prošlosti, mogli bi donekle procijeniti što ih očekuje u budućnosti. Tijekom svojih istraživanja, ostavljali su geodetske markere na mjestima što su ih smatrali izrazito važnima za svoje izračune.

Nakon što je pomicanje Zemljine kore uništilo Atlantidu, preživjeli su ponovno otkrili stare oznake, ali ništa nisu znali o tom zaboravljenom i očajničkom geografskom premjeravanju. Prirodno, vjerovali su da su ti veličanstveni geodetski markeri, ostavljeni od onih koji su postojali prije njih, poruke bogova. Mjesta su postala sveta i oko njih su se izgradili gradovi (nije slučajno da je Teotihuacan aztečka riječ koja znači "mjesto bogova"), a njihova je posve praktična svrha izgubljena.

Sljedeće su se generacije nastavile moliti u tim golemim svetištima, ali je s vremenom erozija počela nagrizati originalne građevine. Novi su oltari podizani iznad ostataka artefakata što su ih ostavili geodeti s Atlantide. No tijekom svake rekonstrukcije, šapat iz prošlosti navodio je nove arhitekta da sačuvaju prvobitne položaje, koji su pokazivali prema polu u Hudsonovu zaljevu u vrijeme procvata Atlantide.

Tajne zakopane ispod gradova koji se polako mrve, ostale su skrivene tisućama godina. Na kraju su neke neustrašive duše u Egiptu, Mezopotamiji, Indiji, Kini i Americi imale dovoljno hrabrosti da počnu iskopavanje. Priča o nevjerojatnim otkrićima do kojih su došli oni koji su se usudili kopati ispod svetih mjesta, tek sada izlazi na vidjelo. Tajna misija Vitezova templara u Jeruzalemu i sofisticirane naprave što ih je Mojsije uzeo iz Egipta, samo su dvije fascinantne priče.

Vjerujem da možemo objasniti zagonetni smještaj drevnih megalita na način koji će napokon dati smisao njihovom zbunjujućem položaju. Ta sveta mjesta, za koja osjećamo da čuvaju podatke o našoj pravoj povijesti, i dalje privlače posjetitelje koji se dive zapanjujućim pothvatima i čude inteligenciji i vizionarstvu naših anonimnih predaka. No moja objašnjenja pokrivaju samo vrh golemog ledenjaka. Postoji još

mного nalazišta, koja se mogu otkriti uz pomoć jednostavnih izračuna promjene geografske širine nakon pomicanja Zemljine kore, među kojima su nalazišta na samoj Atlantidi, na otočnom kontinentu Antarktika.

Nikad nisam pomislio da bih mogao naći još jednu pustolovinu ravnu mojoj osamnaestogodišnjoj potrazi za Atlantidom. Ali jedinstveni položaj najsvetijih mjesta na svijetu, postao je zagonetka koja me jednako fascinira kao i to putovanje.

Podvodne ruševine u Japanu

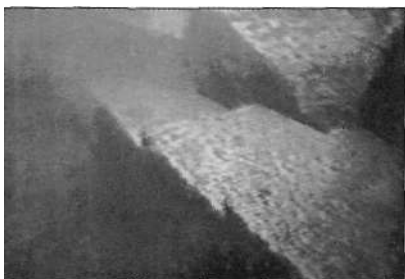
Jesu li pronađeni ostaci drevne Lemurije?

Frank Joseph

Uožujku 1995. sportski je ronilac nenamjerno izišao izvan uobičajenog sigurnosnog područja blizu obale Okinawe. Bojno polje posljednjeg ratnog pohoda Drugog svjetskog rata, otok je uskoro postao mjesto druge vrste drame. Dok je ronilac klizao kroz neistražene dubine dvanaestak metara ispod površine bistrog plavog Pacifika, odjednom je naišao na nešto što je izgledalo poput velike kamene građevine obložene koraljima.

Približivši se, vidio je daje kolosalna građevina crna i sumorna, potonuli monolitski blokovi, a njihovu prvobitnu konfiguraciju skrivali su organski dodaci nastali u dugom vremenskom razdoblju. Nakon što je nekoliko puta obišao nepoznati spomenik i snimio nekoliko fotografija, izronio je na površinu, orijentirao se i krenuo prema obali. Idućeg su se dana fotografije njegova otkrića pojavile u najvećim japanskim novinama.

Građevina je odmah izazvala žustre polemike i privukla mnoštvo arheologa, ljudi iz medija i znatiželjnika, ali nitko nije uspio utvrditi identitet

Yonaguni formacije
(FOTOGRAFIJE: FUJI TELEVIZIJA)

otkrića. Čak se nisu mogli složiti je li riječ o nečemu što je napravio čovjek, a kamoli odrediti starost građevine. Je li to bio ostatak neke za-boravljene vojne obrane otoka iz rata? Ili potječe iz nekog posve druk-čijeg i daleko starijeg razdoblja?

Već se počelo šaptati o izgubljenoj kulturi Mu, sačuvanoj u legen-dama kao "Domovina civilizacije", koja je nestala u moru mnogo prije početka pisane povijesti. No potopljena zagonetka Okinawe bila je her-metički zatvorena unutar debelih slojeva naslaga. Činilo se da je ipak riječ o drevnom djelu ljudskih ruku.

Međutim, priroda katkad stvara dojam da su njezini vlastiti oblici umjetni. Popularna i znanstvena rasprava o porijeklu otkrića, skretala je malo na jednu malo na drugu stranu. Tada se, krajem ljeta iduće godine, još jedan ronilac u vodama oko Okinawe šokirao kad je ugledao ma-sivni luk, ili velika vrata, od golemih kamenih blokova, savršeno spoje-nih na način pretpovijesnoga graditeljstva u gradovima Inka na drugoj strani Tihog oceana, u Andama Južne Amerike.

Ovaj put nije postojala nikakva sumnja. Zahvaljujući brzim strujama u tom području, koralji se nisu uspjeli uhvatiti za građevinu, te je ostala vidljiva ispod trideset metara kristalno bistre vode. Sigurno je bila djelo čovjeka i veoma stara. Činilo se da je riječ o pravom čudu, nevjerojatnoj viziji koja očito netaknuta stoji na dnu oceana.

No to je otkriće bilo tek prvo u nizu podmorskih čudesa toga ljeta. Po-taknuti mogućnošću postojanja još potonulih građevina u tome podru-čju, ekipe osposobljenih ronilaca krenule su s obale Okinawe i primije-nile standardnu potragu u obliku mreže. Njihova su nastojanja uskoro bila nagrađena. Prije početka jeseni otkrili su pet podvodnih arheološ-kih nalazišta u blizini tri priobalna otoka.

Lokacije su varirale od trideset do šest metara dubine, ali sve su stilistički povezane, usprkos velikoj raznolikosti građevinskih pojedini-osti. Sastoje se od popločanih ulica i raskrižja, golemih oblika sličnih oltarima, veličanstvenih stubišta što vode do širokih trgova, te proce-sijskih putova uz koje stoje parovi visokih stupova.

Potonule građevine očito pokrivaju dno oceana (premda ne konti-nuirano) od malenog otoka Yonaguni jugoistočno od Okinawe i otoka Kerama i Agini, udaljenih oko petsto kilometara.

Ako daljnja istraživanja razotkriju još građevina koje povezuju Yo-naguni s Okinawom, zasebna nalazišta mogla bi biti dijelovi golemoga grada koji leži na dnu Pacifika.

Najveća dosad otkrivena građevina nalazi se blizu istočne obale otoka Yonaguni, na dubini od trideset metara. Dugačka je otprilike sedamdeset tri metra, široka dvadeset sedam metara i visoka trinaest metara. Čini se da su sve građevine izgrađene od granitnog pješčenjaka, premda nisu pronađeni nikakvi unutrašnji prolazi ili odaje. Podvodne strukture donekle podsjećaju na drevne građevine na samoj Okinawi, kao što je dvorac Nakagusuku.

Više obredna građevina nego vojna utvrda, Nakagusuku potječe iz prvih stoljeća prvog tisućljeća pr. Kr., premda je njezin identitet kao religiozne nastambe još stariji. Nisu poznati njezini graditelji ili kultura koju je u početku predstavljala, iako lokalno stanovništvo Okinawe na to mjesto još uvijek gleda s praznovjernim strahopoštovanjem. Druge paralele s najstarijim svetištima na Okinawi pronađene su blizu otoka Noro, gdje su grobnice izgrađene u istom pravocrtnom stilu još uvijek štovane kao počivališta predaka otočana. Veoma je neobično da stanovnici Okinawe te grobnice zovu *moai*, a istu su riječ Polinezijci s Uskrsnjeg otoka, udaljenog gotovo deset tisuća kilometara, koristili za svoje poznate kipove velikih glava i dugih ušiju što su ih posvetili svojim precima!

Moguće veze na velikim razdaljinama Pacifika mogu biti više nego filološke. Neke od potonulih atrakcija, još su sličnije *heiau* građevinama pronađenim na udaljenim Havajima. *Heiau* su linearni hramovi od dugačkih kamenih bedema što vode do veličanstvenih stubišta, uz koja se nalaze široki trgovi kamo su se stavljala drvena svetišta i izrezbareni idoli. Mnogi takvi hramovi još uvijek postoje, a lokalno stanovništvo Havaja i dalje ih štuje. Kad je riječ o gradnji, primjeri na Okinawi sastoje se od golemih pojedinačnih blokova; *heiau* hramovi su izgrađeni od mnogo manjeg kamenja.

Prema havajskoj predaji, izgradili su ih Menehune, crvenokosa rasa vrsnih graditelja koja je živjela na otocima mnogo prije dolaska Polinezijaca. Prvobitni su stanovnici otišli jer se nisu željeli miješati s pridošlicama.

Potonulim građevinama oko Okinawe mogući pandan nalazi se na istočnim krajevima Tihog oceana, duž obale Perua. Najupadljivija sličnost vidi se u drevnom Pachacamacu, rasprostranjenom religioznom gradu nekoliko kilometara južno od današnjega glavnoga grada Lime. Premda se koristio u doba Inka (čak do šesnaestog stoljeća), postojao

je barem tisuću petsto godina prije Inka, i bio je sjedište najvažnijeg proročišta Južne Amerike. Hodočasnici su posjećivali Pachacamac iz svih dijelova Tiawantisuyua (carstvo Inka) sve dok ga nisu opljačkali i oskvrnuli Španjolci pod vodstvom Hernanda, brata Francisca Pizarra, i dvadeset dvojice do zuba naoružanih konkvistadora. Ostalo je dovoljno na suncu osušenog grada izgrađenog opekama od blata, sa širokim stubištima i prostranim trgovima, da bi se vidjele sličnosti s potopljenim građevinama oko Okinawe.

Druga dva nalazišta iz razdoblja prije Inka, na sjeveru u blizini Trujilla, također imaju izrazitih elemenata zajedničkih s prekomorskim, podvodnim strukturama. Takozvani Hram Sunca je terasasta piramida, što ju je prije dvije tisuće godina izgradio narod poznat pod nazivom Moche. Viša od trideset metara i dugačka preko dvjesto metara, podij od nepravilnih stuba izgrađen od nepečene opeke, ranije je bio kolosalno središte grada u kojem je živjelo trideset tisuća ljudi. Njegova sličnost s građevinom pronađenom u Yonaguniju je nevjerojatna.

Na drugoj strani Pacifika, prvi japanski car zapamćen je kao Jimmu, a njegov nasljednik je bio Kamu, jedan od "legendarnih" utemeljitelja japanskog društva. Još jedan davni car bio je Temmu za kojeg se pričalo da je napamet naučio *Kojiki* ("*Zapise drevnih pitanja*") i *Nihongi* ("*Kronike Japana*"). Na sjeveru Japana teče rijeka koja je proglašena svetom, jer su njome u zemlju stigla prva polu-božanska bića; rijeka se zove Mu. Riječ *mu* na japanskom znači "ono što ne postoji ili više ne postoji", baš kao i na korejskom. Podsjeća li to na zemlju koja "više ne postoji"?

U drevnom su se Rimu u svakom kućanstvu održavale Lemurije, obred kojim su se udobrovoljavali duhovi pokojnika koji su se vraćali jednom godišnje. Lemurija je također bio rimski naziv za golemo otočko kraljevstvo za koje su Rimljani vjerovali da se nekoć nalazilo u "dalekom istočnom moru", što se katkad poistovjećivalo s Indijskim oceanom. Nestalo je i postalo "boravištem izmučenih duša".

Obred Lemurije započeo je Romul kao pokoru za umorstvo Rema. Ovdje također nailazimo na Mu u smislu utemeljenja civilizacije, jer su braća prihvaćena kao praočevi Rima. U latinskom se njihova imena izgovaraju s naglaskom na drugom slogu: RoMULus i ReMUS.

Početak devetnaestog stoljeća, kada su engleski biolozi radili na klasifikaciji sisavaca, primijenili su drevni izraz *lemur* za primitivne

primate na stablima koji su prvi put otkriveni na Madagaskaru, jer su stvorenja imala velike, blještave oči, baš poput duhova lemura opisanih u rimskim mitovima. Kad su lemuri pronađeni izvan Afrike, na tako međusobno udaljenim mjestima kao što su južna Indija i Malaja, znanstvenici su iznijeli teoriju da je kontinent u Indijskom oceanu možda spajao sva ta kopna, prije nego je potonuo ispod valova. Oceanografi su otad utvrdili da takav kontinent nikad nije postojao.

No skupljače usmenih predaja među otočnim narodima na Pacifiku zbunjivalo je često spominjanje nestale domovine, iz koje su stigli davni nositelji kulture i ponovno posijali sjeme društva. Na otoku Kaua'i lokalno stanovništvo priča o ljudima Mu (također poznati kao ranije spomenuti Menehune), koji su u dalekoj prošlosti stigli s "plutajućeg otoka".

Najvažniji drevni napjev poznat lokalnom stanovništvu Havaja bio je "Kumulipo", koji govori o strahovitoj poplavi koja je davno uništila svijet. Završne rečenice oživljavaju neku prirodnu katastrofu u dalekoj prošlosti: "Donosi urlik, navalu i povlačenje valova, potmulu zvuk, potres. More bjesni, prekriva plažu, penje se do nastanjenih mjesta, polako se podiže preko kopna. Okončana je loza prvog poglavice iz davne prošlosti koji je obitavao u hladnom gorju. Izmorila se struja što dopire iz središta Zemlje. To je bio ratnički val. Nestali su mnogi koji su došli, izgubljeni u noći koja prolazi." Preživjeli koji je pobjegao "ratničkom valu" bio je Kuamu.

Unatoč obilju narodnih predaja diljem Pacifika, a sve opisuju potopljenju domovinu, prvi točni zemljovidi, dobiveni uz pomoć ultrazvučnog snimanja oceanskog dna, nisu pokazali ništa slično izgubljenom kontinentu. No arheološke zagonetke, koje podupiru mitove, još uvijek postoje na tako udaljenim mjestima kao što je sićušni otok Maiden, gdje cesta popločena kamenom vodi ravno ispod mora. Na nenastanjenom se otoku također nalazi četrdeset terasastih piramida.

Provokativna arhitekturna tema, koja povezuje Južnu Ameriku s Japanom preko Polinezije, i ukazuje na izgubljenu posredničku kulturu, su sveta vrata. Estetsko središte Tiahuanaca, velikog obrednog grada visoko u bolivijskim Andama blizu jezera Titicaca, dvojica su obredna vrata. Jedna se nalaze iznad spuštenog trga na ulazu, te dramatično uokviruju tri i pol metra visoki kip boga ili čovjeka; druga, na suprotnom kraju kompleksa, su slavna Vrata Sunca, postavljena u skladu s raznim sunčevim fenomenima.

U drugom dijelu Pacifika, na polinezijskom otoku Tonga, nalazi se Haamonga-a-Maui, "Breme Mauija", četiri i pol metra visoka kamena vrata, teška sto devet tona i postavljena prema izlasku sunca za ljetnog solsticija. Japan ima mnogo tisuća takvih vrata, od kojih je većina drvena, ali sva služe za određivanje svetog prostora. Poznata su kao torii, a ista se riječ pojavljuje u drevnim indoeuropskim jezicima i postoji u njemačkoj riječi za vrata: "Tor". Neobična značajka potonulih struktura u blizini Okinawe su nepovezana vrata izgrađena od masivnih kamenih blokova. Rimljani, koji su svakoga svibnja održavali svečanosti Lemurije, svoje su carstvo ukrašavali obrednim vratima koja su stajala sama za sebe.

Te intrigantne sličnosti, u kombinaciji s obiljem arheoloških dokaza i deskriptivnih narodnih predaja, uvjerile su istraživače da je na Pacifiku doista postojala neka moćna "X-kultura" smještena negdje na sredini, a odatle su se civilizacijski utjecaji širili na obje strane. Činilo se da njihove zaključke potvrđuju najnovija otkrića oko otoka Ryukyu, gdje arhitektonske značajke potonulih struktura nose izdajničke sličnosti s građevinama u Peruu prije Inka i drevnim grobnicama na Okinawi. No potopljene građevine daju više pitanja nego odgovora. Koliko su stare? Zašto su pod vodom? Tko ih je izgradio? U koje svrhe?

Dosad prikupljeni dokazi sugeriraju da mjesto nije doživjelo iznenadnu geološku katastrofu. Osim jednog ili dva objekta koji su nagnuti pod nepravilnim kutovima, nigdje se ne vide nikakva oštećenja, nema pukotina ili porušenog kamenja. Zapravo se čini da su u savršenom, praktički netaknutom stanju. Ili ih je pokrila podignuta morska razina, ili su potonule zajedno s kopnenom masom koja se polako spuštala, ili je riječ o kombinaciji jednog i drugog.

Većina istraživača odlučuje se za posljednji scenarij, jer nam oceanografi govore da se prije milijun i sedamsto tisuća godina morska razina podigla za trideset metara. Unatoč tome, japanska nalazišta zasigurno su veoma stara. Snažne struje ih neprestano čiste, pa se ne može koristiti određivanje starosti uz pomoć izotopa ugljika.

Čini se da je lakše razumjeti svrhu zbog koje su izgrađene, jer izrazita sličnost s havajskim heiau hramovima pokazuje, da su uglavnom bile obredne naravi. Široka stubišta građevina vode do sada praznih terasa, gdje su se nekoć vjerojatno postavljala drvena svetišta i izrezbareni idoli radi religioznih obreda.

Tko su točno bili štovatelji i graditelji tih struktura podrazumijeva riječ što je većina profesionalnih američkih arheologa ne može izgovoriti. Ali s obzirom na brojne predaje stotina kultura diljem Pacifika, o poplavi koja je uništila neku raniju civilizaciju, ako potonuli grad blizu Okinawe nije Lemurija, što onda jest?

West, Schoch i Hancock uranjaju u vode Lemurije

/ . Douglas Kenyon

Pitanje podvodnih ruševina u Tihom oceanu ostaje kontroverzno, čak i unutar alternativne znanstvene zajednice. Časopis Atlantis Rising nije zauzeo stav po tom pitanju, te želi predstaviti obje strane u prepirci na pošten i podjednak način. Međutim, reći ću da oni pojedinci koji vjeruju da su te podvodne ruševine djelo ljudskih ruku dobivaju potporu u argumentu što ga je u prethodnom poglavlju iznio Frank Joseph, dok bi se oni koji sumnjaju u tu pretpostavku mogli složiti sa stavovima Roberta M. Schocha, dr. filozofije, i ostalih koji potpisuju sljedeći esej.

- UREDNIK

U rujnu 1997. svojeglavi egiptolog John Anthony West, u društvu geologa Roberta M. Schocha, dr. filozofije, i pisca Grahama Hancocka, posjetio je otok Yonaguni u Japanu gdje je pronađen tajanstveni četrdeset devet metara visoki podij u obliku piramide, dvadeset četiri metra ispod morske površine. Njih su trojica nekoliko puta ronili i istraživali dio nečega što bi moglo biti jedno od najvažnijih otkrića stoljeća. Nakon tog putovanja, West je za časopis *Atlantis Rising* iznio svoje mišljenje o arheološkoj autentičnosti nalazišta.

Naglašeno je da su on i Schoch pošli na to putovanje, unaprijed vjerujući da bi ondje mogli naći veliku prekretnicu što je većina nas čeka - otkrivanje nepobitnih dokaza o postojanju pretpotopne civilizacije (područje je pod vodom najmanje jedanaest tisuća petsto godina). Fotografije što su ih

John Anthony West

vidjeli doista su se doimale nedvosmislenima. Na kraju krajeva, upravo je njihovo istraživanje prije nekoliko godina potreslo akademsku zajednicu, jer su pokazali da je voda, a ne pijesak nošen vjetrom, izazvala oštećenja na Velikoj sfinji u Egiptu, time utvrdivši da je tisuće godina starija no što se prije mislilo.

Međutim, nakon što su pregledali Yonaguni nalazište, West i Schoch smatraju da je vjerojatno nastalo prirodnim putem, premda su ga ljudske ruke na neki način možda dotjerale - možda poravnale terase. Unatoč tome, njih dvojica i dalje vjeruju da, čak i ako je Yonaguni nalazište prirodnog podrijetla, mjesto ostaje jedno

**Dr. Robert M. Schoch kraj
otoka Yonaguni**

od najneobičnijih - ako ne i najneobičnije - otkriće na svijetu. Jedno u čemu se West,

Schoch i Hancock posve slažu je potreba za daljnjim istraživanjima i potpunim pregledavanjem nalazišta, jer svi osjećaju da je prerano donositi bilo kakve konačne zaključke.

Kao odgovor na Westove komentare, suradnik časopisa *Atlantis Rising* Frank Joseph naglašava da su West, Schoch i Hancock obišli samo jednu od osam lokacija raširenih na području od petsto kilometara, te dodaje da bi sada Schoch trebao dokazati kako su geomorfološke sile mogle stvoriti formacije koje su, ako su doista prirodne, jedinstvene na svijetu.

Nakon sudjelovanja na konferenciji avangardnih istraživača što ju je u Engleskoj organizirao časopis *Quest Magazine* (gdje je bio i West), Joseph kaže da, iako još uvijek ima mnogo polemika i nejasnoća oko toga pitanja, osjećao je da se na konferenciji došlo do konsenzusa u tome da su formacije djelo ljudskih ruku. Joseph je također dodao da su japanski istraživači obavili laboratorijsku analizu kamenja s nalazišta i dobili rezultate, konzistentne s umjetnom obradom kamena.

Indija 30.000 g. pr. Kr.

Leže li korijeni indijske kulture potopljeni ispod Indijskog oceana?

David Lewis

Svijet je pun zagonetki. S obzirom na njezine mistične tradicije, nijedna zemlja nije zagonetnija od Indije, zemlje i kulture za koju se kaže da je ukorijenjena u pradavnu bezvremenost.

Zapadnjaci su često nastojali dokučiti tajne Majke Indije. Zapadnjački učenjaci, relativno novi na svjetskoj pozornici, uporno pokušavaju odrediti starost indijske civilizacije u skladu s vremenskim vrijednostima Zapada, drsko se smatrajući intelektualno superiornijima i rutinski odbacujući mudrost prikupljanu tisućljećima, uključujući kulturne pređaje koje govore o podrijetlu čovječanstva, izgubljenim kontinentima i naprednim pretpovijesnim civilizacijama.

Ali nije uvijek bilo tako. Od sredine do kraja devetnaestog stoljeća, kada su se u Europi tek počele oblikovati znanstvene ideje o podrijetlu ljudskih bića, mnogi od prvih geologa i arheologa prihvaćali su ideje o biblijskom potopu i izgubljenim kontinentima za koje su našli mnogo čvrstih dokaza, čak i kopnenu masu u Indijskom oceanu - veliki Južni kontinent britanskog prirodoslovca Alfreda Russella Wallacea. Danas,

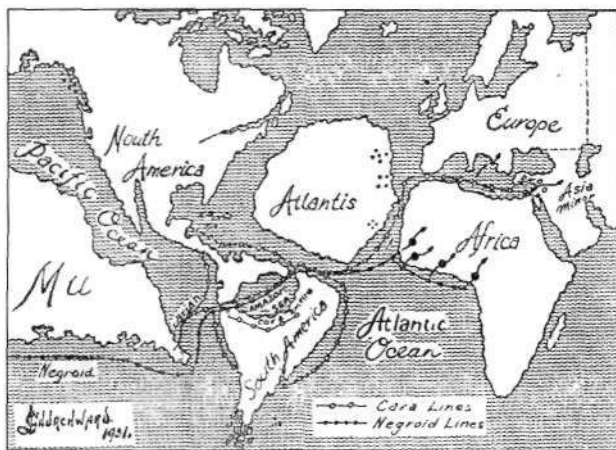

Božanstvo iz hrama, Sri Lanka

službena znanost još uvijek teoretizira o tome da su kopnene mase kao što su Gondvana i Pangea morale postojati, iako ih stavljaju u ekstremno davne epohe: prije sto osamdeset do dvjesto milijuna godina.

MAJKA SVIH DOMOVINA

Lemurija, naziv za izgubljeni kontinent u Tihom ili Indijskom oceanu, počeo se rabiti u 1860-ima kad su geolozi otkrili zapanjujuću sličnost između fosila i taložnih slojeva tla u Indiji, južnoj Africi, Australiji i Južnoj Americi. Ti su geolozi zaključili da je u Indijskom oceanu morao postojati veliki kontinent, ili barem kopneni most ili niz otoka, a engleski biolog Philip L. Scalter je tu kopnenu masu nazvao Lemurija, po lemurima na Madagaskaru.

Zemljovid Jamesa Churchwarda koji prikazuje Mu

Gospođa Helena Blavatsky, utemeljiteljica Teozofskog društva, je krajem devetnaestog stoljeća mnogo pisala o Lemuriji, a u 1920-ima je pukovnik James Churchward tvrdio da je u Indiji našao određene drevne pločice s natpisima, koje su opisivale davno izgubljeni Mu (Lemuriju), zlatnu civilizaciju za koju se govorilo da je postojala na Pacifiku. Churchward je svoj život i rad posvetio oživljavanju izgubljene kulture Lemurije u nizu svojih knjiga.

Teorija o pomicanju kontinenata, koja govori o ekstremno sporom kretanju kontinenata, a zatim ideja o tektonskim pločama, u mnogim je umovima uklonila Lemuriju, istodobno zadovoljavajući bitne postav-

ke suvremenog znanstvenog razmišljanja o podrijetlu. Te se bitne postavke zovu uniformnost, a tvrde da se sav prirodni razvoj na Zemlji zbivao ekstremno polako, uz postupna povećanja, te na više ili manje uniformni način. Velike poplave, globalne kataklizme i potonuća kontinenta u novijoj pretpovijesti podsjećaju na biblijske priče, pa su protubiblijski darvinisti prošlih dana prvim geolozima i arheolozima nametnuli doktrinu uniformnosti. Ideja da su velike kataklizme imale bilo kakve veze s pretpovijesću, nekoć smatrana heretičnom, tek je nedavno postala prihvatljivom zahvaljujući dokazima da je veliki asteroid udario u područje Yucatana, izazvavši izumiranje dinosaurusu prije mnogo milijuna godina.

No treba uzeti u obzir drevne predaje iz južne Azije, koje potvrđuju otkrića prvih geologa, one koji kažu da je nastanjeni kontinent nekoć postojao ondje, gdje je sada Indijski ocean. To vjerovanje postoji, do dana današnjega, među narodima južne Indije, u Sri Lanki i na otocima u Andamanskom moru, blizu Malezije.

Jedna predaja potječe iz zapisa drevnog Cejlona, a odnosi se na izgublenu civilizaciju u području što ga sad zauzima Indijski ocean, i kopnenu masu što je povezivala Indijski potkontinent i otok Sri Lanku - predaja kakvu današnji intelektualci odbacuju kao bajku.

"U prijašnjem dobu", kaže jedan drevni cejlonski tekst, "tvrđavu Rawane (gospodara Lanke), dvadeset pet palača i četiristo tisuća ulica, progutalo je more." Prema jednoj drevnoj predaji, potonula je kopnena masa počivala između Tuticorina na jugoistočnoj indijskoj obali i Manaara na Cejlonu, što nije kopnena masa veličine kakvu su nekoć zamišljali prvi geolozi, ali - ako je doista postojala - ipak je potonuli dio Indijskog potkontinenta.

Druga narodna predaja, navedena u knjizi Allan i Delaira *Cataclysm! Compelling Evidence of a Cosmic Catastrophe in 9500 B. C (Kataklizma! Snažni dokazi o kozmičkoj katastrofi 9500. g. pr. Kr)*, ona o Selungsu iz arhipelaga Mergui ispred južne Burme, također govori o potonuloj kopnenoj masi: "Prije je zemlja bila kontinentalnih dimenzija, ali kći zlog duha bacila je mnogo kamenja u more ... voda se podigla i progutala kopno ... Stradalo je sve živo, osim onoga što se uspjelo spasiti najednom otoku koji je ostao iznad vode."

Jedan od tamilskih epova iz južne Indije, *Silappadhikaram*, često spominje golemu zemlju pod nazivom Kumari Nadu, inače poznatu

kao Kumari Kandam (što su je europski učenjaci kasnije identificirali kao Lemuriju), koja se pružala daleko izvan današnjih indijskih obala u Indijski ocean. Drevni pisci južne Indije detaljno su pisali o pretpovijesnoj Tamil Sangham, duhovnoj akademiji, smještenoj u toj drevnoj zemlji. Također su pisali o potonuću dviju rijeka, Kumari i Pahroli, na sredini kontinenta, te o zemlji punoj planina, životinja i vegetacije.

Silappadhikaram nam govori o zemlji sa četrdeset devet provincija i planinskim lancima iz kojih se vadilo drago kamenje (Sri Lanka i drugi dijelovi Indije i danas su područja u kojima se vadi drago kamenje). To je Pandyan kraljevstvo, prema predaji, postojalo od 30.000. g. pr. Kr. do 16.500. g. pr. Kr. Barem jedna loza današnjih mistika iz južne Indije tvrdi da potječe izravno iz tih neobično drevnih vremena, kad su njihovi duhovni pradjedovi ostvarivali ekstremnu dugovječnost zahvaljujući izvrsnom poznavanju joge, te su hodali zemljom praktički poput bogova. To je fenomen za kojeg se priča daje prenesen do sadašnjeg vremena, a sačuvan je u udaljenim područjima Himalaja.

Povrh toga, indijski ep *Mahabharata*, za kojeg su neki neovisni indijski učenjaci procijenili da potječe iz petog tisućljeća prije Krista, sadrži dijelove u kojima junak epa, Rama, s današnje zapadne obale promatra golemu kopnenu masu što je sada pokriva Indijski ocean. Ti indijski epovi također aludiraju na naprednu tehnologiju kad govore o *vimana*, letjelicama kojima su se prevozili elitni slojevi društva, i koje su se koristile za ratovanje. Manje poznati indijski zapisi detaljno i opširno opisuju te letjelice, zbujujući znanstvenike i povjesničare. Štoviše, veliki indijski epovi živo opisuju vojna razaranja koja se mogu izjednačiti jedino s nuklearnim ratom.

Sanskrtolog i ugledni fizičar J. Robert Oppenheimer, otac hidrogenske bombe, navodno je iznio tumačenje da drevni ep opisuje pretpovijesnu nuklearnu katastrofu. Nakon prvog testiranja atomske bombe u Alamogordou, New Mexico, Oppenheimer je sablasno citirao *Mahabharatu*, rekavši: "Postao sam smrt, uništavatelj svjetova." U jednom kasnijem intervjuu, kad su ga pitali je li atomska bomba prvi put eksplodirala u Alamogordo testiranju, Oppenheimer je odgovorio da je to bio prvi put *u modernoj povijesti*.

Bez obzira na Oppenheimera, jesu li priče o letećim strojevima, izgubljenim kontinentima i pretpovijesnom nuklearnom ratu samo mitovi, ili nam ti drevni tekstovi pružaju povijesne činjenice, davno zaborav-

ljene i zatim odbačene od moderne znanosti, pune predrasuda, kao plodovi mašte?

FILTAR ZNANJA

Kako bismo počeli odgovarati na to pitanje, najprije moramo razmotriti povijest znanja koje se odnosi na Indiju.

Znanstvenici Zapada su od devetnaestog stoljeća rutinski odbacivali povijesnu važnost kulturne predaje drevnih naroda, uključujući i one iz južne Indije. Uz izrazito etnocentriističke predrasude - intelektualno pastorče zapadnjačkog kolonijalizma - stručnjaci su iznova tumačili istočnjačku povijest, bacajući cijele sustave drevne filozofije i znanosti u ropotarnicu povijesti. Povijesna je ropotarnica spremište svega onoga što je konfliktno europskim modelima, kao što su biblijsko kršćanstvo i znanstveni materijalizam. Ovdje pronalazimo početak "filtriranja znanja", danas dobro poznatog studentima alternativne arheologije, geologije i drugih disciplina povezanih s potragom za izgubljenim podrijetlom.

Indija je, s odnosom Zapada prema njoj i njezinim pokoravanjem, tipičan primjer načina na koji je zapadnjački intelektualizam osvojio svijet. Možemo to nazvati modelom "Zapad je najbolji": strogo ustrajavanje na europskim doktrinama, koje niječu tradicije i pokušaje da

Spekulativan zemljovid koji prikazuje potonulu kopnenu masu Tamil Nadu

se ponudi mnogo više drevnih teorija, kad je riječ o podrijetlu civilizacije, od zapadnjačkih učenjaka. Povrh toga, dodajte znanstveni materijalizam koji opovrgava sve nematerijalne teorije o podrijetlu čovjeka, života i stvarnosti.

Nakon što su otkrili, naprimjer, da korijenske riječi indijskog drevnog sanskrta postoje u gotovo svim svjetskim jezicima, zapadnjački su učenjaci osmislili etnocentrističku shemu za objašnjavanje tog fenomena - onu što su je prvi indijski premijer, Jawaharlal Nehru, i mnogi drugi suvremeni indijski intelektualci prihvatili. Jednom je morao postojati stari europski narod, rekli su nam znanstvenici, indoeuropska rasa od koje je svijet, i Indija, naslijedio lingvističke korijene i genetska svojstva.

Znanstvenici su također ekspropirali danas mitske Arijece drevne Indije kako bi upotpunili taj scenarij. Mitska rasa, rečeno nam je, potječe iz Europe, a zatim je okupirala dolinu Inda na sjeveru Indije - čineći sanskrit i vedsku kulturu proizvodom, a ne pretečom, zapadnjačke civilizacije - i to prilično mlade.

No teorija o arijskoj invaziji poslije je došla na zao glas, nakon što je svedena na *migracijsku* teoriju. James Schaffer sa Sveučilišta Case Western, ugledni arheolog koji se specijalizirao za drevnu Indiju, o tome je pitanju rekao sljedeće: "Arheološki zapis i drevne usmene i pisane predaje južne Azije, sada se počinju poklapati", nedavno je napisao Schaffer. "Nekoliko je znanstvenika iznijelo stav da u 'literaturi' nema ničega što nepobitno stavlja Indo-Arijece izvan južne Azije, a sad arheološki zapis to potvrđuje... Odlučno odbacujemo pojednostavljena povijesna tumačenja, koja potječu iz osamnaestog stoljeća (vrijeme britanskog zauzimanja Indije)... Vrijednost tih, još uvijek prevladavajućih tumačenja, znatno je umanjena europskim etnocentrizmom, kolonijalizmom, rasizmom i antisemitizmom."

Ništa od toga, naravno, ne stvara lijepu sliku o zapadnjačkoj znanosti.

Južna Indija, zemlja za čije se kulturne korijene kaže da sežu još dalje u prošlost nego oni na sjeveru, doživjelaje sličnu sudbinu. Oni koji su govorili proto-dravidskim jezikom, pretečom skupine jezika kojima se govori na jugu - a neki kažu, i samog sanskrta - ušli su u Indiju sa sjeverozapada, tako nam barem kažu. Obje su teorije bile nužne zbog zapadnjačkih vjerovanja, najprije u teoriju podrijetla iz Rajskog vrta, a zatim, nakon pojave darvinista, u općeprihvaćenu teoriju "iz Afrike" - doktrinu da se čovjek razvio iz primitivnijeg oblika u južnoj Africi,

te se polako raširio preko Azije, a zatim u Novi svijet, prije samo dvanaest tisuća godina.

No teorija o arijskoj invaziji je opovrgnuta. Nikakvi dokazi na kosturima ne pokazuju razlike između navodnih osvajača i domorodačkih naroda Indije. Satelitske snimke danas pokazuju da je drevna Harappa civilizacija iz doline Inda i Mohenjo-Dara, vjerojatno propala i nestala uslijed klimatskih promjena - odnosno, od isušivanja *mitske* rijeke Sarasvati - a ne uslijed navala zamišljenih arijskih hordi. Međutim, odustajanje od teorije arijske invazije otvara Pandorinu kutiju za ortodoksne znanstvenike, ne samo kad je riječ o pretpovijesti Indije, nego i cijeloga svijeta. Ako je sanskrit preteča drugih svjetskih jezika, zajedno s indijskim genetskim svojstvima, kako se pretpovijest može objasniti na konvencionalan način?

David Hatcher Childress nestanak Harappa i Mohenjo-Dara pripisuje nečemu daleko više kontroverznom, no što su klimatske promjene: *pretpovijesnom nuklearnom uništenju* u kojem su sudjelovale letjelice i projektili (Ramine izrazito destruktivne "plamene strijele"). Ta bi se slika na prvi pogled mogla doimati bizarnom, ali uvjerljivo je prikazana u drevnim zapisima - kao što je primijetio Oppenheimer - a postoje i neki geološki pokazatelji, kaže Childress.

U međuvremenu, čak i ortodoksni stavovi procjenjuju da indijska seoska kultura, za koju se smatra da je preteča civilizacija Mohenjo-Daro i Harappan, potječe iz ekstremno daleke prošlosti. Iskopavanja u Mehgarhu, u današnjem Pakistanu, ukazuju na 6000. g. pr. Kr., prije takozvane *pojave* civilizacije na Bliskom istoku. Neki ortodoksni znanstvenici Indiji ne pripisuju samo prvu abecedu, već je također smatraju kolijevkom civilizacija Mezopotamije, Sumera i Egipta. Štoviše, lingvistički dokazi pružaju intrigantne podatke: domaći jezici na mjestima tako udaljenim kao što je Kamčatka i Novi Zeland slični su tamilu, jeziku južne Indije. Nadalje, tamilske se riječi pojavljuju u najvećim svjetskim klasičnim jezicima: sanskrtu, hebrejskom i grčkom.

No koliko daleko zadire filter znanja? Koliko stvarne prošlosti Indije još uvijek leži u ropotarnici povijesti što su je stvorili europski etnocentrizam, kolonijalizam i znanstveni materijalizam?

Opovrgavanje teorije o arijskoj invaziji može biti samo vrh ledenog brijega pogrešnih shvaćanja o starosti i prirodi drevnog Indijskog potkontinenta, njegove kulture, naroda i postignuća. Oдавno se tvrdi da

majka Indija posjeduje povijest, koja se pruža u nejasne i zaboravljene magle prošlosti, u vrijeme prije početka svih mitova, kad su veliki *ri-shiji*, ljudi duboke mudrosti i fenomenalnih duhovnih sposobnosti, hodali Zemljom.

Drevni kip iz Tamil Nadu

Ta drevna Indija, za koju se kaže da je bila proizvod bogova, postojala je u vremenima iz kojih su proizašli epovi *Ramayana* i *Mahabharata*, kao i drevne predaje iz Tamil Nadua u južnoj Indiji. Ta je drevna Indija bila zemlja za čiju se kulturu govorilo da je starija od one na sjeveru, a nekoć je postojala kao dio Kumari Kandama, velikog južnog kontinenta za koji se smatra da se pružao od današnjeg Madagaskara do Australije, a postojao je trideset tisuća godina prije Krista.

Opskurni tekstovi Siddhanta predaja iz Tamil Nadua navodno govore da je strahovita poplava uništila Kumari Kandam. Ta se ideja ponavlja u djelima pukovnika Jamesa Churchwarda i W. S. Cervea, jer obojica tvrde da poznaju tekstove, indijske i tibetanske, koji govore o davno izgubljenom kontinentu smještenom na istoku.

KAMO SU OTIŠLI SVI SISAVCI?

Dok teorija o pomicanju kontinenata pretpostavlja ekstremno sporo i stalno pomicanje kopnenih masa tijekom stotina milijuna godina, postoji mnogo pokazatelja da se površina Zemlje u novijoj pretpovijesti doista promijenila izrazito brzo i nasilno. Na planetu je došlo do općeg, iznenadnog izumiranja, možda prije samo jedanaest tisuća petsto godina (što se obično pripisuje završetku posljednjeg ledenog doba), pri čemu je s lica Zemlje nestalo stotine vrsta sisavaca i biljaka, stjeranih u duboke špilje i na pougljenjene hrpe diljem svijeta. Suvremena znanost, sa svim svojim mogućnostima i predrasudama, nije uspjela adekvatno objasniti taj događaj.

Umjesto toga, mirno se može reći, pokušala je *objasniti* dokaze sve nespretnijim teorijama o ledenom dobu, koje su trebale razjasniti bilo što kataklizmičke prirode što se dogodilo novijoj pretpovijesti. Postupno

pomicanje glečera izazvalo je takvo umiranje i uništavanje, rečeno nam je, iako takve tvrdnje ne razjašnjavaju mnoge, širom svijeta rasprostranjene dokaze koji ukazuju na činjenicu, da je moralo doći do globalne kataklizme. Zapravo, znanstvenici ne mogu objasniti zašto bi masivni glečeri uopće nekamo klizili.

Allan i Delair su u knjizi *Cataclysm!* - zapanjujućem i opsežnom znanstvenom djelu - prikupili nevjerojatnu količinu *poznatih* dokaza, koji potkrjepljuju legende o poplavama i razarajućim požarima, pohranjenim u svjetskoj mitologiji. Ako nakratko prestanemo vjerovati u udžbenički prikaz novije pretpovijesti, Allan i Delair na veoma uvjerljiv način ispunjavaju prazninu. Mnogi se dokazi usredotočuju na južnu Aziju, te mogu objasniti kako je u novijoj pretpovijesti more moglo progutati kontinent.

Podaci što ih je 1947. prikupio švedski istraživački brod *Albatross*, razotkrivaju golemu visoravan od stvrdnute lave, barem nekoliko stotina kilometara jugoistočno od Sri Lanke. Lava, dokaz velikog puknuća Zemljine kore, ispunjava veći dio danas potopljenih dolina koje su nekoć ondje postojale. Golema erupcija koja je izbacila toliko lave, možda se zbila istodobno kad i propast Wallaceova Južnog kontinenta (odnosno, Kumari Kandama), a postoji mnogo zooloških i botaničkih dokaza koji kopnenu masu svrstavaju u novije razdoblje, kako kažu Allan i Delair.

Među dokazima što su ih prikupili prvi geolozi, a Allan i Delair su ih izvukli na svjetlo dana, su azijske špilje pune kostiju brojnih i različitih vrsta životinja iz novijeg pretpovijesnog doba, *iz svih dijelova svijeta*, a do njihovog posljednjeg počivališta mogle su ih dovesti jedino goleme količine vode, pod utjecajem neke spektakularne, kataklizmičke prirodne sile.

Prema djelu Allan i Delaira, druge se geografske anomalije, kao što je indijski poluotok Deccan, golema trokutasta ravnina od lave debele tisuću i više metara koja pokriva šesto četrdeset tisuća kvadratnih kilometara, te Indo-Gangeška uleknina, gigantska napuklina na površini Zemlje koja se proteže od Sumatre kroz Indiju do Perzijskog zaljeva, mogu protumačiti kao dokazi strašne kataklizme, koja je potopila Kumari Kandam u vrijeme rasprostranjenog izumiranja. Područje Deccan se geološki razlikuje od nizine uz rijeke Ind i Ganges, te od Himalaja na sjeveru. Stijene poluotoka Deccan su među najstarijima na svijetu, bez ikakvog traga da su ikad bile pod vodom, i često su prekrivene pločama bazalta koji je nekoć onuda tekao kao rastaljena lava.

DAVNE OSTAVŠTINE?

Drugi zanimljivi djelići neobičnih dokaza upućuju na raširenu, ako ne i naprednu pomorsku ili čak zrakoplovnu kulturu koja je nekoć postojala na Kumari Kandamu: naprimjer, sličnost pisma iz doline Inda i onome pronađenom na Uskršnjem otoku s druge strane Pacifika. Prema nekim istraživačima iz južne Indije, rukopisi za koje se smatralo da ih se ne može odgonetnuti, napisani su na proto-tamilskom jeziku, što bi moglo povezati kulturu udaljenog Uskršnjeg otoka i njegove slavne megalitske kipove s drevnom južnom Indijom ili Kumari Kandamom - ideja koja se pojavljuje u predaji stanovnika Uskršnjeg otoka, o velikom kontinentu na Pacifiku s kojeg potječe njihov narod.

Ako pođemo dalje na istok, do Sjeverne Amerike, nove metode određivanja starosti stavljaju mumiju iz špilje Spirit - ostatke četrdeset godina starog muškarca koji su 1940. pronađeni u špilji istočno od Carson Cityja, Nevada - u sedmo tisućljeće prije Krista. Premda su posmrtni ostatke suvremeni američki Indijanci proglasili svojima, crte lica mumije ukazuju na pripadnika naroda iz južne Azije. U tijeku je žestoka rasprava po pitanju određivanja starosti mumificiranog čovjeka, kao i o nesigurnostima i predrasudama povezanim s datiranjem arte fakata općenito, ali mumija iz špilje Spirit mogla bi predstavljati ostatke drevnog stanovnika Kumari Kandama, ili možda barem nekog njihovog pretka.

Bez obzira potječe li mumija iz Kumari Kandama ili ne, stvarno ili genetski, novi pogled na stara istraživanja u području ljudskog podrijetla i vjerojatnosti postojanja drevne napredne civilizacije, počeo je ozbiljno uzrujavati i mrsiti račune znanstvene paradigme Zapada. Problem za pobornike stava "Zapad je najbolji", a s njima i za zadrte znanstvene materijaliste, je taj, što većina svjetskih kultura posjeduje predaje i mitološke zapise, koji proturječe agresivnim pretpostavkama zapadnjačke znanosti, njezinim tvrdnjama o pretpovijesti i o prirodi čovjeka. Sve češće otkrića u raznovrsnim područjima, od arheologije do nove fizike i proučavanja smrti, podupiru drevne predaje.

Čak i dok još uvijek prevladavaju pretpostavke "Zapad je najbolji" u udžbenicima i na sveučilištima diljem svijeta, podaci zapisani na Zemlji i drevni tekstovi tiho se pojavljuju, poput duhova iz zaboravljene prošlosti. Zapisi iz majke Indije, gdje su ti duhovi bogovi, nisu nikakva iznimka.

PETI DIO

DREVNA VISOKA TEHNOLOGIJA

Razgovor s Peterom Tompkinsom

Tajne zaboravljenih svjetova

J. Douglas Kenyon

Za mnoge koji svoje osobno otkriće mudrosti drevnih naroda i moći nevidljivih sila poistovjećuju s krajem 1960-ih i početkom 1970-ih, dvije su knjige imale gotovo neusporediv utjecaj. *The Secret Life of Plants (Tajni život biljaka)* i *Secrets of the Great Pyramid (Tajne Velike piramide)* bile su bestseleri bez premca, a to je, ako ništa drugo, ortodoksnu znanost dovelo u veliku nepriliku jer se morala braniti.

Danas su priče o biljkama koje vole dobru glazbu i nevjerojatnim mjerama Velike piramide već možda pomalo zastarjele, ali su prije dvadeset pet godina izazvale priličnu strku, i usput dovele na zao glas autora Petera Tompkinsa. Za nekoga tko se usudio tako otvoreno izazvati moćnike znanstvene zajednice, Tompkins se nije samo proslavio, već je također, barem za neko vrijeme, imao kredibilitet bez presedana.

Obje se knjige i dalje tiskaju, ali Tompkinsa je, premda savjesno obavlja svoja istraživanja, konvencionalna znanost odbacila kao nekakvog šarlatana. Njegove druge dvije knjige, *Mysteries of the Mexican Pyramids (Zagonetke meksičkih piramida)* i *Secrets of the Soil (Tajne tla)*, slabo su pridonijele poboljšanju njegova poljuljanog ugleda; unatoč tome, on ostaje marljiv i nepokolebljiv. On je fascinantna osoba, a časopis *Atlantis Rising* je imao sreću da ga može intervjuirati, kako bi raspravio o njegovim interesima što ih dijeli s publikacijom.

Podrijetlom iz Georgije, Tompkins je odrastao u Europi, ali se vratio u Sjedinjene Države kako bi studirao na Harvardu. Međutim, njegov je studij prekinuo Drugi svjetski rat. Radio je za *New York Herald-Tribune*, pa je postao ratni dopisnik. Uskoro se javljao u emisijama Mutuala i NBC-a. Krajem rata radio je s Edwardom R. Murrowom i CBS-om.

Godine 1941. njegova je izvjestiteljska karijera prekinuta kratkotrajnim radom u TOI-u (preteča OSS-a, što je kasnije postalo CIA).

Pet je mjeseci proveo iza neprijateljskih linija. 'Prilikom iskrcavanja u Anziu', sjeća se, 'general Donovan i general Park poslali su me u Rim, a da su oni uspjeli stići onamo, imali bismo veliku pobjedu. No trupe su zapele. Tada sam morao četiri ili pet puta na dan slati poruke preko radija o tome što rade Nijemci - gdje će napasti i kakvom snagom, i tako dalje.'

Tijekom misije, Tompkins je vrbovao brojne agente, koji su poslani na sjever da bi se povezali s partizanima i raščistili put za planirano napredovanje Saveznika. Na kraju je otišao u Berlin. Kad je, po završetku rata, Truman ukinuo OSS, Tompkins je zaključio da se ne želi pridružiti novostvorenoj CIA-i, te je pošao svojim putem. Godine nakon rata proveo je u Italiji gdje je učio o snimanju filmova i pisanju scenarija, usput zamrzivši cenzuru: 'Shvatio sam da je jedini način na koji mogu reći ono što želim - pisanje knjiga. One ne podliježu cenzuri.'

Čak i tada, shvatio je da mnogima postaje mrzak zbog svojih stavova. "Izbacili su me s mnogih svečanih večera", smije se, 'jer sam u ono vrijeme pričao o metafizičkim nazorima - što se smatralo ludim - pa sam naučio šutjeti.'

Međutim, nije imao običaj šutjeti u tisku. Niti je uspio posve izbjeći cenzuru. Tompkins vjeruje da je njegova najnovija knjiga, *Secrets of the Soil*, što je opisuje kao "krik za spas planeta od kemijskih ubojica", bila praktički "zgnječena od strane izdavača", koji se bojao da će prestrašiti javnost. Riječ je o nastavku djela *The Secret Life of Plants*, a knjiga navodi alternative za uporabu umjesto kemijskih gnojiva za koje Tompkins kaže da su "posve beskorisni te samo ubijaju tlo i mikroorganizme, truju biljke, a na kraju životinje i ljude". Tompkins vjeruje da su takva gnojiva primarni uzročnik širenju raka.

Pisac je shvatio da njegove planove ne potiskuju samo izdavači. Jednu ideju o uporabi tehnologije koja obećava, a na koju je slučajno naišao (radilo se o rendgenskom snimanju Velike piramide), navodno su onemogućili Zahi Hawass i Uprava za egipatske antikvitete. 'Trebalo bi potrošiti oko pedeset tisuća da se rendgenski snimi cijela piramida i

Peter Tompkins

otkrije što se doista unutra nalazi', kaže Tompkins. 'Meni se činilo da bi to bila zanimljiva televizijska emisija, ali nitko nije bio zainteresiran. Bilo je veoma čudno.'

Na nedavno veoma razvikan rad belgijskog astronoma Roberta Bauvala, koji nastoji dokazati poravnanje između piramida i zvijezda Orion, Tompkins sliježe ramenima: 'To je hipoteza, ali se ne može dokazati. Kad je riječ o Velikoj piramidi, mene zanimaju samo one stvari koje su čvrste, nepobitne.' Tompkins želi nešto više od "beskonačnih teorija", za koje tvrdi da ih ima punu sobu. Ali priznaje: 'Ako pomislite na vezu plemena Dogon i zvijezde Sirijus, očito je da su, na ovome planetu, ljudi znali mnogo više o astronomiji, i možda su na ovaj ili onaj način bili povezani sa zvijezdama. No ja sam zainteresiran samo kad netko done-se prilično čvrste dokaze.'

Tompkins vjeruje da dokaza o naprednom drevnom poznavanju astronomije u izobilju ima u mnogim ostacima drevne arhitekture. 'Očito je da su svi veliki hramovi u Egiptu astronomski orijentirani i geodetski postavljeni', kaže. Osobito je zainteresiran za Tel el-Amarnu, što smatra mogućom temom svoje sljedeće knjige. Znanje o astronomiji ugrađeno u grad što ga je podigao Akhenaton, Tompkins smatra "zapanjujućim". Međutim, na njegovu veliku žalost, Livio Catullo Stecchini, talijanski znanstvenik i autoritet za drevna mjerenja, na čiji se rad Tompkins oslanjao dok je pisao *Secrets of the Great Pyramid*, u međuvremenu je umro.

Zanimljivo je da Tompkins nikad nije dopustio objavljivanje knjige *Secrets of the Great Pyramid* u Italiji, jer je izdavač želio izbaciti Stecchinijev dodatak. Nepravda još uvijek ljuti Tompkinsa: 'To je nepriznati talijanski genij, ali Talijani kažu - ako to želite tiskati, ne možete objaviti knjigu.'

Tompkinsova sljedeća knjiga, o meksičkim piramidama, još je više naglasila njegovo mišljenje da su drevni narodi posjedovali napredno znanje o astronomiji. Premda nije uvjeren da sličnosti između Egipta i Meksika dokazuju postojanje izvorne kulture kao što je Atlantida, što neki pretpostavljaju, ipak vjeruje da je "očito da su ljudi putovali preko Atlantika". Također vjeruje da su meksički graditelji primjenjivali isti sustav mjera kao i Egipćani. 'Trebao bih napisati još jednu cijelu knjigu o tome što je bilo poznato na obje strane Atlantika', kaže.

Tijekom boravka u Meksiku, Tompkins je uspio - uz velike troškove i poteškoće - snimiti učinak izlaska i zalaska Sunca tijekom ekvinocija

Peter Tompkins u Chichen Itzi

u hramu u Chichen Itzi. 'To je doista nevjerojatno', kaže, 'ali možete vidjeti kako ona zmija oživljava, samo na taj jedan dan. Ide gore dolje stubama. Snimili smo to, i bilo je jednostavno prekrasno. Kako su postavili tu piramidu da se to događa samo tijekom ekvinocija?'

Traženje odgovora na to pitanje dovelo je Tompkinsa na Novi Zeland i do Geoffreyja Hodgesona, koji se u 1920-ima proslavio vidovitim određivanjem točnog položaja planeta u danom trenutku. Hodgeson ga je uspio uvjeriti da je to moguće, te je Tompkins zaključio da mu je poznata tajna o tome, kako su drevni narodi uspijevali postići precizna astronomska poravnanja bez pomoći modernih instrumenata. 'Nisu im trebali instrumenti', kaže, 'jer su bili ugrađeni u njima. Vidovitošću su mogli točno procijeniti gdje se planeti nalaze i razumjeti njihovo kretanje.' Takve su spoznaje, premda su bile dostupne drevnim narodima, uvelike zaboravljene u otuđenom, visoko-tehnološkom zapadnjačkom društvu. 'Mi smo se zatvorili', kaže Tompkins. 'Navukli smo zastore na naš drugi vid.'

Fasciniran vidovitošću i potencijalom što ga podrazumijeva, Tompkins ju je pokušao iskoristiti kao izvor za svoje više znanstveno istraživanje. Kad ga je vlastita potraga za konkretnim dokazima o postojanju Atlantide odvela na Bahame, iskoristio je sve što mu je stajalo na raspolaganju. Kad mu se učinilo daje jedno nalazište puno drevnih mramornih stupova i zabata, jedan mu je medij rekao daje to samo posljednje počivalište broda iz devetnaestog stoljeća koji je putovao za New Or-

leans, a prevezio je mramorni mauzolej. Na više znanstvenoj strani, tajno uzimanje uzoraka s poznate Bimini ceste uvjerilo ga je da nije riječ o djelu ljudskih ruku, već je to samo kamen s plaže.

Ono što je želio, dobio je od geologa sa Sveučilišta Miami. Dr. Cesare Emiliani pokazao je Tompkinsu rezultate vlastitih ispitivanja uzoraka tla, što ih je godinama obavljao u Meksičkom zaljevu. To su bili uvjerljivi dokazi o velikoj poplavi oko 9000. g. pr. Kr. Tompkins se sjeća: "Emiliani je rekao: 'Kažu da je Atlantida pronađena na Azorima, te ispred španjolske obale i ispred istočne obale Sjedinjenih Država. Sva su ta mjesta', rekao je, 'mogla biti dio carstva Atlantide koja je potonula točno u vrijeme što ga Platon navodi.'"

Tompkins je nekoliko godina prije napisao predgovor za engleski prijevod knjige *The Secret of Atlantis (Tajna Atlantide)* Otta Mucka. Tompkins je veoma uvjerljivom smatrao Muckovu hipotezu da je Atlantida potonula nakon pada asteroida, i još uvijek tako misli, premda to tek treba dokazati. Međutim, Tompkins vjeruje da je u Emilianovu radu našao jedini geološki dokaz o tome.

Naravno, dokazanu ili ne, Atlantidu neće, kao ni mnoge druge kontroverzne zamisli, spremno prihvatiti intelektualna zajednica. Tompkinsu se razlozi za to čine jasnima: 'Moralni bi iznova pisati sve svoje arheološke udžbenike ako se nešto od toga dokaže. Ako je točna teorija Johna A. Westa o Sfingi (da je starija od deset tisuća godina), to će donijeti mnogo promjena.' Primjenjujući analogiju, opisuje čovjeka kojeg poznaje u Kanadi, a razvio je lijek za rak, te naglašava kakva je prijetnja to otkriće za industriju koja okreće milijardu dolara godišnje, a bavi se liječenjem raka.

Zbog cijelog života provedenog u traženju skrivenih sporednih putova, Tompkins se filozofski odnosi prema vlastitom neizbježnom fizičkom prijelazu. Dok priznaje da "se to vrijeme približava", on kaže: 'Daleko mirnije razmišljam o smrti. Poput vremena, to je neka vrsta iluzije. Želim reći, izgubite tijelo, ali što je to? Imali ste ih mnogo prije i vjerojatno ćete ih imati mnogo poslije. Možda će vam biti bolje bez njih.'

U svakom slučaju, njegova se produktivnost nije smanjila. Njegova sljedeća knjiga obećava dokaze o postojanju elementarnih stvorenja. Projekt je nadahnulo nedavno znanstveno potvrđivanje rada Annie Besant i C. W. Leadbeatera na razrađivanju subatomske građe. Prije prijelaza u novo stoljeće, dvoje vođa Teozofskog društva odlučilo je

upotrijebiti svoje joga moći za analizu elemenata. Leadbeater je vidio, a Besant je crtala. Kad je njihov rad objavljen, nitko nije obraćao pozornost. Na kraju krajeva, ono što su radili nije bilo samo "nemoguće", već su njihovi rezultati bili kontradiktorni konvencionalnoj znanosti.

Tada je, u 1970-ima, jedan engleski fizičar otkrio njihov rad, i shvatio da su točno opisivali čestice i druge značajke atoma, što je tek nedavno otkriveno. Nakon što je došlo do tako moćne potvrde, Tompkins se sada potanko bavi onime što su to dvoje napisali o elementarnim duhovima, kao i radom uglednog vidovnjaka Rudolfa Steinera.

'Ako sve to zbrojite', kaže, 'i shvatite da su ti ljudi doista mogli, mnogo godina prije otkrića atoma i izotopa, sve to točno opisati i nacrtati, a zatim pogledate njihov opis prirodnih duhova, njihovu funkciju na planetu, njihovu vezu s ljudskim bićima, te zašto bismo ponovno trebali uspostaviti tu vezu, morate slušati. Želim reći, to je crno i bijelo. Ne možete pobjeći od toga.'

Drevna agrikultura, u potrazi za karikama koje nedostaju

Može li se neizbježni dokaz o izgubljenom izvoru civilizacije naći kako raste na našim poljima?

Will Hart

Jedan od najneobičnijih aspekata zagonetki naše povijesti je upravo činjenica da postoje nerazjašnjene tajne. Zašto bi naša prošlost trebala biti tako puna anomalija i zagonetki? Navikli smo prihvaćati ta proturječja, ali ako okrenemo situaciju, doista se ne čini da ima smisla. Prilično točno poznajemo povijest Amerike, Europe, Rima i Grčke koja seže tri tisuće godina unatrag, baš kao što poznajemo vlastitu prošlost. Smatrali bismo veoma čudnim i neprihvatljivim kad ne bi bilo tako.

Međutim, kad se vraćamo dalje u pretpovijest od Babilona, do Sumera i drevnog Egipta, situacija postaje veoma nejasna. Može postojati nekoliko mogućih objašnjenja: 1) naše ideje i vjerovanja o načinu na koji se povijest odvijala, sukobljavaju se s istinom; 2) patimo od kolektivne amnezije iz nepoznatih razloga, i/ili nekakva kombinacija jednoga i drugoga.

Zamislite da ste se jednog jutra probudili s potpunom amnezijom, nemate pojma kako ste stigli na ovaj planet i uopće se ne sjećate svoje prošlosti. Nalazimo se u analognoj situaciji kad je riječ o povijesti civilizacije, a to podjednako uznemiruje. Ili recimo da živite u starom viktorskom zdanju ispunjenom neobičnim, drevnim artefaktima. To je uglavnom naša situacija dok lutamo oko drevnih ruševina i kroz galerije muzeja, pitajući se tko je sve to napravio, kako i zašto.

Prije sto pedeset godina, veći dio povijesti u Starome zavjetu smatrao se čistom fikcijom, uključujući postojanje Sumera (biblijskog Shinara), Akadije i Asirije. Ali ti zaboravljeni djelići naše prošlosti otkriveni su krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća, kada su prona-

đeni Niniva i Ur. Ondje nađeni artefakti posve su promijenili naš doživljaj prošlosti.

Sve do nedavno, nismo poznavali korijene vlastite civilizacije. Nismo imali pojma tko je izumio kotač, agrikulturu, pisanje, gradove ili bilo što drugo. Povrh toga, iz nekog neobičnog, neobjašnjivog razloga, nije bilo mnogo ljudi koji su željeli znati, a čak su i povjesničari bili voljni dopustiti da ostaci ljudske povijesti leže zakopani ispod pustinjskog pijeska. Stav se doima jednako čudnim kao i same zagonetke.

Biste li jednostavno prihvatili situaciju kad biste patili od amnezije, ili biste učinili sve što je u vašoj moći da rekonstruirate svoju prošlost i svoj identitet?

Čini se da postoji nešto što skrivamo sami od sebe. Neki će reći da je riječ o mučnom posjetu drevnih astronauta; drugi će tvrditi da je postojala drevna ljudska civilizacija koju je uništila kataklizma. U svakom slučaju, očito smo zakopali i zaboravili te epizode jer je sjećanje previše bolno. Osobno nisam došao do konačnog zaključka po pitanju tih ideja; međutim, siguran sam da ortodoksne teorije što ih iznose konvencionalni arheolozi, povjesničari i antropolozi ne mogu izdržati pornije ispitivanje.

Neobično je da smo razvili sposobnost slanja svemirskih sonde na Mars i razbijanja ljudskog genoma, pa čak i kloniranja ljudi, ali još uvijek petljamo oko pokušaja razumijevanja zagonetki kultura koje su gradile piramide, pretpovijesti, i toga kako smo uopće izveli golem skok od kamenog doba do civilizacije! Tu se nešto ne slaže. Zašto mi, kao vrsta, nismo uhvatili niti koje nas izravno i konkretno povezuju s našom prošlošću?

Imam onaj osjećaj što ga dobivaju novinarski istražitelji i detektivi kada dugo kopaju po neriješenom slučaju. Nedostaju nam neki dijelovi i/ili situaciju ne gledamo na pravi način, a vjerojatno nam je promaknulo značenje očitih tragova, jer smo uvjetovani razmišljati o činjenicama na određeni način. Povrh toga, nismo postavili sva prava pitanja. Nikad ne škodi vratiti se osnovama i iznova razmotriti sve što mislite da znate i kakve su stvarne "činjenice".

Uvijek smo imali mogućnost izbora želimo li pokušati shvatiti smisao svijeta ili ne. Život nam je dao nevjerojatnu količinu manevarskog prostora i slobode kad je riječ o stjecanju znanja. Naši su preci svladali osnovna pravila igre preživljavanja tijekom nevjerojatno dugog vre-

menskog razdoblja kamenog doba. Nisu morali znati da se Zemlja okreće oko Sunca, niti građu atoma da bi uspjeli. Ali nakon posljednjeg ledenog doba dogodilo se nešto neobično, a ljudska je vrsta doživjela iznenadnu preobrazbu koja ju je dovela na nepoznati teritorij.

Još uvijek žanjemo posljedice tih eksplozivnih događaja.

Vratimo se natrag i postavimo scenu početaka ljudske evolucije onako kako je prikazuje znanost. Naši su se preci našli u svijetu punom prirodnih čudesa, suočeni s izazovima što ih je priroda pred njih postavila, a svi su bili povezani s osnovnim preživljavanjem. Za početak, nisu imali nikakvog oruđa, kao ni izbora, osim da se otvoreno suoče s izazovima, baš kao što su činile druge životinje. Stvarnost te situacije moramo zadržati u perspektivi. Točno znamo kako su živjeli ljudi kamenog doba, jer su tijekom proteklih petsto godina mnoga plemena diljem svijeta još uvijek tako živjela, a njih se intenzivno i opširno proučavalo.

Znamo da je čovječanstvo tijekom kamenog doba bilo prilično homogeno. Čak prije deset tisuća godina, ljudi su uglavnom živjeli na isti način, bez obzira je li to bilo u Africi, Aziji, Europi, Australiji ili Americi. Živjeli su u bliskoj vezi s prirodom, lovili su divljač i skupljali samonikle biljke, koristili su kameno oruđe, drveno i koštano oružje. Naučili su paliti i kontrolirati vatru, i veoma su točno i detaljno poznavali navike životinja, izgled područja, prirodne cikluse, te kako razlikovati jestive i otrovne biljke.

Te spoznaje i svoj način života mukotrpno su stjecali tijekom milijuna godina iskustva. Ljudska bića kamenog doba pogrešno su prikazana i shvaćena. To nisu bili glupi grubijani, a ne bi postojao nijedan moderni um i nikakva moderna civilizacija bez dugotrajne evolucije kroz koju su oni prošli, kako bi postavili temelje za sve što će se poslije događati. Bili su itekako svjesni okoline, posve u suglasju s prirodom i neupitno snažniji i čvršći nego mi danas.

U stvarnosti, prirodni svijet što smo ga naslijedili od čovjeka kamenog doba bio je posve neoštećen. Sve je bilo netaknuto i djevičansko, kao i tijekom milijuna godina ljudske evolucije. Priroda je bila darežljiva prema tim davnim ljudima, a oni su naučili živjeti unutar tog prirodnog okvira. Ako se gleda iz statističke perspektive, ljudski status quo je kultura lovaca i skupljača plodova u kakvoj smo živjeli 99,99 posto svojeg postojanja kao vrste, barem prema onome što kaže moderna znanost.

Veoma je lako razumjeti kako su živjeli naši davni preci; život se mijenjao veoma malo i veoma polako. Davni se čovjek prilagodio i držao se onoga što je djelovalo. To je bio jednostavan, ali zahtjevan način života, a prenosio se s generacije na generaciju primjerom i usmenom predajom.

Doista se čini da tu nema mnogo zagonetki. Ali sve se to počinje radikalno mijenjati nakon posljednjeg ledenog doba. Odjednom je nekoliko plemena počelo prihvaćati drukčiji način života. Odustali su od nomadskog života, zaustavili su se na nekome mjestu, počeli uzgajati određene usjeve i pripitomljivati neke životinjske vrste. Prvi se koraci prema civilizaciji često opisuju, ali se zapravo nikad dublje ne zalazi u to. Što ih je navelo da se tako naglo promijene? To nije tako lako objasniti kako su nas uvjerali.

Prvo je pitanje veoma temeljno i jasno. Ljudi iz kamenog doba nisu jeli žitarice, a žitarice su osnova agrikulture i ishrane civilizacije; njihova se ishrana sastojala od nemasnog mesa divljači i svježeg samoniklog bilja i voća.

Za početak, razmotrit ćemo evolucijski nesklad s općenitog stajališta, proučavajući raskorak između karakteristika namirnica koje se jedu od "agrikulturne revolucije", koja je započela prije deset tisuća godina, i ranijih dva milijuna godina naše vrste, kad su davni ljudi živjeli kao lovci i skupljači plodova. Sjemenke današnjih jestivih biljaka jednostavno nisu bile na raspolaganju većem dijelu čovječanstva sve dok se nisu kultivirale, i to zbog ograničene geografske distribucije. Slijedom toga, ljudski genom se najlakše prilagođavao onim namirnicama, koje su bile dostupne čovjeku prije razvoja agrikulture.

Tako dobivamo zagonetku koju je podjednako teško odgonetnuti kao i gradnju Velike piramide. Kako i zašto su naši preci napravili taj skok? Budući da su imali malo ili nimalo iskustva sa samoniklim žitaricama, kako su znali što moraju činiti da bi ih prerađivali, ili čak da su doista jestive?

Osim toga, do vremena naglog pojavljivanja sumerske i egipatske civilizacije, već su postojali hibridi žitarica, a to iziskuje visoki stupanj znanja o biljkama i iskustva, kao i vremena. Ako imate bilo kakvog iskustva sa samoniklim biljkama ili voćkama, ili nekog iskustva u poljoprivredi, onda znate da su samonikle vrste veoma različite od uzgojenih "brida. Utvrđeno je da lovci/skupljači plodova nisu imali nikakvog

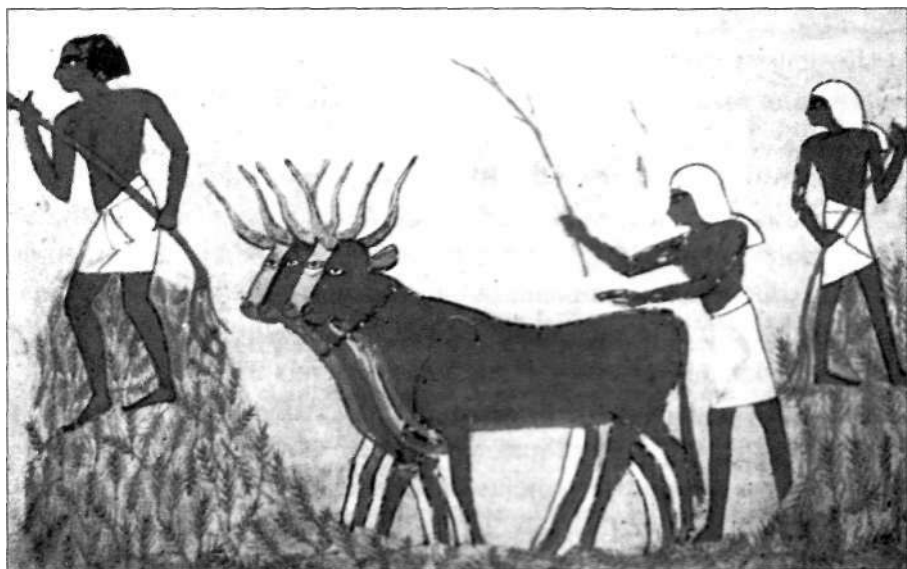
Poljodjelci drevnog Egipta

iskustva s uzgojem biljaka ili pripitomljivanjem životinja, te je trebalo proći mnogo više vremena da se od nule stigne do naprednog stupnja, što tvrde povjesničari.

Moramo pitati, odakle potječe njihovo znanje? Kako je čovjek iz kamenog doba odjednom stekao vještine potrebne za kultiviranje biljaka i uzgoj životinja, te to činio s visokim stupnjem učinkovitosti? Na umjetničkim djelima starog Egipta i Sumera možemo vidjeti čistokrvne pse kao što su hrtovi. Kako su ih tako brzo uzgojili od vukova?

Zbog sljedećih je pojava teško prihvatiti konvencionalne teorije: 1) veoma spor proces evolucije čovječanstva u kamenom dobu; 2) iznenadno stvaranje i uporaba novog oruđa, novih namirnica i novih društvenih oblika, bez ikakvih uzora. To bismo mogli razumjeti da su davni ljudi jeli samonikle žitarice, i kroz duže vremensko razdoblje eksperimentirali s uzgojem i stvaranjem hibrida, odnosno da su se razvijali u vidljivim etapama.

Ali kako možemo prihvatiti scenarij skoka iz kamenog doba do Velike piramide u Gizi?

Egipatska vršidba žita

Uzgoj biljaka je egzaktna znanost, a znamo da su se time bavili Sumerani i Egipćani, te drevni židovi. Ako sumnjate u tu tvrdnju, sjetite se da mi danas uzgajamo iste primarne žitarice koje su razvili drevni narodi. To je neobična činjenica koja iziskuje pomno proučavanje. Postoje stotine drugih samoniklih biljaka koje bi se mogle kultivirati. Zašto nismo razvili nove žitarice od drugih samoniklih vrsta iz proteklih tri tisuće godina? Kako su mogli izabrati najbolje usjeve uz krajnje malo znanja, što bi ga imali da su tek izišli iz kamenog doba?

Ne samo da su našli odgovore na sva ta kompleksna pitanja, već su također brzo otkrili načela dobivanja sekundarnih proizvoda od žitarica. Sumerani su proizvodili kruh i pivo prije pet tisuća godina, a ipak njihovi veoma bliski preci - barem prema onome što kažu antropolozi - o tome ništa nisu znali, te su živjeli skupljajući samonikle biljke i ubijajući divlje životinje. Gotovo se čini da su dobili niz uputa od nekoga tko je već razvio sve te stvari. Ali to nisu mogli biti njihovi preci, jer oni su bili lovci i skupljači plodova.

Veoma je teško rekonstruirati te brze prijelaze, osobito kad su ih pratile radikalne promjene u svim drugim područjima ljudskog života. Kako i zašto su se ljudska bića, koja su poznavala jedino nomadski život i ravnopravno društveno uređenje, tako brzo i radikalno promijenila?

Što ih je navelo na podizanje gradova i stvaranje izrazito slojevitih civilizacija, a dotad ništa o tome nisu znali?

Tijekom razdoblja epipaleolitika od otprilike 8000. do 5500. g. pr. Kr., plemena u dolini Nila živjela su u polu-podzemnim ovalnim nastambama, čiji su krovovi bili od blata i pruća. Izrađivali su jednostavnu lončariju, koristili kamene sjekire i vrhove strelica od kremenca. Još uvijek su bili polu-nomadski narod, te su se sezonski selili od jedne naseobine do druge. Golema većina plemena diljem svijeta živjela je na sličan način. Kako se odatle može stići do vađenja, klesanja i prenošenja kamenih blokova teških od jedne do šezdeset tona za izgradnju jedne od najmasivnijih svjetskih građevina, i to za tako kratko vrijeme?

Taj je brzi prijelaz gotovo nemoguće racionalno objasniti. Svi izumi i kulturni razvoji iziskuju vrijeme i niz od lako prepoznatljivih razvojnih etapa. Gdje su preteče? Veoma je lako pratiti put razvoja tijekom kamenog doba, od posve primitivnog oruđa do klesanih sjekira i strelica od kremenca. To bismo trebali pronalaziti dok se civilizacija razvija.

Ali gdje su manje piramide - mnogo manje? Gdje su primitivne rezbarije na kamenu koje prethode sofisticiranim stelama? Spora evolucija oblika, od jednostavnih do složenih, jedino je što su poznavala ljudska bića, a ne nastambe s krovovima od blata i slame, a zatim zamašna arhitektura koja podrazumijeva megalitske kamene blokove i kompleksna djela koja iziskuju vrhunske vještine.

No razvojnih faza jednostavno nema. Sumerske pločice s klinastim pismom opisuju prilično složene sustave navodnjavanja i poljoprivrede, pekara i proizvodnje piva. Biblija nam kaže da su drevni Zidovi uzgajali grožđe i proizvodili vino, te kruh s kvascem i bez kvasca. Sve to mi uzimamo zdravo za gotovo, ali nitko nikad ne postavlja pitanje kako je do toga došlo. Gdje su naučili dobiti hibrid pšenice za kruh i pretvoriti je u brašno, te od brašna peći kruh, a sve za tako kratko vrijeme? Isto vrijedi za vinogradarstvo. To nisu jednostavni ili očiti proizvodi.

Pretpostavljamo da su naši preci razvili vještine poljodjelstva kroz dugo vremensko razdoblje, što je logično očekivati. Ali nije tako. Prvi i veoma primitivni poljoprivredni eksperimenti što su ih arheolozi zabilježili, zbivali su se u Jarmu i Jerihonu. To su bila malena skromna sela gdje su se uzgajali jednostavni usjevi, ali stanovnici su još uvijek lovili divljač i skupljali samonikle biljke, a to znači da nisu bili strogo agrikulturne zajednice.

Problem je u tome što ne postoji međukorak između njih i Sumera ili Egipta, baš kao što nema malenih zigurata, piramida, ni *bilo čega* što pokazuje da su obrtnici kamenog doba odjednom naučili stvarati komplicirane kipove i stele.

Ortodoksne se teorije sve više oslanjaju na "službene" proglose službene zajednice, umjesto na dobro argumentirane i dokumentirane činjenice. Došli smo do krize u područjima antropologije, povijesti i arheologije, jer konvencionalne teze ne mogu objasniti sve veći broj anomalija. Objasnjenja su slabašna i otrcana, te postaju sve dosadnija i nesposobna nositi vlastitu težinu. Djelići se ne uklapaju i ne čine glatku, suvislu cjelinu.

U ovoj je knjizi prije spomenut citat uglednog paleoantropologa Louisa Leakeyja. Prije nekoliko godina, dok je držao predavanje na jednom sveučilištu, jedan je student Leakeyju postavio pitanje o evolucijskoj "karici koja nedostaje". On je odgovorio: "Ne postoji *jedna* karika koja nedostaje, postoje *stotine* karika koje nedostaju." To se još više odnosi na kulturnu nego na biološku evoluciju. Sve dok ne nađemo te karike, mi smo poput onih koji pate od amnezije i muče se kako bi shvatili svoj moderni život i našu kolektivnu povijest.

Tehnologija Atlantide: Koliko je bila napredna?

Što dokazi doista pokazuju?

Frank Joseph

Edgar Cayce je rekao da su stanovnici Atlantide upravljali letjelicama i podmornicama, te da su posjedovali fantastičnu tehnologiju, superiorniju onoj razvijenoj u dvadesetom stoljeću. Pitanje tako napredne tehnologije u drevnim vremenima, tvrdnja je što je mnogi istraživači teško mogu prihvatiti, osobito Cayceove opise postignuća naprednijih od bilo čega što danas imamo. Rekao je da su Atlantidani bili vješti u "fotografiranju iz daljine" i "čitanju natpisa kroza zidove - čak i iz daljine".

Atlantidski "električni nož bio je takve izrade, uz uporabu metala, da se mogao koristiti za kirurški zahvat bez krvi, kako bi se to danas reklo - zahvaljujući mogućnosti da u tijelima formira sile zgrušavanja kad je bilo potrebno ući u veće arterije ili vene, ili ih prerezati", rekao je.

Izbjeglice s Atlantide navodno su u Egipat donijele "elektronsku glazbu u kojoj su boja, vibracije i aktivnosti zvuka bili u skladu s emocijama pojedinaca ili naroda, što je moglo pridonijeti promjeni njihova temperamenta. Isto se može primijeniti kao entitet u asocijacijama s onim što bi se moglo nazvati temperamentima pojedinaca, pri čemu su zaokupljeni utjecajima izvana, te u onima koji boluju od bolesti koje su nastale uslijed prirodnog ili vibracijskog utjecaja unutar tijela, kako bi se postavili kao vibracija u tijelu."

Cayce je pričao o "zrakama smrti koje su dopirale iz utrobe same Zemlje - kad bi se pretvorile u izvore zaliha - i uništavale dijelove zemlje." Ta "zraka smrti" može biti današnji laser jer, kako je Cayce 1933. rekao, "bit će pronađena u narednih dvadeset pet godina". Govorio je o "električnim uređajima što su ih koristili narodi za gradnju prelijepih

građevina izvana, ili hramova grijeha iznutra." Atlantičani su bili vješti u "primjeni električnih sila i djelovanja, osobito u svezi i s utjecajem istih na metale; ne samo kad je riječ o njihovoj lokaciji, već i o načinu djelovanja istih kad je riječ o usavršavanju nekih i otkrivanju drugih, te uporabi različitih oblika ili transportu istih - ili preobrazbi istih kroz takve utjecaje."

U vrijeme kad je Cayce rekao da su Atlantičani koristili električnu struju za obradu metala, nisu postojali nikakvi dokazi da su drevni narodi znali bilo što o elektricitetu, a kamoli o načinu primjene u metalurgiji. Tada je 1938. godine dr. Wilhelm Koenig, njemački arheolog, obavljao inventuru artefakata u Iračkom državnom muzeju u Bagdadu i opazio nešto što se doimalo poput zbirke dvije tisuće godina starih glinenih posuda, nevjerojatno sličnih nizu spremišta za baterije. Njegovu su radoznalost uzbudili neobični unutrašnji detalji u posudama, a u svakoj se nalazio bakreni cilindar na dnu zatvoren diskom (također od bakra) i zapečaćen smolom.

Nekoliko godina poslije, sumnja dr. Koeniga našla se na kušnji. Willard Gray, tehničar u laboratoriju za visoku voltažu u Pittsfieldu, Massachusetts, dovršio je vjernu kopiju bagdaskih posuda. Otkrio je da željezna šipka uvučena u bakrenu cijev i napunjena limunskom kiselinom daje 1,5 do 2,75 volta električne struje, dovoljno za galvaniziranje predmeta sa zlatom. Grayov je eksperiment pokazao da su drevni obrtnici ipak mogli primjenjivati elektricitet za obradu metala.

Nema sumnje da "Bagdadska baterija", kako je otad poznata, nije bila prva te vrste - to je bila naprava koja je predstavljala nepoznatu tehnologiju, kakva je možda postojala tisućama godina prije, a mogla je uključivati daleko spektakularnije pothvate no što je davno zaboravljeno korištenje električne energije.

Prema Cayceu, Atlantičani svoju primjenu elektriciteta nisu ograničavali na metalurgiju. Poznavali su "uporabu zvučnih valova, gdje se način korištenja svjetla primjenjivao kao sredstvo komunikacije", rekao je.

"Dizala i povezane cijevi koje su radile na komprimirani zrak i paru" postojali su u zgradama Atlantide.

Tehnologija Atlantide dosegula je aeronautiku. Cepelini od slonovske kože bili su "spremnici plinova koji su se koristili za podizanje i upravljanje letjelica iznad različitih dijelova kontinenta, pa čak i dalje ... Nisu prolazili samo kroz ono što se zove zrak, već i kroz vodu."

Upravljanje letenje praktički je simbol našeg vremena, te nam se takvo spominjanje drevne aeronautike čini nevjerovatnim. Ipak, ozbiljni istraživači vjeruju da su peruanski letači u balonima možda prije dvije ili više tisuća godina iz zraka premjeravali poznate Nazca crteže. Unatoč nespremnosti da se Cayceu vjeruje na riječ, postoje dvosmisleni, ali ipak primamljivi dokazi koji ukazuju na mogućnost da je u drevnome svijetu moglo postojati upravljanje letenje.

Najranija potvrđena putovanja zrakom dogodila su se u petom stoljeću pr. Kr., čak prije Platonova rođenja, kad je grčki znanstvenik Arhita iz Tarenta izumio kožnatog zmaja, koji je bio dovoljno velik da njime može letjeti dječak. Grčke su ga vojske doista koristile u prvim poznatim primjerima zračnog izviđanja.

Još je neobičnije bilo otkriće do kojeg se došlo krajem devetnaestog stoljeća u gornjoj dolini Nila. O tome najbolje govori poznati pisac i istraživač David Hatcher Childress: "Godine 1898. nađen je model u egipatskoj grobnici blizu Saqqare. Nazvan je 'ptica' i katalogiziran pod brojem 6347 u Egipatskom muzeju u Kairu. Dr. Khalil Massiha je 1969. zapanjeno uočio da 'ptica' ima ravna krila, ali i uspravni rep. Dr. Massiha je stekao dojam da je riječ o modelu aviona. Napravljen je od drva, težak 39,12 grama i u dobrom je stanju.

"Raspon krila je 18 cm, nos letjelice je dugačak 3,2 cm, a sveukupna duljina je 18 cm. Ekstremiteti letjelice i vrhovi krila imaju aerodinamičan oblik. Uz izuzetak simboličkog oka i dvije kratke linije ispod krila, nema nikakvih ukrasa, niti dodataka za slijetanje. Stručnjaci su testirali model i otkrili da može letjeti."

Ptica iz Saqqare

Tijekom iskopavanja drevnih nalazišta u Egiptu, pronađeno je četrnaest sličnih letećih modela. Zanimljivo je da primjer iz Saqqare potječe iz arheološkog doba koje pripada najranijim dinastičkim razdobljima, samom početku faraonske civilizacije, što govori da se letjelica nije poslije razvila, već je pripadala prvim godinama civilizacije u dolini Nila.

Neobični egipatski artefakti doista su mogli biti leteći "modeli" prave stvari kojom su upravljali njihovi preci s Atlantide. Drveni mo-

del zračne jedrilice u kairskom muzeju daje naslutiti da su drevni Egipćani barem razumjeli temeljna načela, ljudskom rukom napravljene letjelice teže od zraka. Možda je to znanje bilo jedina ostavština od nekog prijašnjeg doba, kad su se ta načela ozbiljnije primjenjivala.

Childress je citirani tekst napisao u knjizi *Vimana Aircraft of Ancient India and Atlantis (Vimana letjelica drevne Indije i Atlantide)*, što ju je napisao u suradnji s Ivanom Sandersonom, a čini najpotpuniji pregled te teme. U knjizi je uspio prikupiti iznenađujuće dokaze iz najranijih hinduskih predaja o letjelicama, kojima se navodno letjelo u drevnim vremenima. Tada poznate kao *vimane*, spominju se u slavnim epovima *Ramayana* i *Mahabharata*, te u manje poznatom, ali najranijem indijskom epu, *Drona Parva*.

O letjelicama se raspravlja, s iznenađujućim tehničkim pojedinostima, u nekoliko rukopisa drevne Indije. *Vimaanika Shastra*, *Manusa* i *Samarangana Sutradhara*, sve klasični izvori, također opisuju "zračna kola" koja su navodno postojala od davnih pretpovijesnih vremena.

Svaki od tih epova govori o prijašnjem dobu, spominjući posljednje, ratoborne, kataklizmičke godine Atlantide. Childressova zbirka impresivnih izvornih materijala, koji potječu od početaka hinduske literature, uvelike podupire Cayceove opise letećih naprava na Atlantidi. Međutim, važno je razumjeti da te *vimane* nisu imale baš ništa zajedničko sa suvremenim zrakoplovima, jer je njihova pokretačka snaga bila posve drukčija od motora s unutrašnjim sagorijevanjem ili na mlazni pogon. Također nisu imale baš mnogo veze s aeronautikom kakvu mi poznajemo.

Atlantiđani su navodno upravljali dvama vrstama letećih vozila: letjelicama sličnim cepelinima i *vimanama* težima od zraka, kojima se upravljalo iz središnjeg izvora na tlu. Dok su ove druge predstavljale aeronautičku tehnologiju kakvu ne vidimo niti u jednoj poznatoj letjelici, baloni što ih Cayce opisuje imaju jedan detalj, koji ukazuje na njihovu autentičnost.

Rekao je da su bili napravljeni od slonovske kože. Vjerojatno bi bili previše teški da bi služili kao spremnici za bilo kakav plin lakši od zraka. No lakši slonovski mjehuri, koji su se mogli raširiti i nisu propuštali, vjerojatno su se mogli koristiti na taj način. U svakom slučaju, Cayce kaže da su Atlantiđani koristili životinje, koje su obitavale u njihovu kraljevstvu, u raznorazne svrhe.

Kritija također spominje da je na otoku Atlantide živjelo mnogo slonova. Skeptici su dugo zamjerali Platonu, jer je uključio te debelo-

košce kojima ondje nije mjesto, ali u 1960-ima su oceanografi, koji su pretraživali dno Atlantskog oceana, oko tristo dvadeset kilometara zapadno od portugalske obale, neočekivano izvukli stotine slonovskih kostiju, i to s nekoliko različitih lokacija. Znanstvenici su zaključili da su životinje u drevna vremena hodale danas potonulim kopnenim mostom od atlantskih obala sjeverne Afrike, do nekoć suhoga kopna koje je odavno potonulo ispod morske površine. Njihovo je otkriće pružilo posebnu vjerodostojnost Platonu, ali i Cayceu.

Ništa manje ne čude ni podmornice, poznate grčkom povjesničaru Herodotu početkom petog stoljeća pr. Kr. i rimskom prirodoslovcu Pliniju Starijem iz prvog stoljeća. Čak je i Aristotel pisao o podmornicama. Njegov najpoznatiji učenik, Aleksandar Veliki, navodno je bio u staklom pokrivenom podmorskom plovilu tijekom pokusnog putovanja dubinama istočnog Sredozemnog mora, otprilike 320. g. pr. Kr.

Dok se podmornice spominju u razdoblju od prije dvadeset tri stoljeća, Atlantida je nestala oko tisuću godina prije. Unatoč tome, ako su takvi izumi postojali u klasičnim vremenima, jednako su tako mogli postojati tijekom brončanog doba, koje se po tehnologiji nije previše razlikovalo.

Drevna aeronautika blijedi u usporedbi s još većim tehničkim postignućima, jer su znanstvenici Atlantide uspjeli "u razbijanju atomskih sila, kako bi dobili pokretačku snagu za pojedina sredstva i načine transportiranja, ili putovanja, ili podizanja velikih težina, ili mijenjanja izgleda ili sila same prirode", rekao je Edgar Cayce. Isti opis života objašnjava da su eksplozive izumili Atlantidani. Sedam godina prije, spominje ono, što je nazvao "razdoblje Atlantide, kad su proizvedeni prvi eksplozivi". Ignatius Donnelly, otac moderne atlantologije, još je prije pisao da su eksplozivi razvijeni u Atlantidi.

Cayce objašnjava da su Atlantidani mogli stvoriti tako napredno društvo, jer se njihova civilizacija razvijala kroz više ili manje neprekinutu povijest sve do konačne katastrofe. Njihova je kulturna evolucija imala sreću da se stoljećima razvijala, te su uspjeli razviti i usavršiti znanstvene vještine. Temelj te drevne tehnologije bilo je poznavanje i primjena kristalne moći. Kroz to, nekako su usmjeravali prirodne sile da služe ljudskim potrebama. Prijevoz morem, iznad i ispod njega postao je moguć, a komunikacija na velikim udaljenostima povezivala je svijet Atlantide.

Tako visoka razina materijalnog napretka u pretpovijesnim vremenima, nama se čini neshvatljivom i nevjerojatnom. Ipak, mnoge poznatije civilizacije ostvarile su tehnološke napretke na koje se zaboravilo nakon propasti njihovih društava, a ponovno su otkriveni katkad i tisućama godina poslije. U Srednjoj Americi, naprimjer, postignuća Maya u nebeskoj znanosti nisu dostignuta sve do prošlog stoljeća. Poljoprivredne tehnike Inka, zaboravljene nakon španjolskog osvajanja, davale su tri puta više plodova nego metode poljodjelstva u današnjem Peruu.

Istodobno kad je Platon pisao o Atlantidi, njegovi su sunarodnjaci plovili na brodu *Alexandris*. Duži od sto dvadeset metara, to je bio kolosalan brod kakav će se ponovno vidjeti tek dvije tisuće godina poslije. Test za trudnoću što su ga koristili Egipćani u vrijeme Osamnaeste dinastije, ponovno je otkriven tek u 1920-ima. Što se tiče Egipta, naši vrhunski inženjeri modernog svijeta ne posjeduju znanje potrebno da bi se u potpunosti reproducirala Velika piramida. Zasiurno je s propašću drevne civilizacije izgubljeno mnogo više od onoga što je dosad otkriveno.

Štoviše, naša vremena nemaju monopol na ljudska bića velike genijalnosti i inventivnosti. Ne bismo smjeli sumnjati u to da su mogli stvarati kompleksne tehnologije u drugim vremenima i davno zaboravljenim društvima. Ako je jedna od tih izgubljenih epoha pripadala mjestu poznatom kao Atlantida, onda nam to kažu najutjecajniji filozofi najistaknutiji medij zapadnjačke civilizacije dosad.

Bez obzira koliko se ne slažu u svojem tumačenju izgubljene civilizacije, metafizički i svi svjetski mitološki izvori gotovo jednako opisuju središnju ulogu sofisticirane tehnologije Atlantide u njezinom konačnom uništenju. Cayce je rekao da su Atlantidani postali opijeni materijalnim čudesima, što ih je omogućila tehnologija kvarcnih kristala. Bogaštva i luksuz u njima su pobudili nezasićnu žudnju za obiljem.

Okrenuli su zrake svojih kristala u samu utrobu planeta, kopanjem tražeći još veće mineralno bogatstvo. Silne količine visokokvalitetnog bakra, koji je služio industriji brončanog oružja svijeta prije klasičnog razdoblja, i dovoljno zlata da se oblože zidovi njihova grada, dolazilo je iz oskvrnutog roga izobilja Zemlje.

Vađenje bakra u pretpovijesnom Michiganu još uvijek nosi ožiljke atlantidske tehnologije. Naprimjer, neka nepoznata naprava omogućavala je drevnim rudarima sjevernog Michigana vertikalno bušenje

kroz osamnaest metara čvrste stijene. Drugi komad izgubljenih uređaja usmjeravao ih je do najbogatijih nalazišta bakra, skrivenih ispod padina otoka Royale i poluotoka Kewanee.

Ta i slična postignuća krajem četvrtog tisućljeća pr. Kr., koja su omogućila pretpovijesnim rudarima vađenje najmanje dvjesto dvadeset milijuna kilograma bakrene rudače, nisu obična nagađanja; podatak je arheolozima poznat već više od stoljeća. Možda su pretjerivanjem u rudarskim pothvatima, Atlantidani zašli previše duboko u već ionako seizmički nestabilan Sjevernoatlantski hrbat gdje se nalazio njihov glavni grad. Bili su slijepi za geološke posljedice svoje ekološke sebičnosti, te su naš planet smatrali neiscrpnim izvorom mineralnih bogatstava. Situacija neugodno podsjeća na naše vrijeme.

Atlantidani su uživali u orgiji materijalizmu, kojim su ugađali sami sebi. Ali u nekom neutvrđenom trenutku, Priroda se pobunila protiv dugotrajne patnje. Prijeden je prag njezine strpljivosti, te je svoju grješnu djecu strahovito kaznila. Otvorile su se njezine paklene vatre, da bi uništile raskošnu Atlantidu u vulkanskoj erupciji takve siline da je progutala cijeli otok. Razrušeni, zapaljeni grad sa svojim nesretnim stanovnicima odvučen je na dno mora i u mit. "Veličanstven, užasan kristal" - izvor neusporedivog prosperiteta Atlantide - postao je oruđe njihove propasti.

Arheologija i zakon gravitacije

Ortodokсна teorija o drevnim sposobnostima
mogla bi se urušiti pod vlastitom težinom

Will Hart

Uz masivni buldožer običan ulični kamionet izgleda poput igračke. Namijenjen za težine od oko tristo pedeset tona, predviđen je samo za rudarske operacije, jer je ograničenje na državnim autocestama četrdeset tona, a vozilo je čak i bez tereta teže od toga. Gledao sam kako ga iskušavaju u lokalnom otvorenom rudniku bakra u Besbeeju, Arizona. Odjednom mi je sinulo nešto čime su na svoja mjesta sjele stvari, koje sam odavno pokušavao shvatiti.

Masivni je buldožer najteži kamion koji postoji u modernoj civilizaciji, i može podići najveće terete što ih vidimo u krajolicima Egipta, Bolivije i Perua. U jednom razdoblju mogega života, dok sam učio ljepote literarnog svijeta, radio sam u građevinskoj ekipi jednog šumarskog gradića, gdje sam naučio o rukovanju velikim teretima, i o tome što može podići buldožer ili prevoziti teretni kamion s dvostrukom ravnom prikolicom.

Tijekom mojih trideset godina istraživanja zagonetki drevnih civilizacija, često me zbunjivao način na koji ljudi reagiraju na prebacivanje kiklopskih kamenih blokova preko velikih razdaljina ili podizanje istih u zrak. Reagirali su praznim pogledima ili slijeganjem ramenima što je značilo: "U redu, što je tu tako posebno?" To me frustriralo, jer sam osjećao da im problem ne prikazujem adekvatno. Ali otad sam shvatio da razlog iz kojeg većina ljudi ne shvaća veličinu problema - i koje su "prave" tajne našeg planeta - ima veze s jednostavnim, izravnim doživljajem.

Prije sto pedeset godina većina je ljudi živjela na farmama u ruralnim područjima, te su često morali tegliti sijeno, drva ili nešto slično. Znali su što znači napraviti balu od tone sijena i podići sto pedeset kilogra-

Svaki od gigantskih blokova u Kefrenovoj piramidi teži je od sedamdeset tona, a složeni su visoko iznad tla.

ma težak balvan ili komad stijene. No danas strojevi obavljaju sve te poslove podizanja i prevoženja velikih tereta, a mi smo izgubili perspektivu. Nedavno sam s prijateljem razgovarao o tim pitanjima, i pokušao mu objasniti zašto Egipćani nisu mogli izgraditi Veliku piramidu s primitivnim oruđem i tehnikama.

Bio je skeptičan, sve dok se nije sjetio jednog događaja koji je brzo promijenio njegov stav. Rekao sam mu da bih bio spreman priznati da su graditelji mogli rukovati milijunima blokova od dvije i pol tone, ako on riješi problem megalita od sedamdeset tona postavljenih iznad Kraljeve odaje. U glavi mu se upalila lampica. Odjednom mi je počeo živo pričati kako su on i skupina prijatelja morali pomaknuti težak stol za biljar. Zauzeli su položaje oko stola, rame uz rame, i krenuli na dani znak.

Veoma su se iznenadili kad se stol za biljar nije pomaknuo; nisu ga uspjeli podići ni za jedan centimetar. Shvatio je što sam želio reći.

Blok granita od sedamdeset tona ne može se podići iz kamenoloma i postaviti na kola samo uz pomoć ljudske snage. Zadatak se eksponencijalno povećava, kad se sjetimo kako su se blokovi od sto tona podizali i postavljali više od šest metara iznad tla u hramu Sfinge. To je problem tehnike i fizike koji se ne može objasniti brojevima, kako to pokušavaju egiptolozi. Granit je veoma gust, a šest metara dugi blok može biti težak sedamdeset tona. Koliko se ljudi može porazmjestiti oko njega i pokušati ga podići? Možda pedeset, a to nije dovoljno čak ni za podizanje deset tona.

To je nesavladiv problem. Sve dok egiptolozi uporno tvrde da su ljudi podizali kiklopske blokove kamena samo uz pomoć sirove snage i konopaca, taj će problem vapiti za rješenjem. Ostatak graditeljske formule egiptologa također je sporan, sve dok se ne riješi prva prepreka. Ako ne mogu ili ne žele dokazati da je to učinjeno onako kako oni tvrde, onda je vrijeme da se pođe dalje od osporavanja ostatka njihovih neutemeljenih teorija. Moramo odbaciti cijelu ortodoksnu kuću od karata i okrenuti leđa takozvanoj "raspravi".

Vratimo se kiklopskim čudovištima od tristo pedeset tona, i sjetimo se da je to blizu gornje granice naših najjačih komercijalnih dizalica. Ako netko misli da su muškarci, konopci i kola podizali i teglili terete, kakve naša najjača oprema jedva može podnijeti, rekao bih da je to vjerovanje pokazatelj tehnološke nepismenosti. Nedavno sam gledao dokumentarni film o mostu, koji se srušio dok je preko njega prolazio vlak. Doživio sam mentalni proces sličan iskustvu u rudniku bakra.

Lokomotive, diesel ili parne, teške su oko dvjesto tona. To su veliki, glomazni strojevi. U Egiptu i Peruu ima mnogo kiklopskih blokova teških poput lokomotive. Monstruozna je dizalica stigla kako bi lokomotivu izvukla iz rijeke. Zamislite da se lokomotiva postavi na golo tlo ili pijesak. Što bi se dogodilo? Odmah bi utonula u tlo. Postoji dobar razlog za postavljanje željezničkih tračnica na nasip od šljunka, a još poprijeko ispod sebe imaju pragove.

Bi li nekoliko tisuća ljudi moglo vući lokomotivu po pijesku? Jako teško. Morala bi se napraviti nekakva tvrda cesta da podnese težinu i smanji golemi otpor. Kako smo vidjeli iz dosad navedenog, naše moderne autoceste mogu izdržati samo težine manje od četrdeset tona.

Prosječni traktor koji vuče dvostruku prikolicu može tegliti oko dvadeset tona, pa je jasno da su tereti veći od dvadeset tona doista veoma

Stara parna lokomotiva iz 1950-ih

teški. Takvi su se tereti teglili diljem Egipta. Gdje su dokazi da su napravljene potrebne ceste? Ne bi mogle samo tako nestati, jer bi bile napravljene od kamena i zidanih opeka.

Pretpostavimo da je otkriveno nekoliko drevnih cesta za tegljenje kamenih blokova, koje bi bile savršene za testiranje ortodoksne teorije o vuči. Problem načina na koji su drevni narodi premještali najveće terete, sasvim je dovoljan za pretvaranje u prah ortodoksnih teorija o gradnji i vremenskom razdoblju, prema mojoj procjeni. Akademici nisu poznati po svojoj sklonosti mehanici, niti se oni preznojavaju tijekom iskopavanja na terenu. Veoma je lako prinijeti naliverno papiru i pomaknuti sto tona teški kameni blok od kamenoloma do zida hrama. Nemoguće je to učiniti u stvarnom svijetu, koristeći samo ljudsku snagu bez pomoći suvremene opreme.

Činjenica je da je to prije dosta godina otkrio egiptolog Mark Lehner, kad je oformio ekipu stručnjaka da pokuša podići obelisk težak trideset pet tona, uz pomoć drvno oruđa i tehnika. To je snimala "NOVA". Klesar je imao zadatak odrezati blok granita sa stijene. Nažalost, odustao je nakon što je pokušao sve poznate mu načine. Pozvali su buldožer, te uz pomoć stroja odvojili blok granita i podigli ga na kamion. To je zapravo bio kraj eksperimenta kojim se dokazalo, da

nije moguće u kamenolomu odvojiti i podići blok, čija je težina samo jedna desetina od najvećeg obeliska koji još uvijek stoji u Egiptu.

KAKVI SU JOŠ DOKAZI POTREBNI?

Lehner više nikada nije pokušao koristiti drevna oruđa da bi dokazao kako su piramide izgrađene. U kasnijem eksperimentu, čiji je cilj bio pokazati da se može izgraditi maketa Velike piramide visoka šest metara, angažirao je bosonoge lokalne stanovnike sa suvremenim dlijetima, čekićima i kamionom koji je bio opremljen čeličnim vitlom za podizanje blokova iz kamenoloma.

To je zapravo bio cijeli test, koji je ionako bio budalast, jer su blokovi bili više nego upola manji od prosjeka onih što su se koristili za gradnju piramide. Kako je to moglo dokazati da su se blokovi od sedamdeset tona vertikalno podizali četrdeset pet metara do Kraljeve odaje? Njegova je uporaba šest metara visoke makete, analogna usporedbi plastične igračke i pravog masivnog buldožera, spomenutog u ovom poglavlju. Cijeli je fijasko dokazao samo da ga je zastrašila veličina problema gradnje.

Susrećemo veoma slične, nerješive probleme kad proučimo tehničku preciznost u gradnji Velike piramide. Imamo još jedan dokaz preciznosti i težine tog projekta, a riječ je o demonstraciji obavljenoj krajem 1970-ih. U tom je razdoblju Japan bio globalno ekonomsko čudo. na vrhuncu svoje moći. Nissan je financirao japansku ekipu koja je knila dokazati da imaju sve potrebno za gradnju osamnaest metara visoke makete Velike piramide, uz korištenje tradicionalnog oruđa i metoda.

Egipatska je vlada odobrila projekt. Prvi su poraz doživjeli u kamenolomu, kada su shvatili da ne mogu isklesati kamene blokove iz stijene. Pozvali su u pomoć pneumatske čekiće. Sljedeća je neugodna situacija nastala kad su na primitivnom šlepu pokušali prevesti blokove preko rijeke. Nisu ga mogli kontrolirati, pa su morali pozvati suvremeni.

Na suprotnoj su obali naišli na nove probleme, kada su otkrili da kola tonu u pijesak i nisu ih mogli pomaknuti. Pozvali su buldožer i kamion. Posljednji su udarac dobili kad su pokušali složiti piramidu, i shvatili da nisu mogli ni izbliza precizno postaviti kamene blokove, te su morali zatražiti pomoć helikoptera.

Nacionalni ponos i spašavanje obraza Japancima je veoma važno, a to je bio sramotan događaj. Bili su posve poniženi kad su shvatili da

na vrhu ne uspijevaju spojiti četiri zida, te je njihov eksperiment s mini piramidom bio prava katastrofa. Iz Gize su otišli tužniji i mudriji. Zamislite kakvo je nezamislivo egzaktno planiranje bilo potrebno za gradnju Velike piramide, da bi se sto četrdeset sedam metara visoki zidovi točno spojili na vrhu!

Koliko je vremena drevnim Egipćanima trebalo da je izgrade? To je pogrešno pitanje? Pravo glasi: Jesu li drevni Egipćani mogli izgraditi Veliku piramidu? Odgovor je: Ne, uz uporabu oruđa i tehnika za koje egiptolozi tvrde da su ih koristili.

Ta se pitanja postavljaju i o njima se raspravlja već desetljećima. Vrijeme je da se s tim završi i pođe dalje. Alternativni povjesničari su ukazivali na zagonetke, a ortodoksija je sve to s omalovažavanjem odbacivala. Otvoreno rečeno, takav je zastoj neproduktivan. Ortodoksni su povjesničari pokazivali prijezir prema primjeni pravila i smjernica znanstvene metodologije na to pitanje.

Chris Dunn se pozabavio tim pitanjem i ukazao na činjenicu, da egiptolozi primjenjuju dvostruka mjerila kada je riječ o procjenjivanju njihovih mekih "dokaza", u odnosu prema čvrstim činjenicama opisanih u prethodnom tekstu. Postavljaju prečku oko trideset centimetara od tla za sebe i oko dva i pol metra za alternativne povjesničare.

Česte televizijske emisije i stereotipni video programi, što ih od sredine 1990-ih prilično redovito snimaju Zahi Hawass i Mark Lehner, namijenjene su učvršćivanju ortodoksnih stavova. Specijalna televizijska emisija koja se uživo emitirala s visoravni Giza u rujnu 2002., prikazivala je robota kako istražuje okno. Dok se većina gledatelja usredotočila na analiziranje "raspleta", najvažniji dijelovi emisije prošli su praktički nezapaženo. To su bili segmenti "tekstova za popunjavanje", koji su navodili i pružali novu podršku tradicionalnoj verziji povijesti. Veoma su vješto i slojevito ubačeni u emisiju; zapravo, to je bio "programirajući" dio emisije.

Zapravo ne postoji "rasprava" između ortodoksnih i alternativnih povjesničara, jer se prva skupina ne želi upustiti u poštenu, otvorenu raspravu, niti pružiti čvrste dokaze za svoje teorije. Svaka od njihovih osnovnih postavki može se podvrgnuti znanstveno kontroliranim testiranjima. Alternativni su povjesničari bili pod lažnim dojmom da se drugu stranu može uvjeriti argumentima, koji se temelje na činjenicama i nepobitnim dokazima. No pokazalo se da su pogrešno mislili.

Zagonetke povijesti odavno su postale politički nogomet.

Moje je mišljenje da je vrijeme za napuštanje paradigmi, i prestanak igre po namještenim pravilima druge strane. Rasprava je završila, ako je uopće ikad postojala, pa čemu i dalje gubiti vrijeme i trud na pokušaje otvaranja zatvorenih umova? To su uzaludna nastojanja. Neka veoma važna pitanja iziskuju našu punu pozornost: Koja je inteligentna kultura izgradila komplekse piramida uz korištenje kiklopskih kamenih blokova? Kako su to učinili i gdje su dokazi o korištenoj tehnologiji? Jesmo li nasljednici izvanzemaljske, a ipak ljudske DNK, koja mora razriješiti tu zagonetku prije nego se može dalje razvijati? Ili smo naslijedili strogo zemaljsku ostavštinu "izgubljene" civilizacije?

Tehničar u Egiptu

Jesu li stari Egipćani posjedovali vještine izrade oruđa, koji se mogu usporediti s onima iz svemirskoga doba?

Christopher Dunn

Tijekom protekle tri godine, artefakti koji su postali ikone izučavanja drevnog Egipta dobili su novu svjetlo. Postoje naznake o prepirkama, zataškavanjima i zavjeri da se ponište ili ignoriraju podaci, koji bi mogli uništiti akademske stavove o pretpovijesnom društvu. Postoji snažan pokret čija je nakana vratiti svijetu naslijeđe, koje je djelomice uništeno i zasigurno pogrešno shvaćeno. Taj se pokret sastoji od stručnjaka iz različitih područja koji, suočeni sa žestokom opozicijom egiptologa, međusobno surađuju kako bi unijeli promjene u naše mišljenje o pretpovijesti.

Opozicija egiptologa je poput posljednjeg daha umirućeg čovjeka. Suočeni sa stručnom analizom, oni nastoje zaštititi svoje udobne položaje, prepirući se o tehničkim pojedinostima koje nemaju baš nikakvog smisla. Jedan je egiptolog u nedavnom intervjuu ismijao teoretičare,

Vosak otkriva savršenost strojne obrade krivulje na kamenu iz Gize

koji nude drukčija gledišta na piramide, tvrdeći da su njihove ideje plod pretjerano bujne mašte stimulirane ispijanjem piva. Hmm.

U osporavanju konvencionalnih teorija, već desetljećima postoje nagađanja da su graditelji piramida posjedovali veoma naprednu tehnologiju. Pokušaji da se izgrade piramide uz primjenu ortodoksnih metoda pripisanih drevnim Egipćanima, bili su jedno

neuspješni. Velika je piramida visoka sto četrdeset sedam metara, a sadrži komade granita teške sedamdeset tona podignute na visinu od pedeset tri metra. Teoretičari su se mučili s kamenim blokovima teškim dvije tone da bi ih podignuli na visinu od metar ili dva.

Čovjek se pita jesu li ti pokušaji nastojali dokazati da su se egipatske piramide mogle izgraditi primitivnim metodama - ili suprotno? Pokušaji primjene takvih konvencionalnih teorija nisu se pokazali točnima! Moramo li promijeniti teoriju, ili ćemo naše potomke i dalje učiti pogrešnim podacima?

U kolovozu 1984. u časopisu *Analog*, objavio sam članak pod naslovom "Advanced Machining in Ancient Egypt" ("Napredna strojna obrada u drevnom Egiptu"), temeljen na djelu *Pyramids and Temple of Gizeh (Piramide i hram Gize)* Sir Williama Flindersa Petrieja (prvog svjetskog egiptologa), objavljenom 1883. Nakon objavljivanja tog članka, imao sam sreće da dvaput posjetim Egipat. Oba sam puta otišao iz Egipta osjećajući dublje poštovanje spram drevnih graditelja piramida, čija tehnologija danas ne postoji nigdje na svijetu.

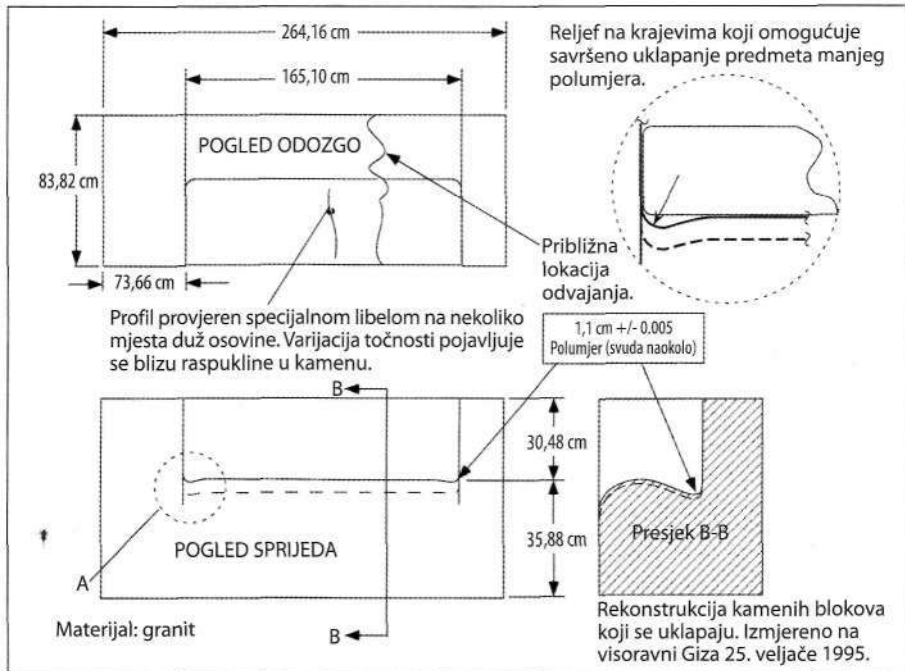
Godine 1986. posjetio sam muzej u Kairu i direktoru dao kopiju mojeg članka i svoju posjetnicu. Ljubazno mi je zahvalio, a zatim je to ubacio u ladicu s raznim drugim stvarima i okrenuo se. Drugi me egiptolog poveo u "prostoriju za oruđe", kako bi me poučio o metodama drevnih graditelja, pokazujući mi nekoliko kutija koje su sadržavale primitivno bakreno oruđe.

Pitao sam svojeg vodiča o rezanju granita, jer je to bila tema mojeg članka. Objasnio je kako se u granitu napravio prorez, a potom su se onamo uvlačili drveni klinovi - natopljeni vodom. Drvo se nadimalo, stvarajući pritisak koji je raskolio kamen. To još uvijek nije objašnjavalo kako je bakreno oruđe moglo rezati granit, ali bio je pun entuzijazma dok je govorio, pa ga nisam prekidao.

Razmišljao sam o izjavi što ju je egiptolog dr. I. E. S. Edwards dao za *Ancient Egypt*. Edwards je rekao da su za rezanje granita "sjekire i dlijeta izrađena od bakra stvrđnuta udaranjem čekića".

Dokaz o pravim metodama klesanja kamena graditelja piramida: velika rupa izbušena u stijeni blizu nedovršenog obeliska u kamenolomu Asuana.

Mjerenje zaobljenosti klesanih kamenih blokova u Gizi

(CRTEŽ: CHRISTOPHER DUNN)

To je kao da kaže: "Napravili su noževe od maslaca da bi rezali ovu aluminijsku posudu."

Moj me domaćin poveo do obližnje putničke agencije, potičući me da kupim avionsku kartu za Asuan "gdje su", rekao je, "dokazi jasno vidljivi. Morate ondje vidjeti tragove u kamenolomu i nedovršeni obelisk." Poslušno sam kupio kartu i sljedeći dana stigao u Asuan.

Kamenolomi u Asuanu bili su poučni. Obelisk je težak otprilike četristo četrdeset tona. Međutim, tragovi što sam ih vidio u kamenolomu nisu me uvjerali, da je to bio jedini način na koji su graditelji piramida vadili svoje kamene blokove. U kanalu što se pruža uz cijelu dužinu obeliska, nalazi se velika rupa izbušena u stijeni, promjera otprilike trideset centimetara i dubine devedeset centimetara. Rupa je izbušena pod kutom, a vrh ulazi u prostor kanala.

Drevni su graditelji zacijelo koristili bušilice za uklanjanje materijala oko obeliska, potom su rušili stjenke između rupa i na kraju svaku izbočinu. Dok sam poslije šetao po visoravni Giza, počeo sam još više sumnjati u tragove u kamenolomu Asuana. (Također sam se pitao za-

što je egiptolog smatrao potrebnim da dođem u Asuan i pogledam ih.) Nalazio sam se južno od druge piramide, kad sam našao obilje tragova klesanja kamena slične prirode. Granitne ploče za oblaganje, kojima je bila obložena druga piramida, ležale su oko podnožja piramide u različitim fazama propadanja. Tipično za sve granitne blokove na kojima se radilo, postojali su isti tragovi klesanja kakve sam vidio u Asuanu prije nekoliko dana.

Otkriće je potvrdilo opravdanost moje sumnje u teorije egiptologa o metodama vađenja kamena drevnih graditelja piramida. Ako ti tragovi obrade kamena jasno ukazuju na narod koji je stvorio piramide, zašto bi se upuštali u tako mnogo teškoga rada, samo da bi svoje djelo uništavali nakon dovršenja? Meni se čini da su ti tragovi rezanja kamena nastali u kasnijem razdoblju, a napravili su ih ljudi koje je zanimalo jedino da dođu do granita, ne vodeći računa o tome gdje će ga uzeti.

Čovjek može vidjeti primjere primitivnog klesanja kamena u Egiptu ako pođe u Saqqaru. Ako ih se upozori da dolaze turisti, radnici će početi klesati blokove vapnenca. Ne čudi me da su za svoju demonstraciju izabrali vapnenac, jer to je mekani, taložni kamen koji se lako može obrađivati. Međutim, nećete naći nikoga da radi na granitu, što je krajnje tvrd, eruptivni kamen sastavljen od glinenca i kvarca. Svaki pokušaj stvaranja artefakata od granita, diorita i bazalta, u razini onoga što su radili drevni narodi, ali uz uporabu primitivnog oruđa, završio bi posve mašnjim neuspjehom.

Oni egiptolozi koji znaju da obradom stvrdnuti bakar neće prerezati granit, smislili su drukčiju metodu. Njihova je ideja da su drevni majstori koristili malene okrugle komade diorita (još jedna veoma tvrda vulkanska stijena) kojima su "udarali" granit.

Kako bi itko od onih koji su bili u Egiptu i vidjeli predivne zamršene hijeroglife, sa čudesnom preciznošću uklesane u kipove od granita i diorita, koji se uzdižu četiri i pol metra iznad čovjeka prosječne visine, mogao reći da je to učinjeno udaranjem granita okruglim komadom drugoga kamena? Hijeroglifi su nevjerojatno precizni, s utorima koji su pravokutni i dublji nego širi. Slijede precizne konture, a neki imaju utore što se pružaju paralelno jedan s drugim, sa samo sedamdeset pet milimetara širokim uzdignućem između utora.

Sir William Flinders Petrie je primijetio da su se utori mogli urezati jedino posebnim oruđem, koje je imalo sposobnost napraviti glatki rez

kroz granit, bez oštećivanja kamena. Udaranje malenim kuglicama Petrieju nikad nije palo na pamet. No Petrie je bio geodet čiji je otac bio tehničar. Petrie nije uspio smisliti metodu koja bi zadovoljila dokaze, pa je temu ostavio otvorenom.

Bilo bi nam prilično teško danas napraviti takve artefakte, čak i uz primjenu naprednih metoda izrade. Oruđe koje je izloženo, kao ono čime su stvarani ti nevjerojatni artefakti, fizički ne bi moglo doći ni blizu reproduciranju mnogih artefakata o kojima je riječ. Osim golemog zadatka vađenja kamena iz kamenoloma, klesanja i podizanja Velike piramide i njezinih susjeda, tisuće tona tvrdog vulkanskog kamena, kao što su granit i diorit, klesane su vrhunskom vještinom i točnošću. Nakon što zadivljeno stoji ispred tehničkih čudesa, a zatim mu netko pokaže bijednu zbirku bakrenog oruđa u kutiji u Kairskome muzeju, čovjek odlazi ispunjen osjećajima frustriranosti, nezadovoljstva i čuđenja.

Sir William Flinders Petrie je shvatio da to oruđe nije bilo dovoljno. Priznao je to u svojoj knjizi *Pyramids and Temple of Gizeh*, te izrazio čuđenje i zaprepaštenje kad je riječ o metodama što su ih drevni Egipćani primjenjivali za rezanje vulkanskog kamenja, pa im je pripisao metode što ih "mi tek sada počinjemo shvaćati". Dakle, zašto moderni egiptolozi poistovjećuju taj rad s nekoliko primitivnih bakrenih instrumenata i malenim kuglicama? To nema baš nikakvog smisla!

Dok sam razgledavao Kairski muzej, našao sam dokaze o radu to-karskog stroja. Poklopac jednog sarkofaga jasno je ukazivao na to. Njegov je polumjer završavao istim polumjerima na ramenima na oba kraja. Tragovi oruđa blizu tih polumjera isti su kao oni što sam ih vidio na predmetima koji imaju isprekidane rezove.

Petrie je također proučavao metode piljenja graditelja piramida. Zaključio je da su njihove pile morale biti dugačke najmanje dva metra i sedamdeset centimetara. Također postoje suptilne indikacije modernih metoda piljenja na artefaktima što ih je Petrie proučavao. Sarkofag u Kraljevoj odaji u Velikoj piramidi ima tragove piljenja na sjevernom kraju, identične tragovima piljenja što sam ih vidio na modernim granitnim artefaktima.

Artefakti na kojima se vidi cjevasto bušenje, što ih je Petrie proučavao, najviše zapanjuju i najuvjerljiviji su dosad prikazani dokazi, koji upućuju na golemo znanje i vrhunsku tehnologiju u pretpovijesti, i tu gotovo nema mjesta sumnji. Drevni su graditelji piramida za bušenje rupa koristili tehniku koja je poznata kao trepanacija.

Ta tehnika ostavlja središnju jezgru i učinkovit je način izrade rupa. Za rupe koje nisu prolazile do druge strane materijala, obrtnici bi stigli do željene dubine, a zatim slomili jezgru i izvadili je iz rupe. Petrie nije proučavao samo rupe, već i jezgre što su ih odbacili majstori koji su se bavili trepanacijom. Promatrajući tragove oruđa koje je ostavilo spiralni utor na jezgri izvađenoj iz rupe izbušene u komadu granita, napisao je: "Spirala reza duboka je dvadeset pet milimetara na obujmu od petnaest centimetara, odnosno jednu šezdesetinu, što je zapanjujući omjer brazdanja kvarca i glinenca."

Postoji samo jedna metoda za bušenje tih rupa koja zadovoljava dokaze. Bez razmišljanja o vremenu u prošlosti kad su nastali ti artefakti, analiza dokaza jasno ukazuje na ultrazvučni uređaj. To je metoda što sam je iznio u svojem članku 1984., i zasad je nitko nije uspio opovrgnuti.

Godine 1994. poslao sam kopiju članka Robertu Bauvalu (autoru djela *The Orion Mystery: Unlocking the Secrets of the Pyramids (Tajna Oriona: otkrivanje tajni piramida)*), a on ga je poslao Grahamu Hancocku (autoru knjige *Fingerprints of the Gods: The Evidence of Earth's Lost Civilization (Otisci bogova: dokazi izgubljene civilizacije na Zemlji)*). Nakon niza razgovora s Hancockom, bio sam pozvan u Egipat kako bih sudjelovao u dokumentarnom filmu s njim, Bauvalom i Johnom Anthonyjem Westom. Prvi put sam stao pred kameru 22. veljače 1995. u devet sati ujutro.

Ovaj put želio sam pregledati značajke što sam ih uočio tijekom svojeg prijašnjeg putovanja, 1986. godine, pa sam sa sobom ponio nešto alata: ravno izbrušeni komad čelika (u prodavaonicama alata poznat kao specijalna libela), dugačak oko petnaest centimetara s rubovima spljoštenim na 0,005 milimetara); Interapid pokazivač; mjerač za žicu; napravu koja se obavlja oko tijela; i vosak koji se brzo učvršćuje.

Tijekom boravka ondje, mogao sam izmjeriti neke artefakte što su ih napravili drevni graditelji piramida, koji nepobitno dokazuju da je tada korišteno veoma napredno i sofisticirano oruđe, kao i metode. Prvi predmet čije sam mjere provjerio bio je sarkofag u drugoj (Kefrenovoj) piramidi na visoravni Giza.

Popeo sam se u sanduk, i zapanjio se kad sam baterijskom svjetiljkom i specijalnom libelom s unutrašnje strane našao savršeno glatku i ravnu površinu. Postavio sam rub specijalne libele uz površinu i iza

nje upalio baterijsku svjetiljku. Kroz mjesto dodira nije prolazila nikakva svjetlost. Bez obzira kamo sam stavljao specijalnu libelu, vertikalno, horizontalno, klizeći njome duž površine, nigdje nije bilo odstupanja od savršeno ravne površine. Skupini španjolskih turista to se također činilo veoma zanimljivim, pa su se okupili oko mene jer sam se već prilično uzбудio i uzvikivao u svoj kasetofon: 'Preciznost svemirskog doba!'

Vodiči su se također počeli prilično uzrujavati. Osjećao sam kako smatraju da je neprikladno što se živi stranac nalazi ondje gdje bi trebao počivati mrtvi Egipćanin, pa sam se s poštovanjem izvukao iz sarkofaga i nastavio ga pregledavati izvana. Bilo je još značajki tog artefakta što sam ih želio pregledati, naravno, ali nisam imao dopuštenje za to.

Misli su mi letjele glavom kad sam se spustio u usko ulazno okno i popeo se van. Dok sam to činio, opet me obuzelo zaprepaštenje: unutrašnjost golemog granitnog sanduka spaja se posve precizno? Kako su to izveli? To bi bilo nemoguće napraviti ručno!

Premda sam bio krajnje impresioniran tim artefaktom, još su me više impresionirali drugi artefakti što sam ih našao u kamenim tunelima u hramu Serapeum u Saqqari, mjestu gdje se nalazi stepenasta piramida i Zoserova grobnica. U tim mračnim, prašnjavim tunelima smješten je dvadeset jedan golem sanduk od bazalta. Svaki je težak otprilike šezdeset pet tona, a doručeni su istom preciznošću kao i sarkofag u drugoj piramidi.

Posljednji artefakt što sam ga pregledao bio je komad granita, na koji sam doslovce slučajno naletio dok sam poslije istoga dana šetao po visoravni Giza. Nakon što sam prvi put pregledao taj komad, zaključio sam da su drevni graditelji piramida morali koristiti strojeve, koji su slijedili precizne konture po tri osovine kojima se vodilo oruđe. Ako se izuzme nevjerojatna preciznost, normalne ravne površine, budući da je riječ o jednostavnoj geometriji, mogu se objasniti jednostavnim metodama. Međutim, taj nas komad vodi dalje od inače razmatranog pitanja - koje se oruđe koristilo za rezanje? - do dalekosežnijeg pitanja: što je *vodilo* oruđe kojim se rezalo? Ta otkrića donose više implikacija za razumijevanje tehnologije što su je koristili drevni graditelji piramida, nego bilo što dotad otkriveno.

Tumačenje tih artefakata ovisi o tehničarima i tehnolozima. Kada sam o tom materijalu govorio u lokalnom klubu tehničara, dobio sam željenu reakciju svojih kolega. Shvatili su značaj otkrića. Složili su se

s mojim zaključcima. Dok sam se ja usredotočio na metode kojima se to proizvodilo, neki su tehničari, ignorirajući teorije egiptologa o namjeni tih artefakata, pitali: 'Što su s njima radili?' Posve ih je zapanjilo ono što su vidjeli.

Tumačenje i razumijevanje razine tehnologije neke civilizacije, ne može i ne bi smjelo ovisiti o očuvanju pisanih podataka za svaku tehniku što ju je razvila. Vijci i matice našeg društva nisu uvijek dobar uzorak, a zidna slika vjerojatno će se gledati kao ideološka poruka, a neće se razmišljati o tehnici korištenoj za njezino stvaranje. Zapisi o tehnologiji što ju je razvila naša moderna civilizacija, leže u medijima koji su ranjivi i mogu prestati postojati u slučaju svjetske katastrofe, kao što su nuklearni rat ili još jedno ledeno doba.

Slijedom toga, nakon nekoliko tisuća godina, interpretacija obrtnikovih metoda može biti pouzdanija od interpretacije njegova jezika. Jezik znanosti i tehnologije nema istu slobodu kao govorenje. Dakle, premda oruđe i strojevi nisu preživjeli tisuće godina nakon njihove uporabe, moramo pretpostaviti, prema objektivnoj analizi dokaza, da očito *jesu* postojali.

Elektrana u Gizi, tehnologije starog Egipta

Nova knjiga dovodi u pitanje općeprihvaćeno
mišljenje o svrsi Velike piramide

Christopher Dunn

Ljeti 1997., časopis Atlantis Rising kontaktirao je znanstvenik koji je sudjelovao u vladinom istraživanju akustičnog oružja koje nije smrtonosno. Rekao je da je njegova ekipa analizirala Veliku piramidu koristeći najnaprednije oruđe koje im je stajalo na raspolaganju, te su zaključili da su njezini graditelji koristili sofisticiranu geometriju što smo je tek nedavno počeli shvaćati — "daleko iznad euklidske", ili bilo kojeg drugog poznatog, drevnog sustava. Štoviše, rečeno nam je, analiza je pokazala da je jedini način razumijevanja konfiguracije odaja u Velikoj piramidi moguć uz pomoć akustike: drugim riječima, sofisticiranim manipuliranjem zvukom. Za konstruktora oružja, to je značilo da je Velika piramida bila, po svemu sudeći, oružje — i to oružje ekstremne snage. Nažalost, iz razloga koji još uvijek nisu jasni, uskoro više nismo mogli uspostaviti kontakt sa znanstvenikom, te nam je ostao primamljiv djelić informacije koju nismo mogli potkrijepiti. Međutim, kako to obično biva, jedno od najvažnijih istraživanja akustičnog potencijala Velike piramide obavljao je naš stari prijatelj, Christopher Dunn.

Chris je napisao knjigu pod naslovom The Giza Power Plant: Technologies of Ancient Egypt (Elektrana u Gizi: tehnologije starog Egipta) u kojoj daje obilje dokaza, koji objašnjavaju mnoge dotad neobjašnjene anomalije. U knjizi nam kaže da je piramida u Gizi bila stroj, koji je hvatao akustičnu energiju Zemlje u svrhu proizvodnje zastrašujuće snage. U ovom članku, Chris izdvaja i daje kratak sažetak argumenata u njegovoj knjizi.

Dokazi uklesani u granitne artefakte u Egiptu jasno ukazuju na metode proizvodnje, koje su iziskivale uporabu strojeva kao što su tokarski stroj, glodalica, ultrazvučna bušilica i pila velike brzine. Također posjeduju svojstva kakva se ne mogu dobiti bez sustava mjerenja, koji je jednak sustavu mjerenja što ga danas koristimo. Njihova točnost nije nastala slučajno, već se neprestano ponavlja.

Nakon što sam usvojio podatke o preciznosti rada drevnih Egipćana, te o njihovim mogućim, a u nekim slučajevima i vjerojatnim metodama strojne obrade, pretpostavio sam da su za razinu tehnologije što su je graditelji piramida izgleda postigli, morali imati podjednako sofisticirani energetska sustav. Jedno od važnih pitanja do kojeg dolazimo kada raspravljamo o drevnom, ultrazvučnom bušenju granita glasi: 'Što su koristili kao izvor energije?'

Još važnije pitanje, kada je riječ o uporabi električne energije potrebne za pokretanje ultrazvučnih bušilica ili teških strojeva koji su se možda koristili za rezanje granita glasi: 'Gdje su njihove elektrane?' U drevnome svijetu očito nema nikakvih građevina na koje možemo pokazati i reći da su reaktori za fisiju ili hale s turbinama.

I zašto bismo morali? Nije li pomalo pogrešno stvoriti pretpostavku da su drevne elektrane bile imalo slične našima?

Unatoč tome, mogu postojati neke temeljne sličnosti između drevnih i modernih izvora energije, osobito po tome da su elektrane koje danas postoje prilično velike i potrebna im je voda za hlađenje i dobivanje pare. Ako je takvo napredno društvo postojalo u pretpovijesti, i ako je doista imalo energetska sustav, logično možemo zaključiti da su njegove elektrane najvjerojatnije bile najveći građevinski projekti što su ih imali. Također se može zaključiti da bi, kao najveće građevine društva, te elektrane imale dobre izgleda da prežive katastrofu i eroziju prirodnih elemenata tijekom narednih stoljeća.

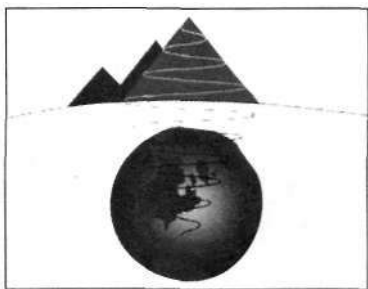
Piramide se lako uklapaju u te potrebe. Ta geometrijska ostavština iz prošlosti, koja je proučavana, o kojoj se nagađalo i na koju je usre-

Christopher Dunn za svojim kućnim kompjutorom

dotočeno toliko rasprava, smještena je u blizini vode, kraj rijeke Nil, i doista se sastoji od najvećih građevinskih projekata što ih je to drevno društvo dovršilo. Pred svim tim dokazima, koji ukazuju na postojanje veoma naprednog društva i korištenje električne energije u pretpovijesti, počeo sam ozbiljno razmatrati mogućnost da su piramide bile elektrane drevnih Egipćana.

Poput gotovo svakog drugog istraživača egipatskih piramida, usredotočio sam se na Veliku piramidu, prvenstveno zato jer su se svi ostali usredotočili na nju, što je dalo više podataka za proučavanje. Izvještaji svih otkrića raznih istraživača o unutrašnjosti Velike piramide veoma su detaljni. Kao da su istraživači postali opsjednuti iznošenjem podataka, bez obzira koliko se nevažnima doimaju. Većina njihovih podataka

*Velika piramida i Zemlja
u rezonanciji*

bavi se dimenzijskim i geometrijskim odnosom između Velike piramide i Zemlje.

Iznijet ću kratak pregled otkrića Johna Taylora: palac (inch) piramide je za 0,001 veći od britanskog palca. U laktu (cubit) ima dvadeset pet palaca, a bilo je 365,24 lakta u kvadratnoj bazi Velike piramide. Kalendarska godina ima 365,24 dana. Jedan palac piramide po duljini je jednak 1/500 milijuntom dijelu Zemljine osi rotacije. Taj odnos pokazuje da su graditelji

Velike piramide poznavali dimenzije planeta, ali i činjenicu da su na tome temeljili svoj mjerni sustav.

Što je još jedinstveno u Velikoj piramidi? Premda je to po obliku piramida, njezina geometrija posjeduje zapanjujuće približne vrijednosti jedinstvenih svojstava kruga, ili kugle. Visina piramide se prema vanjskom rubu njezine baze odnosi kao polumjer kruga prema njegovom opsegu. Savršeno izgrađena piramida s točnim kutom od $51^{\circ} 51' 14,3''$ u svojem obliku ima ugrađenu vrijednost broja pi.

Daljnje razumijevanje tog odnosa iziskuje proučavanje svake pojedinosti Velike piramide, ali i Zemlje. Zemlja je dinamično, energetsko tijelo koje već stoljećima udovoljava potražnji civilizacije za gorivom. Do danas se ta potražnja uglavnom odnosila na energiju u obliku fosilnih goriva. Znanstveni napredak nam je u novije vrijeme omogućio iskorištavanje energije atoma, a daljnja istraživanja u tom području obećavaju veći napredak u budućnosti.

Međutim, u Zemlji postoji još jedan oblik obilja energije, u svojem najosnovnijem obliku, koji je zasad uglavnom uvelike ignoriran kao potencijalni izvor iskoristive energije. Obično dobiva našu pozornost kad stigne do točke uništenja. To je seizmička energija, a nastaje kao posljedica pomicanja tektonskih ploča uslijed stalnog komešanja rastaljenih stijena u unutrašnjosti Zemlje. Do plime i oseke ne dolazi samo na svjetskim oceanima; kontinenti se također neprestano pomiču, uzdižu se i spuštaju čak do trideset centimetara dok Mjesec kruži oko Zemlje.

Zemljina energija uključuje mehaničko, termalno, električno, magnetsko, nuklearno i kemijsko djelovanje, a svako je izvor zvuka. Iz toga slijedi da bi energija koja djeluje u zemlji stvarala zvučne valove, koji bi bili u odnosu s određenom vibracijom energije koja ih stvara i materijalom kroz koji prolaze. Zujanje električnog motora - koji radi na tri tisuće šesto okretaja u minuti - bilo bi ispod razine ljudskog sluha ako bi se usporilo na jedan okretaj svaka dvadeset četiri sata, kao što je slučaj sa Zemljom. Ono što u našem svakodnevnom životu ne primjećujemo, je nečujni temeljni puls, ili ritam, našeg planeta.

S druge strane, svaka električna stimulacija piezoelektričnih materijala - kakav je kvarc - unutar Zemlje, stvarala bi zvučne valove iznad razine ljudskog sluha. Materijali koji su pod pritiskom unutar Zemlje mogu emitirati plamsaje ultrazvučne radijacije. Materijali koji su izvrgnuti plastičnoj deformaciji, emitiraju signal niže amplitude nego kad je deformacija takva da stvara pukotine. Nagada se da je kuglasta munja plin ioniziran od elektriciteta stijena koje sadrže kvarc, kao što je granit, a podložne su stresu.

Budući da Zemlja stalno stvara široki spektar vibracija, mogli bismo iskoristiti vibracije kao izvor energije kad bismo razvili odgovarajuću tehnologiju. Prirodno, svaki uređaj koji bi privlačio veće količine te energije od onoga što inače zrači iz Zemlje, uvelike bi poboljšao učinkovitost opreme. Kako energija neminovno slijedi put najmanjeg otpora, svaka naprava koja toj energiji pruža manji otpor od okolnog materijala kroz koji prolazi, dobivala bi veću količinu energije.

Imajući sve to na umu i znajući da je Velika piramida matematička cjelina Zemlje, možda ne bi bilo tako neobično pretpostaviti da piramida može vibrirati u harmonijskoj frekvenciji Zemljine temeljne frekvencije.

U knjizi *The Giza Power Plant: Technologies of Ancient Egypt* prikupio sam obilje činjenica i zaključaka, koji se temelje na stručnom razmatranju konstrukcije Velike piramide i gotovo svih artefakata pronađe-

nih u njoj. Kad se sve to zajedno prouči, potkrjepljuje moju pretpostavku da je Velika piramida bila elektrana, a Kraljeva odaja njezin centar. Uz pomoć elementa koji opskrbljuje naše Sunce (vodik), i sjedinjujući energiju univerzuma s energijom Zemlje, drevni su Egipćani vibracijsku energiju pretvarali u mikrovalnu energiju. Konstruktori i operateri su, da bi elektrana funkcionirala, morali inducirati vibracije u Velikoj piramidi koje su bile u skladu s harmonijski rezonantnim vibracijama Zemlje.

Kad bi piramida vibrirala u skladu sa Zemljinim pulsom, postajala je oscilator i mogla je podržavati prijenos energije iz Zemlje uz malo ili nimalo reakcije. Tri manje piramide s istočne strane Velike piramide, možda su se koristile za pomaganje u postizanju rezonancije, baš kao što danas koristimo manje benzinske motore za pokretanje diesel motora. Dakle, okrenimo sada ključ te čudesne elektrane i pogledajmo kako je funkcionirala.

ELEKTRANA U GIZI

Kraljičina odaja, smještena u sredini piramide i točno ispod Kraljeve odaje, sadrži neobičnosti posve različite od onih opaženih u Kraljevoj odaji. Karakteristike Kraljičine odaje ukazuju na to, da je njezina posebna svrha bila proizvodnja goriva, što je od goleme važnosti za svaku elektranu. Premda bi bilo teško točno odrediti kakav se proces zbivao unutar Kraljičine odaje, čini se da je ondje uvijek iznova dolazilo do kemijske reakcije.

Preostala tvar što ju je proces ostavljao za sobom (soli na zidu odaje), ono što se može zaključiti po artefaktima (višeokraka kuka i drvo slično cedrovini) i građevinski detalji (Gantenbrinkova "vrata", naprimjer) previše su upadljivi da bi se mogli ignorirati. Sve to ukazuje na vjerojatnost da je energija koja se stvarala u Kraljevoj odaji bila rezultat učinkovite operacije dobivanja vodika u Kraljičinoj odaji.

Oprema koja je davala poticajne impulse najvjerojatnije se nalazila u podzemnoj jami. Prije ili u vrijeme "okretanja ključa" za pokretanje poticajnih impulsa, u sjeverno i južno okno Kraljičine odaje pumpale su se kemikalije, ispunjavajući ih sve dok nije dolazilo do kontakta između višeokrake kuke i elektroda što su stršile iz vrata. Prodirući u Kraljičinu odaju, te su kemikalije proizvodile vodikov plin koji je ispunjavao unutrašnje prolaze i odaje piramide. Otpadni materijal iskorištenih kemikalija prolazio je horizontalnim prolazom i niz okno okomitog rova.

Inducirana poticajnim impulsima vibracije - usklađenim s rezonantnom frekvencijom cijele građevine - vibracija piramide postupno je povećavala amplitudu i oscilirala u skladu s vibracijama Zemlje. Harmonično udružena sa Zemljom, vibracijska je energija potom obilato tekla iz Zemlje kroz piramidu, te utjecala na niz usklađenih rezonatora tipa Helmholtz, smještenih u velikoj galeriji, gdje su se vibracije pretvarale u zvuk koji se prenosi zrakom. Zahvaljujući akustičnom dizajnu velike galerije, zvuk je bio usmjeren na prolaz što je vodio do Kraljeve odaje. Samo frekvencije u skladu s rezonantnom frekvencijom Kraljeve odaje mogle su proći kroz akustični filter, koji se nalazio u predsoblju.

Kraljeva je odaja bila srce elektrane u Gizi, impresivno središte koje se sastojalo od tisuća tona granita, koji je sadržavao pedeset pet posto kristala silicijeva kvarca. Odaja je bila izgrađena tako da što manje potiskuje vibracije, a njezine su dimenzije stvarale rezonantnu šupljinu koja je bila u skladu s nadolazećom akustičnom energijom. Dok je granit vibrirao u skladu sa zvukom, to je stvaralo pritisak na kvarc u kamenu i stimuliralo elektrone da teku u pojavi poznatoj kao piezoelektrični efekt.

Energija koja bi u tom trenutku ispunjavala Kraljevu odaju, postala je kombinacija akustične i elektromagnetske energije. Oba oblika energije pokrivaju široki spektar harmonijskih frekvencija, od osnovnih infrazvučnih frekvencija Zemlje do ultrazvučnih i viših elektromagnetskih mikrovalnih frekvencija.

Vodik je slobodno apsorbirao tu energiju, jer su se graditelji elektrane u Gizi pobrinuli, da frekvencije s kojima je Kraljeva odaja bila usklađena bude harmonična s frekvencijom na kojoj titra vodik. Slijedom toga, atom vodika, koji se sastoji od jednog protona i jednog elektrona, učinkovito je apsorbirao tu energiju, a njegov je elektron "podignut" u više energetske stanje.

Sjeverno je okno služilo kao prijenosnik, ili vodič valova, a njegova prvobitna metalna oplata - koja je krajnje precizno prolazila kroz piramidu izvana - služila je za usmjeravanje mikrovalnog signala u Kraljevu odaju. Mikrovalni signal koji je prolazio kroz taj vodič valova, mogao bi biti isti onaj za kojeg danas znamo da ga stvara atomski vodik, a ispunjava univerzum i neprestano bombardira Zemlju. Taj se mikrovalni signal vjerojatno reflektirao s vanjske strane piramide, a potom se usmjeravao niza sjeverno okno.

Putujući kroz Kraljevu odaju i prolazeći kroz pojačalo u kristalnoj kutiji, smješteno na njegovu putu, ulazni je signal pojačavao svoju

snagu uslijed međudjelovanja s izrazito aktivnim atomima vodika u pojačalu rezonantne kutije u odaji. To je međudjelovanje prisiljavalo elektrone da se vrate u svoje prirodno stanje. S druge strane, atomi vodika oslobađali su energiju iste vrste i frekvencije kao i ulazni signal. Ta "stimulirana emisija" bila je praćena ulaznim signalom i slijedila je isti put.

Proces je rastao eksponencijalno - povećavajući se trilijunima puta. Ono što je u odaju ulazilo kao niski energetska signal, pretvaralo se u usporednu zraku goleme snage dok se skupljala u mikrovalnom prijammniku smještenom u južnom zidu Kraljeve odaje, a potom je usmjeravano kroz metalom obloženo južno okno izvan piramide. Ta je zgušnjuta zraka bila razlog iz kojeg su sva znanost, tehnologija, vještina i nebrojeni sati rada utrošeni na projektiranje, testiranje i gradnju elektrane u Gizi.

Drevnim je Egipćanima trebala ta energija: najvjerojatnije se koristila jednako kako bismo je mi danas koristili - za pokretanje strojeva i uređaja. Zahvaljujući proučavanju egipatskih kamenih artefakata, znamo da su ih drevni majstori zacijelo stvarali uz uporabu strojeva i oruđa što ih je pokretala električna energija. Međutim, način na koji su distribuirali energiju dobivenu u elektrani u Gizi, mogao je biti drukčiji proces od današnjega.

Želio bih se pridružiti arhitektu Jamesu Haganu i drugim tehničarima i tehnolozima, te izraziti svoje golemo poštovanje graditeljima Velike piramide. Premda to neki akademici možda ne priznaju, preciznost i znanje primijenjeni u njezinoj gradnji su - prema današnjim mjerilima - nepobitni i vrijedni divljenja.

Dokaze prikazane u knjizi *The Giza Power Plant* uglavnom su prije mnogo godina zabilježili pošteni ljudi, koji su radili u području arheologije i egiptologije. Činjenica da je mnogo tih dokaza pogrešno shvaćeno, samo razotkriva goruću potrebu za interdisciplinarnim pristupom područjima koja su, sve donedavno, bila zatvorena laicima i drugima izvan kruga službene arheologije i egiptologije.

Za veći dio našeg neznanja o drevnim kulturama krivi su teoretičari, koji ignoriraju dokaze ako se oni ne uklapaju u njihove teorije ili se odnose na nešto izvan njihovog područja stručnosti. Katkad je potreban strojar da bi prepoznao strojeve ili nešto izrađeno strojevima! Slijedom toga, veći dio dokaza koji upućuju na to da je svrha Velike piramide

bila nešto drugo, a ne grobnica, jednostavno je ignoriran, odbačen bez ozbiljnog promišljanja, ili jednostavno proglašen čistom slučajnošću.

Tehnologiju korištenu unutar Velike piramide možda je jednostavno shvatiti, ali ju je teško primijeniti, čak i za našu tehnološki "naprednu" civilizaciju. Međutim, ako netko bude želio iskušati ovdje iznesenu teoriju, njegovu ili njezinu viziju može poduprijeti spoznaja, da bi iskorištavanje takvog izvora energije ekološki zadovoljilo one koji su zabrinuti za dobrobit okoliša i budućnost ljudske vrste.

Spajajući znanost i glazbu, drevni su Egipćani uskladili svoju elektranu s prirodnom harmonijom Zemljine vibracije (u prvom redu djelovanja plimne energije izazvane gravitacijskim učinkom što ga Mjesec ima na Zemlju). Rezonantna sa životnom silom majke Zemlje, Velika piramida u Gizi ubrzavala je i fokusirala svoj puls, pretvarajući ga u obilje čiste energije.

Veoma malo znamo o graditeljima piramida i vremenskom razdoblju u kojemu su izgradili svoje divovske spomenike, a ipak se čini očitim da je cijela civilizacija doživjela drastičnu promjenu, tako veliku da je njezina tehnologija uništena, bez ikakve nade da će se ponovno izgraditi. Otad nam je oblak tajanstvenosti onemogućavao jasan pogled na prirodu toga naroda i njihovo tehnološko znanje.

Kada je riječ o teoriji predstavljenoj u knjizi *The Giza Power Plant*, zamišljam fantastično društvo koje je prije nekoliko tisuća godina razvilo energetske sustav kakav danas jedva možemo zamisliti. To društvo poprima oblik kad postavimo logična pitanja: "Kako se energija prenosila? Kako se koristila?" Na ta se pitanja ne može u potpunosti odgovoriti pregledavanjem preostalih artefakata. Međutim, ti artefakti mogu stimulirati našu maštu; onda možemo nagađati o uzrocima propasti velike i inteligentne civilizacije koja je izgradila elektranu u Gizi.

Povratak u elektranu u Gizi

Tehnolog Chris Dunn pronalazi
nove dokaze za svoju tezu

Christopher Dunn

Knjiga *The Giza Power Plant: Technologies of Ancient Egypt* objavljena je u kolovozu 1998., a iste se godine u časopisu *Atlantis Rising* pojavio članak u kojem je sažeto iznesena njezina teorija. Od tada se silno čudim reakciji na teoriju. Kritike su bile upravo nevjerojatne! Primao sam pisma i e-mailove iz svih dijelova svijeta, u kojima se podržavao stav da su visoke razine tehnologije postojale u pretpovijesti, te da Velika piramida predstavlja vrhunac te tehnologije.

Premda teorija o elektrani može objasniti svaku karakteristiku i sve fenomene otkrivene unutar Velike piramide, bez repliciranja njezine funkcije (što je daleko izvan mojih osobnih mogućnosti), teorija se može ignorirati ili odbaciti kao previše fantastična od strane onih, koji se osjećaju sigurnijima uz više konvencionalne stavove o pretpovijesti. Nije tako u slučaju čvrstih dokaza o strojnoj obradi!

U knjizi postoji poglavlje koje se sve češće doživljava kao "konačni dokaz", a izvan svake sumnje dokazuje da su graditelji piramida koristili naprednu tehnologiju. Nije jednostavno odbaciti fizička ograničenja s kojima će se suočiti oni, koji bi pokušali točno replicirati granitne artefakte kakvih u obilju ima diljem te drevne zemlje. Oni koji ih pokušavaju odbaciti, to čine zbog neiskustva i nerazumijevanja istančanosti rada, ili se očajnički drže uvjerenja da je civilizacija Zapada prva koja je razvila znanost, i tu znanost pretočila u proizvode koji iziskuju napredne metode proizvodnje.

Moj članak, *Advanced Machining in Ancient Egypt (Napredna strojna obrada u drevnom Egiptu)* (kasnije proširen u knjigu *The Giza Power Plant*), bio je oko petnaest godina predmet pomnog proučavanja javnosti. Zahvaljujući velikoj podršci onih koji bi danas dobili zadatak da

izvedu istu vrstu radova što su ih izveli stari Egipćani, kao i dodatnim dokazima, prelazi iz teorije u činjenicu. Nakon što je prvi put objavljen 1984. godine, taj pokusni, kontroverzni trn u oku egiptologa često je potvrđivan mojim vlastitim istraživanjima na terenu, kao i mišljenjima drugih koji su imali priliku osobno vidjeti te nevjerojatne artefakte. Težina dokaza i stručna mišljenja onih koji razumiju, stvaraju konsenzus koji preokreće naš doživljaj pretpovijesti.

Implikacija koja najviše zastrašuje mogla bi biti ta da su civilizacije prolazne!

Civilizacije kakva je naša mogu se uspeti do golemih visina, a zatim ih mogu uništiti prirodne ili umjetne katastrofe. U tren oka, sve možemo izgubiti! Je li to bilo u jednom trenu oka ili u više - ne znamo, no naši su davni preci u pretpovijesnom Egiptu zadobili smrtni udarac i nestala je industrija sposobna stvarati artefakte što ih danas ondje vidimo. Još uvijek je otvoreno pitanje je li taj udarac stigao u obliku izvanzemaljskih sila, kometa, geofizičkih poremećaja, ili čak nuklearnog rata. Ostaje činjenica da je njihova industrija postojala i nekako je uništena!

Svrha ovog teksta nije prežvakavanje očitog ili iznošenje tvrdnji što su ih drugi elokventnije iznijeli (znam da uglavnom "propovijedam zboru"), već prikaz onoga što se događalo nakon objavljivanja knjige. Tijekom nedavnog putovanja u Egipat, gdje sam bio sudionik konferencije pod nazivom *Egipat u novom tisućljeću*, mogao sam na terenu obaviti dodatni pregled nekih artefakata što sam ih opisao u svojim člancima i knjizi.

Također sam imao sreće da otkrijem zapanjujuće dokaze, koji podupiru i potvrđuju jedinstven i važan aspekt teorije o elektrani u Gizi. To su bili dokazi od kojih sam osjetio trnce duž kralježnice, jer sam ih otkrio na prilično neočekivani način. Nalaze se unutar Velike piramide, u velikoj galeriji, a ja sam još uvijek zapanjen onim što sam otkrio. Poslije će biti više riječi o tome.

Ovaj je članak napisan s velikim poštovanjem prema organizatorima, nazočnima i govornicima na toj konferenciji. Njihov duh, različitost i prijateljstvo, pružili su mi hrabrost i snagu. No, više od toga, zahvaljujući njihovoj podršci i zaštiti (a uvjeti su katkad bili frustrirajući i mukotrpn, te je naš blaženi vodič Hakim gotovo završio u zatvoru), daljnji dokazi koji potkrjepljuju teoriju o elektrani, sad su snimljeni na videu i postali su dio povijesnog zapisa.

Primjer precizne strojne obrade iz drevnog Egipta

Veliki dio moje prezentacije u konferencijskom centru Gouda Fayedu u Nazlet El Sammanu, trebao se baviti terenskim pregledavanjem i demonstriranjem preciznosti nekoliko artefakata. Iz dvorane se vidjela Sfinga, a visoravan Giza i kompleks piramida činili su kulise koje izazivaju strahopoštovanje.

Premda s velikom sigurnošću mogu reći da sam dokazao da su drevni graditelji piramida koristili napredne metode strojne obrade granita, cjelokupni doseg rada još nije utvrđen ili dokumentiran. Kad sam 1995. putovao u Egipat, ponio sam neke instrumente, kako bih utvrdio koliko su doista ravne površine artefakata, što se na temelju jednostavnog promatranja činilo veoma preciznim.

Serapeum

Međutim, obično promatranje nije dovoljno za utvrđivanje stvarnih karakteristika artefakata. Trebala mi je neka vrsta poznate reference s kojom bih mogao usporediti preciznost. Također mi je trebalo nešto jednostavno što se može lako prenositi. Precizna libela što sam je koristio 1995., omogućila mi je

određivanje višeg reda preciznosti na mnogim različitim artefaktima od onoga što je opisano u ranije objavljenim tekstovima.

Te sam godine u svojoj naprtnjači nosio specijalnu libelu dugačku trideset centimetara, čija je preciznost bila unutar 0,0025 milimetara. Također sam imao precizni kutomjer. Točno sam znao na kojim ga artefaktima želim koristiti - na unutrašnjim kutovima granitnih sanduka u hramu Serapeuma u Saqqari i unutar piramida. U mojoj kutiji za alat također se nalazio komplet preciznih Starrett pomičnih mjerača za pregledavanje strojno obrađenih zaobljenja s jedne na drugu površinu, ili s jednog na drugi profil. Ti su instrumenti izrazito važni za naše razumijevanje osnovnih značajki artefakata.

Nažalost, nisam uspio ući u kameni tunel hrama Serapeuma, gdje se nalazi više od dvadeset golemih sanduka od crnoga granita i bazalta, teških preko sedamdeset tona. Moljakali smo službene osobe ondje, i čak sam o tome razgovarao s lokalnim poslovnim čovjekom, koji je tvrdio da posjeduje znatnu moć i utjecaj u tim pitanjima. Unatoč tome, rečeno mi je da je Serapeum zatvoren jer je opasan za javnost. 'Na koji je način opasan?', pitao sam, a odgovor je glasio da bi se krov mogao urušiti zbog kapanja vode. Odlučio sam prešutjeti očito pitanje o tome odakle dolazi voda u tako sušnom kraju. Imao sam dovoljno drugog posla.

Nakon mojeg jutarnjeg izlaganja o naprednim metodama strojne obrade drevnih Egipćana, cijela je skupina sudionika konferencije i snimateljska ekipa pošla na visoravan Giza i u kamenitu odaju druge po veličini, Kefrenove piramide. U toj sam odaji 1995. otkrio savršeno ravne unutrašnje površine sanduka od crnoga granita (što je obično i, po momemu mišljenju, pogrešno poznato kao sarkofag). Tada sam izgovorio riječi "svemirska preciznost" pred skupinom španjolskih turista, koji su gledali kako sam snop svjetlosti moje baterijske svjetiljke uperio iza preciznog ruba čelične specijalne libele i razotkrio zapanjujuću preciznost površine.

Premda sam samouvjereno pisao članke u kojima sam to navodio kao dodatni dokaz o razini tehnologije što su je primjenjivali graditelji piramida, neprestano me opsjedala potreba da se vratim u Egipat s dodatnim instrumentima i obavim daljnja testiranja. Svaki put kad odem u Egipat, prilazim tim artefaktima s osjećajem željnog iščekivanja i malo strepnje. Hoće li rezultati biti isti? Hoće li sljedeći niz instrumenata potvrditi ili opovrgnuti zaključke do kojih sam došao tijekom prethodnog posjeta?

Dunn mjeri preciznost površina sarkofaga u Serapeumu

Hladna skučenost prolaza što je vodio do kamenite odaje Kefrenove piramide, djelovala je ugodno nakon vreline egipatskog sunca. Boravak ondje činio mi se poznatim i pravilnim. Uzbudivala me mogućnost da otkriće do kojeg sam došao podijelim s divnim ljudima koji su došli na konferenciju, kao i činjenica da će se sve dokumentirati na videosnimkama. No, još uvijek me mučila ona sitna sumnja. Jesam li prije pogriješio? Hoće li novi instrumenti razotkriti nešto važno?

Popevši se u crni granitni sanduk smješten u podu odaje, položio sam svoju trideset centimetara dugačku libelu na unutrašnju površinu. Ova je libela bila drukčija od one što sam je koristio 1995.,

jer je na oba kraja imala kutnu skalu za kosine od četrdeset pet stupnjeva. Za one koje zanima, vukao sam je duž glatke unutrašnjosti granitnog sanduka, iza nje upalivši baterijsku svjetiljku, čime sam demonstrirao egzaktnu preciznost. Ali, želio sam obaviti i druga testiranja. Pravokutnost kutova za mene je bila izrazito važna. Moderni strojni rezači poravnati su pravokutno, ili točno okomito, jedan u odnosu na drugi. Time se osigurava urezivanje pravih kutova u neki predmet.

Takvi se kutovi ne mogu izraditi slučajno. Nisam očekivao da će kutovi sarkofaga biti savršeno pravokutni, jer je to izrazito teško postići. Zaprepastio sam se kad sam kutomjerom klizio duž libele (gornji dio libele koristio sam za podizanje pravokutnika iznad kutnog zaobljenja), i savršeno je prijanjao uz susjednu površinu.

'Grom i pakao!', uzviknuo sam kad sam shvatio važnost tog otkrića. Ukazao sam na to ostalima iz skupine. (Alan Alford je idućih dana zabavljao društvo oponašajući moj "grom i pakao"). Snimateljska je ekipa marljivo bilježila moja istraživanja na videosnimkama, dok sam

provjeravao ostale kutove i shvatio da za sve vrijedi isto. Pravokutnik je savršeno prijanjao uz obje površine na tri kuta. Jedan je kut imao pukotinu što ju je otkrilo testiranje svjetlošću, premda je iznosila samo oko 0,025 milimetara.

Dakle, nismo imali samo artefakt savršeno ravnih površina, već su i njegovi unutrašnji kutovi savršeno pravokutni. Što je još bilo značajno u tom takozvanom sarkofagu? Sami kutovi! Nakon što sam obavio testiranje libelom i pravokutnikom, uzeo sam pomične mjerače kako bih provjerio zaobljenje kutova. Dok sam provjeravao jedan kut, tiho sam se nasmijao sjetivši se dokumentarnog filma što sam ga gledao iste godine.

Oni među vama koji su u rujnu 2002. gledali posebnu emisiju Foxa, sjetit će se trenutka kad je najistaknutiji svjetski egiptolog i direktor visoravni Giza, Zahi Hawass, podigao kuglu od dolerita u kamenoj odaji ispod jedne od pratećih piramida kraj Kefrenove. Voditeljici Foxove emisije, Suzie Koppel, opisivao je teoriju egiptologa o metodama što su ih drevni Egipćani koristili za stvaranje granitnih artefakata. Ta je metoda uključivala udaranje granita takvom kuglom dok se ne bi postigao željeni oblik.

Ne pobijam tvrdnju da je to moguća metoda stvaranja sanduka, a u Memphisu blizu Saqqare doista postoje dokazi da su neki sanduci napravljeni na taj način. Ti sanduci imaju velika kutna zaobljenja, veoma gruba, koja se sužavaju prema dnu - točno ono što se može očekivati ako se koristi kamena kugla. Međutim, dok je Hawass pred kamerama mahao svojom kamenom kuglom promjera dvadeset centimetara, moja se pozornost usredotočila na blistavi, crni, takozvani sarkofag iza njega, koji je nijemo proturječio njegovim tvrdnjama.

Unutrašnjost tog sanduka izgledala je isto kao i unutrašnjost sanduka u Kefrenovoj piramidi. Površine su se doimale glatkima i preciznima, ali, još važnije, unutrašnji su kutovi bili jednako oštri kao i oni u Kefrenovoj piramidi. Pri samom pogledu na to, čovjek je mogao vidjeti da bi bilo nemoguće stvoriti takav artefakt kuglom promjera dvadeset centimetara!

Isto bi tako bilo nemoguće napraviti kutno zaobljenje sanduka u Kefrenovoj piramidi uz primjenu takvih primitivnih metoda. Provjeravajući to kutno zaobljenje uz pomoć preciznih instrumenata, počeo sam s uređajem od 1,27 centimetara i smanjivao veličinu sve dok nisam stigao do pravilne. Zaobljenje unutrašnjeg kuta sanduka u Kefrenovoj

piramidi iznosi 2,37 milimetara. Zaobljenje na dnu, gdje se pod sanduka spaja sa stijankom, iznosi 11,11 milimetara. Samo se po sebi razumije da se kugla promjera dvadeset centimetara ne može uklopiti u kut od 2,37 milimetara, ili čak u kut polumjera dva i pol centimetra.

ELEKTRANA U GIZI: DOKAZI

Mislim da se nikad u životu nisam tako iznenadio kao dok sam snimao unutar velike galerije. Snimanje unutar velike galerije ispunjavalo me posebnim zadovoljstvom, jer nisam bio siguran čak ni u to da ću uspjeti ući u Veliku piramidu. Bila je zatvorena za posjetitelje, navodno radi restauriranja, te smo gotovo tjedan dana proveli u neizvjesnosti. Ali nakon brojnih telefonskih poziva i posjeta službenim osobama, napokon smo dobili odobrenje.

Dok je veći dio skupine meditirao u Kraljevoj odaji, snimateljska ekipa i ja pošli smo u veliku galeriju da malo snimamo. Kanio sam pred kamerom opisati svoju teoriju o funkciji velike galerije. To je uključivalo pokazivanje proreza na kosim prilazima galeriji, izbojaka na zidovima i zupčastog stila stropa. Opremljen mikrofonom, stajao sam odmah ispod velike stube, a kamera je bila gore. Dok je majstor tona namještao svoju opremu, prelazio sam snopom svjetlosti po zidu. Tada sam opazio da prvi izbojak na zidu odozdo ima tragove gorenja, te da je dio kamena odlomljen. Kad su se upalila svjetla kamere, stvari su doista postale zanimljive.

U svim tekstovima što sam ih pročitao, navedeno je da je velika galerija izgrađena od kamena vapnenca. No ja sam gledao *granit!* Niže u galeriji opazio sam mjesto gdje je vapnenac prelazio u granit. Razgledao sam strop i vidio, umjesto grubog vapnenca koji se mrvči, što ga čovjek vidi kad uđe u galeriju, nešto što se s udaljenosti od osam i pol metara ispod doimalo poput glatkog, izrazito poliranog granita. To je za mene imalo golemu važnost. Imalo je smisla da je prostor bliži centru elektrane izgrađen od materijala otpornijeg na toplinu!

Potom sam više pozornosti obratio tragovima gorenja na zidovima. Ispod svakog izbojka vidjeli su se znakovi teških oštećenja izazvanih toplinom, na razdaljini od otprilike trideset centimetara, a činilo se da su najveća oštećenja u sredini tragova gorenja. Tada sam, vizualno, postavio ravnu crtu od sredine svakog traga gorenja, i projicirao je niz

kosi prilaz galeriji. Tada me obuzelo golemo uzbuđenje. Crta se pružala ravno do proreza na prilazu!

U knjizi *The Giza Power Plant* iznio sam teoriju da su se u tim prorezima nalazili harmonijski rezonatori, usmjereni vertikalno prema stropu. Također sam iznio teoriju da je unutar Kraljeve odaje došlo do eksplozije vodika, što je zaustavilo rad elektrane. Ta je eksplozija objašnjavala mnoge druge neobične pojave, ranije primijećene unutar Velike piramide, te sam zaključio da je eksplozija također uništila rezonatore u velikoj galeriji, izazvavši strahovit požar.

Dokazi su postali vidljivi samo zahvaljujući jakim svjetlima kamera, a preda mnom su se pojavili, kao nikad prije - pougljenjeni dokazi koji potkrjepljuju moju teoriju. To su dokazi kakve nisam čak ni tražio!

Još dok završavam ovaj članak, i dalje dobivam potvrde da sam na pravome putu. Drugi iznose u javnost vlastita istraživanja u istome smislu. Međutim, za potpuniji uvid u sve to trebat će pričekati drugu priliku. Možda kad egipatska vlada razotkrije što se nalazi iza Gantenbrinkovih vrata? Silno me zanima što je otkriveno iza tih takozvanih vrata. Ako su moja predviđanja točna, bit će potvrđen još jedan aspekt teorije o elektrani.

Ovo je bila zanimljiva godina.

Petrie na "suđenju"

Jesu li tvrdnje o naprednom drevnom korištenju strojeva, što ih je iznio sjajni egiptolog iz devetnaestog stoljeća, Sir William Flinders Petrie, pobijene? Christopher Dunn prihvaća izazov

Christopher Dunn

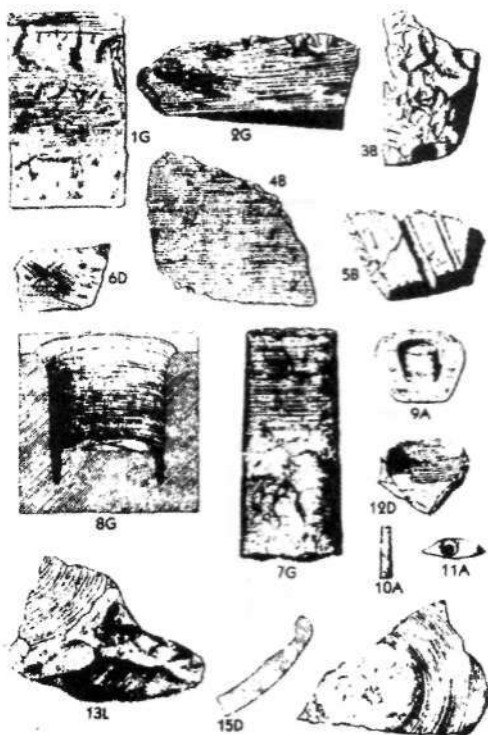
Ako postoji jedno područje istraživanja drevnih civilizacija, koje dokazuje tehnološke podvige superiornog pretpovijesnog društva, onda je to izučavanje tehničkih vještina potrebnih za stvaranje mnogih artefakata od granita u Egiptu.

Moja vlastita istraživanja o tome kako su nastali mnogi od tih artefakata, započela su 1977., a moj članak *Advanced Machining in Ancient Egypt prvi* je put objavljen 1984. u časopisu *Analog*. Kasnije je proširen na dva poglavlja u mojoj knjizi *The Giza Power Plant: Technologies of Ancient Egypt*.

Kako su ti stručni radovi postajali popularniji i poznatiji, bilo je samo pitanje vremena kad će ortodokсни tabor pokušati umanjiti važnost artefakata, i time diskreditirati moj rad.

Premda neučinkovito, sljedeće su učinili na istančane i očite načine:

1. Snimljeni su dokumentarni filmovi kojima se pokušavaju osnažiti stavovi egiptologa da se moglo izraditi veličanstvene artefakte udaranjem tvrdih kamenih kugli po granitu.
2. Klesar po imenu Denys Stocks odveden je u Egipat da bi demonstrirao kako se uz uporabu bakra i pijeska, uz golemi trud, mogu napraviti rupe i prorezi u granitu. To mu je uspjelo, na veliko zadovoljstvo onih koji vjeruju u ortodoksiju.
3. Dva su autora, koji su nekoć tvrdili da podupiru alternativne ideje poput moje, promijenili stranu i napisali knjigu pod naslovom *Giza*:

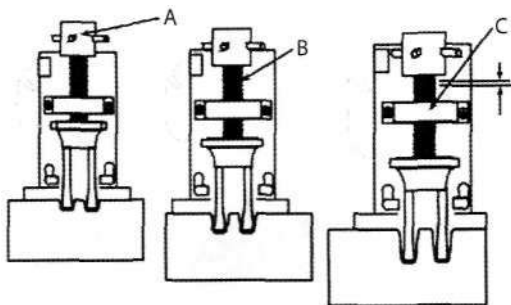

Petriejevi artefakti

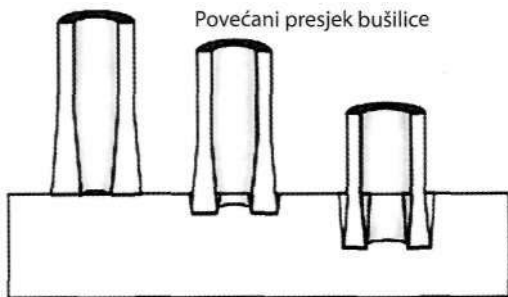
The Truth (Giza: istina). Premda neobrazovani po pitanju mehaničkih vještina, Ian Lawton i Chris Ogilvie-Herald čvrsto su odlučili zauzeti oštro suprotan stav prema idejama što sam ih iznio, i poduprijeti ortodoksna gledišta.

U svim navedenim slučajevima, ograničena perspektiva i nepotpuna analiza svih dokaza, premda su vjerojatno prošli na ispitu među istomišljenicima, ne prolaze kod mojih istomišljenika, a to su tehnolozi koji se danas bave takvim poslovima. Zapravo, u drugoj se skupini svi slažu u tome da je prva skupina posve u krivu. Međutim, nitko od nas nije savršen i svatko ima Ahilovu petu.

Danas mogu priznati da sam sa svojom analizom vjerojatno pošao previše daleko, kad sam iznio ideju da je artefakt poznat kao Uzorak #7 (Core #7) napravljen uz pomoć ultrazvučne strojne obrade. Moja teo-

Prikazuje proces bušenja granita uporabom ultrazvučne (vibracijske) bušilice. Bušilica napreduje dva i pol milimetra, plus trošenje oruđa pri svakoj rotaciji ručke (A)

Abrazivna kaša troši alat kao i granit. Dužina alata se smanjuje kako se rupa produbljuje, što rezultira sužavanjem jezgre i rupe.

Tehnologija ultrazvučnog bušenja

rija o ultrazvučnoj strojnoj obradi temeljila se na knjizi *Pyramids and Temple of Gizeh* Sir Williama Flindersa Petrieja. U toj je knjizi Petrie opisao artefakt s tragovima bušenja koji je u granitu ostavio zavojiti žlijeb, što bi značilo da je svrdlo prodiralo u granit dva i pol milimetra pri svakom okretaju.

Moje je mišljenje poljuljano kad sam u knjizi *Giza: The Truth* pročitao da su dva istraživača, John Reid i Harry Brownlee, učinkovito opovrgnuli moje teorije o tome kako su drevni Egipćani bušili granit. Nakon što su pregledali taj artefakt, izjavili su da nije riječ o zavojitim žljebovima, već o zasebnim prstenima, što se često vidi na jezgrama izvučenim iz kamena u svakom suvremenom kamenolomu u Engleskoj. Fotografija tog uzorka u knjizi *Giza: The Truth* postavljena je tako da se čini kako potkrjepljuje njihovu tvrdnju; međutim, nisam mogao pobiti

njihove tvrdnje jer nisam boravio čak ni u istoj prostoriji gdje se nalazi uzorak, da i ne govorim o prilici da ga pregledam.

Sve dok mi se ne pruži prilika da obavim podroban pregled tog predmeta, što iziskuje više od običnog vizualnog proučavanja, bio sam prisiljen prihvatiti tvrdnje Reida i Brownleeja. Unatoč tome, čak i u tom slučaju, ako su svoje zaključke temeljili na fotografiji u knjizi *Giza: The Truth*, imao sam pitanja o tome. Ono što imamo je fotografija koja prikazuje dio stošca (Uzorak #7) u koji su usječeni žljebovi. Nakon što sam pročitao taj izvještaj, na svoju sam web stranicu odmah ubacio izjavu u smislu, da povlačim bilo kakve tvrdnje što sam ih iznio o ultrazvučnoj strojnoj obradi tih rupa i jezgri, te sam također naveo da sam pripravan osobno proučiti uzorak.

Iz Indianapolisa sam 10. studenog 1999. poletio za Englesku. Čovjek koji uređuje moju web stranicu, Nick Annies, dogovorio je s Petrie muzejom da dođemo pregledati uzorak dok je muzej zatvoren radi akademskih istraživanja. Nick i ja smo u ponedjeljak, 15. studenog 1999. otputovali vlakom za King's Cross. Nakon kratke šetnje do Sveučilišnog koledža, London, stigli smo, u deset i trideset ujutro, do stubišta Petrie muzeja i ondje naišli na susretljivog vratara, koji nam je savjetovao da pođemo na čaj dok čekamo da se muzej otvori, a zatim nam je pokazao gdje je restoran. Ondje nismo popili samo čaj, već smo također pojeli izvrstan engleski doručak!

Zatim je došlo vrijeme za pregledavanje problematičnog Uzorka #7. Premda sam o tom uzorku govorio i pisao više od petnaest godina, to nije bio posjet pun poštovanja prema svetoj religiji kakvog bi čovjek mogao očekivati. Nisam ostao bez daha od uzbuđenja kad sam taj artefakt uzeo u ruke u gumenim rukavicama. Niti su me impresionirali njegova veličina ili izgled. Iskreno rečeno, bio sam posve miran i razočaran. Dok su mi se po glavi motale riječi stare pjesme "Is That All There Is?" Peggy Lee, zurio sam u taj komad kamena koji se ni po čemu nije činio posebnim, a izazvao je tako žestoku raspravu na Internetu, u dnevnim sobama i po pubovima diljem svijeta.

Dok sam promatrao grube žljebove na njegovoj površini, u sebi sam mislio: "Kako ću ovo shvatiti?" i "Na što je Petrie mislio?" Pogledao sam Nicka Anniesa koji je stajao kraj mene. Na licu je imao izraz koji

*William Flinders
Petrie*

me podsjećao na moju majku, na čijem sam licu tražio utjehu kad sam, u dobi od osam godina, ležao na operacijskom stolu dok su mi dugom, vrelom iglom spaljivali bradavicu na dlanu.

Nismo razmijenili nijednu riječ dok sam formulirao svoje konačno priznanje svijetu. Učinio sam golemu pogrešku kad sam vjerovao u ono što je Petrie napisao! Uzorak se doimao točno onakvim kako su ga opisali Reid i Brownlee! Žljebovi *nisu* bili čak ni slični onome što je Petrie opisao. Dok je istina počivala ondje gdje je nekoć rasla bradavica, činilo mi se da je za mene vrijeme stalo.

Rezignirano sam počeo provjeravati širinu između žljebova, koristeći mikroskop koji povećava pedeset puta. U tom sam trenutku bio siguran da je Petrie posve pogrešno procijenio taj komad. Razmak između žljebova, urezanih u jezgru cijelom njezinom dužinom, bio je od jednog do dva centimetra. Porazila me činjenica da je Petrie čak i razmak pogrešno procijenio! Svako daljnje mjerenje, mislio sam, bilo bi površno. Nisam mogao potkrijepiti nikakvu teoriju o naprednoj strojnoj obradi, ako se ne mogu verificirati Petriejeve dimenzije od dva i pol milimetra! Unatoč tome, nastavio sam s pregledavanjem uzorka.

Nisam mogao procijeniti kristalnu strukturu uzorka pod mikroskopom. Nisam mogao utvrditi, s onakvom sigurnošću kako je to Petrie učinio, da je žlijeb bio dublji u kvarcu nego u glinencu. Ipak sam opazio da samo na nekim mjestima biotit (crni tinjac) izgleda kao da je istrgnut iz glinenca na način sličan onome, koji se vidi na drugim artefaktima pronađenima u Egiptu. Međutim, žlijeb je kroz druga područja prolazio sasvim glatko, bez takvog učinka kidanja, premda ponovno moram reći da se slažem s Brownleejevim tvrdnjama da sila rezanja materijala može kidati kristale s podloge od glinenca.

Potom sam izmjerio dubinu žlijeba. Kako bih to učinio, koristio sam mjerni instrument za dubinu s tankim vrhom kako bih ga mogao uvući u uski utor. Mjerni je instrument djelovao tako daje postavljen na nulu kad se nalazi na ravnoj površini bez ikakvih devijacija. Kad bi instrument prošao preko udubljenja (ili žlijeba) na površini, oprugom opremljeni vrh instrumenta ušao bi u žlijeb, a igla bi se pomaknula na brojčaniku, precizno pokazujući dubinu.

Dubine žljebova bile su 0,05 i 0,12 milimetara. (Zapravo, budući da je na nekim mjestima oko jezgre očito bilo prekida, stvarne su mjere između 0 i 0,12 milimetara.)

Zatim je uslijedilo veliko pitanje. Je li žlijeb spirala ili horizontalni prsten oko jezgre? Prihvatio sam tvrdnje Reida i Brownleeja da je riječ o horizontalnim prstenima, a u tom sam trenutku bio bolno svjestan da sam pravilno postupio. Upravo je Petriejev opis zavojitog žlijeba izdvajao Uzorak #7 od suvremenih uzoraka dobivenih bušenjem. To je bila jedna od glavnih karakteristika na kojima sam temeljio svoju teoriju o ultrazvučnoj strojnoj obradi. Ali činilo se da ono što držim u ruci potkrjepljuje Reidove i Brownleejeve primjedbe na tu teoriju, jer oni su rekli da uzorak izgledom nalikuje svakoj drugoj jezgri iz bilo kojeg kamenoloma.

Bijeli je konac najbolje oruđe za pregledavanje zavojitog žlijeba. Zašto se ne bi koncem provjerilo nešto tanko poput konca! Pažljivo sam stavio jedan kraj konca u žlijeb, a Nick gaje učvrstio ljepljivom trakom. Kad sam pogledao kroz svoje povećalo koje povećava deset puta, zavrtio sam jezgru lijevom rukom, desnom pazeći da konac ostane u žlijebu. Dubina žlijeba je varirala dok je obavijao jezgru, a na nekim je mjestima postojala tek jedva vidljiva ogrebotina, što je vjerojatno ne bih opazio golim okom. Kad se na vidiku pojavio drugi kraj konca, vidio sam da ono što je Petrie rekao o toj jezgri nije bilo sasvim točno.

Petrie je opisao samo jedan zavojiti žlijeb s nagibom od dva i pol milimetra. Ono što sam ja gledao *nije* bio jedan zavojiti žlijeb, nego *dva* zavojita žlijeba. Konac je obavijao jezgru, slijedeći žlijeb sve dok nije stigao do otprilike 2,8 milimetara iznad početka konca. Međutim, postojao je *još jedan* žlijeb koji se uredno ugnijezdio između!

Ponovio sam test na šest ili sedam različitih mjesta na jezgri, s istim rezultatima. Žljebovi su urezani u smjeru kazaljke na satu, od manjeg kraja do većeg - što bi bilo od vrha do dna. U cjelini, žljebovi su bili jednako duboki na vrhu kao i na dnu. Također su bili jednaki po nagibu na vrhu i na dnu, a dijelovi žlijeba jasno su se vidjeli točno do mjesta gdje je jezgra granita odlomljena od cjeline.

To *nisu* horizontalne pruge ili prsteni, kako se naveliko piše u knjizi *Giza: The Truth*, već su zavojiti žljebovi koji se protežu niz jezgru poput dvostrukog konca.

Dakle, kako bi se replicirala takva jezgra, metoda bušenja bi trebala osigurati sljedeće:

- Dvostruki zavojiti žlijeb u smjeru kazaljke na satu od vrha do dna, s usponom od 2,79 do 3,04 milimetra.

- Žlijeb dubok od 0 do 0,12 milimetara.
- Sužavanje od vrha do dna. Nešto manjeg odlamanja kvarca je prihvatljivo.

Bio sam prilično impresioniran dubinom žlijeba, pa sam po povratku kući otišao do prodavaonice alata i razgovarao s Donom Reynoldsom, proizvođačem alata koji je radio na brusilici. Pitao sam ga ima li dijamantnu polirnu ploču. (Koriste se za završnu obradu brusnih ploča od karborunda i drugih materijala.) Imao je jednu; jedva se kada koristila, te je imala lijepu, tvrdu oštricu. (Ti se industrijski dijamanti postavljaju na čelični držak, koji se potom pričvrsti magnetskom steznom glavom.) Pitao sam ga koliko duboki žlijeb misli da bi njome uspio izdupsti u granitu.

'Pogledajmo!', rekao je.

Pošli smo do ploče od granita, a ja sam se našalio rekavši mu neka to ne pokušava na radnoj površini. Pritisnuo je dijamantni vrh na stranu ploče. Oslonivši se svom težinom na brusilicu, napravio je ogrebotinu dugačku oko deset centimetara.

Obojica smo je opipali. 'Što misliš, koliko je duboka?', pitao sam. 'O, između 0,07 i 0,12 milimetara', rekao je.

'Onda provjerimo!', rekoah.

Don je fiksirao mikrometar na plohu i namjestio iglu da pokazuje nulu za ravnu površinu. Dok je prelazio preko žlijeba, vrh instrumenta je upao unutra, a brojčanik je pokazivao samo 0,025 milimetara!

Razlog iz kojeg ovo napominjem je taj što je rečeno da bi zavojiti žlijeb, *ako* postoji na jezgri, nastao uslijed lateralnog pritiska svrdla koje se vrti i brzo se izvlači iz rupe. Na temelju svih mojih trideset osam godina iskustva, uopće to ne mogu smatrati mogućim iz sljedećih razloga:

1. Ta se ideja oslanja na centrifugalnu silu za rezanje žlijeba, dok se svrdlo izvlači i prolazi preko sve šireg otvora, a da bi se postigla veća centrifugalna sila, svrdlo bi se moralo vrtjeti brže.
2. Ne bi bilo dovoljno lateralne sile da se ureže žlijeb u granit do dubine od 0,025 milimetara, a kamoli od 0,12 milimetara. To je činjenica.

3. Budući da se krak svrdla može slobodno kretati unutar većeg prostora, svrdlo će tražiti put najmanjeg otpora, što je *dalje* od granita.
4. Petrie je imao pravo kad je tvrdio da to nije bio prihvatljiv način stvaranja žlijeba, zbog nakupljanja prašine između cijevi i granita.

Čemu toliko uzbuđenja oko malene, nevažne jezgre? Jer se to smatralo najslabijim područjem mojeg rada, te ga je bilo lako opovrgnuti. Također je poslužilo za skretanje pozornosti s drugih, važnijih artefakata što sam ih opisao. Dakle, predložio bih ortodoksnom taboru da zasad zaboravi na Petriejev uzorak #7 i pruži objašnjenja za sve ostale artefakte opisane u mojoj knjizi. Pozivam ih da demonstriraju, oruđem o kojem nas stoljećima poučavaju, kako su drevni Egipćani postigli tako nevjerojatnu preciznost i geometriju u tvrdom granitu, dioritu, bazaltu i škriļevcu.

Ne mogu to učiniti.

Jer to su, dragi prijatelji, proizvodi veoma napredne civilizacije.

Kako su graditelji piramida postizali ublažavanje težine?

Znamo li doista zašto su stari Egipćani koristili tako golemo kamenje za takozvane odaje za ublažavanje težine u piramidi?

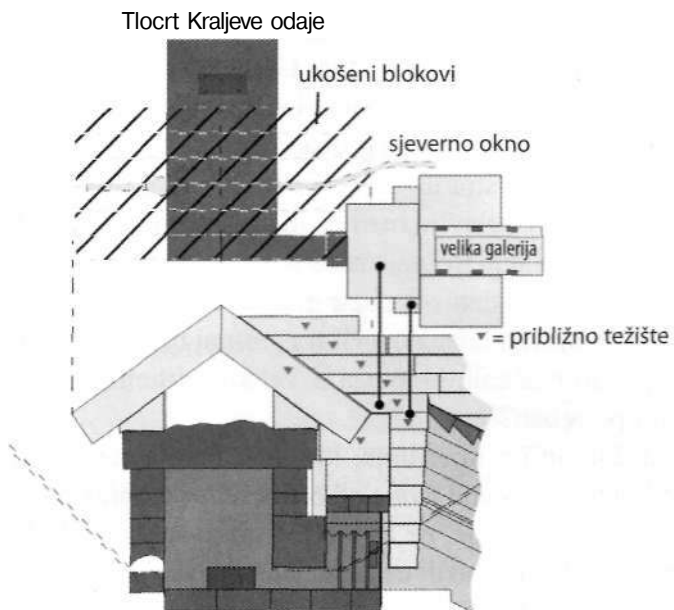
Christopher Dunn

Dok je 1836. obavljao istraživanja u Velikoj piramidi, britanski pukovnik William Richard Howard-Vyse nalazio se u skućenom prostoru iznad Kraljeve odaje i pregledavao zagonetni sloj granitnih greda koje su bile slične granitnim gredama na stropu Kraljeve odaje ispod njege. Skučeni se prostor zove Davisonova odaja, po Nathanielu Davisonu koji ga je otkrio 1765. godine.

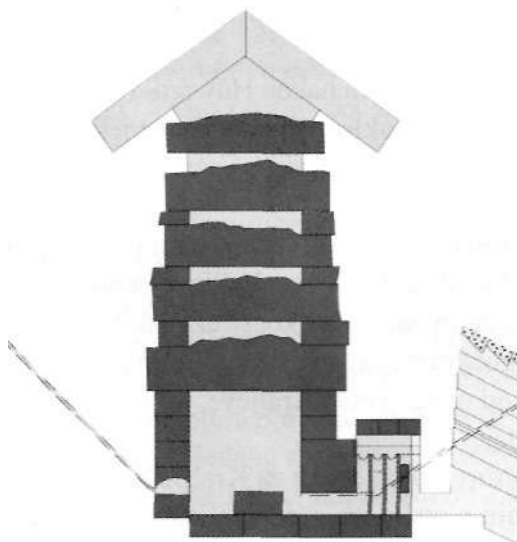
Howard-Vyse, koji je navodno od svoje obitelji dobio deset tisuća funti za to istraživanje, i još važnije, da bi ga se riješili, čvrsto je odlučio doći do nekog važnog otkrića, ali dotad nije imao sreće. Granitni sloj iznad njegove glave nudio je primamljivu mogućnost da se nešto možda nalazi iza njege. Opazivši pukotinu između greda na stropu, Howard-Vyse je razmislio o mogućnosti da gore postoji još jedna odaja. Uspio je gurnuti devedeset centimetara dugu trsku kroz pukotinu, bez ikakvih zapreka, te je zaključio da ondje mora biti još nekakav prostor.

Howard-Vyse i njegovi pomoćnici pokušali su probiti granit kako bi vidjeli postoji li gore druga odaja. Ubrzo su shvatili da njihovi čekići i čelična dljeta ne djeluju na crveni granit, pa su prešli na barut. Lokalni radnik, osjetila otupjelih od alkohola i hašiša, postavio je eksploziv i raznio kamenje tako da se ukazala nova odaja.

Slično kao u Davisonovoj odaji, strop od monolitskih granitnih greda pokrivaio je novootkrivenu odaju, ukazujući Howard-Vyseu na mogućće postojanje još jedne odaje odozgo. Nakon što su tri i pol mjeseca eksplozivom prodirali prema gore i stigli do visine od dvanaest metara, pronašli su još tri odaje, te ih je ukupno bilo pet.

Prikaz moguće gradnje Kraljeve odaje bez "odaje za ublažavanje težine"

Kraljeva odaja i takozvana "odaja za ublažavanje težine"

Odaja na vrhu imala je strop sa zabatima napravljen od golemih blokova kamena vapnenca. Kako bi izgradili tih pet odaja, drevni su Egipćani smatrali potrebnim upotrijebiti četrdeset tri komada od granita, svaki težine blizu sedamdeset tona. Grede od crvenoga granita bile su odrezane pravokutno i paralelno na tri strane, ali su na gornjoj strani naoko ostale netaknute, jer je bila gruba i neravna. Neke su čak imale rupe iskopane na gornjoj strani.

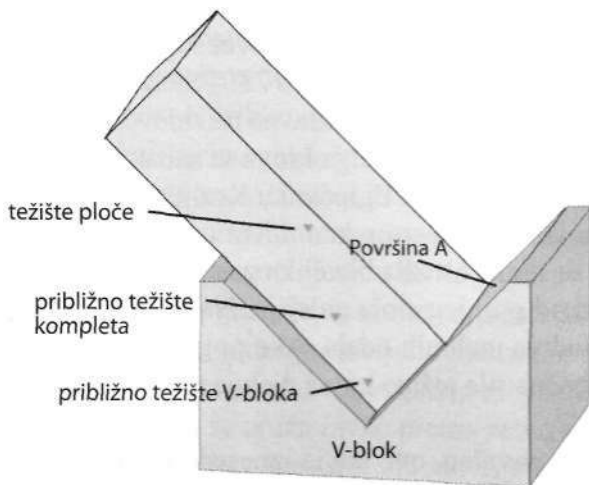
U ovom ćemo poglavlju razmotriti dokaze i pokušati istražiti razloge za ovo nevjerojatno trošenje resursa, iz konvencionalne i alternativne perspektive. Ako se uzme u obzir golemi trud što ga je trebalo uložiti da bi se na visoravan Giza dovezli ti ogromni monoliti, pitamo: 'Unutar okvira općeprihvaćenih hipoteza o Velikoj piramidi, je li sav taj trud doista bio potreban?'

Prema današnjim mjerilima, klesanje i prijevoz na udaljenost od osamsto kilometara *samo jedne* od četrdeset tri granitne grede postavljene iznad Kraljeve odaje, ne bi bio jednostavan zadatak. Ipak, stari su Egipćani taj zadatak obavili ne samo jednom, već mnogo puta. Međutim, težina od sedamdeset tona nije granica onoga za što su drevni Egipćani bili sposobni. Također su klesali velike obeliske teške do četristo tona, teglili ih i podizali. Howard-Vyse je zaključio daje razlog za gradnju tih pet odaja bio oslobađanje ravnog stropa Kraljeve odaje od težine tisuća tona građevine odozgo.

Premda je većina istraživača nakon Howard-Vysea uglavnom prihvatila tu teoriju, ima drugih, uključujući prvog svjetskog egiptologa, Sir Williama Flindersa Petrieja, koji nisu. Važni razlozi bacaju sumnju na tu teoriju i čine je netočnom.

Treba uzeti u obzir da postoji učinkovitija i manje komplicirana tehnika gradnje odaja drugdje unutar Velike piramide. Kraljičina odaja opovrgava tvrdnju da je namjena "konstrukcijskih odaja" iznad Kraljeve odaje bila omogućavanje ravnog stropa. Teret građevine iznad Kraljičine odaje veći je od onoga iznad Kraljeve, jer je ta prostorija smještena ispod Kraljeve odaje.

Ako je ravan strop bio potreban za Kraljičinu odaju, lako se moglo pokriti tu prostoriju s onakvim gredama kakve se nalaze u Kraljevoj odaji. Za gradnju Kraljičine odaje koristile su se konzole od blokova kamena vapnenca, koje su prenosile težinu gornjih dijelova na vanjske zidove. Tome je mogao biti dodan strop sličan onome u Kraljevoj

Kraljeva odaja i odaja za ublažavanje težine .

Sustav raspoređivanja težine iznad Kraljeve odaje u Velikoj piramidi.

odaji i, jednako kao u slučaju greda iznad Kraljeve odaje, grede bi morale nositi samo vlastitu težinu.

Kad su graditelji Velike piramide izgradili Kraljevu odaju, očito su bili svjesni jednostavnije metode izrade ravnog stropa. Dakle, takva konstrukcija kompleksa Kraljeve odaje morala je imati druge razloge. Koji su to bili razlozi? Zašto postoji pet slojeva monolitskih granitnih greda, teških sedamdeset tona, jedan iznad drugoga? Zamislite koliko je volje i snage uloženo u podizanje jednoga granitnog bloka pedeset dva metra u zrak! Sigurno je postojao daleko važniji razlog za ulaganje toliko vremena i energije.

Spomenuti sam argument iznio u svojoj knjizi *The Giza Power Plant (Elektrana u Gizi)*. Nakon njezina objavljivanja, suprotno mišljenje što sam ga iznio, očito je postalo predmetom rasprave na mreži jer sam primio e-mail studenta egiptologije Mikeyja Brassa, a unutra se nalazio link do prijevoda članka iz jednog njemačkog časopisa. Pitanje je postavljeno Franku Dornenburgu, sudioniku rasprave: Zašto toliko slojeva? On piše:

Već sam drugdje raspravljao o Kraljevoj odaji i o pitanju zašto je bilo potrebno pet 'oslobađajućih' odaja za raspodjelu goleme

težine iznad Kraljeve odaje. Moj je odgovor na to glasilo da jednostavno ne znam. Dobar se odgovor na to pitanje može naći u časopisu *Gottinger Miszellen* 173: "Stara metoda izbojaka u zidu, raspoređivala je težinu izravno na zidove odaje. Nova, i ovdje prvi put primijenjena, gradnja krova sa zabatima usmjerava težinu dolje i sa strane. Da su Egipćani u Kraljevu odaju stavili krov sa zabatima izravno na strop kao u Kraljičinoj odaji, sila težine usmjerena sa strane oštetila bi veliku galeriju. Stoga su zabate morali staviti iznad gornjeg sloja galerije. Najlakši način da se to učini bio je gradnja malenih odaja. Ako pogledate presjek, vidjet ćete da sada bočna sila težine krova djeluje podalje od krova galerije."

Ako se gleda površno, ovo što je izneseno u gornjoj hipotezi može se činiti vjerojatnim. Međutim, to je ideja koja se temelji na pogrešnim pretpostavkama, i nepotpunoj analizi cijelog kompleksa Kraljeve odaje. Prije nego je prihvatimo, moramo razmotriti sljedeće.

Hipoteza kaže da će dinamičke lateralne sile slijediti smjer ukošenih blokova, te da će se te lateralne sile akumulirati kako se sve više kamena stavlja na koso postavljene blokove. Prema toj hipotezi, težina svakog bloka dodanog iznad Kraljeve odaje stvara dodatni lateralni pritisak na južni kraj velike galerije.

Crtež na 285. stranici prikazuje mehaničku situaciju, koja je dobro poznata mnogim tehnolozima proizvodnje. Riječ je o čeličnoj ploči smještenoj u V-bloku. Ako smatramo da gornja hipoteza *jest* točna, ploča bi pritiskala površinu A, izazivajući lateralni pomak.

Ako miruje, ploča će veći pritisak vršiti na suprotnu površinu, zbog težišta ploče. Osim gravitacije, nema nikakvih drugih dinamičkih sila. Postoji samo težina koja se distribuira u skladu s težištem svakog komada. Kada se neki predmet stavlja na nagnutu plohu, ima potencijal kretanja niz tu plohu, jer na njega djeluju gravitacijske sile. To se kretanje nastavlja sve dok predmet ne naiđe na zapreku, a tada prestaje djelovati kinetička energija koja izaziva lateralno kretanje.

Kosi blokovi na stropu iznad Kraljeve odaje postavljeni su na nagnutu plohu urezanu u nosive blokove. Pod pretpostavkom da se, kao u Kraljičinoj odaji, težišta tih blokova nalaze izvan zidova odaje, blokovi se mogu opisati kao konzole, pri čemu nema pritiska na vrhu gdje se sastaju dva suprotna bloka. Cijelu težinu bloka nose blokovi koji čine nagnutu plohu, a dio težine preuzima blok koji drži donji kraj.

Budući da ne znamo zasigurno koje su značajke konstrukcije pri-mijenjene, mogu zamisliti konstrukciju koja bi bila čvrsta i ne bi ošteti-la veliku galeriju. Udaljenost između krajeva iskošenih blokova i južnog zida velike galerije, iznosi otprilike dva metra i sedamdeset centime-tara. Ako uzmemo u obzir širinu galerije (od sto šest do dvjesto osam centimetara), može se pretpostaviti da se blokovi, koji čine južni zid galerije, pružaju izvan unutrašnje površine - ali do koje udaljenosti? Ne znam. Međutim, s obzirom na činjenicu da se sjeverno okno Kra-ljeve odaje obavlja oko velike galerije, može se nagađati da su blokovi od kojih su napravljeni zidovi galerije dublji od metra i dvadeset. (To je važno pitanje, vjerojatno samo po sebi vrijedno rasprave. Sjeverno bi okno bilo lakše izgraditi da se pruža ravno prema nebu, bez dodatnih zavoja. Očito je da bi promašio unutrašnji zid galerije za oko metar i dvadeset centimetara.)

Ako su blokovi južnog zida velike galerije oslonjeni na blokove istočnog i zapadnog zida galerije, bilo kakve lateralne sile koje bi mogle potjecati od ukošenih blokova na stropu Kraljeve odaje, bile bi manji razlog za zabrinutost od, recimo, sila koje djeluju na krov horizontalnog prolaza uslijed pritiska ukošenih blokova na stropu Kraljičine odaje - ili pritiska blokova koji se oslanjaju na krov velike galerije.

Štoviše, gradnja iznad ukošenih blokova na stropu, ne mora značiti da oni moraju nositi golemu akumuliranu težinu. Kako je opisano na crtežu, distribucija težine ne mora opterećivati zabat.

Možda je najznačajniji argument protiv ideje iznesene u časopisu *Gottinger Miszellen 173*, i najjednostavniji za razumijevanje, može biti ukazivanje na nacrt Velike piramide. Kako možemo vidjeti, Kralje-va je odaja dugačka deset metara i trideset centimetara. Velika galerija je široka od sto šest do dvjesto osam centimetara -jedva širina jednog bloka na stropu.

Dakle, ako se gleda bokocrt odaja, hipoteza se može doimati valja-nom, ali se raspada ako je pomnije proučimo, jer čak i da prihvatimo teoriju o neželjenom pritisku na južni zid velike galerije, to ne bi iziski-valo gradnju pet odaja iznad cijele dužine od deset metara i trideset cen-timetara Kraljeve odaje. Isto tako, zašto pet slojeva greda? Zašto ne veli-ki otvoreni prostor, i nad njim strop sa zabatima?

Tijekom klesanja tih divovskih monolita, graditelji su očito smatrali potrebnim obraditi grede za odaju na vrhu, s jednakim poštovanjem

kao i one namijenjene za strop točno iznad Kraljeve odaje. Svaka je greda ravna i pravokutna s tri strane, a gornja strana je, čini se, netaknuta. To je važno, ako se uzme u obzir da će samo one direktno iznad Kraljeve odaje, biti vidljive onima koji ulaze u piramidu.

Štoviše, nevjerojatno je da su graditelji uložili isti trud oko završne obrade trideset četiri grede, koje se neće vidjeti kad piramida bude zgotovljena, kao i za devet greda koje čine strop Kraljeve odaje, a one će se vidjeti. Čak i da su te grede bile neophodne za čvrstoću kompleksa, odstupanja od točnosti zasigurno bi bila dopuštena, čime bi se smanjilo vrijeme potrebno za klesanje blokova - osim, naravno, ako te gornje grede nisu imale neku određenu svrhu, i/ili su koristili standardizirane metode strojne obrade, kojima su se dobivale te grede s malenim varijacijama oblika.

Zašto pet slojeva tih greda? Upotrijebiti tako mnogo monolitskih blokova granita za izgradnju Kraljeve odaje očito je pretjerano. Kako bismo dobili neku ideju o golemosti takvog zadatka danas, moja kompanija, Danville Metal Stamping, nedavno je nabavila takozvanu hidroformnu prešu. Glavni dio preše težak je sto tona, a morao se prevoziti više od sto šezdeset kilometara do naše tvornice. Zbog problema raspoređivanja težine, Ministarstvo prometa odredilo je da je mora prevoziti posebna prikolica, tako da težina bude raspoređena na devetnaest osovina. Dužina te prikolice bila je oko šezdeset metara, te su bila potrebna dva dodatna vozača, smještena na ključnim mjestima, kako bi mogla proći zavoje.

Ovo opisujem jer želim naglasiti da bi čak i uz uporabu današnjih učinkovitih, visoko tehnoloških metoda, morao postojati itekako dobar razlog za prijevoz samo jednog velikog tereta. Četrdeset tri divovske grede iznad Kraljeve odaje nisu postavljene u građevinu kako bi se Kraljevu odaju oslobodilo prekomjernog pritiska odozgo, već radi mnogo naprednijeg cilja. Bez konvencionalnog objašnjenja koje ima smisla, moramo potražiti druga tumačenja zagonetke tih granitnih greda. Kad se te granitne grede analiziraju iz više praktične i korisne perspektive, može se uočiti jednostavna, a ipak rafinirana tehnologija u srcu Velike piramide, koja ima više smisla. Stari su Egipćani briljantno znali primijeniti prirodne zakone i koristiti prirodne materijale za osiguravanje rada svoje drevne elektrane. Granitne grede iznad Kraljeve odaje bile su važan i integralni dio za pokretanje postrojenja u piramidi.

Preciznost

Jesu li stari narodi poznavali preciznost?
Ako jesu, treba li to za nas biti važno?

Christopher Dunn

Riječ *preciznost* potječe od riječi *precizan*, koja prema rječniku znači "koji se ističe velikom točnošću i jasnoćom; egzaktan; određen, neslobodan, neodređen ili dvosmislen; strog, formalan, pedantan, točan". *Preciznost* je "egzaktnost; strogost; prekomjerno poštivanje forme ili pravila; rigidna formalnost; pedantnost; točnost".

Za mnoge je ljude primjena preciznosti u njihovim životima povezana s riječima i djelima. Imamo precizno govorenje, preciznost u vremenu i preciznost vojne obuke. Možda ćemo imati sreće da nas pozovu na večeru, gdje će sav pribor biti postavljen s krajnjom preciznošću, te nijedna žlica ili čaša neće zauzimati pogrešno mjesto.

Primjena preciznosti, kako je gore navedeno, dio je civiliziranosti. Riječ je o disciplini i redu potrebnima za uspješno funkcioniranje civilizacije.

Krajem 1800-ih, drukčija je primjena preciznosti postajala sve važnija, te se smatrala potrebnom kako bi se osigurao uspješan ishod ljudskih pothvata. Strojevi koji su bili izumljeni i koristili se kao naprave za olakšavanje rada, ovisili su o pravilnom funkcioniranju preciznih komponenti. U 1800-ima pamučna industrija i parni stroj, pokrenuli su Industrijsku revoluciju na sjeveru Engleske. Potražnja za učinkovitijim predionicama i tkaonicama, stavila je veći naglasak na proizvodnju komponenata koje precizno funkcioniraju.

Kako bi se izrađivali kvalitetni proizvodi, varijable u proizvodnom procesu morale su se smanjiti ili ukloniti. Da bi se to postiglo, dimenzijske varijable koje su postojale u izradi bitnih komponenata, trebalo je smanjiti na prihvatljive razine. Međutim, zbog netočnosti strojeva toga vremena, uvježbani su majstori morali strugati, klesati i brusiti komponente do određenih dimenzija, kako bi se pravilno uklopile.

Ratovi su ubrzali evoluciju standardiziranih mjera i uklanjanje varijabli u proizvodnom procesu. Stavite se na mjesto vojnika tijekom Građanskog rata. Njegova je puška bila precizno izrađena, ali kad bi na terenu mijenjao neku komponentu, morao je ručno brusiti komade da bi se uklopili. Jasno, to je oduzimalo previše vremena, a u ratu, vrijeme može biti presudan faktor za pobjedu ili poraz. Morali su se uspostaviti standardi, a opskrbljivači su ih morali poštivati ili bi ostali bez posla.

Svatko tko je kući donio bicikl ili komad namještaja što ga treba "sklopiti", može shvatiti kakva je preciznost potrebna da se ti predmeti lako spoje. Jeste li ikad pokušali staviti vijak u ranije izbušenu rupu, koja je nakrivljena za pola centimetra? To je primjer potrebe za preciznošću, te kako je nastojanje da se izrađuju precizni proizvodi zapravo skup, težak pothvat.

U današnjoj se proizvodnji komponente izrađuju diljem svijeta, a zatim se spajaju u pogonu za montažu. Egzakti standardi i preciznost proizvoda koji se dopremaju iz velikih udaljenosti, jamče da će se svi dijelovi savršeno uklapati, bez dodatne obrade.

Većina ljudi zapravo nikad neće izraditi neki predmet s velikom preciznošću. Stoga je razumljivo da većina ljudi previdi taj važan aspekt civilizacijske infrastrukture. Za laike, preciznost je apstraktni pojam. To nije kritika. Ako nemate iskustva u preciznoj proizvodnji, bilo profesionalno bilo kao hobi, poimanje ideje preciznosti je akademsko.

Mi smo konačni korisnici moćnih preciznih tehnologija, koje povećaju našu civilizaciju i olakšavaju nam živote. Kad ne bi bilo preciznosti u proizvodnji, automobili ne bi vozili, avioni ne bi letjeli, a CD-i ne bi svirali. Preciznost što je stvaramo nastala je iz potrebe. Ne stvaramo je bez dobrog razloga, jer se troškovi proizvodnje artefakata danas eksponencijalno penju, ako je potražnja za točnošću veća.

Primjer velike točnosti i preciznosti je trideset centimetara duga specijalna libela što sam je 1999. i 2001. nosio u Egiptu. Završna obrada ruba napravljena je preciznom brusilicom. Odstupanje od savršene ravne crte iznosi samo 0,0025 milimetra. Čitatelj koji sebi ne može predočiti što to u stvarnosti znači, neka uzme jednu vlas sa svoje glave i rascijepi je po dužini. Jedan dio otprilike je debeo 0,0025 milimetra. (Prosječna debljina vlasi je 0,06 milimetra.) Ili, da to usporedimo s našim "spremnim za sklapanje" primjerom, ta je libela 1,250 puta preciznija nego unaprijed izbušena rupa nakrivljena za pola centimetra.

Ako bismo nekim čudom otkrili nepoznati artefakt u pustinji Sahara, koji je tisućama godina bio zakopan, kako bismo odredili njegovu namjenu? Ako se pojave nagađanja da je možda imao nekakvu tehnološku svrhu, bio bi pravi izazov to dokazati, što bi iziskivalo primjenjivanje obrnutog (reverzibilnog) postupka njegova stvaranja kako bi se otkrila njegova funkcija. Obrnuti postupak proizvodnje već je godinama dio industrijskog nadmetanja. Inženjeri kupuju suparnikov proizvod, a zatim proučavanjem njegove konstrukcije i komponenata, otkriju znanost i tehniku na temelju kojih proizvod funkcionira. Upravo je zato važno domoći se ratnog oružja potencijalnog ili stvarnog neprijatelja.

Ako nakon površnog pregleda tog nepoznatog pretpovijesnog artefakta, utvrdimo da je to možda bio stroj na kojem su se proizvodili artefakti, kako bismo znali da je riječ o *preciznom* stroju? Kako bismo dokazali da je riječ o pretpovijesnom preciznom stroju, morali bismo izmjeriti njegovu točnost. Određene komponente povezane s preciznim strojevima proizvode se tako da budu izrazito točni.

Ravne površine stroja koji bi trebao pravilno funkcionirati, imale bi odmak ispod 0,005 milimetra. Takva vrsta točnosti odvaja primitivno oruđe od onog, koje je rezultat potrebe i razvoja. Otkriće takve preciznosti značilo bi da je artefakt imao višu svrhu. Kad te komponente ne bi bile precizne, argumenti protiv teorije da je riječ o proizvodu naprednoga društva, dobili bi na snazi.

Dakle, dokaz od kritične važnosti je preciznost površina koje se mjere. Obrtnici ne stvaraju tako precizne površine, osim ako artefakt na kojem rade mora funkcionirati u skladu s točnim specifikacijama. Ako ne postoji potreba, preciznost se čak ne uzima u obzir.

Međutim, kada tražimo pretpovijesne strojeve, obično očekujemo artefakte koji su izrađeni od željeza ili čelika, ne od granita, u prvom redu zato jer mi koristimo željezo i čelik za naše strojeve. Gledamo na stvari sa *svojeg* stanovišta, a ne *njihovog*. Unatoč tome, bitan dokaz koji bi potkrijepio zaključak da je neki čelični artefakt zapravo precizni stroj, *jest* preciznost i njegova proizvodnja. Preciznost se može vidjeti u Egiptu - urezana u mnoge artefakte od stabilnog vulkanskog kamenja, koji će preživjeti desetke tisuća godina, i još uvijek zadržati svoju preciznost.

Možda nemamo željezo i čelik upotrijebljene za stvaranje artefakta, ali imamo obilje proizvoda. Vjerujem da su mnogi od tih artefakata pogrešno identificirani i smješteni u vrijeme koje ne podržava hipotezu,

da je oruđe kojim su se izrađivali mnogo duže bilo izvrgnuto eroziji no što se sada misli. Ako artefakte promatramo isključivo iz tehničke perspektive, postoje pokazatelji koji potvrđuju takve ideje. Netko je rekao da moramo misliti kao Egipćani ako želimo shvatiti drevnu egiptasku kulturu. Međutim, da biste razumjeli njihova tehnička postignuća, morate misliti poput tehničara.

SERAPEUM

Granitni sanduk u Kefrenovoj piramidi ima iste karakteristike kao i sanduci u Serapeumu. Ipak, sanduci u Serapeumu pripisani su Osamnaestoj dinastiji, više od tisuću sto godina poslije, kada je obrada kame- na bila manje zastupljena. Ako se uzme u obzir da je to datiranje teme- ljeno na pronađenoj lončarskoj robi, a ne na samim sanducima, može se pretpostaviti da nije točno procijenjena starost sanduka.

Njihove karakteristike pokazuju, da su oni koji su ih izrađivali kori- stili isto oruđe, te su posjedovali ista znanja i vještine kao i graditelji Kefrenove piramide. Štoviše, sanduci na oba mjesta ukazuju na mnogo višu svrhu, no što je sarkofag za pokop.

Završna obrada pokazuje visok stupanj točnosti; njihovi su kutovi sa- vršeno pravokutni, a unutrašnji su kutovi zapanjujuće oštri. Sve je te zna- čajke veoma teško postići, a ništa od toga nije potrebno za običan lijes.

Godine 1995., pregledao sam unutrašnje i vanjske površine dvaju

Dunn pokazuje grubi sarkofag u Memphisu, koji je možda izrađen oruđem kao što su kamene kugle o kojima govore egiptolozi.

sanduka u Serapeumu, a koristio sam petnaest centimetara dugu specijalnu libelu točnosti do 0,005 milimetara. Moj izvještaj o ono- me što sam otkrio objavljen je u knjizi *The Giza Power Plant*, kao i na mojoj web stranici.

Artefakti što sam ih izmjerio u Egiptu nose tragove pomnih i neobičnih metoda proizvodnje. Nepogrešivi su i neosporivi *po svojoj preciznosti*, ali odakle po- tječu i koja im je bila svrha, to će uvijek biti predmet nagađanja.

Priložena je fotografija snimljena u Serapeumu 27. kolovoza 2001. One na kojima se ja nalazim u jednom od tih golemih sanduka, prikazuju kako pregledavam način na koji se poklopac težak dvadeset sedam tona poklapa s unutrašnjom površinom sanduka što ga pokriva. Precizni kutomjer što ga koristim kalibriran je na 0,0012 milimetra uz uporabu komparatora Jones & Lamson.

Donja strana poklopca i unutrašnja stjenka sanduka nevjerovatno su se poklapale. Otkriće da je to postignuto na obje strane, navodi na razmišljanje o težini zadatka da se to ostvari.

Razmišljajte o tome kao o geometrijskoj stvarnosti. Kako bi se poklopac savršeno poklapao s dvjema unutrašnjim stjenkama, unutrašnje bi stjenke morale biti savršeno paralelne. Štoviše, gornji dio sanduka morao bi činiti ravninu, koja je pod pravim kutom sa stjenkama. Završnu obradu unutrašnjosti to čini daleko težom. Proizvođači sanduka u Serapeumu nisu stvorili samo unutrašnje površine, koje su ravne kad se mjere vertikalno i horizontalno, već su se također pobrinuli da površine budu pravokutne i paralelne jedna s drugom, a jedna površina, gornja, ima stranice koje su razmaknute za metar i pol i tri metra. No bez takve usporednosti i pravokutnosti na gornjoj površini, ne bi bilo pravilnosti uočenih na obje strane.

*Christopher Dunn
u Kefrenovom "sarkofagu"*

Kao tehničar i obrtnik koji se više od četrdeset godina bavi proizvodnjom i stvaranjem preciznih artefakta našeg modernog svijeta, smatram da je takvo postignuće u pretpovijesti *ravno čudu*. Nitko ne ulaže takav trud ukoliko artefakt nema neku izrazito važnu svrhu. Čak ni *pojam* takve preciznosti obrtniku ne pada na pamet, osim ako se ono čemu je artefakt namijenjen ne može obaviti ni na koji drugi način. Jedini drugi razlog za takvu preciznost nekog predmeta, može biti uporaba oruđa koje je tako precizno, da jednostavno ne može proizvesti nešto manje savršeno. Ova-ko ili onako, riječ je o razvijenijoj civilizaciji u pretpovijesti, nego što se sada prihvaća. Implikacije su nevjerovatne.

Zato vjerujem da su ti artefakti, što sam ih izmjerio u Egiptu, konačni dokaz koji, bez imalo sumnje, *dokazuje* da je u starom Egiptu postojala viša civilizacija od one o kojoj su nas učili. Dokazi su uklesani u kamenu.

Bilo bi veoma teško danas proizvesti sanduke koji se nalaze u kamenim tunelima Serapeuma, izvan uhodanih turističkih staza. Njihove glatke, ravne površine, pravokutna savršenost i nevjerojatno maleni polumjeri unutrašnjih kutova, što sam ih pregledao modernim preciznim mjernim instrumentima, ostavljaju me bez riječi. Premda sam kontaktirao četiri majstora za obradu granita, nitko nije mogao replicirati takvo savršenstvo, ali ne tvrdim da to ne bismo mogli danas izvesti - kad bismo imali dobar razlog za takav pothvat.

Ali koji bi to razlog mogao biti? S kojim bismo ciljem odlomili blok granita težak osamdeset tona, izdubili mu unutrašnjost i zatim ga obradili do takve razine preciznosti? Zašto bismo smatrali potrebnim obraditi gornju površinu tog sanduka tako da se poklopac, jednako ravne unutrašnje površine, savršeno poklapa s unutrašnjim stjenkama?

Mogu postojati argumenti protiv tvrdnji o postojanju naprednih društava u pretpovijesti. Netko će reći da pomanjkanje strojeva pobija takve tvrdnje, ali *pomanjkanje dokaza nije dokaz*. Zabluda je nijekati ili ignorirati ono što postoji, navodeći kao argument ono što ne postoji. Kad razmišljamo o svrsi stvaranja takve preciznosti, neminovno odlazimo dalje od jednostavnih razloga koji su prirasli srcu povjesničarima, i prisiljeni smo razmotriti mogućnost da je u pretpovijesti postojala civilizacija, koja je bila daleko naprednija i veoma drukčija no što se prije smatralo. Ne moramo tražiti tajne odaje ili dvorane zapisa da bismo znali da je ta civilizacija postojala. Uklesana je u neke od najtvrdih materijala s kojima su radili - vulkanske stijene.

Zagonetka obeliska i kamenoloma

Znaju li egiptolozi doista kako su ti
spomenici nastali?

Christopher Dunn

U svoje članke i knjige, unio sam jasno vidljivu pristranost kad je riječ o artefaktima drevnog Egipta. U ovom ću članku objasniti odakle moja pristranost i odgovorit ću na sljedeća pitanja: "Nije li moguće primitivnim oruđem napraviti sve one predivne artefakte u starom Egiptu? Budući da postoji obilje radova koji opisuju kako je to oruđe moglo stvoriti takva djela, nemamo potrebu utjecati se fantastičnim izumima koji ne postoje u arheološkom zapisu, pa zašto ti to činiš?"

Moje pristrano mišljenje o razini tehnologije što su je koristili stari Egipćani, proizlazi iz mnogih godina rada u proizvodnji. Šest sam godina (više od dvanaest tisuća četiristo osamdeset sati) radio ručnim alatom i strojevima različite vrste, velikim i malenim, dok sam proizvodio artefakte u skladu s tehničkim specifikacijama. Nakon tih šest godina, završio sam svoje naukovanje i dobio potvrdu da sam zanatlija, te sam bio slobodan raditi što mi odgovara.

Tijekom naredna tri desetljeća, uslijedile su nebrojene prilike. Moram priznati da se za to vrijeme moja pristranost pojačala, uslijed izloženosti okruženju u kojemu sam odlučio zarađivati za život. Bojim se da je učinak što ga je to okruženje imalo na moj mozak nepovratan. Do trenutka kada sam spašen i unaprijeđen do sterilnih zidova ureda višeg upravitelja, više od šezdeset dvije tisuće četiristo sati tehničkog i proizvodnog rada, ostavilo je duboke ožiljke u mojem kritičkom mišljenju kada je riječ o načinima na koji se stvari proizvode.

Ti ožiljci opisuju mukotrpan put: nastojanja da se ideje pretvore u fizičku stvarnost. Muka je skicirati ideju na papir, a zatim izlijevati,

rezati i oblikovati tu ideju, s preciznošću, u napravu koja funkcionira. Teško je iskoristiti svako dostupno intelektualno i fizičko oruđe unutar onih znanstvenih disciplina, tehnike, proizvodnje i metrologije, koje podrazumijevaju funkciju, oblik i preciznost.

Međutim, ti ožiljci također opisuju put razočaranja kada ideje ne djeluju i put ushićenja kada se, nakon učenja na pogreškama, postigne uspjeh. Povezane s jednim i drugim, više sile poniznosti urežu se malo dublje.

Možda sam malo previše požurio kad sam govorio o svemirskoj preciznosti nakon što sam unutar velikog, pretpovijesnog, granitnog sanduka otkrio preciznost od 0,005 milimetara. Možda tragovi tokarskog stroja zapravo nisu bili baš to. Možda sam previše samouvjeren kad promatram tragove oruđa na nekom artefaktu, i mogu identificirati oruđe kojim su napravljeni. Pomislio sam da bi taj dio moje pristranosti mogao biti povezan s razdobljem moje karijere, kada sam morao razmišljati kao Amerikanac, a ne kao Englez.

No s druge strane, ne sjećam se nikakvih drastičnih promjena ondje, osim otkrića da su tehničari prisiljeni razmišljati na slične načine, bez obzira u kojoj se zemlji nalaze. To je cijena življenja u fizičkom svijetu s prirodnim zakonima. Naravno, drugi učinak života u kulturi koja se razlikuje od one u kojoj čovjek provede svoje godine formiranja ličnosti, je uklanjanje unaprijed stvorenih šovinističkih stavova svoje rodne kulture u odnosu na sve druge kulture. To dovodi do veće tolerancije i prihvaćanja stavova drugih.

Pričam vam sve ovo, jer bih želio da shvatite kakvu sam pogrešku počinio u predstavljanju mojeg rada. Veliki dio onoga što sam uzeo zdravo za gotovo dok sam proučavao artefakte u Egiptu, trebalo je potpunije objasniti. Shvatio sam da sam trčao pred rudo. Tijekom proučavanja artefakata drevnog Egipta, promatrao sam gotov proizvod, te pisao o geometriji i preciznosti. Uglavnom sam zanemarivao raspravu o svim metodama koje su potrebne, i pomoću kojih su ti artefakti napravljeni. Meni se činilo očitim da su to proizvodi tehnologija o kojima ne postoje nikakvi dokazi.

Međutim, suočio sam se s argumentima, koji se drže ideje da je upotreba primitivnog oruđa, kao što su kameni čekići i batovi, bakrena dlijeta, te abrazivni materijal kao što je pijesak, dovoljna za objašnjenje svih kamenih artefakata stvorenih u drevnom Egiptu. Tvrdi se da je to oruđe, u rukama mnogobrojne, vješte radne snage koja ima mnogo

vremena na raspolaganju, sposobno stvoriti sve te artefakte. Tvrdi se da stari Egipćani nisu doživljavali vrijeme na isti način kao mi. Za stare je Egipćane (civilizacija koja je trajala nekoliko tisućljeća), desetljeće bilo tek kap u oceanu vremena, a stoljeće tek obična čaša. Dakle, kad egiptologa netko zamoli neka objasni kako je izrađen predmet kojeg je bilo naročito teško napraviti, on će odgovoriti da je glavni sastojak vrijeme, i to mnogo vremena.

Kao kultura koja je postojala tako mnogo stoljeća, drevni su Egipćani gradili za vječnost. Sudeći po njihovoj arhitekturi i građevinskim materijalima, očito je da su bili zaokupljeni svojim Ka, ili duhom, te kontinuitetom svoje civilizacije. Sve to zvuči veoma logično i potpuno, a ja sam često klimao glavom u znak slaganja. Ne mogu tvrditi da se ručnim radom ne može stvoriti mnogo lijepih i preciznih predmeta, od materijala s kojima je veoma teško raditi.

Ipak, još dok sam klimao glavom, mučila me dosadna pomisao da nešto nije baš posve u redu. Mora postojati uvjerljivije obrazloženje, koje će saslušati ortodoksni egiptolozi. Postalo je sasvim očito da skretanje pozornosti na artefakte, koji su nevjerojatno precizni, ne donosi rezultata.

Nakon objavljivanja mogeg prvog članka, pod naslovom "Precision" ("preciznost"), upustio sam se u raspravljanje preko Interneta. To nije bio prvi put da sam sudjelovao u takvim raspravama. Otkako sam otkrio te vježbe za prste, još 1995. godine, moj je entuzijazam za takve rasprave umanjila stvarnost činjenice, da su debate na Internetu, u većini slučajeva, gubitak vremena. Savjetovali su mi neka ih izbjegavam kao kugu - uglavnom meni bliske osobe, moja obitelj (osobito moja žena).

Unatoč tome, iz tih je mazohističkih vježbi proizišla spoznaja o tome, kako bih mogao popraviti svoje pogreške. Opazio sam da o svojem radu raspravljam s ljudima koji se ne slažu s mojim zaključcima. Budući da se nisu slagali s mojim zaključcima, brzo su prihvatili otkrića znanstvenika koji su objavili vlastite radove, i iznijeli zaključke koji su više u skladu s onim što se vjeruje o povijesti starih Egipćana.

Danas je najveći autoritet po pitanju obrade kamena starih Egipćana Denys Stocks sa sveučilišta Manchester. Stocksov rad učinkovito pobija sve prijašnje komentare o toj temi, i neprocjenjiv je za analiziranje tehnika drevnih majstora kamenom. Stocksova mišljenja o tome imaju više težine, jer se temelje na eksperimentalnim podacima prikupljenim u Egiptu, uz uporabu materijala koji su dio arheološkog zapisa.

Obelisk u Karnaku

Mišljenja Sir Williama Flindersa Petrieja u njegovoj knjizi *Pyramids and Temple of Gizeh (Piramide i hram Gize)* (objavljenoj 1893.), te Lucasa i Harrisa u njihovu djelu *Ancient Egyptian Materials and Industries (Materijali i privredne grane drevnog Egipta)* opovrgava Stocks svojim terenskim izučavanjima i znatnim naporima. Najnoviji Stocksov rad bio je projekt Asuan što ga je financirala "NOVA" tijekom snimanja dokumentarnih filmova "Obelisk".

Iz tog ću se razloga usredotočiti na granit, jer je tijekom svojeg vjerodostojnog i znanstvenog istraživanja u Asuanu, Stocks došao do konkretnih podataka o brzini vađenja materijala, što nam omogućuje obavljanje prilično točnog izučavanja vremena. Analiza je sasvim jednostavna, a koriste je inženjeri za procjenjivanje troškova u proizvodnji suvremenih artefakata.

Slijede izračuni o vremenu potrebnom za klesanje jednog granitnog obeliska, a temelje se na Stocksovu istraživanju. Vrijeme neće uključiti-

vati potreban dio za izvlačenje četiristo četrdeset tona teške gromade iz kamenoloma. Nije uključena ni završna obrada glatkih, ravnih površina, ili brojni duboko urezani hijeroglifi. I konačno, nije uračunato vrijeme potrebno za transportiranje i podizanje obeliska ispred Stupa V u Karnaku.

Počet ćemo u kamenolomima granita u Asuanu, te ondje izabrati odgovarajući dio za naš kamen. Na temelju gotovih dimenzija, neobrađeni komad stijene mora biti visok. Metoda koju su stari Egipćani koristili za odvajanje velikog, važnog kamena od stijene, sastojala se od rezanja kanala oko cijeloga komada, a zatim su ga potkopali, ostavljajući stupove da drže njegovu težinu. Hipoteza se čini razumnom i prihvatljivom. Kad gledamo nedovršeni obelisk u Asuanu, vidimo da je oko njega urezan rov, a da su se radovi nastavili, trebali bi ga potkopati kako bi se granit odvojio od kamena stanca.

U kanalu se vide tragovi izdubljivanja, a to je egiptologa Dietera Arnolda navelo na iznošenje teorije, da je svakom radniku "na granitu" dodijeljeno područje "široko sedamdeset pet centimetara i raspoređeno na dijelove dugačke šezdeset centimetara, što je minimalni prostor

Lijevo: Nedovršeni obelisk u Asuanu. Desno: Vrh nedovršenog obeliska u Asuanu.

za radnika koji čuča ili kleči". To bi bio pomalo skučeni prostor za radnika koji zamahuje teškom kamenom kuglom, budući da je zacijelo morao postojati cijeli red radnika, svaki podjednako agresivan u mahanju svojom kamenom kuglom, pa je postojala očita opasnost od ozljeđivanja.

Unatoč tome, ipak ću koristiti te brojke u svojim izračunima. Mark Lehner se u dokumentarnom filmu "Obelisk" složio, da su stari Egipćani vjerojatno koristili tu metodu, te je čak i osobno malo eksperimentirao u tom smislu.

Dakle, na temelju informacija o brzini vađenja materijala, može se napraviti brza analiza vremena potrebnog za vađenje obeliska, premda možemo vjerovati da se, uz dovoljno napornog rada, vrijeme za ostvarivanje nekog projekta može smanjiti. To ne mora biti točno. U svakom projektu nailazi se na ograničenja ili uska grla. Iako na raspolaganju možemo imati radnu snagu od tisuću ljudi, usko grlo će znatno smanjiti broj onih koji rade na nekom projektu. Ograničenje u projektu vađenja obeliska je broj radnika, koji mogu raditi na komadu granita veličine sedamdeset pet sa šezdeset centimetara.

Očito, mogu raditi samo jedan po jedan. Stoga je vrijeme potrebno za klesanje bloka povezano s kubičnom masom materijala što ga treba ukloniti, a to se dijeli brzinom uklanjanja materijala. Masa materijala je širina, pomnožena s duljinom, pomnožena s dubinom. (Rezultati se daju u metričkom sustavu što ga je iznio Stocks, odnosno u kubičnim centimetrima. Također su navedeni metri, stope i palci.) Dubina kanala ostaje otvoreno pitanje. Na fotografijama se vidi da je uklonjena znatna količina stijene, sve do vrha bloka.

Moglo bi se tvrditi da su drugi blokovi odlomljeni s vrha za druge svrhe, pa se zato ova udaljenost ne može smatrati dijelom projekta. Stoga ću procijeniti da je dubina kanala u stijeni morala biti dva metra i sedamdeset centimetara za obelisk, i još šezdeset centimetara za potkopavanje. Dubina mora uključivati dovoljno duboko klesanje da bi radnik mogao izdubiti kanal ispod bloka, dovoljno širok da se može zavući unutra i klesati kamen.

U sljedećoj tablici pretpostavlja se da radnik kuglom od dolerita udara po granitu. Stocks procjenjuje da je brzina uklanjanja materijala kuglom od dolerita trideset kubičnih centimetara na sat. Premda se ne spominje uklanjanje otpadnog materijala ili zamjena kugli kad posta-

nu neučinkovite, pretpostavlja se da se materijal uklanjao nesmanjenom brzinom, u skladu sa Stocksovim eksperimentalnim podacima.

Ploha	Stope	Palci	Metri	Centimetri
Širina	2,46	29,53	0,75	75,00
Dužina	1,97	23,63	0,60	60,00
Dubina	11,00	132,00	33,52	335,24
Kubična masa	53,29	92.093,20	15,09	1.508.571,43
Brzina uklanjanja materijala na sat, po Stocksu (u cm ³)	30,00			
Broj sati za jednog radnika	50.285,71			
Broj dana (pod pretpostavkom da se radi 10 sati)	5.028,57			
Broj godina (pod pretpostavkom da se radi 320 dana)	15,71			

Sad analizirajmo koliko bi vremena trebalo za potkopavanje. Za izračun tog vremena, koristit ćemo Stocksovu brzinu uklanjanja uz uporabu čekića i dljeteta od kremena. Prešao sam na tu brzinu na temelju pretpostavke da će učinkovitost opadati, ako radnik mora ležati na boku i neće imati pomoć gravitacije dok udara po površini. Stocksova brzina uklanjanja uz korištenje čekića i dljeteta od kremena bila je 5 cm³ na sat.

Premda je teško zamisliti da bi netko, osim minijaturene osobe/radnika, mogao uspješno raditi dljetom u tunelu od šezdeset sa sedamdeset pet centimetara ispod granita, radi rasprave, temeljit ću svoje izračune na takvoj pretpostavci. Svoje ću izračune također temeljiti na tome, da su radnici s obje strane granita, te klešu jedan prema drugome, time na pola smanjujući udaljenost potrebnu za potpuno potkopavanje.

Ploha	Stope	Palci	Metri	Centimetri
Širina	2,46	29,53	7,50	75,00
Dužina	1,97	23,63	6,00	60,00
Dubina (pola širine)	4,00	48,04	12,20	122,00
Kubična masa	19,40	33.514,60	549,00	549.000,00
Brzina uklanjanja materijala na sat, po Stocksu (u cm ³)	5,00			
Broj sati za jednog radnika	109.800,00			
Broj dana (pod pretpostavkom da se radi 10 sati)	10.980,00			
Broj godina (pod pretpostavkom da se radi 320 dana)	34,31			

Ako se uzme u obzir analiza ograničenja, *minimalna* količina vremena samo za vađenje kamena iz kamenoloma je *pedeset godina!* Fizički je nemoguće rasporediti više radnika kako bi se zadatak obavio za manje vremena. Radnici se mogu izmjenjivati da bi se oslobodilo umorne i bolesne, ali u bilo kojem trenutku samo jedan radnik može raditi na toj plohi granita. Brzina uklanjanja od 30 cm^3 na sat *ne* nastavlja se nesmetano, sve dok se ne dobije savršeno ravna površina s oštrim i pravim kutovima. Još uvijek nam ostaje *završna obrada* proizvoda, za što bi, prema mojoj procjeni, trebalo još jedno desetljeće uz uporabu oruđa kakvo egiptolozi pripisuju starim Egipćanima.

Pri dnu Hatšepsutina para obeliska, nalaze se natpisi koji nam govore da su oba izvađena iz kamenoloma, i podignuta u razdoblju od sedam mjeseci. Samo vađenje neobrađenog bloka iz kamenoloma u tako kratkom razdoblju značilo bi, da bi se brzina rezanja morala povećati najmanje *trideset sedam puta*. Oruđe sposobno za takvu učinkovitost nije dio arheološkog zapisa. Uza sve prije navedeno o geometriji i preciznosti, a sada i uz podatke samih egiptologa, dolazimo do spoznaje da su tvrdnje egiptologa netočne, te da su stari Egipćani bili mnogo napredniji nego što se dosad mislilo.

Iza tajnih vrata piramide

Što zapanjujući novi dokazi otkrivaju o pravoj svrsi Velike piramide?

Christopher Dunn

U ponedjeljak, 16. rujna 2002., u dvadeset sati, u Sjedinjenim Državama je Fox televizija uživo emitirala s visoravni Giza u Egiptu, a snimalo se istraživanje južnog okna u Kraljičinoj odaji Velike piramide. Od 1993., kada je njemački inženjer robotike Rudolph Gantenbrink prvi put istražio to usko, šezdeset šest metara dugačko okno, milijuni zainteresiranih za Egipat diljem svijeta čekali su dan kad će se obaviti dodatna istraživanja, i možda ukloniti još jedna zapreka do bogatijih spoznaja.

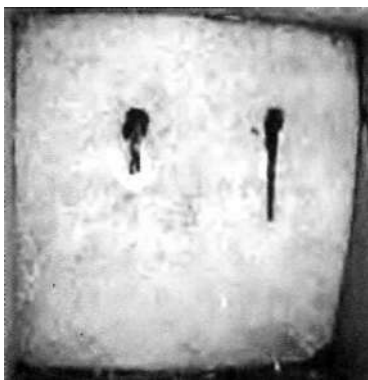
Dvosatna spektakularna emisija Foxa i National Geographica imala je mukotrpan preludij do trenutka, kad se zidarsko svrdlo i Robotu napokon probilo do prostora iza zida, i kroz rupu je provučena endoskopska kamera da bi zavirila u ono što se nalazi iza Gantenbrinkovih vrata.

Prije toga događaja, iznijeto je nekoliko ideja o tome što se nalazi iza takozvanih vrata.

Prije emisije, dr. Zahi Hawass, predsjedatelj egipatskog Vrhovnog vijeća za antikvitete (Supreme Council of the Antiquities - SCA), rekao je kako vjeruje da će se ondje pronaći knjiga o Keopsu: "Veoma je važno znati što bi ta vrata mogla skrivati, možda je Keops napisao svetu knjigu, i možda je ta knjiga skrivena iza vrata, ili možda svitak papirusa koji će nam otkriti tajnu izgradnje piramida."

Hawassove je primjedbe dalje razradila Egipatska državna informativna služba: "Hawass je izjavio da su se takva vrata postavljala iz religioznih razloga zbog knjiga što su ondje pronađene, kao što su prolazi, šupljine i cesta koja je vodila mrtve u zagrobni život, i upozoravala ih na opasnosti s kojima bi se mogli suočiti."

Njemački egiptolog Ranier Stadelman, koji je 1993. usmjeravao rad Rudolpha Gantenbrinka, izrazio je uvjerenje da su takozvana vrata

Gantenbrinkova vrata

kao spomenik pokojniku) iz koje su drevni Egipćani promatrali zvijezde.

John Anthony West, autor djela *Serpent in the Sky (Zmija na nebu)*, mislio je da iza vrata neće biti ničega osim zidanog materijala. Gospođa koja je zvala u emisiju Art Bell tijekom intervjua što sam ga imao s Geom Nooryjem 15. rujna, predstavila se kao egiptolog i tvrdila da zna što se nalazi iza vrata. Odbacivši moju hipotezu o onome što će se naći iza vrata, tvrdila je da će naći prostor dugačak devet metara u kojemu neće biti ničega osim posvećenog pijeska.

Moja vlastita hipoteza, o kojoj će uskoro biti riječi, veoma se malo promijenila od objavljivanja moje knjige *The Giza Power Plant (Elektrana u Gizi)* 1998. godine. Objavio sam je na svojoj web stranici, i o njoj raspravljao u intervjuima prije i nakon 16. rujna.

Samopouzdanje predsjedatelja Hawassa vidljivo je nestajalo kako se emisija bližila kraju. Upozorio je gledatelje da iza vrata možda neće biti baš ničega. Njegovi proročanski komentari postali su mučna stvarnost za sve nas, kad je endoskopska kamera sa svojom konveksnom lećom prošla kroz rupu, i na vidiku se pojavila iskrivljena slika. Činilo se da ondje nema ničega osim kamenog bloka hrapava izgleda malo dalje.

S neponovljivim stilom i užitkom, dr. Hawass je jedva suzdržavao svoje uzbuđenje pred tmurnim prizorom što ga je kamera slala natrag. "To su još jedna vrata!", rekao je s blistavim entuzijazmom. "S pukotinom!" (U glavi mi je melankolično odzvanjalo stara pjesma Peggy Lee... "Is That All There Is?")

Tjedan dana poslije, Hawassova predviđanja prije emisije svela su se na: "Sad sve treba pažljivo proučiti. Zamolit ćemo Društvo National Geographic za suradnju u cilju razotkrivanja drugih zagonetki. Nakon

lažni prolaz kojim treba proći kraljeva duša na putu do Ozirisa, kojeg predstavlja zvijezda Sirijus. Vjerovao je da su bakreni dodaci ručke, pomoću kojih će kralj podići vrata.

Robert Bauval, koji je zajedno s Adrianom Gilbertom napisao *The Orion Mystery: Unlocking the Secrets of the Pyramids (Tajna Orion: otkrivanje tajni piramida)*, predvidio je da će ondje biti otkriven jedan kip, te da završetak okna služi kao *serdab* (uska odaja koja služi

te emisije, možemo li očekivati da nam razotkriju nešto drugo osim zagonetki? Na kraju krajeva, upravo zagonetke potiču gledatelje da se vrate po još."

Iz Egipta je 23. rujna 2002., stigla vijest da je ekipa u piramidi uspješno istražila sjeverno okno Velike piramide. To je okno, nasuprot južnom oknu, 1993. predstavljalo problem za Gantenbrinka. Upuaut II nije mogao manevrirati oko šipki prijašnjih istraživača, koje su zapele u prolazu dok su ih oni pokušavali gurnuti oko zavoja u oknu.

Ekipa iRobota našla je lukavo, ali jednostavno rješenje za problem s kojim se Gantenbrink suočio. Okrenuli su robota za devedeset stupnjeva i poslali ga kroz okno po zidu, a ne po stropu ili podu. Na taj je način uspio prijeći zapreke. Što se tiče sjevernog okna, Hawass je imao mišljenje koje je bilo izvan svih razumnih zahtjeva postavljenih pred bilo kojeg obrtnika u bilo kojem razdoblju.

Pod pomnom pozornošću i motrenjem svjetskog tiska, informacije što ih je davao sef SCA-e postajale su sve neobičnije. Neugodno je ako vas netko smatra stručnjakom i istraživačem za Društvo National Geographic, a

nemate dobro promišljene odgovore za gladne medije: "... prolaz ima zavoje i skretanja uslijed nastojanja graditelja da izbjegnu glavnu odaju."

To bi moglo značiti da su neobjašnjeni prolazi izgrađeni nakon dovršetka piramida, te nisu bili dio prvobitnoga plana. Hawass je nagađao da bi prolazi mogli imati veze s Keopsovim pokušajem da se proglasi egipatskim bogom sunca. U ono se vrijeme vjerovalo da kraljevi nakon smrti postaju bogovi. Hawass vjeruje da su okna, uklesana u kamene strukture piramide, prolazi s kojima će se kralj suočiti prije nego prijeđe u zagrobni život.

Tada se, tjedan dana nakon što se pojavio pred kamerama u svojem šesiru Indiana Jonesa, i predvidio otkriće kraljevskog dnevnika Keopsa, dr. Hawass opet našao pred predstavnicima tiska:

*Okno na istočnoj strani
Velike piramide*

"To otkriće u sjevernom oknu, zajedno s prošlotjednim otkrićem... u južnom oknu, predstavlja prvu važnu, novu informaciju o Velikoj piramidi u više od jednog stoljeća", rekao je Zahi Hawass, direktor egipatskog Vrhovnog vijeća za antikvitete. "Ovo nije film *Raiders of the Lost Ark (Otimači izgubljenog kovčega)*", rekao je Hawass, prezirno odbacivši ideju da će se naći skriveno blago.

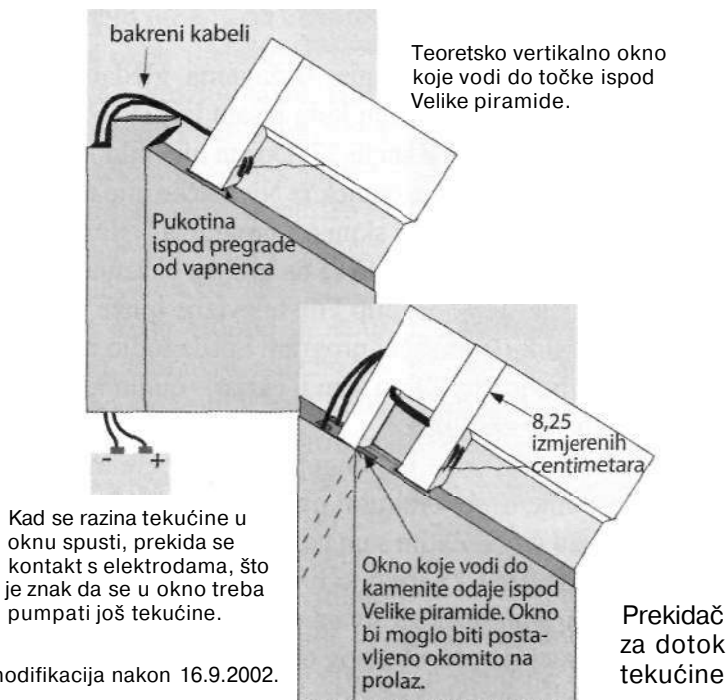
Hawass je nastavio besramno predviđati, da će se iza kamenog bloka na kraju sjevernog okna nalaziti druga vrata. (Opet Peggy Lee.) Zapravo, vjerujem da Hawass ima pravo. Iza bloka na kraju sjevernog okna pro-naći će još jedan prostor sličan onome na kraju južnog okna. Vjerujem da će ovaj put naći okno, koje se nalazi s desne strane šupljine, možda u podu, ali najvjerojatnije u desnom zidu.

U usporedbi s dr. Hawassom kojeg sam upravo citirao, ja sam se koristio *cjelokupnim* unutrašnjim planom Velike piramide kako bih došao do svojeg predviđanja. O toj sam temi raspravljao s poznavateljima, i onima koji čvrsto vjeruju u teoriju o grobnici, a oni tvrde da nije važno što će se naći iza vrata; to će ipak poduprijeti teoriju o grobnici. Jedan je sugovornik komentirao da bi se čak i vertikalno okno, koje se spušta u stijene ispod piramide, uklapalo u teoriju o grobnici, jer ako je faraon želio vertikalno okno, mogao ga je imati. Njegovo je objašnjenje da egip-tologija nije čvrsta znanost, i ne mora poštivati iste standarde.

U teoriji iznesenoj u knjizi *The Giza Power Plant*, svaki je graditeljski element u Velikoj piramidi integralno povezan. Neke se značajke mogu zasebno analizirati, ali uglavnom su Kraljičina odaja, Kraljeva odaja i velika galerija glavni prostori koji imaju zajedničku svrhu, te ih se ne može odvajati kad se razmatra neki novootkriveni dokaz.

Značajke otkrivene u Kraljevoj odaji, navele su me na pomisao o korištenju razrijeđene klorovodične kiseline u južnom oknu, i hidriranog cinka u sjevernom oknu Kraljičine odaje. Obilježja u velikoj galeriji pomogla su mi da shvatim funkciju Kraljeve odaje. Obilježja u Kraljičinoj odaji ukazuju na to, da je ondje dolazilo do kemijske reakcije. Hipoteza dobiva potvrdu ili pada, ovisno o dokazima pronađenim u tim područjima.

Da bi se teorija održala, dokazi koji se pronađu u budućnosti moraju je potkrijepiti. Neki se dokazi, poput onih koji će se naći iza Gantenbrinkovih vrata, mogu predvidjeti na temelju onoga što je nađeno u odaji, južnom oknu i sjevernom oknu. Teorija o elektrani dobit će potvrdu,

Djelovanje prekidača za dotok tekućine

naći će se pred izazovom, ili će čak biti odbačena na temelju onoga što će se otkriti.

Prije tog istraživanja piramide, javno sam objavio da sam posve spreman priznati da sam pogriješio, ako pretraživanje južnog okna ne otkrije još jedno okno, ili okna, koje će imati drugi smjer i na kraju dovesti do točke ispod piramide. Također sam predvidio da će, sa stražnje strane vrata, bakreni dodaci biti s nečim povezani, ili će se nastavljati od vrata do neke točke ispod Velike piramide.

Nažalost, dosad nije bilo nikakvih jasnih snimaka stražnje strane takozvanih vrata, pa taj dio predviđanja nije potvrđen. Međutim, ilustracija u mojoj knjizi predviđela je jedno od svojstava vrata, a dokazi su to potvrdili. Na mojoj je ilustraciji prikazana debljina bloka od sedam i pol centimetara. Moja je procjena bila proizvoljna, i temeljila se sa-

mo na predviđenoj funkciji bloka. Ultrazvučno testiranje debljine izmjerilo je stvarnu debljinu, te se pokazalo da iznosi sedam i pol centimetara (vidi shemu gore).

Poput svih ostalih u Sjedinjenim Državama, gledao sam snimku na Fox televiziji. U gornjem lijevom kutu pisalo je LIVE, a u donjem lijevom bio je simbol Foxa na Kanalu 27. Doista nije bilo nikakvog razloga za uzbuđivanje, sve dok jedan čovjek iz Njemačke nije na Internet stavio sliku velike rezolucije, što ju je skinuo s programa National Geographica na Sky Television u Europi. Činilo se da ta slika ukazuje na činjenicu, da se na mjestu gdje je stajao logotip Fox televizije može još nešto vidjeti.

Kopirao sam sliku u grafički program i prilagodio razine, čime sam osvijetlio tamna područja. Zurio sam u ekran - činilo mi se, cijelu vječnost - i ono što se razotkrilo.

Ako u nešto zurite dovoljno dugo, znam da ćete možda vidjeti lice ili neki drugi oblik, ali pravokutni oblik u lijevom kutu novoga bloka odmah mi je upao u oči. Zatim sam namjestio razine, oštrinu i boju kako bih dobio jasnije obrise i napravio linije konstrukcije (1 i 2), koristeći donje kutove kao smjernice za stvaranje točke nestajanja. Želio sam vidjeti, čini li geometrija pravokutnog oblika na lijevoj strani doista pravi pravokutnik i je li paralelan sa zidom.

Povukavši crtu od točke nestajanja (3) duž stranice pravokutnog oblika, uvjerio sam se da sam možda doista otkrio vertikalno okno što sam ga ondje predvidio. Zanimljivo, crta na podu (4) također je paralelna sa zidovima, što ukazuje na mogućnost da je pod napravljen od dva bloka, ili da je u pod urezan žlijeb. Na tako izoštrenoj i povećanoj slici, tragovi mrlja na podu vode od kraja vertikalnog okna, koji je također poravnat sa zidovima. Čini se da su druga vrata također urezana u tom području.

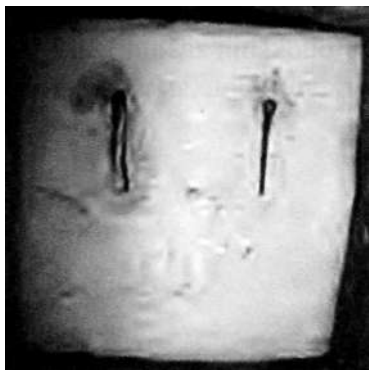
Budući da kemijski dotok u Kraljičinu odaju nije morao biti velika bujica, niti čak količina koja izlazi iz obične slavine, punjenje okna tekućinom ne bi iziskivalo veliki otvor. Prorez koji se vidi u donjem desnom kutu, bio bi sasvim dovoljan za održavanje razine tekućine. Štoviše, ako pogledamo veličinu vertikalnog okna iza vrata, široka su samo oko četiri centimetra i dugačka deset centimetara.

Istraživanje sjevernog okna i ono što je otkriveno na kraju, bilo je predvidljivo i, bez ikakve sumnje, potkrjepljuje svrhu tih okna onako kako je opisano u knjizi *The Giza Power Plant*. Slika drugih vrata s

bakrenim dodacima, i suptilna razlika između tih dodataka i onih na kraju sjevernog okna, podupiru hipotezu o uporabi kemikalija. Različite kemikalije različito djeluju na elektrode.

U južnom je oknu djelovanje razrijeđene klorovodične kiseline s vremenom izazvalo eroziju bakra. Budući da je gornji dio bakra kraće vrijeme bio pokriven kemikalijom nego donji dio, jer se tekućina uvijek spuštala, donji dio bakra je više oštećen. To je rezultiralo sužavanjem bakra, i potom zakazivanjem lijeve elektrode.

U sjevernom oknu vidimo drukčiji učinak. Kako se u tom oknu nalazio hidrirani metal, kao što je hidrirani cink, vidimo galvanizaciju lijeve elektrode. To je normalno i predvidljivo; ako se uzme u obzir da elektricitet ide od katode (+) do anode (-), može se očekivati talog cinka na anodi. Ono što vidimo na fotografiji snimljenoj u piramidi, je bijela tvar samo na lijevoj elektrodi. Na tim elektrodama nema erozije, a debljina metala znatno je manja nego na onima u južnom oknu. Zamrljani vapnenac nalazi se lijevo iznad elektrode. Još uvijek su u tijeku studije o tome što uzrokuje taj učinak.

*Utikač u sjevernom oknu,
Kraljičina odaja*

Premda se egiptologija ne smatra egzaktnom znanosti, treba primijeniti znanstvena mjerila kada se pokušava objasniti ta građevina. Argumenti bi trebali slijediti pravila dokaznog materijala i prilagođavati se znanstvenim načelima. Iako egiptolozi mogu govoriti da je teorija o grobnicama neoboriva, moj je stav da ta teorija pada u vodu ako ne može slijediti logične znanstvene argumente, ili se podvrgnuti radikalnoj reviziji kad se pojave novi podaci.

Takva se mjerila primjenjuju na alternativne teoretičare, kao što smo Hancock, Bauval i ja, te ne bismo smjeli očekivati ništa manje od onih, koji poučavaju i podržavaju prihvaćeno gledište. Štoviše, teorija bi trebala biti predvidljiva. Ono što je otkriveno iza Gantenbrinkovih vrata, premda još nije u potpunosti prikazano, egiptolozi nisu predvidjeli, te ni na koji način ne potkrjepljuje teoriju da je ta građevina zapravo bila grobnica.

Znanstveni i društveni napredak traži da svi budemo skeptici, i do-
vodimo u pitanje prihvaćenu etiku i teorije što su nam predstavljene.
Trebamo raspravljati o alternativnim gledištima. Zapravo, trebao bi ih
jedva dočekati svatko, tko uistinu želi spoznati kakvi nedostaci možda
postoje u njegovim ili njezinim idejama. Egipnologija ne bi smjela biti
imuna na te znanstvene propise, premda nezgrapni pokušaj njezinih
ortodoksnih zaštitnika, da silom uklope kontradiktorne podatke u neo-
drživu hipotezu, daje malo nade za promjenu.

Tvrđnje o naprednoj tehnologiji u Velikoj piramidi

Što dokazi doista pokazuju o napretku njezinih graditelja?

Marshall Payn

Jedna od životnih tragedija je umorstvo prekrasne teorije od strane brutalne bande činjenica.

LA ROCHEFOUCAULD

Keopsova piramida pobija naše teorije o drevnoj tehnologiji. Više od dva milijuna blokova od kamena vapnenca uzdiže se do visine građevine od četrdeset katova. Svaka linija baze veća je od dva i pol nogometna igrališta. Ako stoji na vrhu, strijelac ne može odapeti strelicu do baze. Sve to potječe od navodno poljoprivrednog društva, prije četiri tisuće petsto godina.

I to nije sve. Preciznost i vještina nadmašuju naša moderna shvaćanja. Cijela baza od čvrste stijene, koja zauzima više od pet hektara, isklešana je oko dva centimetra iznad razine. Okrenuta je samo za djelić stupnja pomaka od glavnih strana svijeta. Vanjske kamene ploče za oblaganje i unutrašnji granitni blokovi tako se međusobno uklapaju, da se između njih ne može zavući oštrica britve. Blokovi teški do sedamdeset tona (otprilike težina lokomotive) podignuti su do visina deseterokatinice i nevjerojatno precizno spojeni sa susjednim blokovima.

Kako su to napravili? Ne znamo. Samo nekoliko generacija prije Keopsa, piramide *nisu* postojale. Odakle je došla ta tehnologija? Nemamo odgovora. Bilo koja, do danas predložena metoda gradnje te piramide, ne udovoljava prihvaćenim tehnološkim standardima. No činjenica jest daje piramida stvarna, i bez obzira kako su je izgradili, učinili su

Velika piramida u Gizi

to. Egipćani su gradili piramide još tisuću godina, ali danas je većina njih neprepoznatljiva hrpa kamenja. Samo su starije sačuvane, što govori protiv pretpostavke o obogaćivanju znanja. Bez obzira kakvim su tehnološkim sredstvima te starije piramide građene, Egipćani su i sami nekako izgubili tu tehnologiju.

Još je intrigantnije pitanje zašto su uopće izgrađene. Usprkos činjenici da *nikakvo* tijelo ili pogrebni predmet - iz istog vremena u kojem su izgrađene piramide Četvrte dinastije - nikad ni u jednoj nisu pronađeni, ortodokсни egiptolozi žestoko tvrde da su sve piramide grobnice i *samo* grobnice, izgra-

đene za smještaj posmrtnih ostataka faraona. Kasnije piramide imale su pogrebnih konotacija, ali ne i posmrtnih ostataka.

Objašnjenje egiptologa o pljačkašima grobova ne kaže zašto nema nikakvih dokaza o pljačkašima, niti kako su navodni pljačkaši mogli zaobići zapreke postavljene u cilju onemogućavanja uljeza. Možda su pogrebni razlozi, uvedeni nakon Četvrte dinastije, bili povezani s vidljivim opadanjem kvalitete gradnje. Stoga testirajmo teoriju "samo grobnice", samo na jednom jedinstvenom svojstvu dizajna piramide.

Prolaz koji se spušta dugačak je otprilike sto pet metara, a od toga je oko četrdeset pet metara kroz zidani dio, a preostalih šezdeset metara vodi kroz stijenu. Prije jednog stoljeća je Sir Flinders Petrie, poznat kao djed arheologije na Bliskome istoku, izmjerio prolaz koji se spušta. Kako bi pokazao svoje znanje o preciznosti, vanjski je rub piramide izmjerio triangulacijom, jer je baza bila pokrivena krhotinama. Izračunao je da iznosi devetsto dvadeset jedan metar i trideset osam centimetara. Dvadeset pet godina poslije, egipatska je vlada zaposlila geodeta, nakon što je otpadni materijal raščišćen, a on je tradicionalnim tehnikama geodetske izmjere izračunao da iznosi devetsto dvadeset jedan metar

i četrdeset pet centimetara. Petrie je pogriješio samo za sedam centimetara - za 0,007%.

Pravilnost prolaza i ravne površine na stropu i zidovima, zaintrigirali su njegovu sklonost preciznosti. Budući da je pod bio veoma oštećen, nije ga uzimao u obzir. Prolaz je visok oko metar i dvadeset i širok metar i pet centimetara, a spušta se pod kutom od dvadeset šest stupnjeva. Orijentiran je prema sjeveru, a danas je poravnat sa Sjevernjacom. Petrie je utvrdio da je "prosječna pogreška ravnoće izgrađenog dijela prolaza samo 0,07 milimetra, što je nevjerojatno malo za duljinu od četrdeset-pedeset metara. Ako se uključi cijeli prolaz, pogreška je ispod 0,48 milimetra sa strane i 1,17 centimetra na stropu, cijelom dužinom od sto pet metara." Kako su, za ime svijeta, postigli takvu ravninu, tu optičku preciznost na nečemu velikom poput nogometnog igrališta? Nisu imali lasere. Prijeđite korake mogućih metoda gradnje. Kako su uspjeli ostvariti takvu preciznost?

Odgovor: ne znamo. Koristili su nekakvu tehnologiju i/ili oruđe o kojima jednostavno ništa ne znamo. No ipak znamo, zahvaljujući našoj današnjoj tehnologiji, da to nisu mogli postići slučajno.

Također je očito, bez obzira kako im je to uspjelo, da su morali uložiti golem trud. Dakle, sad je jedna stvar apsolutno jasna: nisu se tako silno trudili oko preciznosti u prolazu samo da bi jednom onuda nosili tijelo. Prema bilo kakvim mjerilima, to bi trebalo gurnuti u stranu ideju o grobnici kao jedinog svrsi.

Dakle, što je onda mogla biti svrha piramida? Moglo ih je biti nekoliko, ali dobra ideja za barem jednu uporabu prolaza koji se spušta, je opservatorij. Astronomija je najstarija znanstvena disciplina, a poznato je da su drevni narodi bili pronicavi astronomi. Velika djela drevnih naroda bila su motivirana njihovim religijama, a religije su potjecale iz astronomije. Za njih, proučavanje neba nije bio samo znanstveni rad; njihova je besmrtnost ovisila o tome.

Povrh izmjerljivih kretanja Sunca, Mjeseca, planeta i zvijezda, mnogi znanstvenici priznaju da su drevni narodi znali za precesiju ekvinočija. Poput vrha koji polako kruži dok se brzo vrti oko središnje osi, Zemlja čini spori krug precesije od otprilike jednog stupnja svake sedamdeset dvije godine, odnosno potpuni krug svakih dvadeset šest tisuća godina, dok se oko svoje osi zavrti jednom svaka dvadeset četiri sata. Spoznaja o tom kretanju nebeskog svoda, koja se obično pripisuje Hi-

parhu iz 150. g. pr. Kr., postojala je mnogo prije Hiparha, među drevnim narodima čije su religije odražavale to znanje.

Ako se gleda s dna prolaza koji se spušta, gornji se otvor nalazi pod kutom malo većim od pola stupnja. Trebalo bi razdoblje od trideset šest godina da neki promatrač slijedi zvijezdu blizu pravog pola (odnosno, današnju Sjevernjaču), koja se pojavljuje u otvoru s lijeve strane i putuje desno sve dok ne nestane. Dakle, sedamdeset dvije godine iznosile bi jedan stupanj precesije, a to pomnoženo s tristo šezdeset daje precesijski ciklus od gotovo dvadeset šest tisuća godina.

Dobro je poznato da su stari Egipćani poznavali takvu matematiku. Dakle, ako se uzmu u obzir religija i astronomija, preciznost gradnje silazne odaje kao opservatorija čini se vjerojatnijom od ideje da je izgrađena samo da se kroz nju jednom nosi tijelo, i proglašavanje takve preciznosti slučajnošću.

Druga svrha Keopsove piramide (ona je najveća, te bi u sebi mogla sažimati tehnologiju drevnog naroda), mogla bi biti da služi kao spomenik za očuvanje znanja - nešto poput vremenske kapsule. Veliki broj znanstvenika izvan kruga egiptologa vjeruje da sadrži dimenzije našeg planeta, pri čemu je obodnica baze jednaka polovici stupnja ekvatorijalne geografske dužine. Je li tako?

Obodnica 921,45 m = 1/2 minute

1842,90 m = 1 minuta

110.574,36 m = 1 stupanj

dakle, 110,574 km = 1 stupanj

360 stupnjeva = 39.806,64 km

Ako stojite na ekvatoru i hodate prema sjeveru 921,45 metara, teorija kaže da ste prešli pola minute geografske dužine. Zemljina geografska dužina u tom bi slučaju iznosila 39,806 kilometara. Satelitskim mjerenjem dobiven je iznos od 39,999 kilometara, te razlika iznosi 193 kilometra. To je točnost od 99,5 posto. Egiptologija to naziva koincidencijom, što je svakako moguće. No ako teorija nešto vrijedi, onda jedina druga dimenzija kugle, njezin polumjer, za svoj bi pandan imao visinu piramide. Ako se pokaže da je tako, teorija bi doista imala temelje. No, je li tako?

Visina Keopsove piramide je 146,5 metara. Različita se mjerenja minimalno razlikuju, ali ne dovoljno da bi to utjecalo na teoriju. Ako primijenimo gornju formulu, onda je $146,5 \text{ m} \times 2 \times 60 \times 360 = 6328,8$

kilometara. To odgovara polarnom polumjeru Zemlje od 6328,8 kilometara, a u usporedbi sa satelitski izmjerenim polumjerom od 6371 kilometar dolazi do razlike od 43 kilometra, odnosno točnosti od 99,3 posto. Devedeset devet cijelih pet posto ... 99,3%. Matematika tehničkog svijeta ne dopušta da se takva točnost odbaci kao slučajnost.

Kako su drevni Egipćani mogli doći do takvih mjera? Opet, pogledajte astronomiju (*The Secrets of the Great Pyramid (Tajne Velike piramide)* Petera Tompkinsa). Postoji mnogo drugih značajki piramide za koje nemamo objašnjenja, pa je ova spoznaja samo jedan primjer onoga što su oni znali, a nama je to poznato tek nekoliko stotina godina. Ali ondje stoji piramida.

Potom dolazi pitanje piramide kao građevine u razmjerima Zemljinih dimenzija: Zašto tako velika? Zašto ne upola manja piramida - mnogo manje posla da bi se iznijele i očuvale iste informacije?

Mig dolazi iz neočekivane discipline - mitologije. Veoma cijenjeni znanstvenik Joseph Campbell, koji je pisao o mitovima različitih kultura (islandske, babilonske, sumerske, egipatske i drugih, uključujući biblijske tekstove) u svojoj knjizi *The Masks of God- Occidental Mythology (Maske Boga - mitologija Zapada)* otkrio je broj 43,200, ili njegov izravni višekratnik ili derivaciju. Zapravo, slijedio je taj broj čak do neolitskih vremena. To je u njemu izazvalo ono što je nazvao "ushićenom panikom", u smislu da je navodno neovisno pojavljivanje toga broja, zaključio je, predstavljalo nekakav odnos prema kozmičkom ritmu, možda čak univerzalnu konstantu. Sjetite se mjera Keopsove piramide: $2 \times 60 \times 360 = 43,200!$ Možda bi ushićena panika profesora Campbella bila previše za njega da je to znao. Jesu li graditelji na neki način mogli koristiti taj broj kako bi odredili dimenzije piramide?

Konačni ishod: (1) Teorija da su piramide bile samo grobnice opovrgnuta je. Zapravo *nikad* nije dokazano jesu li uopće bile grobnice, premda su novije, a ne starije, imale neke pogrebne karakteristike. (2) Drevni su narodi primjenjivali tehnologiju koja daleko nadmašuje ono što im se pripisuje, daleko nadmašuje jednostavni mauzolej, dokazuje se točnošću i metodologijom koja je do danas ostala neobjašnjenom.

Odakle je stigla ta tehnologija? Mi to ne znamo. No imali su je, a potom su je izgubili. Na visoravni Giza uzdiže se masivan spomenik tom gubitku, velika Keopsova piramida, najstarije i jedino preživjelo od Sedam čuda drevnog svijeta.

ŠESTI DIO

NOVI MODELI ZA RAZMIŠLJANJE

Posjetitelji iz daljina

Naša je civilizacija naslijeđe svemirskih putnika, kaže Zecharia Sitchin, a njegova nova knjiga nudi razotkrivanje novih tajni o božanskim susretima

J. Douglas Kenyon

Od Konferencije o ljudskim potencijalima u Washingtonu, do izlaganja o životu u Seattleu, od rasprava na fakultetu u Berkeleyju do rasprava na koktel zabavama u Bostonu, nijedan razgovor o vrućim alternativnim istraživanjima o zagonetnim izvoristima civilizacije u današnje vrijeme, ne dopire daleko bez barem usputnog spominjanja rada Zecharije Sitchina. I nema nikakvih pokazatelja da jenjava zanimanje za autora pet svezaka pod naslovom *The Earth Chronicles (Kronike Zemlje)* i *Divine Encounters: A Guide to Visions, Angels and Other Emisaries (Božanski susreti: vodič do vizija, anđela i drugih emisara)*.

Zapravo, "Sitchinisti", kako njegovi sljedbenici sami sebe besramno nazivaju, uspjeli su obznaniti, u gotovo svim dostupnim forumima, od kontakt emisija do Interneta, svoja uvjerenja nastala na temelju Sitchinovih djela - odnosno, da čovječanstvo veći dio svojeg drevnog naslijeđa duguje posjetima izvanzemaljaca. Štoviše, sitchinistički "evangelizam" je uspio - uz pomoć igranog filma *Stargate* - steći prilično značajno uporište u javnosti. Premda se mnogi ne slažu sa Sitchinovim zaključcima, malo tko može osporiti da je stanovnik Izraela rodom iz Rusije, i stručnjak za drevne jezike, uistinu došao do nekih veoma intrigantnih podataka, koji se možda ne bi smjeli ignorirati.

Doista, Sitchinove znanstvene kvalifikacije teško je nadmašiti. Jedan od šačice lingvista koji zna čitati sumersko klinasto pismo, također je autoritet za drevni hebrejski, kao i za egipatske hijerogliffe. Međutim, mnogo se polemika vodi oko njegove neobične metode tumačenja drevnih tekstova. Bez obzira je li riječ o biblijskim, sumerskim, egipatskim ili nekim drugim tekstovima, Sitchin tvrdi da ih ne treba čitati kao

mitove, već posve doslovno, zapravo kao da je riječ o novinarstvu.

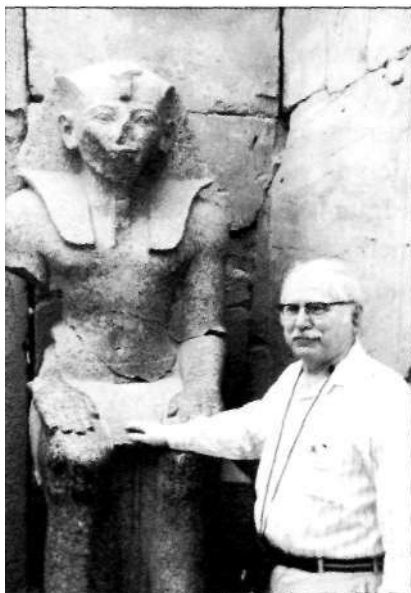
Zaboravite na Jungove prototipove i metafizičku/duhovnu analizu. "Ako netko kaže da je skupina od pedeset ljudi plivala u Perzijskom zaljevu", kaže Sitchin, "pod vodstvom Enkija, izišla na obalu i ondje podigla naselje, zašto bih ja tvrdio da se to nije dogodilo, i to je metafora, i to je mit, i to je plod mašte, i netko je sve to jednostavno izmislio, a ne bih rekao (umjesto svega navedenoga) da nam to govori što se doista dogodilo."

Započevši s knjigom *The 12th Planet (Dvanaesti planet)*, Sitchin je svoje jedinstveno objašnjenje drevnih tekstova proširio u opsežnu i podrobnu povijest onoga, za što vjeruje da su bili stvarni događaji povezani s podrijetlom čovječanstva. Predstavio je sveobuhvatne šest tisuća godina stare dokaze da postoji još jedan planet u Sunčevu sustavu, s kojeg su "astronauti" - biblijski "divovi", ili Annunaki - u davna vremena došli na Zemlju.

Sljedeći naslovi u seriji *The Earth Chronicles* su *The Stairway to Heaven (Stubište do neba)*, *The Wars of Gods and Men (Ratovi bogova i ljudi)*, *The Lost Realms (Izgubljena kraljevstva)* i *When Time Began (Kad je vrijeme počelo)*. (Također je objavljen popratni svezak, *Genesis Revisited (Ponovni pogled na Postanak)*). Sitchin potanko opisuje razvoj odnosa ljubavi i mržnje između ljudi i "bogova", te svoje vjerovanje da je taj odnos oblikovao prve dane čovjeka na Zemlji.

Bez obzira što su Annunaki možda mislili o svojoj novoj kreaciji, književni kritičari Sitchinov rad smatraju impresivnim. "Sjajan prikaz", hvalio ga je *Kirkus Reviews*. *Library Journal* ga smatra "uzbudljivim ... vjerodostojnim".

Knjiga *Divine Encounters* prenosi mnoge priče iz biblijskih, sumerskih i egipatskih izvora. Od Rajskog vrta do Gilgameša, Sitchin

Sitchin u Karnaku, kraj kipa Amenhotepa II za kojeg vjeruje da je bio faraon u vrieme Izlaska

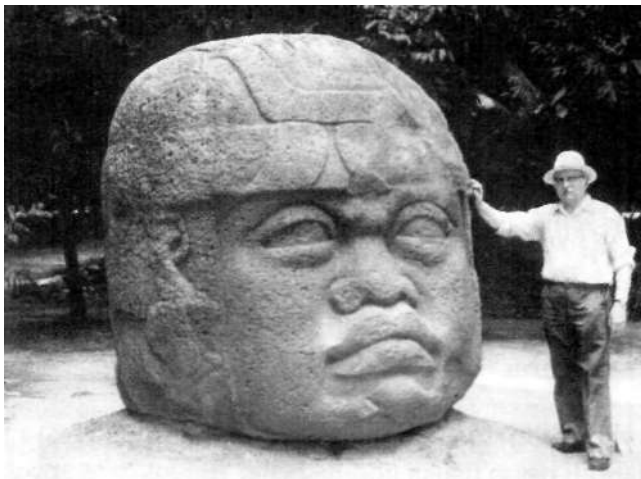
vjeruje da svako spominjanje božanstva, ili božanstava, zapravo govori o Annunakiju, ali ipak čini razliku između današnjih takozvanih otmica NLO-a, što ih je proučavao profesor John Mack s Harvarda, i drevnih susreta. Naglašava da on osobno nikad nije bio otet, te ukazuje na činjenicu da se današnja iskustva obično smatraju negativnim fenomenom s iglama i drugim oblicima neželjenih doživljaja, a "u drevnim vremenima je susret s božanstvima bio velika i jedinstvena privilegija. Samo je nekolicina imala pravo na takve susrete."

Mnogi su susreti bili seksualni. Biblija jasno kaže, naglašava Sitchin, "da su oni (Annunaki) 'za žene birali kćeri uglednih ljudi, i imali su djecu s njima...', takozvane polubogove, o kojima postoje jasnije priče u literaturi Mezopotamije i u egipatskoj takozvanoj mitologiji, kao i u grčkoj do određene mjere - Aleksandar Veliki je vjerovao da su ti sinovi bogova bili partneri njegove majke."

Ep *Gilgameš* govori o tome kako je jedna božica pokušala namamiti junaka u svoj krevet, te kako je on sumnjao da će umrijeti ako joj to uspije. Drugi su susreti sadržavali elemente "virtualne stvarnosti" i doživljaje "slične *Zoni sumraka*". Također su analizirani doživljaji proroka Jeremije, Ezekijela i Izaije. Na kraju, Sitchin tvrdi da je razotkrio tajni identitet bića nazvanog YHWH, te je došao do "zaključka koji je čak i za mene neshvatljiv". Iz njega se ništa drugo nije moglo izvući po toj temi. "Kupite knjigu", predložio je.

Tijekom gotovo dvadeset godina otkako je prvi put objavljena knjiga *The 12th Planet*, Sitchin je pratio kako se stav prema njegovu radu uvelike mijenja. Ipak, za razliku od radova von Danikena i drugih, Sitchinovo djelo nisu napali drugi znanstvenici, a tu činjenicu pripisuje temeljitosti svojih istraživanja. "Jedina razlika između mene i znanstvene zajednice - govorim o onima koji proučavaju kulture Asiraca, Sumerana i tako dalje - je u tome što oni sve te tekstove, koje ja čitam (doslovce), smatraju mitologijom." Kaže da su danas mnogi istraživači prihvatili njegov način rasuđivanja. Koliko mu je danas poznato, iz njegovih je djela "proizišlo" gotovo trideset knjiga drugih autora.

Premda Sitchinove "činjenice" možda ne mogu biti osporene, mnogi od njegovih zaključaka sasvim su nešto drugo, čak i među današnjim avangardnim misliocima. Istraživač Marsa, Richard Hoagland, žali se da Sitchin pokušava "sumerske tekstove pisane klinastim pismom tretirati kao neku vrstu drevnog *New York Timesa*", dok drugi, poput Johna

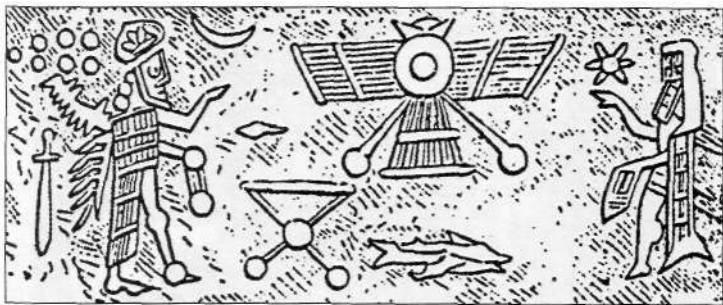
Sitchin kraj kamene glave Olmeka u Srednjoj Americi

Anthonyja Westa koji proučava simboliku, vjeruju da je Sitchinu pro-makla istančanost velike mudrosti drevnih naroda.

Za njih su njegovi stavovi zapravo lakovjerni i materijalistički. On je mehanistički redukcionist i povratak pozitivizmu devetnaestog stoljeća. Neke druge to podsjeća na nastojanja fundamentalističkih propovjednika, da se mistične vizije svetog Ivana evanđeliste pripisuju određenim povijesnim ličnostima (npr., Napoleonu, ili Hitleru, ili Saddamu Husseinu, kao Antikristu).

Međutim, Sitchin ostaje nepokolebljiv, te se ne obazire na ono što naziva "utvrđenim gledištem", za koje kaže kako "smatra da se tekstovi bave mitologijom i da je sve to mašta i - bez obzira je li riječ o metafori ili ne - da se sve to nikad nije dogodilo. Netko je samo imao bogatu maštu." Suprotno tome, on "uopće ne sumnja da su se sve te stvari doista dogodile."

Unatoč tome, argument da su sumerska i egipatska civilizacija dobi-le poticaj od izvanzemaljaca, ne isključuje mogućnost da su na Zemlji postojale ranije i možda čak naprednije civilizacije. "To se ne može zanijekati", kaže Sitchin, navodeći sumerske i asirske tekstove. Asurbanipal je, naprimjer, rekao da je mogao čitati napise prije potopa, te opisuje gradove i civilizacije koje su postojale prije poplava, ali su tada uništene. Dakle, na svako pitanje o tome je li mogla postojati ranija

Sitchin kaže da "svemirska letjelica" u sredini prolazi kraj Marsa desno i Zemlje lijevo.

civilizacija prije Sumerana, ili čak prije Općeg potopa - što je Sitchin smješta sedam ili osam tisuća godina prije, "odgovor je apsolutno da". Bez obzira koliko se daleko u prošlost vraća, Sitchin iza svih ljudskih postignuća vidi samo ruku Annunakija.

Platona također treba doslovce shvatiti, premda Sitchin kaže da mu je teško odrediti lokaciju Atlantide, "je li se nalazila nasred Atlantskog oceana, je li se nalazila na Pacifiku, ono što je poslije postalo poznato kao Mu, ili je bila na Antarktiku, zapravo ne znam o čemu je Platon govorio, ali ideja da je jednom davno postojala civilizacija, koja je uništena ili je propala nakon velike katastrofe, strahovite poplave ili nečeg sličnog, posve mi je prihvatljiva."

Sitchin je među onima koji vjeruju da je Velika piramida mnogo starija od onoga što kaže ortodokсна egiptologija. U svojoj drugoj knjizi, *The Stairway to Heaven*, posebno se potrudio dokazati da je slavna kartuša, koja se smatra dokazom da je građevina Keopsovo djelo, zapravo krivotvorina. Sitchin strpljivo dokazuje da je pukovnik Howard-Vyse krivotvorio znakove u prostorima iznad Kraljeve odaje, a poslije je tvrdio da ih je ondje našao. Nakon objavljivanja, dodatna je potvrda stigla od praunuka majstora koji je pomagao Howard-Vyseu. Čini se da je pukovnik Howard-Vyse viđen kako jedne večeri ulazi u piramidu, noseći kist i limenku boje u ruci, te su ga čuli kako kaže da kani pojačati neke znakove što ih je pronašao, navodno da bi bili čitljiviji. Nakon što Howard-Vysea nije uspio odgovoriti od namjere, majstor je dao otkaz. Međutim, priča se zadržala u obitelji sve dok nije stigla do Sitchina, još više pojačavajući njegovo nepokolebljivo uvjerenje o pravoj starosti Velike piramide.

Što se tiče "lica na Marsu", Sitchin ima podvojeni stav. Bez obzira je li "lice" stvarno ili je nastalo od pijeska i svjetlosti, više je impresioniran drugim snimljenim strukturama. Navodeći vlastito studiranje na Hebrejskom sveučilištu u Jeruzalemu u 1940-ima, on kaže: "Jedno od pravila što ih naučite (u arheologiji) je to da ako vidite ravnu crtu, znači da postoji umjetna struktura, jer u prirodi nema ravnih crta. Ipak, postoji priličan broj takvih struktura što su ih kamere snimile."

Prema Sitchinu, sve to potvrđuje sumersku tvrdnju koja se nalazi u njegovoj prvoj knjizi. "Mars je služio kao usputna postaja", kaže, navodeći pet tisuća godina star sumerski prikaz i druge tekstove. "Kažu da je do zaokreta došlo na Marsu." Vjeruje da je drevna baza na Marsu možda nedavno ponovno aktivirana, što bi moglo objasniti nestanak ruske sonde Phobos na Marsu, kao i Mars Observera SAD-a prije dvije godine. Također nagađa da bi takvo mjesto moglo biti današnja baza iz koje dolaze mnogi NLO-i.

Kad ga je novinar pitao što točno misli o knjizi *Hamlet's Mill: An Essay Investigating the Origins of Human Knowledge and Its Transmission through Myth (Hamletov mlin: esej o istraživanju porijekla ljudskog znanja i njegovog prenošenja kroz mit)*, djelu Giorgija de Santillane i Herthe von Dechend, Sitchin ga je poželio poljubiti. Čini se da je dvoje profesora s M.I.T.-a, u svojem opsežnom istraživanju podrijetla ljudskog znanja i prenošenja istog kroz mitove, otvorilo pitanje: "No dakle, je li Nibiru baš toliko važan?", a zatim su sami dali odgovor: "Mi mislimo da jest. Ili, rečeno na drugi način: kada se jednom taj astronomski pojam, i još dva ili tri, pouzdano utvrdi, može se zdušno početi sa stjecanjem mudrosti i prevođenjem šifre iz Mezopotamije."

Sitchin bez oklijevanja iznosi svoju tvrdnju: "Mislim da sam to postigao." Za njega je sasvim jasno, Nibiru je bio i još uvijek jest dvanaesti planet.

Artefakti u svemiru

Za autora Richarda Hoaglanda,
trag drevnih ET-a postaje mnogo topliji

J. Douglas Kenyon

Gigantsko i zagonetno lice koje zuri iz područja Cydonia na Marsu, još od svojeg otkrića 1981. čuva primamljivo obećanje o dobivanju znanstvenih dokaza, da inteligentan život u univerzumu nije jedinstven samo na Zemlji. Premda je snimljeno iz satelita pet godina prije, lice je ostalo službeno nezapaženo, pa su stručnjak za svemir Richard Hoagland (autor knjige *The Monuments of Mars (Spomenici Marsa)*) i njegovi suradnici, uključujući mnoge vrhunske znanstvenike i inženjere, koji nisu bili pretjerano optimistični za učinkovito službeno istraživanje, pokrenuli vlastito.

Fotografije "Lica na Marsu" i očitog kompleksa ruševina u blizini, podvrgnute su godinama iscrpnih istraživanja. Koristeći najnaprednije uređaje znanstvene analize, Misija Mars, kako je grupa samu sebe nazvala, osigurala je dovoljno dokaza da argumentirano tvrdi da su objekti Cydonije ostaci drevne civilizacije, ali takve koja je posjedovala znanost i tehnologiju daleko razvijeniju od naše.

Zapanjujuća mogućnost da takvi artefakti postoje, stvorila je znatan pritisak u javnosti da se organizira ponovno proučavanje Crvenog planeta, te je izazvala popriličnu zabrinutost ljeti 1993., kad je NASA izgubila kontakt sa sondom Mars Observer, baš prije početka detaljnog fotografskog pregleda kojim se moglo dokazati tvrdnje, na ovaj ili onaj način.

Richard Hoagland

Koliko dugo moramo čekati dok se tvrdnja ne bude mogla provjeriti? Pa, možda ipak ne previše dugo. Pokazalo se kako dragocjeni, konkretni dokazi da čovjek nije sam u univerzumu, sasvim lako mogu postojati u našem vlastitom dvorištu - relativno govoreći, jer Hoaglandova skupina tvrdi da je otkrila, na brojnim NASA-inim fotografijama, dokaze o drevnoj civilizaciji na našem najbližem susjedu, Mjesecu. A u ovom slučaju, ako NASA nije u stanju to verificirati, Hoagland kaže da on i njegovi financijeri jesu. Rezultat bi mogla biti prva misija na Mjesec, financirana iz privatnih izvora.

Ako to itko može izvesti, Hoagland bi mogao biti taj. Već je više od dvadeset pet godina priznati autoritet za astronomiju i istraživanje svemira, a surađivao je kao konzultant za sve velike televizijske mreže. Među njegovim mnogim cijenjenim doprinosima povijesti i znanosti, vjerojatno se najbolje pamti osmišljavanje Prve međuzvezdane poruke čovječanstva, na čemu je radio 1971. u suradnji s Ericom Burgessom: plaketa s ugraviranim tekstom, što ju je izvan Sunčeva sustava odnio prvi ljudskom rukom napravljeni predmet koji je izišao izvan Sunčeva utjecaja, Pioneer 10.

Hoagland i Burgess najprije su svoju ideju iznijeli Carlu Saganu, a on ju je uspješno proveo u djelo, te poslije u prestižnom časopisu *Science* zasluge za to pripisao njima. Upravo je Hoagland predložio eksperiment Apolla 15, pri kojemu je astronaut David Scott, pred televizijskim gledateljima cijelog svijeta, istodobno ispustio čekić i sokolovo pero da bi se vidjelo je li točno - kako je Galileo predvidio - da će oboje pasti istodobno. Ponovno su potvrđene Galileove teorije. Od otkrića Lica na Marsu 1981. godine, Hoagland je većinu svojeg vremena posvetio traganju za znanstvenim dokazima o postojanju izvanzemaljske inteligencije.

Časopis *Atlantis Rising* razgovarao je s Hoaglandom dan nakon svjetske premijere najnovijeg hollywoodskog svemirskog epa, *Stargate*. Budući da se film bavi idejom izvanzemaljske intervencije u povijesti Zemlje, zanimalo nas je kakve je kobne znakove vidio, ako ih je uopće vidio. "Problem s filmom", rekao je Hoagland, "je da nakon prvih pola sata nestaje sredstvo svega zanimljivog. To je nestalo u nekoj vrsti 'potamani ih', a mnogo je pitanja ostalo posve neriješeno." No bez obzira na kvalitetu filma - ili njezino pomanjkanje - Hoaglanda ohrabruje reakcija javnosti. "Činjenica da ljudi žele to gledati, pokazuje mi da

postoji gotovo iskonski poriv da se sazna više, te ako osmislimo pravo sredstvo, što nastojimo učiniti, možda ćemo imati spremnu publiku."

Struktura nazvana Shard (Krhotina) čiji vertikalni dio baca dugu sjenu. Ovu NASA-inu fotografiju snimio je Lunat Orbiter III. (Zvezdoliki znak gore lijevo je oznaka kamere.)

Snimka NASA-e; snimio ju je Apollo iz Mjesečeve orbite blizu kratera Ukert i Triesnecker. Ta je struktura nazvana Castle (Dvorac).

Hoagland je aludirao na dva filmska projekta, sada tek u razmatranju, koji se temelje na istraživanju Marsa i Mjeseca. Nadajmo se da će rezultat biti znanstveni dokumentarni film, a također i filmska priča koja će predstaviti više spekulativne aspekte istraživanja. Međutim, takva pitanja nisu njegova primarna briga.

Hoaglanda i njegove suradnike trenutno najviše zanimaju nedavna otkrića na Mjesecu. Na jasnim fotografijama NASA-e, od kojih su neke stare gotovo trideset godina - što su ih snimile ljudske posade i misije bez posade, sonde iz orbite i one koje su se spustile - mogu se vidjeti divovske strukture koje ne može objasniti nikakva poznata geologija - ono što Hoagland zove "arhitekturne stvari".

"U oštroj suprotnosti s podacima s Marsa, gdje smo mogli gledati samo dvije ili tri fotografije područja Cydonia, snimljene daleko boljom tehnologijom - trodimenzionalne, u boji, polarizirane, i geometrijske mjere - kad je riječ o Mjesecu, imamo obilje podataka. Imamo doslovce tisuće, ako ne i milijune fotografija."

Fotografije su snimljene iz mnogih smjerova i u mnogim različitim svjetlosnim uvjetima, kutovima i okolnostima, a Hoaglandova je ekipa ipak uspjela naći "zapanjujuće potvrde" da sve fotografije prikazuju "iste izrazito geometrijske, naglašeno strukturirane, arhitekturne stvari". Zapravo, on kaže: "U mnogim slučajevima, arhitekti iz naše ekipe sad mogu prepoznati standardni tetraedarni potporanj Buckminster Fuller,

heksagonalni plan, s poprečnim potpornjima za uvrščivanje. Želim reći, gledamo standardnu gradnju, premda očito nije djelo ljudskih ruku."

Čini se da je građevina veoma stara, "uništena od udaraca meteora... izgleda kao da su je napali termiti. Razbijena je, uništena i spljoštena nebrojenim bombardiranjima", kaže Hoagland. "Rubovi su mekani i nejasni zbog abrazija mikro-meteorita, kao što je pjeskarenje."

Hoagland objašnjava da u svijetu bez zraka, ništa ne sprječava meteor da stigne do površine ili neke građevine na tlu. Kaže da unatoč tome "vidimo zapanjujuću količinu građevnog materijala". Rasprostranjen na širokom području, materijal se pojavljuje na nekoliko lokacija. "Čini se kao da gledamo fragmente golemih, zatvorenih prostora - kupola - premda nisu poput naopako okrenutih zdjela za salatu. Više

djeluju geometrijski, kao stepenaste piramide Biosphere II u Arizoni. Gledamo nešto što je iznimno staro, što je ostavio netko tko nije s ove Zemlje, nije iz Sunčeva sustava, već iz nekog drugog područja."

Čini se da je jedna od najzanimljivijih struktura golemi toranj koji stoji sam za sebe, "poput kristalnog stakla, djelomice očuvana struktura - neka vrsta mega-kocke - koja stoji na ostacima nečega što je služilo kao potporanj, a sve zajedno proteže se preko otprilike jedanaest kilometara jugozapadnog kuta središnjeg dijela Mjeseca koji se zove područje Sinus Medii."

Ako sve to postoji, jedno od najvažnijih pitanja moglo bi biti: Zašto NASA to nije primijetila? Ukoliko je u pravu, Hoagland kaže: "Događalo se nešto čudno." Doista.

Hoagland je nedavno na Državnom sveučilištu Ohio predstavio materijal s Mjeseca. U narednim su mjesecima uslijedile vatrene rasprave na Internetu, Prodigyju, CompuServeu i drugim kompjutorskim forumima. Mnoga mu pitanja sada postavljaju znanstvenici i inženjeri

Zamišljeni izgled Shard nalazišta na Mjesecu, prema ideji umjetnika Toma Millera.

iz NASA-e, od kojih su mnogi imali izravnog iskustva s Mjesečevim programom, ali ništa nisu znali o bilo kakvim dokazima koji se tiču vanzemaljaca. Hoagland je prešao na sadašnje stanje istraživanja i zatražio podatke, ali mu je ostao neizbježni dojam da je, kako on kaže, "previđeno nešto nevjerojatno".

Kako Hoagland to doživljava, postoje samo dva moguća objašnjenja: "Ili imamo posla s nevjerojatnom glupošću, a u tom smo slučaju uludo potrošili dvadeset milijardi dolara, jer smo bili ondje, fotografirali, vratili se kući i nismo shvatili što gledamo, ili imamo posla s pažljivim manipuliranjem nacijom od strane nekolicine."

Ovo drugo možda nije tako nevjerojatno kako u prvom trenutku zvuči. "Ako živite u sustavu koji se temelji na poštenju, integritetu, otvorenosti, potpunoj iskrenosti", objašnjava Hoagland, "a ondje ima ljudi koji se ponašaju suprotno svemu tome, neće biti razotkriveni, jer nitko nije sumnjičav."

Zapravo, Hoaglandova se sumnjičavost pretvorila u uvjerenje, te kaže da može dokazati svoje tvrdnje. "Konačni dokaz" je izvještaj Institucije Brookings, što ga je naručila NASA kad je tek počela s radom, 1959. godine. Pod naslovom "Studija o predviđenim implikacijama miroljubivih svemirskih aktivnosti na ljudska pitanja", studija "razmatra učinak NASA-inih otkrića na američko društvo deset, dvadeset i trideset godina poslije", kaže Hoagland. "Na 215. stranici govori o djelovanju otkrića dokaza o izvanzemaljskoj inteligenciji - tj. radiosignala - ili artefakata što ih je ostavila ta inteligencija na nekom drugom tijelu u Sunčevom sustavu."

"Izvještaj navodi tri mjesta gdje NASA može očekivati otkrivanje takvih artefakata - Mjesec, Mars i Veneru. Potom raspravlja o antropologiji, sociologiji i geopolitici takvog otkrića. Daje zapanjujuću preporuku da bi, radi straha od društvenih poremećaja i raspada društva, NASA trebala razmisliti o tome da *ne* kaže američkom narodu. Točno tako piše, crno na bijelom. Preporučuje se cenzura. Dakle, to su i učinili", zaključuje Hoagland.

Hoagland vjeruje daje antropologinja Margaret Mead, jedna od autorica izvještaja, odgovorna za tu preporuku, a vjeruje da je proizišla iz njezinog iskustva s otočja Američka Samoa. Mead je u 1940-ima bila svjedokom uništenja primitivnih društava prvi put izloženih sofisticiranom civilizaciji Zapada. "To je iskustvo tako djelovalo na nju", kaže Hoag-

land, "u tolikoj je mjeri promijenilo njezine perspektive da je, prilikom razmatranja mogućnosti postojanja vanzemaljaca, postupila pod utjecajem tog doživljaja. Zapravo je smatrala da bi nas mogla uništiti i sama spoznaja da postoje vanzemaljci, što je značilo da se ljudima ne smije reći."

Vjerujući da NASA, a možda čak i više razine vlade, drže ljude u neznanju kad je riječ o stvarnom stanju po pitanju izvanzemaljske inteligencije, Hoagland nije previše optimističan kad je riječ o izgledima na uspjeh tako istaknutih programa kao što je SETI (Search for Extraterrestrial Intelligence - Potraga za izvanzemaljskom inteligencijom). "To je potpuna, apsolutna farsa. Kao kulise gradića u kaubojskim filmovima", kaže. "Ne misle ono što kažu da misle. To je prašina u oči. Kost dobačena generaciji *Star Treka*."

Zapravo, Hoagland je postao tako sumnjičav prema namjerama vlade u tim pitanjima, da sumnja kako je cijeli fenomen otmica od strane vanzemaljaca samo kampanja zavaravanja, osmišljena s ciljem da se ljudi prestraše i klone se te teme. "Ako je postojala politika prikrivanja i zbunjivanja ljudi pred objektivnim podacima", kaže, "što bi ta politika učinila i kako bi daleko razradila ideju o izvanzemaljskim kontaktima? Ako je bilo nekoliko stvarnih kontakata s nekim tko nam je pokušavao prenijeti poruke i dovesti nas do novih spoznaja, a vladajuće su se strukture bojale da će to uništiti samu civilizaciju, ne bi li te strukture također osmislile program dezinformiranja, zbunjivanja, kako bi se tih nekoliko stvarnih kontakata okrenulo u pogrešnom smjeru, utopilo u moru netočnih informacija o kontaktima?"

U fenomenu krugova u žitu, Hoagland vidi dio dokaza o dobronamjernom izvanzemaljskom kontaktu. "Ono što ih čini različitim od ostataka na Marsu ili drevnih gradova na Mjesecu", zaključuje, "jest činjenica da se pojavljuju u polju ovdje na Zemlji, i to se događa u sadašnjem vremenu." Gotovo uopće ne sumnja da je riječ o nečemu što nije djelo ljudskih ruku. "Mi jednostavno nemamo tehnologiju, da i ne spominjem osnovno znanje, za stvaranje komunikacijskih simbola na više razina što ih predstavljaju ti krugovi. Dakle, kad se jednom isključi mogućnost neslane šale..." Nasmijao se. "Ako su Doug i Dave napravili te krugove, zaslužuju Nobelovu nagradu."

Hoagland nastavlja sa svojim razmišljanjima: "Razina sofisticiranosti informacija kodiranih u tim simbolima tako je golema i tako se podudara s otkrićima na Mjesecu i Marsu, pa morate zaključiti da bez

obzira tko su autori, oni znaju nešto više od suvremene znanosti, i/ili medija, ili, kad smo već kod toga, od vlade."

U svakom slučaju, Hoaglandova skupina sada planira zaobići monopol vlade kada je riječ o informacijama povezanim s izvanzemaljskim svemirskim istraživanjima. Vjeruje da je došlo vrijeme za organiziranje misije na Mjesec, koja će se financirati iz privatnih izvora. Investitori su već izrazili zanimanje. "Govorimo o nekoliko desetaka milijuna dolara", kaže Hoagland, "što zapravo nije cijena specijalnih efekata u jednom skupom igranom filmu. Mogli bismo otići na Mjesec, i napraviti zapanjujuće televizijske filmove u boji onoga, što vidimo na trideset godina starim NAS-inim fotografijama."

Takva bi se misija, ako se osiguraju sredstva, mogla organizirati za petnaest mjeseci. Uz pomoć nove tehnologije i rakete na kruta goriva, u Mjesečevu bi se orbitu mogao lansirati satelit od dvjesto dvadeset do dvjesto sedamdeset kilograma, te bi nam mogao osigurati "nevjerojatne prijenose uživo, dobivene kamerom i teleskopom", kaže Hoagland. Misija bi mogla učiniti još više. Jedna je skupina izrazila zanimanje za slanje spektrometra s gama zrakama radi traženja vode na Mjeseću, koje, prema Hoaglandovu scenariju, ondje mora biti.

Sama mogućnost takve misije možda već prisiljava NASA-u da bude otvorenija. Hoagland i drugi članovi njegove ekipe nedavno su primili poziv da dođu pogledati opsežnu filmsku arhivu, ranije neobjavljenu. Hoagland smatra da je birokracija već poduzela korake, kako bi se zaštitila i spriječila eventualnu sramotu ako se dokaže da je zastarjela, najblaže rečeno.

Zagonetka pulsara

Može li zagonetni fenomen biti djelo drevne izvanzemaljske civilizacije? Novi znanstveni rad iznosi zapanjujuće tvrdnje

Len Kasten

Logika nalaže da mora postojati neka vrsta veze među svim svjetovima u našoj galaksiji, takozvanom Mliječnom putu. Ako se gleda iz daljine, doima se poput jedinstvene cjeline spiralnog oblika s blistavim središtem. Koje to sile djeluju da "milijarde i milijarde" zvijezda prijanjaju uz tu cjelinu? Zasigurno su goleme i nevjerovatno snažne. Sada, na početku dvadeset prvog stoljeća, otkrivanje tih sila očito je sljedeća granica što je treba prijeći u fizici i astronomiji. To je sljedeći korak u logičnom napredovanju, koje je započelo prije samo pet stotina godina kada je Kolumbo otkrio da planet ima oblik kugle.

Taj se logični napredak nastavio Galileovom "herezom" da se Zemlja okreće oko Sunca, Keplerovim otkrićem eliptičnih putanja oko Sunca, a zatim je 1687. trijumfalno dovršena "Kopernikanska revolucija" Newtonovim Drugim zakonom mehanike i Zakonom univerzalne gravitacije, čime su elegantno dokazana tri Keplerova zakona o kretanju planeta. Tada smo, tek nakon što je Sir William Herschel 1781. razvio snažan teleskop, počeli zavirivati u svemir i shvaćati njegovu kompleksnost i golemost, razumjeti da je ono što smo smatrali oblacima kozmičke prašine zapravo obilje drugih zvijezda sličnih našem Suncu.

Herschel, njegov sin John i njegova kći Caroline s vremenom su katalogizirali više od četiri tisuće dvjesto zvijezda, nebula (svemirskih maglica) i galaksija, te su time udarili temelje za suvremeno astronomsko doba. Kad je 1990. Hubble teleskop postavljen u orbitu, napokon smo počeli shvaćati naše zvjezdano susjedstvo. Onim što je postalo poznato kao "lokalna grupa" dominira naš Mliječni put i divovska spiralna galaksija Andromeda, ali uključuje i neke manje galaksije. No čak ni sada,

uza sve ono što znamo, još uvijek gotovo ništa ne znamo o implikacijama "članstva" u našoj galaksiji. Je li naš Sunčev sustav slučajno "zarobljen" golemom centrifugalnom silom galaktičkog središta, ili cijela galaksija na neki način djeluje poput organske cjeline?

GALAKSIJSKE EKSPLOZIJE

Zahvaljujući autoru Paulu LaVioletteu, doktoru filozofije, možemo početi shvaćati da određeni galaktički "događaji" imaju veoma snažan fizički učinak na naše maleno Sunce i planet, koji je sasvim na periferiji spiralnoga kraka. LaViolette, fizičar koji je doktorirao teoriju sustava, iznio je postulat o postojanju nečega pod nazivom "galaktički superval". U svojoj knjizi *Earth Under Fire: Humanity's Survival of the Apocalypse* (*Zemlja pod vatrom: čovječanstvo preživljava Apokalipsu*) tvrdi da astronomski i geološki dokazi pokazuju, da je prije otprilike petnaest tisuća godina na ovome planetu došlo do "dugotrajne

globalne klimatske katastrofe".

Jedan dio tih dokaza potječe od nove tehnike što su je krajem 1970-ih razvili znanstvenici, mjereći koncentraciju berilija-10 u uzorcima uzetim iz ledene kore u Vostoku, istočni Antarktik. Minijaturne količine tog rijetkog izotopa nastaju kad se visokoenergetske kozmičke zrake sudaraju s atomima dušika i kisika u našoj stratosferi.

Dr. Paul LaViolette

Budući da se vremenski okvir može povezati sa svakim slojem uzoraka ledene kore, tako da se mjere koncentracije Be-10 na različitim razinama, mogu se precizno odrediti kozmička bombardiranja Zemlje. Uzorci iz Vostoka jasno su pokazali vrhunac kozmičkog zračenja od prije sedamnaest tisuća petsto do četrnaest tisuća sto pedeset godina, što je povezano s povećanjem temperature zraka od -10 do 0. LaViolette tvrdi da je to izazvalo završetak ledenog doba i započelo eru umjerenih temperatura, što je omogućilo razvoj moderne civilizacije.

Ta zamisao o galaktičkom supervalu, očito izazvanom masivnim "eksplozijama" u središtu galaksije, nije posve nova za astronome. Međutim, smatraju ih relativno rijetkim događajima, do kojih dolazi možda svakih deset do sto milijuna godina, te nemaju poseban utjecaj na naš

Sunčev sustav, jer vjeruju da galaksijske magnetske sile sprječavaju širenje kozmičkog zračenja daleko izvan središta.

No, LaViolette je prikupio impresivno obilje dokaza, iz mnogih različitih izvora, da su ti događaji mnogo češći, a da je zapravo riječ o masivnom bombardiranju česticama kozmičkih zraka (elektrona, pozitrona i protona), koje imaju snagu od pet do deset milijuna "visoko nabijenih" eksplozija supernove, te da dopiru, punom snagom, do najudaljenijih granica galaksije!

Teorije Paula LaViolettea veoma su kontroverzne u astronomskim krugovima, premda on sve pomno i temeljito istražuje. Možda je razlog tome činjenica da se on ne boji smjelo kročiti onamo kamo se drugi znanstvenici boje zaći - u carstvo mitova i legendi gdje pronalazi dokaze koji podupiru njegove teorije.

Njegova knjiga *The Talk of the Galaxy: An ET Message for Us? (Govor galaksije: izvanzemaljska poruka za nas?)* iznosi još jednu smjelu pretpostavku. Tvrdi da su pulsari visokotehnološki galaksijski "svjetionici", što su ih vjerojatno stvorile neke veoma razvijene izvanzemaljske civilizacije, a koriste se za signaliziranje nastupanja galaksijskih događaja, osobito supervalova. Te knjige, u kompletu, prikazuju fantastičan scenarij koji radikalno mijenja *status quo* astronomskih, antropoloških i arheoloških krajobraza, te otvara novi svijet potencijalnih istraživanja i proučavanja.

LaViolette bi lako mogao biti ključni istraživač koji će znanost izvući iz ustajale, uvriježene stagnacije, i uzdići je do okrjepljujućih područja orijentiranih na ljude i novih smjernica za dvadeset prvo stoljeće. S obzirom na važnost njegovih teorija, organizirali smo intervju radi ovog članka. Kad smo razgovarali s njim, iznenadili smo se kako je vješto mogao prelaziti sa znanosti na mitologiju i obrnuto, kako bi potkrijepio svoje ideje.

NEPRESTANO STVARANJE ILI VELIKI PRASAK

Možda se jedna od naročito heretičnih teorija LaViolettea, odnosi na svrhu tih eksplozija u središtu galaksije. Njegovo objašnjenje oživljava najgoru moru moderne znanosti, koncept valova (etera). LaViolette je uvjeren da su ta golema oslobađanja energije zapravo stalni proces

stvaranja same materije od eterskih strujanja, koja nevidljivo prožimaju cijeli univerzum.

Ta ideja o "neprestanom stvaranju" izravno je suprotna danas općeprihvaćenoj "teoriji o velikom prasku", koja se zapravo nikad nije sviđala većini ezoterika, ali se čini da ipak zadovoljava one religiozne skupine, koje vjeruju da je "stvaranje" doslovce bilo prvo i najvažnije djelo Boga. Opsežna rasprava o toj temi može se naći u LaVioletteovoj knjizi *Genesis of the Cosmos: The Ancient Science of Continuous Creation* (*Postanak kozmosa: drevna znanost o neprestanom stvaranju*), te u njegovoj sljedećoj knjizi *Subquantum Kinetics: The Alchemy of Creation* (*Subkvantna kinetika: alkemija stvaranja*).

Koncept sveprisutnih eterskih slojeva iz kojih nastaje materija, zapravo potječe iz drevne hinduske metafizike, ali je do kraja devetnaestog stoljeća dobivao na znanstvenom kredibilitetu, a tada ga je navodno osporio poznati Michelson-Morley eksperiment 1887. Međutim, taj je eksperiment imao velikih nedostataka, jer je polazio od pretpostavke daje eter još jedna fizička dimenzija, a ne preteča same energije. Danas, premda ortodokсна znanost možda ne priznaje etersku teoriju, uopće joj ne smeta da se svakodnevno njome koristi za objašnjavanje širenja radio i televizijskih valova.

POŽAR I POPLAVA

Prema onome što kaže LaViolette, te galaksijske eksplozivne faze zbivaju se svakih deset do dvadeset tisuća godina, a traju od nekoliko stotina do nekoliko tisuća godina. Pokazatelji te učestalosti počeli su se pojavljivati 1977., ali znanstvenici su ih smatrali devijacijama. Elektoni i pozitroni radijalno putuju prema van od središta, gotovo brzinom svjetlosti, ali protoni putuju mnogo sporije jer su otprilike dvije tisuće puta teži.

Raspršuju se, a potom ih hvataju magnetska polja u jezgri galaksije. Sam superval inače ne bi imao poseban učinak na Sunce ili Zemlju, budući da bi energija bila otprilike tisućiti dio one kojom zrači Sunce. Ali Sunčev sustav je okružen oblakom prašine i zaleđenim otpacima kometa, što ostaje na periferiji zbog solarnog vjetrova koji ih tjera i čisti cijeli Sunčev sustav.

Međutim, superval, kad stigne, gurnuo bi taj oblak prašine u međuplanetarno područje i prepriječio put svjetlosti Sunca, Mjeseca i zvijezda.

zda, a činilo bi se da je Sunce potamnjelo. Isto tako, superval i čestice prašine pojačali bi energiju Sunca, i do te mjere povećali aktivnost bljeska, da bi suhe travnate površine i šume spontano planule. Ta bi vrelna također rastopila glečere, oslobađajući goleme količine vode uzrokujući velike poplave na cijelom planetu.

Potom bi uslijedio cijeli niz katastrofa, uključujući potrese i pojačanu seizmičku aktivnost, olujne vjetrove, propadanje usjeva i uništenje vegetacije, zajedno s vrlo snažnim ultraljubičastim zračenjem, što bi izazivalo rak kože i sve više mutacija. Ukratko, to bi bilo vrijeme kataklizmičkog uništenja, koje bi vjerojatno ugasilo veći dio ljudskog i životinjskog svijeta na planetu.

LaViolette u knjizi *Earth Under Fire* navodi sve legende i mitove koji govore o kataklizmičkim zbivanjima, a čini se da su se svi događali tijekom posljednjeg galaksijskog supervala - odnosno, prije otprilike petnaest tisuća godina. Grčki mit o Faetonu, naprimjer, polu-smrtnom sinu Heliosa, boga Sunca, govori da je dječak na jedan dan smio upravljati sunčevom kočijom i njome se srušio na Zemlju, izazvavši time strahovit požar diljem svijeta, a smatra se da je to metafora za razdoblje kada je superval izazvao veliko povećanje emitiranja infracrvenih i ultraljubičastih zračenja Sunca, kao i ultra-visoko djelovanje bljeska.

Prema riječima LaViolettea, to je lako moglo izazvati fenomen "spaljene Zemlje". Grčki pisac Ovid o tome događaju kaže: "Veliki su gradovi stradali, zajedno sa svojim utvrdama, a plameni su jezici cijele narode pretvarali u pepeo." Zatim, kako su se glečeri topili i razine mora diljem svijeta rasle, velike su kopnene mase potopljene.

To bi lako moglo objasniti legende o poplavama, koje postoje u gotovo svim drevnim civilizacijama. LaViolette je prikupio popis od osamdesetak društava koja imaju neku vrstu mita o poplavi. Uopće ne sumnja da je potonuće Atlantide izazvalo topljenje glečera. Kaže: "... 'potonuće' Atlantide zapravo govori o otapanju i konačnom nestanku kontinentalnih ledenih pokrivača", što je "pokrenulo niz destruktivnih poplava." Zanimljivo je da mit o Faetonu završava velikim poplavama, što ih je poslao Zeus da bi ugasio požare. Prema Platonovu *Timeju*, to se događalo prije otprilike jedanaest tisuća petsto godina, otprilike u vrijeme posljednje faze supervala.

MALENI ZELENI LJUDI

U knjizi *The Talk of the Galaxy*, LaViolette svoju pozornost skreće na zbunjujuće neobičnosti astronomije, na pulsare. Nakon što je, u svojim prethodnim knjigama, iznio uvjerljiv prikaz galaksijskih događaja koji utječu na svijet, uslijedilo je prirodno pitanje imaju li pulsari ikakve veze s tim događajima. Činjenica da tako ustrajno redovito emitiraju, ukazivala mu je na mogućnost da su inteligentnog podrijetla.

To nije bila nova teorija. Nekoliko je znanstvenika, uključenih u projekt SETI, razmatralo tu temu. LaViolette nam kaže da je profesor Alan Barrett, radioastronom, početkom 1970-ih u članku za *New York Post*, iznio teoriju da bi signali pulsara "mogli biti dio goleme međuzvezdane komunikacijske mreže na koju smo slučajno naišli".

To je zapravo bila prva misao koja je pala na pamet astronomima

Radio-teleskop sluša signale iz zvijezda Raka

koji su otkrili prvi signal pulsara, u srpnju 1967. na Sveučilištu Cambridge u Engleskoj. Postdiplomska studentica Jocelyn Bell i njezin profesor astronomije, Anthony Hewish, izvor signala nazvali su LGM 1, što je kratica za Little Green Men (Maleni zeleni ljudi). Do trenutka kad su svoje zapanjujuće otkriće objavili u časopisu *Nature*, u veljači 1968, nakon što su otkrili drugi pulsar, bojali su se iznijeti ETI (extraterrestrial intelligence - izvanzemaljska inteligencija) tezu, jer su strahovali od ismijavanja kolega, te su se bojali da znanstvenici neće ozbiljno shvatiti njihovo otkriće. Ali unatoč tome, nastavili su s traganjem i stigli do LGM 4!

Od mnogih teorija kojima se pokušavalo objasniti pulsare, do 1968. je u prvi plan izbila ona poznata kao Neutron Star "Lighthouse" Model

(Model "svjetionika" neutronske zvijezde), te je još uvijek prihvaćena jer nema bolje teorije. Iznio ju je Thomas Gold, te pretpostavlja da signal dolazi od istrošene zvijezde koja brzo rotira, a prošla je kroz eksploziju supernove koja ju je pretvorila u hrpu čvrsto zbijenih neutrona. To bi je učinilo nevjerovatno gustom i mnogo manjom, smanjenom na otprilike trideset kilometara. Gold u svojoj teoriji kaže da, dok rotira, emitira sinhotronski snop, slično snopu svjetlosti svjetionika, koji se na Zemlji prima kao kratki radijski signal. Kako bi odgovarali frekvencijama, ti bi se pulsari morali vrtjeti brzinama od stotina puta u sekundi.

KOMPLEKSNOST SIGNALA

LaViolette je prikupio veoma impresivan i uvjerljiv niz razloga, iz kojih je veoma vjerovatno da su pulsari inteligentnog, a ne prirodnog podrijetla, te zašto se nikako ne mogu uklopiti u model neutronske zvijezde. Svi su povezani s činjenicom da je signal posve različit od bilo kojeg drugog, ikad otkrivenog signala, u smislu preciznosti i kompleksnosti. Izrazito je važna činjenica da se pravilni vremenski razmak između signala ne može precizno odrediti kad se mjeri svaki signal, nego jedino kad se izračuna prosjek vremena za dvije tisuće pulsiranja.

Tada je vremenski prosjek pulsiranja izrazito precizan i redovit. Štoviše, kod nekih pulsara signali putuju konstantnom brzinom, čime se dobiva još jedan sloj kompleksnosti. Drugi faktor ima veze s modulacijom amplitude. Amplitude nekih signala se povećavaju u različitim, ali pravilnim obrascima. Zatim mnogi signali pokazuju nešto što se zove "promjena modusa", pri čemu signal odjednom dobiva posve novi niz karakteristika koje traju neko vrijeme, a potom se vraća prvobitnom obrascu.

U nekim slučajevima ta promjena ovisi o frekvenciji, a u drugima se usklađuje s redovitim obrascima. LaViolette tvrdi da bi izvanzemaljska civilizacija očekivala da ćemo mi razumjeti, da tako kompleksni signal mora biti osmišljen od strane neke inteligencije. Možda pretpostavljaju da mi posjedujemo kompjutorsku moć potrebnu za razumijevanje logike iza svih tih varijabilnosti. Model neutronske zvijezde neprestano treba "natezati" da bi obuhvatio sve novootkrivene značajke. U ovom je trenutku iskrivljena do neprepoznatljivosti kako bi objasnila tu kompleksnost, ali astronomi ne žele odbaciti "popriličnu mentalnu investiciju o kojoj je riječ".

Kad je riječ o preciznosti, neke zvijezde pokazuju periodične, pravilne varijacije u boji i blistavosti. Nekoliko binarnih neutronske pulsira u određenim vremenskim razmacima točnim do šest ili sedam decimala. S druge strane, pulsari su od milijun do sto milijardi puta precizniji! LaViolette pretpostavlja da Bell i Hewish "možda ne bi tako spremno odbacili ideju o izvanzemaljskim komunikacijama, da su znali ono što mi danas znamo".

ZVIJEZDE VODILJE

Možda je najneobičnija karakteristika pulsara upravo njihov smještaj u galaksiji. Kad se njihovi položaji ucrtaju unutar galaksijskog "globusa", što je projekcija galaksije slična Mercatorovoj za Zemlju, čini se da se svi nalaze na određenim ključnim lokacijama. Najgušća koncentracija je na, ili u blizini galaksijskog ekvatora, a ne u galaksijskom centru, što bi se moglo očekivati da su nastali iz eksplozija supernove, kako se teoretizira.

Zatim se čini kao da se grupiraju oko dva mjesta duž ekvatora. Ta su dva mjesta točno na položajima od jednog radijana izmjenjenog sa Zemlje. Radian je univerzalno razumljiva jedinica za mjerenje kutova, pri čemu je dužina luka jednaka polumjeru kruga i uvijek iznosi $57^{\circ} 17'44''$. Ako se Zemlja koristi kao središte kruga i galaksijski se centar postavi na ekvator, možda se najvažniji pulsar u galaksiji nalazi točno u položaju jednog radijana!

Takozvani Millisecond (tisućinka sekunde) pulsar najbrži je od svih tisuću sto otkrivenih do danas. "Kuca" sa 642 otkucaja u sekundi. Također je najprecizniji u određivanju vremena, jer je točan do sedamnaest decimala, što nadmašuje najbolje atomske ure na Zemlji, a emitira optički vidljive, veoma intenzivne signale. LaViolette vjeruje da su vanzemaljci taj pulsar namjerno ondje postavili, kao zvijezdu vodilju upravo za naš Sunčev sustav, jer su znali da ćemo razumjeti važnost položaja od jednog radijana.

LaVioletteova glavna teza kaže da su svi pulsari "vidljivi" sa Zemlje tako postavljeni, kako bi nam prenijeli poruku povezanu s galaksijskim valom. Smatra da to objašnjava zašto su dva jedinstvena (previše kompleksna da bi se to ovdje objašnjavalo) pulsara, što ih LaViolette zove "Kraljem i Kraljicom pulsara", postavljeni u zvijezda Raka i Vele, oba područja eksplozija supernove.

Procjenjuje da, nakon što je prije otprilike četrnaest tisuća sto trideset godina stigao do Zemlje, posljednji je superval stigao do zvijezda Vela oko sto godina poslije i ondje izazvao eksploziju supernove tako što je nestabilne zvijezde zagrijao do kritične točke. Potom je, oko šest tisuća tristo godina poslije, stigao do zvijezda Raka i ondje izazvao supernovu. Te veoma velike supemove postale bi vidljive na Zemlji, prva 11.250. g. pr. Kr. i druga 1054. g. poslije Krista. LaViolette vjeruje da su vanzemaljci postavili zvijezde vodilje na ta mjesta, jer su nam željeli dati informacije o supervalu uz pomoć kojih možemo predvidjeti buduće valove, kao i njihove kataklizmičke učinke.

LaViolette vjeruje da već imamo tehnologiju za izgradnju vlastitih zvijezda vodilja. Dakle, možda nije daleko dan kad će se Zemljani moći pridružiti galaksijskoj zajednici, i pridonijeti informiranju nekog drugog nesretnog planeta o približavanju zastrašujućeg galaksijskog supervala.

Fizičar kao mistik

David Lewis

Dijete koje zuri u vedro noćno nebo vidi čudo univerzuma i njegovu tajanstvenost. Kako bi, na kraju krajeva, tako jednostavan um, bilo kakav um, mogao zamisliti da se zvjezdano prostranstvo širi sve dalje i dalje, bez početka i kraja? Jer kad bismo stigli do kraja, uvijek bi postojalo još nešto iza toga. A zatim, što je s početkom, i prije toga, i tako dalje? Ta dva ekstrema opisuju ono što je francuski filozof i matematičar, Blaise Pascal, nazvao *les deux infinis*, dvije beskonačnosti.

Dok znanost istražuje tu zagonetku, subatomske i kozmičke, odgovor traži unutar domene razumijevanja konačnosti. Od vremena Darwina, zapadnjački znanstvenici nam govore da iz materije nastaje stvarnost, život, da je stvarnost konkretna, odnosno konačna, bez obzira na čudo beskonačnosti što ga vidimo za zvjezdane noći. No u svojem pokušaju da definira stvarnost, da je strpa u intelektualnu kutiju, materijalistička znanost se nađe u svijetu mistike, području što ga cijelo vrijeme nastoji izbjeći.

Uranjajući duboko, neumoljivo, u bilo kakvu subatomske česticu univerzuma, vodeći fizičari otkrivaju da ništa nije onako kako izgleda. Doista, otkrivaju da je fizički univerzum samo mreškanje oceana beskonačne energije, čak i dok oni koji se drže ortodoksije, poput Paula Kurtza i njegovog Povjerenstva za znanstvena istraživanja tvrdnji o paranormalnom i mnogih drugih u materijalističkim znanostima, tvrde da ne postoji ništa osim materije. Zapravo, tvrde da je materija ultimativna stvarnost. Međutim, na nesreću apsolutnih materijalista, situacija se promijenila.

Početkom dvadesetog stoljeća, Albert Einstein je zapanjio svijet svojim otkrićima u svijetu astrofizike. Sa svojom općom teorijom relativnosti otvorio je vrata znanosti za misticizam. Rekao nam je da su prostor i vrijeme isprepleteni, relativne koordinate u stvarnosti koja čini kontinuum prostor-vrijeme. Također je iznio mišljenje da je materija

neodvojiva od uvijek nazočnog polja kvantne energije, da je ona kondenzacija toga polja, te da je to neopisivo polje jedina stvarnost koja čini temelj svih pojava.

Implikacije su dovele u pitanje osnovne postavke zapadnjačkog svijeta o univerzumu, materiji i našim percepcijama kao ljudskih bića. Međutim, Einstein je samo otvorio vrata mističnom području. Usljedi-
lo je mnogo više.

Kvantna se teorija razvila mnogo dalje od Einsteinovih prekretničkih otkrića. U svojim nastojanjima da definiraju bitna svojstva materije, fizičari su otkrili da najmanje čestice u univerzumu, protoni, elektroni, fotoni i tako dalje - ono što čini materijalni univerzum - nadmašuju trodimenzionalnu stvarnost. Otkrili su da elektroni nisu materija ni u kakvom standardnom smislu. Promjer elektrona, primjerice, ne može se izmjeriti: elektron se istodobno može prikazati kao dvije stvari, val i čestica, svaka s različitim karakteristikama koje bi, iz čisto materijalističkog gledišta, trebale isključiti postojanje one druge.

Kao čestice, ponašaju se kao veći vidljivi objekt, loptica za bejzbol, ili kamen. Međutim, kao valovi, elektroni zagonetno mijenjaju oblik u goleme oblake energije. Pokazuju magična svojstva, rasprostirući se prostorom s očitom sposobnošću da se istodobno nalaze na dva mjesta. Štoviše, fizičari su otkrili da te magične sposobnosti karakteriziraju cijeli subatomske univerzum, što dodaje nevjerojatnu dimenziju, i to mističnu, prirodi samog univerzuma.

U svijetu fizike čekalo je još zapanjujućih otkrića. Moderni su fizičari otkrili da promatrač zapravo *određuje* prirodu subatomske čestice. Kad fizičari *promatraju* čestice kao čestice, vide ih, razumljivo, kao čestice. Ali dok iste čestice promatraju *kao valove*, vide ih kao valove, a implikacija toga je da se materija definira svjesnom perspektivom, odnosno nije fiksna ili konačna.

DUBLJE RAZUMIJEVANJE

Fizičar David Bohm, jedan od Einsteinovih štíćenika, podrobnije se pozabavio tom zagonetkom: implikacije nove fizike poveo je još dalje. Zaključio je da je, ukoliko priroda subatomske čestice ovisi o perspektivi promatrača, uzaludno tražiti stvarna svojstva čestice, što je bio cilj znanosti, ili misliti da subatomske čestice, suština materije, uopće

postoje prije nego ih netko promatra. U svojim je eksperimentima s plazmom u Radijacijskom laboratoriju Berkeleyja, Bohm otkrio da pojedinačni elektroni djeluju kao dio međusobno povezane cjeline.

U plazmi, plinu sastavljenom od elektrona i pozitivnih iona u visokim koncentracijama, elektroni više ili manje dobivaju svojstva organizma koji sam sebe regulira, kao da su sami po sebi inteligentni. Bohm je otkrio, na vlastito zaprepaštenje, da je subatomska more što ga je stvorio svjesno. Ako se to proširi, također se može reći da je golema subatomska stvarnost koja čini materiju isto tako svjesna.

Za one koji su predvidjeli implikacije, Bohm je razbio korisnu, ali ograničavajuću premisu koja je znanost dovela do mnogih postignuća u modernim vremenima, prešavši novu granicu iza koje vrebalo nepoznato - znanstvena zona sumraka. Pokazalo se da intelektualna opservacija, pokretač znanstvenih metoda od Francisa Bacona, promatrača može odvesti samo do određenih granica. Kao što je slučaj sa svim dogmama, ono što je nekoć bila korisna smjernica postalo je sputavajuće ograničenje. Niječući sposobnost ljudskog uma da sam shvati ultimativnu stvarnost, Bohm je tada pred znanstveni svijet postavio izazov prihvaćanja dubljeg razumijevanja.

Bohmov rad sugerira da stvarnost posjeduje suptilniju prirodu od one, koja se može definirati linearnim, ljudskim razmišljanjem, djelokrugom moderne znanosti i intelektom. Unutar ustroja stvarnosti, Bohm nije otkrio samo fenomen dualnosti vala/čestice, kako je opisano u prethodnom tekstu, već i međusobnu povezanost, ne-prostornu ili ne-lokalnu stvarnost gdje postoji samo *pojava* valova koji su također čestice. Shvatio je na kraju, da je možda intuitivno, besmisleno doživljavati univerzum kao sastavljen od dijelova, ili nepovezan, jer sve je spojeno, a prostor i vrijeme sastoje se od iste esencije kao i materija.

Dakle, subatomska čestica se odjednom ne mijenja u val (brzinama koje bi morale biti veće od brzine svjetlosti, kako je rekao Bohmov mentor, Einstein); ona već jest val koji dijeli isti ne-prostor kao i čestica. U tom slučaju, stvarnost nije materijalna u uobičajenom smislu riječi. Daleko ju je teže opisati. Fizičari to zovu "Ne-lokalitet". Mistici govore o "jedinstvenosti".

Usprkos onima koji se nisu složili s njim, Bohm je razvio još dublje razumijevanje, ono o međusobno povezanoj cjelini sa svjesnom esencijom, gdje postoji interakcija između sve materije i događaja, jer su vri-

jeme, prostor i udaljenost iluzija u odnosu na perspektivu. Zapravo, razvio je holografski model univerzuma u kojem se cjelina može naći u najmanjem dijelu - u vlati trave ili atomu - i gdje materija, okolnosti i dimenzije proizlaze iz holografskih projekcija suptilne, ali snažne svjesne energije.

Stvarna lokacija, a time i čestice koje mijenjaju oblik, manifestiraju stvarnost; zapravo, postoje samo u kontekstu relativnih pojava. Bohm je otkrio da je sve povezano sa svim drugim, prošlost, sadašnjost i budućnost, kao i vrijeme, prostor i udaljenost, jer sve zauzima isti Ne-prostor i Ne-vrijeme.

David Bohm je u svijet fizike i znanosti donio razumijevanje koje je vodilo mistike i mudrace od početka vremena. Odbacivši ideju da čestice ne postoje sve dok se ne promatraju, on je, poput dobitnika Nobelove nagrade i uglednog fizičara Briana Josephsona, shvatio da fizika mora gledati prirodu subatomske stvarnosti na nov način. Nije riječ jednostavno o tome da svjesna perspektiva utječe na prirodu subatomske kvantuma, razotkriva Bohm, već o tome da su subatomske kvantumi *svjesni*, a to znači da je *sve* svjesno, čak i beživotni predmeti i naoko prazan prostor, što je upravo definicija, ako je takva moguća, mistične ili duhovne stvarnosti.

POSVEĆEN PROSTOR

Većina se fizičara slaže da običan kubični centimetar prostora vrvi od više energije, od zbroja sve energije koja postoji u cijelom materijalnom univerzumu. Jedna grana fizike tu kalkulaciju smatra tako nevjerojatnom da je zaključila kako mora biti pogrešna. Ali za one poput Bohma, načelo ima savršenog smisla. Materija se, prema stavu avangarde među subatomskim fizičarima, ne može odvojiti od onoga što se doima poput praznog prostora. Ona je, bolje rečeno, dio prostora, te dio dubljeg, nevidljivog poretka iz kojeg izvire nevidljiva, svjesna esencija stvarnosti, kao materijalni oblik, a potom se opet vraća u nevidljivo. Dakle, prostor nije prazan, već je ispunjen izrazito koncentriranom svjesnom energijom, izvorom svega što postoji.

U elaboratu *The Holographic Universe (Holografski univerzum)*, raspravi o implikacijama Bohmovih otkrića, Michael Talbott cjelokupno materijalno stvaranje opisuje kao "mreškanje... obrazac podražaja

nasred nezamislivo golemog oceana". Talbott dalje kaže, parafrazirajući Bohma, "unatoč očitij materijalnosti i golemosti, univerzum ne postoji sam za sebe i od sebe, nego je pastorak nečeg daleko većeg i nezamislivog."

Talbott priča Bohmovu priču, sažimajući implikacije njegovih otvora i implicitnog nihilizma moderne znanosti. "Bohm", kaže Talbott, "vjeruje da je naša gotovo univerzalna sklonost fragmentiranju svijeta i ignoriranju dinamičke međusobne povezanosti svega, zapravo odgovorna za mnoge od naših problema ...mi vjerujemo da možemo izvući vrijedne dijelove Zemlje bez da utječemo na cjelinu... liječiti dijelove našeg tijela bez vođenja računa o cjelini... baviti se... kriminalom, siromaštvom i ovisnostima bez bavljenja... društvom kao cjelinom." Bohm, kaže Talbott, vjeruje da tako fragmentirani pristup čak može dovesti do našeg konačnog uništenja.

Dakle, problem usklađivanja moderne znanosti, čak i moderne fizike, s divljenjem što ga dijete osjeća dok zuri u vedro noćno nebo, *les deux infinis*, ostaje dogma apsolutnog materijalizma, međusobne nepovezanosti. Premda se situacija promijenila u određenim krugovima unutar znanstvene zajednice, još uvijek nam govore da je materija izvor svega života. Ne postoji ništa doista tajanstveno, kažu, suprotno Einsteinovu uvjerenju da se uvažavanje zagonetnog nalazi u središtu svake prave znanosti.

U pismima jednom prijatelju, Darwin je gorljivo zagovarao postupnost, teoriju da je sav život evoluirao polako i neumoljivo iz primitivne materije, bez naglih promjena, kako bi izbjegao podržavanje bilo kakve teorije o nadnaravnom ili biblijskom kreacionizmu. Sad shvaćamo da je ta predrasuda ostala uvriježena do te mjere, da je apsolutni materijalizam postao utvrđena dogma znanstvenog i akademskog svijeta.

Prema Allanu Bloomu, profesoru na Sveučilištu Chicaga, na sugestiju o postojanju Apsolutnog, čak i u filozofskom smislu, u akademskim se krugovima gleda s prijezirom. U djelu *Closing of the American Mind (Zatvaranje američkog uma)* razotkriva da je "Apsolutizam" bilo koje vrste, postao tabu u sveučilišnim učionicama. Akademici kažu da u univerzumu ne može postojati nikakav temeljni poredak ili inteligencija. Međutim, avangarda teorijske fizike nastupa s novim poimanjem veoma drevnog i metafizičkog Apsolutnog.

DREVNA MUDROST I MODERNA ZNANOST

Genesis of the Cosmos (Postanak kozmosa), knjiga Paula LaViolettea o drevnim mitovima i "znanosti neprestanog stvaranja", razotkriva neobično ustrajnu poruku usađenu u gotovo sve drevne mitologije svijeta, poruku što je sada ponavljaju kvantni kozmolozi kao što je Andre Linde sa Stanforda, pa čak i Steven Hawking s Cambridgea.

Preneseni iz maglovite pretpovijesti do modernih vremena, ti drevni mitovi uvijek iznova opisuju načela na koja sad ukazuju najnovija otkrića fizike, ona o univerzalnom potencijalu skrivenom unutar stvarnosti. "U svim slučajevima", kaže LaViolette, "koncept (mitovi) zapravo prikazuje kako se u početku uniforman i jednoličan eter sam dijelio i stvorio bipolarni... obrazac valova."

LaViolette elaborira, govoreći nam da "drevna znanost o kreacionizmu" dopire do nas putem mita, koja "zamišlja da sve fizičke oblike, žive ili nežive, podržava nevidljiva struja procesa, tijekom vitalne energije koja postoji u svim dijelovima prostora... Dakle, drevna znanost o kreacionizmu... kaže da postoje životne svijesti ili duh u svemu, čak i u neživim stvarima kao što su stijene i rijeke, ili sama Zemlja." Dok svoju premisu potkrjepljuje načelima kvantne fizike, LaViolette se obraća materijalistima koji obitavaju u svijetu moderne znanosti: "Takvo je gledište u oštroj suprotnosti sa sterilnom mehanističkom paradigmatom... koja je nijekala postojanje nevidljive nadnaravne domene i izazvala raskol između znanosti i religije."

Istaknute ličnosti u fizici, kao što su dobitnik Nobelove nagrade Steven Weinberg i drugi ugledni fizičari, ostavljaju vrata otvorena za LaVioletteovo neprestano stvaranje, kombinirajući - kako kaže fizičar Michio Kaku s Gradskog sveučilišta New Yorka - judeokršćanske, budističke i znanstvene kozmologije. Vrhunski stručnjaci također govore o vjerojatnosti paralelnih univerzuma, ili Multiverse, pri čemu je naša stvarnost jedna od mnogih koje postoje u Ne-vremenu/Ne-prostoru, načelo koje zvuči poput znanstvene verzije transcendentalnog postojanja.

Osvrnuvši se na nemogućnost teorije o velikom prasku da objasni što se dogodilo prije velikog praska, Kaku, u jednom članku u *London Daily Telegraphu*, citira Weinberga: "Važna implikacija je ta da nije bilo početka... paralelni svjetovi su cijelo vrijeme bili ovdje." Razmišljajući o tome koliko je zapravo nevjerojatno da je naša stvarnost, a kamoli

neka druga, ikad stvorila uvjete koji bi podržavali biološki život, Freeman Dyson s Princetona kaže, zloslutno za materijaliste: "Čini se kao da je univerzum znao da dolazimo."

IZAVELA

Načela što ih znanost sada počinje prihvaćati, ona o prirodno inteligentnom univerzumu, postoje već, naravno, tisućama godina. Drevni tekstovi na sanskrtu opisuju *Purushu*, Vrhunsku svijest, i *Chittam*, ili stvari uma, kao temeljne za prirodu stvarnosti. Mineralno, biljno i životinjsko carstvo postoje kao stupnjevi Vrhunske svijesti, a čovjek, budući da posjeduje visoko razvijenu svijest, sudjeluje u tom golemom strujanju suptilne svijesti.

Ovdje, um je minijturni univerzum, a univerzum je proširenje uma. Dok u zapadnjačkoj znanosti rasprava još uvijek bjesni, oni koji se bave jogom odavno govore o stvarnom doživljaju svijesti, onome što ugledni fizičari smatraju apstraktnom teorijom. U uzvišenom stanju svijesti, primjerice, veliki majstor joge Paramahansa Yogananda, koji je veliki dio života proveo u Sjedinjenim Državama, doživio je spajanje vlastite svijesti s kozmičkom sviješću, nakon što je mnogo godina posvetio tom cilju.

Yogananda opisuje taj doživljaj u svojoj poznatoj autobiografiji: "Moj osjećaj identiteta više nije bio ograničen na tijelo", kaže, "već je obuhvatio okolne atome... Moj obični frontalni vid promijenio se u sferični vid, istodobno sveobuhvatan... sve se stopilo u svjetlucavo more. Sjedinjavajuća svjetlost mijenjala se s materijalizacijom oblika."

Nakon što je opisao stanje ekstatičke radosti, ugledni majstor joge dalje kaže: "U meni je bujalo blaženstvo koje je počelo obuhvaćati gradove, kontinente, Zemlju, sunčeve i zvjezdane sustave, fine svemirske maglice i lebdeće univerzume... Cijeli je svemir... blistao unutar beskonačnosti mogega bića." U žargonu moderne fizike, to se iskustvo može opisati kao Ne-lokalitet u elektronskom moru. U žargonu joge, to se zove Jedinjstvenost s Vrhunskom sviješću, Ultimativnim bićem, ili Bogom.

Kao što su mudraci činili tisućama godina prije njega, Yogananda opisuje univerzum iza materije kao nešto sastavljeno od neopisivo suptilne Svjetlosti. Materijalni univerzum opisuje kao nešto sastavljeno od iste esencije, ali u masivnijem obliku, načelo koje se ponavlja u

gotovo svim mističnim predajama svijeta, a sada i u modernoj fizici. Po pitanju izvora te Svjetlosti, Yogananda kaže: "Božanska disperzija zraka izlijevala se iz vječnog izvora, blješteći u galaksije preobražene neopisivim aurama. Uvijek sam iznova gledao kako se kreativni snopovi zgušnjavaju u zvijezda, a zatim postaju polja prozirnog plamena. Ritmičkim vraćanjem, sekstilijun svjetova prelazio je u eteričan sjaj, a zatim je vatra postala nebeski svod."

Možda je još važnije što nam mudrac govori, da je njegov doživljaj središta cjelokupne svjetlosti i stvaranja proizišao iz točke intuitivne percepcije u njegovu srcu, ne iz njegova uma, a ta činjenica naglašava granice znanstvenih metoda Zapada. Premda se zapadnjačka znanost može usprotiviti tako subjektivnoj priči, tvrdeći da joj manjka znanstvena verifikacija, oni mistici koji su se tijekom povijesti posvećivali apsolutnoj percepciji, govore o sličnim doživljajima. Znanost joge, koja se prakticira unutar laboratorija ljudske svijesti, zapravo je znanost svijesti, za koju fizičari kakav je Bohm teoretiziraju da je neodvojiva, i odgovorna za svu stvarnost.

Na svoj vlastiti način, naše zadivljeno dijete ispod zvijezda vjerovano stvara isti zaključak.

KRAJ